

PAX

ČASOPIS PRO PŘÁTELE LITURGIE A ŘÁDU SV. BENEDIKTA

XIV. ROČNÍK

Leden – Prosinec

1 9 3 9

Vydává Opatství Emauzské v Praze

OBSAH XIV. ROČNÍKU

Dr. Josef Beran:

Liturgie v rámci studia theologického 12

P. Hildebrand Bihlmeyer O. S. B.:

Cílevědomý 11
Moc nedělní Mše svaté 35
Rubáš 65
Had v pytli 111

Dr. František Cizek:

Hlas liturgie ván. o úhelném čl. Credo 215

P. Benedikt Coekoll O. S. B.:

Ve jménu Ježíšově 1
Velikonoční jitro 75
Nejlepší Utěšitel 97
Poslední zvolání 122
Posvěcení života 146
Povýšení svatého Kříže 173
V den Posvěcení chrámu Páně 193
Adventní hlasy 210

P. Tomáš Elsässer O. S. B.:

Triumf poslušnosti 106
Pokojný obrázek z hrozné noci 134
Nemocnice v Hoře sv. Jana . . . 155

Min. rada Jan Kakš:

Setkání knížete Oldřicha se sv. Prokopem 154

Josef Klement:

Breviář v rukou laiků 29

P. Method Klement O. S. B.:

Rozjímání na den sv. Tří králů 7

P. Kornel Kniel O. S. B.:

Benediktin na francouzsko-španělské cestě uprchlíků 81

P. Suso Mayer O. S. B.:

Tonogaoka Shudoin 200, 213

Dp. Václav Oliva:

O existenci benediktinského kláštera v Litomyšli 40, 70, 84, 112

P. Prokop Ptáček O. S. B.:

Podstata liturgie 18
Introity doby postní 66, 92

J. Exc. indp. Miho Pušič:

Jeho projev o řádu sv. Benedikta 36

P. Marian Schaller O. S. B.:

Postní předsevzetí 25
Pius XI. zemřel 50
Muž Boží 121
Proměnění Páně 153

Dp. Josef Škrášek:

Církevní hymny 26, 61, 77, 102, 125, 178

P. Basilius Steidle O. S. B.:

Svatý Augustin 167

Feodor Strotmann:

O pastýři, který přišel pozdě . 221

P. Maurus Verzich O. S. B.:

Památne dny ve Věčném městě 51
Meditace ctih. Guiga 164

Opat Arnošt Vykoukal O. S. B.:

Svatý Benedikt a jeho dílo . . . 54
Pozoruhodná kniha 219

Anonym:

Jeho Svatost, papež Pius XII. zvolen 73
Dvanáctisté výročí smrti sv. Wilibrorda 142
Holubice chrámu panen 185
List z opatství montserratského 189
Misionářova noční jízda 206
Legenda 207

Z redakce:

Naším milým přátelům 209
Z benediktinského řádu 24, 45, 94, 119, 150, 171

Ročník XIV.

15. ledna 1939

Číslo 1.

Ve jménu Ježíšově.

Nový rok.

Včera jsme skončili starý rok a sčítali jsme s ním. Zmizel a zapadl v bezedno časů. Kéž zanechal po sobě aspoň hojnost bohatých snopů na polích pro věčnou žeň. — Nový rok stojí před námi!

Neproniknutelný a neprobadatelný jako země zahalená v hustou mlhu jeví se našemu oku.

Co přinese nového Evropě a celému světu? Co Církvi a vlasti? Co především nám samým? Stav dnešní doby je tak zmatený, tak těžký a kritický, že se naše srdce chvěje úzkostí, pohlédneme-li vstříc nejisté a nebezpečné budoucnosti! Jako by člověk stál na pobřeží ohromného moře a patřil na jeho nedozírnou plochu, na níž se bez ustání objevují nové vlny a zase mizejí. Brzy se pění a hřmí a brzy zase se mírní a tichne. Ale vždy uchvacuje svým majestátem a mocí!

Jak slabým a malým si připadá člověk při pohledu na tuto moc a velikost. Co je náš život, jímž se pyšníme a na němž si tolik zakládáme?

I ta největší mořská obluda, nejsilnější železný a ocelový pancíř, tančí na vlnách jako ořechová skořápka, jestliže oceán bouří a běsní!

Nezdá se nám, že nastávající rok našeho života je takovou křehkou, slabou lodičkou na rozbouřených, vše drtících mořských vlnách?

Jak se ta malá lodička udrží na povrchu, jak se zachrání před

strašným přívalem, který si s ní tak krutě a neúprosně zahrává? Má se tedy úzkost vplížit do našeho srdce hned na počátku nového roku? — Nikoliv! Nežijeme v době pohanské. Pohané se třáslí před nejistým, slepým, neúprosným osudem, jemuž i bohové byli podrobeni. Křesťan je silnější. Má silné kořeny a pevný základ. Nás nepřemáhá, ani nad námi nevládne čas a budoucnost, ale my sami jsme jejich pány a veliteli.

Jako podle staré pověsti nesl obr Atlas nesmírnou tíhu země na svých bedrech, tak nese i Ten, jenž je nade všechen čas — Bůh — věčnost na svých ramenou. Člověk však, tvor času, je přesto pánem času. Čas se na něm mstí a vtiskuje mu své stopy a znamení. Ale člověk jej nese na svých ramenou, ovládá jej a používá ho, jak se mu zachce. My jsme pány času, pokud jen chceme! I nový rok, jenž se blíží jako vlna na moři času, je v naší moci. Bude to zábavná jízda na houpající se rozkošné mořské vlně podél vonného růžového pobřeží, které slunce přívětivě ozařuje, celuje a doprovází? Či to bude namáhavá jízda přes rozbouřené moře, přes úskalí a mělčiny za temné, černé noci? Nevíme. Ať se děje cokoliv, děsit a úzkostí naplňovat nás to nemůže. Pokud lodní vlajka jasně a pyšně ve vzduchu věje, nezná lodník strachu.

Jedna korouhev, vlajka, je dnes nad naší lodí života vztyčena, ta nejpyšnější, nejjistější, jakou kdy nějaká loď měla. Vocatum est nomen ejus Jesus — Nazváno jest jeho jméno Ježíš (Lk. 2, 21), tak hlásá dnešní evangelium. To je naše roční vlajka, svaté jméno Ježíš. „In hoc signo vinces — V tomto znamení zvítězíš,“ promluvil kdysi nebeský hlas k císaři Konstantinovi, jenž již pozbýval myslí. A skutečně. Pod tímto skvělým znamením a jménem zůstal pánem a vítězem.

Též my chceme nad naší životní lodičkou, která dnes začíná novou jízdu přes moře času, vztyčiti jako vlajku mocné svaté jméno Ježíšovo. A v tomto znamení zvítězíme i my a staneme se králi a pány nového roku.

Začněme, prožijme a ukončíme tento nový rok ve jménu Ježíšově!

Ve jménu Ježíšově znamená především léta a život tak chápati a tak je přijímati, jak Ježíš sám chápal a prožíval čas svého života. Spasitel chápal svůj život, roky a dobu svého života jako úkol. Bůh mu uložil tento úkol. Proto přišel na tento svět, aby jej splnil. Úkol byl nekonečně veliký a těžký. „Nazveš jeho jméno Ježíš, neboť on spasí lid svůj od hříchů jeho“ (Mt. 1,

21). Vykoupení lidstva byl životní úkol Ježíše Krista. Již jako Dítě chopil se svého úkolu vážně a energicky. Děťátko, jež drží sixtinská Madona v náručí, si nehraje ani se nesměje. Z jeho velkých, vážných očí září síla a odhodlanost duše, s kterou hleděl vstříc svému životnímu úkolu. Co Bohem nadaný malíř pochopil a vyjádřil, to výslovně potvrzuje Písmo sv. oněmi vážnými slovy, jak je chlapec Ježíš pronesl ke svým rodičům: „Zda jste nevěděli, že musím býti v tom, co je Otce mého?“ (Lk. 2, 49.)

Tento cíl svého života neopustil ani na okamžik se zřetele. Zaznívá z každého jeho slova, z každého činu; ve dne i v noci je před jeho duší, pudí jej k ustavičné práci, neustálé práci, je pro něho vzpruhou a posilou v jeho utrpení, a teprve, když byl tento úkol dokonán a On mohl na kříži říci: „Dokonáno jest!“, tu sklonil svou hlavu, skončil a našel svůj klid ve smrti a v hrobě. —

Nový rok klade na naše bedra také velký a těžký úkol. Vážní kazatelé označují jej krátce: Zachraň svou duši! K tomu je ti dán život a také tento nový rok. Možná, že je to tvůj poslední, a i když snad ne. Tento tvůj velký úkol naléhá a čeká v novém roce na vyřešení.

Chop se vážně dnes tohoto úkolu. Vše ostatní je v přirovnání s ním věcí vedlejší. Poměry ve světě i státě, jakkoli jsou právě nyní strašné a znepokojující, se opět urovňají. A i když snad ne, musí ti mnohem více záležet na tvém životním úkolu. Sám Spasitel praví: „Co platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši své škodu utrpěl?“ — Tím také praví, že nic neprospěje ovládnout třeba celý svět a uvést jej do klidu a pořádku, nemáš-li pořádek ve své duši a neovládáš-li ji. Máš ještě mnoho co dělat: náruživé, hříšné sklony odstraňovat a přemáhat je, ctnost a dobré mravy pěstovat, v modlitbě a v práci svůj čas prožívat a své povolání přivést k výši a dokonalosti. Bez tebe tě Spasitel nechce spasit. Musíš spolupůsobit, spolupracovat. Celá řada zcela vážných povinností stojí dnes před tebou a čeká na rozřešení a splnění. Skloň svou hlavu a rci odhodlaně, odvážně a mužně: Chci svůj úkol v tomto roce splnit, chci začít hned, ještě dnes! Buď začat: Ve jménu Ježíšově.

Náš roční program, vyjádřený jménem Ježíšovým, naznačuje dále, že chceme nový rok žít pro Ježíše a jeho zájmy. První a největší úkol celoroční práce je ovšem záchrana naší vlastní duše. Ale tím není vyloučena, ba dokonce je co nejužší spjata, práce

pro druhé, péče o duše jiných, boj za věc svatou a dobrou každého směru a způsobu.

Spasitel jako prvorozený mezi svými bratřími si přál, aby jeho bližní a spolubratři, jak je to obyčejem v rodině, mu pomáhali na vykupitelském díle člověčenstva. Ne že by nás potřeboval, nýbrž k vůli nám samým, aby nás jednou mohl odměnit a korunovat. Neboť praví: „Volo Pater, ut ubi ego sum, illic sit et minister meus — Kde jsem já, Otče, tam si přeji, aby byli i moji služebníci“ (Jan 12, 26).

Může být něco většího a vznešenějšího, než spolupracovat na životním úkolu Spasitelově, pravdivém a božském to díle? Ať je to dobrý příklad, slovo nebo čin vykonaný tím či oním způsobem, jen když nějak sloužíš dobré věci, pak konáš velkou práci, pravou apoštolskou práci. Co má ještě Ježíš na tomto velkém, širém světě činit? Vzpomeň jen misionářské práce! Dvě třetiny všeho lidstva Ježíše neznají nebo v něj nevěří. Nemá tu křesťanský svět nic jiného co dělat, než vésti vzájemné pře a spory? Zdají-li se ti tyto cíle býti příliš vzdálené, jak to vypadá v tvém kraji, v tvém nejbližším okolí? Aby ses v něm vyznal a se po něm porozhlédl, k tomu jsi přece již více zavázán! Jak málo se pracuje pro dobrou věc, tedy vlastně pro Krista! Většina lidí, snah, novin, vše, co jiné ovlivňuje, je na straně protivníka Spasitelova!

Mluví se sice mnoho o dobré věci, ale málo je pro ni konáno. Jakmile se žádají oběti, tu všichni opustí Ježíše, jak to učinili jeho následovníci a učedníci na počátku jeho utrpení. Zdá se, že svět chce býti jiným po oněch velkých, pohnutých současných událostech. Jeho obrození, jak se zdá, se dokoná v těchto časech a dnech. Bude lépe, či hůře? To závisí částečně na nás samých. Neprorokujme tolik, jednejme raději. Papež, biskupové a křesťanští vůdcové nám říkají s dostatek, co musíme činit, chceme-li jen to slyšet. Opusťme dnes stranu nepřátel dobré věci, ale ještě mnohem větší stranu indiferentismu a polovičatosti, největších to nepřátel Ježíše Krista. Postavme se celí, s tělem i duší, se vším, co máme, do téhož šiku k rozhodným, dobrým, věřícím lidem, netrpme nic a nikoho kolem sebe, kdo není zcela oddán víře a Ježíši. Náš vlastní úkol, čas i nový rok nás k tomu pudí: Začněme jednat a pracovat pro Ježíše a ve jménu Ježíšově, každý ve svém oboru. —

Náš program ve jménu Ježíšově vyvolává také lásku k němu. Neboť kde může být toto sladké jméno vysloveno, aniž by

byla k němu vzbuzena láska? Tak ve jménu Ježíšově znamená tolik jako z lásky k němu. Je-li řečeno o apoštolech po jejich bolestném bičování, že se těšili pro jméno Ježíšovo trpěti, pak to neznamena nic jiného, než z lásky k němu trpěti. Z lásky k Ježíši máme pak také začít nový rok. Víme již, co nám přinese. Jako každý jiný rok přinese nám i tento práci a utrpení. Kde je ještě tělesná nebo duševní síla a schopnost, tu žádá Bůh na každém bez výjimky, byť byl sebe vznešenější a bohatší, vážnou, důkladnou práci. Kde již není síly, tam se dostaví utrpení, v očích Božích právě tak ceněné, nebo ještě více, než práce. Nový rok musí pro tebe býti rokem práce nebo utrpení, pro většinu asi rokem obojího: práce i utrpení z lásky k Ježíši!

Kolik se napracoval na vinici Páně apoštol Pavel! Víc než všichni ostatní, jak sám praví. Kdo mu dal k tomu sílu? Rovněž sám na to odpovídá: Láska k Ježíši! Vpravdě on vykonal práci Bohem mu uloženou věrně. Proto mohl též, pln důvěry, ke konci svého života říci: „Cursum consumavi, fidem servavi — Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokončil, víru zachoval. Proto mi dá Bůh, spravedlivý soudce, korunu odměny“ (2. Tim. 4, 7).

Ó, kéž bychom i my mohli po skončení nového roku a našeho celého života podobně tak říci!

Jsi nemocen, stár, bezmocný a opuštěný? Pak bude pro tebe nový rok rokem utrpení. Vezmi je na sebe v poslušnosti a odevzdanosti do vůle Boží. I Ježíš tak činil. To, co dávalo zvláštní ráz jeho životu, byla práce, především ale utrpení. To bylo jeho vlastním životním úkolem. Neboť svým utrpením a svou smrtí měl spasit celý svět. Byl s tím spokojen. Nehněval se pro to a nepřel se se svým Otcem. Modlil se sice také o zbavení a odnětí hořkého kalicha, ale když Otec jinak rozhodl, podrobil se, řka: „Ne má, ale Tvá vůle se staň!“ Odvážně a statečně šel vstříc svému utrpení. Ty, kteří se snažili jej od toho odvrátit, vymluvit mu to, považoval za své protivníky a odmítl je: „Zdaž nemám pít kalich, který mi dal Otec?“ (Jan 18, 11.) „Surgite, eamus! — Vzhůru, jděme!“ (Mt. 26, 46.) S pevným povellem nastoupil své utrpení a byl poslušným až k smrti, a to až k smrti kříže. Že celý svůj bolestný život, svou tvrdou smrt vzal na sebe jen z lásky k nám lidem, dokazují slova Písma sv.: „Miloval nás a obětoval se za nás“ (Ef. 5, 2).

Přinese-li nám nový rok mnohá a velká utrpení, takže to bude plný kalich hořkosti a skutečný rok bolesti, pak nechceme klesat na mysli, naříkat, malomyslnět a si zoufat, ani ustoupit a všeho za-

nechat, ale z lásky k Ježíši chceme všechno snášet: „Nic nás nemůže odloučit od lásky Kristovy“ (Řím. 8, 39). Neděsme se, nepozbývejme mysl, nastupme tento rok utrpení — z lásky a ve jménu Ježíše Krista!

Tento výraz znamená posléze tolik jako: z příkazu a v síle Ježíše Krista. Jeho svaté jméno má velikou sílu a moc. Je-li někdo odhodlán být dobrým a žít podle vůle Boží, pak se dostaví jistě ihned nepřátelé a protivníci. Přicházejí z venčí i z nitra. Počneme se bát a trást. Zbabělost jde bázni v patách. Úzkostlivá otázka nás začne tísnit: Jak jen budeš moci vytrvat? Nepřítel spásy poštvé proti nám druhé a snaží se našemu předsevzetí klásti do cesty nejrozmanitější překážky. Lidé nesmělí a bázlivi si malují budoucnost v nejčernějších barvách a hrůzách a pozbývají tak vsí síly a odvahy. V mravním životě však pozbýt mysl znamená ztratit všechno. Je ale nějaký důvod, abychom šli do nového roku s úzkostlivým očekáváním a malomyslněli? Nezapomínejme přece na pomoc a milost Boží! Ta je nadmíru velká a mocná! Může dokonce způsobit, že lehce a hravě překonáme všechny potíže. Ve jménu Ježíšově začít je tolik jako důvěřovat Spasiteli a jeho milosti. Ježíš a jeho milost jsou také s námi i v tomto novém roce. S ním a v něm jsme silni a zmůžeme všechno. Sv. apoštol praví: „Všecko mohu v tom, jenž mne posiluje“ (Filip. 4, 13). Mučedníci vydrželi nejkřutější muka smrti podporováni jsouce milostí. Když dá Bůh nové dny, nové časy, nový rok, pak dá také i novou milost! Na ni spoléhaje, nebudu zoufat a malomyslnět, nýbrž s radostnou myslí začnu nový rok!

Nechť tedy přijde i s tím, co v sobě nejistého skrývá. Zdá se nám to sice jako černá noc, jako krajina zahalená v temnou mlhu, ale pozdvihneme své zraky vzhůru! Nad námi svítí slunce, jasná hvězda, která ozařuje temnotu budoucnosti. To Ježíš skvěje se shora!

Bud' nám tedy, ty nový roku, vítán, chceme tě začít ve jménu Ježíšově!

Emauzy.

† P. Benedikt Coekol.

Neříkej nikdy: „Jak veliké věci činí svatí“, nýbrž: „Jak veliké věci činí Bůh ve svých svatých.“

Sv. Filip Neri.

Bud' jistý, že nebudeš moci začít vésti duchovní život, ba ani život křesťana, dokud se nevzdáš toho, co stojí mezi tebou a tvým Pánem.

Biskup Hedley O. S. B.

Rozjímání na den svatých Tří králů.

Liturgie svátku Zjevení Páně patří k nejstarším svátečním liturgiím, jak nám je misál a breviř zachoval. Katolickému dnešnímu světu v jeho veliké většině nezbylo z toho mnoho. — Vyjma čestné výjimky těch, kteří dovedou již s misálem v ruce jíti na Mši svatou. — Rozumíme ještě postavení figurek Tří králů do jesliček — zvláště nezapomínáme na důkladnou hvězdu — a pak, jistě se na vesnici i ve městě, setkáme s nevinnou maskou staré liturgicky podložené kolední pouti „tří králů“. Docela moderně chodí již jen dva — z ohledu lehčího dělení colecty — a zeptáte-li se slavného krále v docela civilním obleku s papírovou korunou na hlavě a velmi pochybným ošminkováním černé tváře — kde mají tradičního „třetího krále“ — bez překvapení vám rychle odhrne pravou klopou zahrnutého kabátu — a tam spatříte — přiřitou kartu „srdcového krále“. „Tady je ten třetí.“ — Jak vidno i moderní doba dovede se hbitě uchopit starých tradičních prvků liturgických.

Liturgie ovšem jinak, docela jinak prožívá dnešní svátek. Svaté texty ve velikém bohatství jsou nakupeny jak v breviři, tak v misálu — a jasným světlem září nad tajemstvím dne — které v sobě skrývá mysterium všech mysterií — že Bůh v těle lidském se zjevil na tomto světě.

Tři antifony zvláště jasně odhalují hluboká tajemství svátku: 1. z prvních nešpor: „Magové, spatřivše hvězdu, řekli sobě ve spolek: Toto jest znamením Velikého Krále; pojďme a hledejme ho a obětujeme mu dary: zlato, kadlidlo a myrhu, aleluja.“

2. Z druhých nešpor: jasně naznačuje spojení tří tajemství zjevení síly Božské v Ježíši Kristu, Synu Božím ve třech zázracích. „Slavíme dnes den svatý — třemi ozdobený zázraky: dne s hvězdou magy přivedla k jesličkám; — dnes při svatbě ve víno voda byla proměněna; — dnes v Jordáně Janem Kristus pokřtěn býti sobě žádal, aby nás spasil — aleluja.“

Antifona jasně seskupuje do jediné věty všechna tři fakta božského zjevení — Syna Božího, projeveného hvězdou v jesličkách — svědectvím Janovým a hlasem s nebe při Křtu v Jordáně — a prvním zázrakem Páně v Káni Galilejské, kde proměněním podstaty vody v podstatu vína projevil Pán svou moc nad přírodou. — V těchto třech osách pohybuje se liturgie svátku po

celý oktáv, nepovstávajíc z adorace Božství Kristova zjeveného k spáse ubohého, trpícího lidstva.

Nyní však přistoupíme k třetí antifoně, té, která se zpívá k ukončení matutinálních laud ke canticu „Benedictus“. Antifona neznámého autora — stejně stará a úctyhodná jako celý svátek Epifanie, která se důstojně řadí k zpěvům prefačním, které tímtéž způsobem primitivního intuitivního conceptu dogmatické pravdy dovedou vás zavést v nejhlubší a nejnepochopitelnější tajemství vzácným seskupením slov a vět, které v jinotajném symbolickém prozáření oslavovaného tajemství očím našim otvírají nová a nová světla.

Podáváme ji v originále latinském — zvláště pro ty, kdo rozumí nádhernému rytmu mluveného liturgického slova. Bohužel — rytmus a melodii chorálového pojetí podati nejsme schopni — ač k plnému porozumění tohoto liturgického skvostu bylo by to naprosto zapotřebí.

1. Hodie — coelesti sponso juncta est Ecclesia,
quoniam in Jordane lavit Christus ejus crimina.
2. Currunt cum muneribus Magi
ad regales nuptias.
3. Et ex aqua facto vino
laetantur Convivae, alleluja.

Překládáme postupně podle stilového triptichu textu, aby jasně vynikl úmysl neznámého pěvce, který shrnuje v jednu trojdílnou větu v přesném logickém seskupení na podkladě mystického jinotaje všechna tři oslavovaná fakta svátku.

1. Dnes s nebeským ženichem snoubena jest Církev,
neboť v Jordáně smyl Kristus její hříchy.
2. Dnes — se svými dary (zlato, kadidlo a myrha) spěchají Magové
ke královské svatbě.
3. Dnes — z vody proměněné ve víno
radují se hodovníci — aleluja.

Základním motivem antifonálního symbolického textu jest historický zázrak, zaznamenaný sv. Janem o proměnění vody ve víno v Kani Galilejské.

Z tohoto vyprávění o zázraku vzata jest hlavní myšlenka — a to ta, která nejen jest pramenem veškerého života lidského na této zemi podle zákona krve, a Božího rozkazu — ale které se chápe i sám Kristus — chce-li ujasnit posluchačům hlubiny tajemství svého neviditelného Království. Jak často v liturgii slyšíme slova: „Po-

dobno jest království nebeské člověku králi, který připravil s v a t b u synu svému . . .“

Tedy základní hlavní myšlenkou antifony jest S v a t b a, a to jak v 1., tak v 2., tak v třetím díle.

Schema dění svatebního jest podrobně vzato do stavby symbolického náznaku textu. Osoby: Kristus, Církev, svatebčané, hosté svatební.

Ženichem jest Kristus — nevěstou Církev. Jsou pozváni i pohané na tuto svatbu, kteří přinášejí příslušné dary. Nevěsta se musí podrobiti povinné přípravě — svatební koupeli a svatebnímu obléknutí — a neschází ovšem i hostina — s hojností nepřebernou vína, které obveseluje srdce svatebčanů.

Vzpomeňme si, jak často Kristus Pán ve svých podobenstvích se k těmto podrobnostem svatby vrací.

Svatí Otcové — až po svatého Bernarda — z těchto hlubokých pravd čerpají stále a stále vysvětlení k nesmírnému tajemství spojení člověka s Bohem a sklonění se lásky Boží k člověku — per Christum, Dominum nostrum. Skrze Krista, Pána našeho. A ač toto tajemství a jeho oslava jest vlastně předmětem celého církevního roku — ano, každá Mše svatá každého dne — celá nauka katolické Církve se pohybuje jen v těchto pojmech — jak v obyčejném katechismu, tak ve veledílech mystiků, však tento den Epifanie způsobem zvláštním obnovuje tuto pravdu dogmatickou o spojení Boha s člověkem prostřednictvím Milosti otvírá tuto pravdu k porozumění všem.

Vysvětlení k I. dílu věty. Klíčem k porozumění jest hlavní pojem tohoto dne a to jest s v a t ý K ř e s t. V církvi východní se také skutečně tohoto dne křtí v živé vodě. — U nás aspoň vzpomínka ve svěcení „vody tříkrálové“. Vzpomíná se zpráv evangelických o Křtu Páně v Jordáně. — Nacházíme jasně ve větě: neboť v Jordáně smyl Kristus její hříchy (Církev). — Totiž rozumějme: Církev se skládá z lidí, kteří chtějí-li vstoupiti v tajemné křesťanské spojení s živým Tělem Ježíše Krista — musí býti pokřtěni — a teprve takto očištění, posvěcení — čili — znovuzrození mohou s Kristem býti spojeni — a jako je nevěstou Kristovou každá duše, která se znovu zrodila nejen z vody, ale i z Ducha Svatého, tak tedy i Církev, která jest právě společenstvím všech věřících, kteří jednou vírou a jedním Křtem v Krista „vstípení“ byli, jest touto nevěstou, jejíž hříchy nebeský ženich Kristus nejen ve vodě Jordánu a ve své Svá-

tosti, ale hlavně ve své Nejsvětější Krvi jako Spasitel na Golgotě smyl — ze které každé omytí z hříchu nabývá své plnosti a platnosti — qui caverunt stolas suas in Sanguine Agni (Apoc.). Nenarodí-li se kdo znovu z vody a Ducha Svatého — nemusí vejíti do Království nebeského — a ani je viděti. — Čili podle slova antifony — neměli by míti svatbu s Ježíšem Kristem.

Vysvětlení k II. dílu. Toto tajemství je zvěstováno Hvězdou zářnou i vzdáleným pohanům, že narodil se ten, který tuto tajemnou královskou svatbu člověka s Bohem uskutečňuje. — Syn Velikého Krále — Ježíš Kristus — Slovo Moudrosti Věčné — které v čase půlnoční betlemské hodiny — se stalo člověkem — et Verbum Caro factum est — Pohané — zastoupeni — východními šejky — hvězdopřevodci — vydávají se na cestu a přinášejí svoje dary — Zlato velikému Králi — Kadidlo živému Bohu — a myrhu smrtelnému člověku. Nebe — země — sláva Božství a bída člověka — Betlem něžných andělských a pastýřských melodií se snoubí s hrůzou budoucí justiční vraždy na temeni Golgoty. Podivná svatba — k níž sjíždějí se hosté se svými dary.

Vysvětlení k III. dílu. A z vody proměněné ve víno — radují se hoduující. Alleluja. Svatba je úplná, neschází nic — u prostřeného stolu Církve zasedá nebeský ženich Kristus — a jeho nevěsta, jak lidská duše, tak celá lidská společnost, která uvěří v jeho poslání nebeského snoubence a ženicha. Nastupuje na scénu zázrak v Kani Galilejské. Slovem Páně proměněná voda ve víno — k radosti i udržení životního veselí svatebčanů. — Perspektivou budoucnosti pronikáme až k svatební hostině poslední. V onen předvečer hrozného utrpení. U svatebního stolu nebeský ženich Kristus — jeho nevěsta Církev co jeho pozemská snoubenka, která bude účastnicí jeho Nejsv. Krve — 12 apoštolů — první Církev. V kalichu se perli víno — a vzal kalich s vínem a požehnav řekl: „Toto jest kalich Krve mé... Vezměte a pijte z něho všichni.“ — A vidíme jasně před sebou doslova naplněnou větu o nebeské svatbě s nebeským ženichem. — Jenže tato svatba nabývá jiného rázu — mívá obraz — prchá symbol a zůstává výsostná nebeská pravda. Svatebčané nebeské hostiny Církve neradují se jen vínem z vody proměněnému, ale radují se vínem proměněnému v krev — v živou Krev Páně, která každého, kdo se s ní snoubí — oživuje a proměňuje k životu věčnému.

Ukončeme toto rozjímání hlubokým Colloquiem, vzatým z li-

turgie mešní, které tak úzce souvisí s tímto epifanálním tajemstvím.

Deus, qui humanae substantiae dignitatem mirabiliter condidisti, et mirabilius reformasti: da nobis per hujus aquae et vini mysterium, ejus divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps, Jesus Christus, Filius tuus, Dominus noster: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus: per omnia saecula saeculorum. Amen.

Emauzy.

Bože, jenž jsi důstojnost lidské podstaty podivuhodně stvořil a ještě podivuhodněji obnovil, dej nám skrze tajemství této vody a vína státi se společníky toho, jenž člověčenství našeho ráčil státi se účastným, Ježíš Kristus, Syn tvůj, Pán náš, jenž s tebou žije a králuje v jednotě Ducha Svatého, Bůh, po všechny věky věkův. Amen.

P. Method Klement.

Cílevědomý.

Blahoslavený Bohumír z Kappenbergu,
rytíř a mnich.

Zemřel 13. ledna 1127 v Illbenstadtu.

Památka jeho se slaví téhož dne.

Od mládí oživovalo ho vážné pojmání věčnosti. Jako mladého rytíře zoceloval ho již mocný pocit odpovědnosti v každém jednání.

„Soudce ke všem spravedlivý, buď mi milostiv!“ volal se slzami v očích, když mu bylo ohlášeno, že jeho žoldnéři šli loupit a pustošit nepřátelskou zemi. „Vím, že na moji hlavu padá, čím se moji lidé prohřešují, a čím jsem jakkoliv shovívavostí a nedbalostí chybil, to spravedlivou přísností potrestáš.“

Vážné pojmání věčnosti ho také pohnulo, že svůj rodný hrad proměnil v klášter podle způsobu sv. Norberta a odloučiv se od své manželky, vstoupil do něho. Když v téže době došla zpráva o náhlé smrti jeho tchána a připomínali mu bohaté dědictví, kterého se může nyní ujmouti, odmítl tuto myšlenku slovy: „Jak můžete jen o tom dělati povyk? Nemusel bych také já jedenkrát jako on při smrti vše opustiti?“ Vážné pojmání věčnosti vedlo ho také jako mladého mnicha. Jednoho dne stěžovali si někteří bratři na příliš-

nou přísnost klášterní kázně. Bohumír měl však ihned potěšující a poučující slovo: „Uvažte přece,“ namítl, „co činí převozníci na řece. Chtějí-li se přeplaviti na určité místo, zajedou s člunem nejprve značný kus proti proudu, poněvadž tlak vln je přece proti vůli žene zpět. Tak musíme i my při jízdě přes široký tok světa stále opět vzhůru se snažiti, poněvadž lidská nedbalost a lenivost nás sama dolů strhuje.“

Jeho vlastní loď života brzy zamířila k cíli. Sotva třicetiletý, ležel Bohumír na smrtelné posteli. Bratři stojící kolem měli jasné slzy v očích, především jeho tělesný bratr Otto, který ho do kláštera následoval. Jak jasně a jednoduše dovedl ho umírající těšiti!

„Pro Boha,“ pravil, „zřekli jsme se všeho, neboť s jistotou jsme předem viděli, že také na nás přijde úzkost hodiny smrti, a my si přece přejeme, aby nás náhle nepřekvapila. Přijmeme proto ochotně odloučení od těla a děkujeme radostně Pánu, abychom od práce došli pokoje, z bídy vešli do blaženosti!“

Blaze těm, kteří si včas objasní, že na ně také „úzkost hodiny smrti“ přijde; „neboť toto pravím vám, bratři: čas je krátký; zbývá aby také ti, kteří mají manželky, byli tak, jako by jich neměli, a ti, kteří pláčí, jako by neplakali, a kteří se radují, jako by se neradovali, a kteří užívají toho světa, jako by neužívali; neboť tvářnost tohoto světa pomíjí!“ (I. Kor. 7, 29.—31.)

Přeloženo z „Wahre Gottsucher“ od † P. Hildebranda Bihlmayera O. S. B.

Podle současného Vita b. Godefriedi v Monumenta Germaniae. Scriptorum XII, str. 514 nn.

Liturgika v rámci studia theologického.

V encyklice o katolickém kněžství Sv. Otec Pius XI. v odstavci o kněžských vědomostech (odst. 62, str. 29, překl. Dr. Vaška) odůvodňuje znalost liturgiky pro kněze slovy: „...aby dovedl věřícím vysvětlovati.... bohoslužbu, jejímž jest služebníkem.“ Velký papež naší doby poukazuje tak na to, co již Tridentský sněm (sess. 22, de sacrificio missae c. 8) ukládal „pastýřům (duchovním) a všem, kdož vedou duchovní správu, aby často během Mše sv. buď sami nebo jiní místo nich vykládali něco z toho, co se čte při Mši sv., a mezi jiným samo tajemství této oběti

přesvaté poněkud objasnili". Tridentinum ovšem mělo na zřeteli jen liturgii mešní, na jejíž bohatost obřadů a význam také upozorňuje Katechismus tridentský (pars II, čl. 88): „Má pak tato oběť mnohé, a to velmi významné a slavné obřady, z nichž žádný nemůže býti považován za přebytečný a zbytečný, neboť všechny směřují k tomu, aby i vynikla více velebnost takové oběti, i aby byli věřící, sledující spasitelná tajemství, jež se skrývají v této oběti, podněcováni ke kontemplaci božských věcí.“ Svatý Otec Pius XI. však jistě slovem „bohoslužba“ myslil veškerou liturgii, jak i latinský výraz „Ecclesiae cultum“ v originále naznačuje.

Je tedy třeba liturgiku, t. j. nauku o liturgii, zařaditi do rámce přípravného studia na kněžství, a o tom několik myšlenek.

I. Církev vždy přihlížela k tomu, aby svěcenci ještě před svěcením řádně znali obřady, liturgii. Nejstarší výslovný doklad pro to máme k r. 803 v Kapitulářích Karla Vel. (srv. Mon. Germ. Hist. Capitul. I, 115, 234), v nichž bylo předepsáno, aby kandidáti svěcení na kněze byli dotázáni: Mši svou podle řádu římského jak znáte a jak jí rozumíte? (Otázka 4.) — Penitenciál (kniha pojednávající o zpovědní praxi) jak znáte a jak mu rozumíte? (Ot. 3.) — Oficium božské (chorové) podle řádu římského, jež má býti zpíváno v ustanovené svátky, jak znáte? (Ot. 7.) — Baptisterium (kniha s křestními obřady) jak znáte a jak jí rozumíte? (Ot. 8.)

Podobně zdůrazněno na II. synodě pařížské r. 829 (Mansi 14, 529), kde nařízeno zřízení církevních škol, jejichž žáci měli býti zkoušeni vždy u příležitosti provinciální synody „circa divium cultum“ (z bohoslužby), což i sv. Lev IV. (847—855) potvrdil na sněmu římském (r. 853). Všechny tyto předpisy církevní byly stanoveny i pro biskupské školy katedrální (všeobecný sněm lateránský IV, r. 1215, cap. 27). Zřízením kněžských seminářů Tridentinum (sess. XXIII, 1563, can. 18, odst. 2 ex decreto De Reformatione) položilo základ soustavnému přípravnému studiu bohovědnému, a v uvedených při tom theologických oborech výslovně se připomíná: „... aby se naučili, čeho je třeba při udílení svátostí, zejména co bude se zdát vhodné k slyšení zpovědi, a formy obřadů i ceremonií.“ Vzhledem k praxi byla již předepsána denní účast na Mši sv., častější přijímání svátosti pokání a sv. přijímání a akolytace ve dny sváteční v katedrále neb jiných kostelích.

Innocenc XI. (1676—1689) vydal zvláštní constituce pro semináře (Apostol. litterae Sacrosancti Apostolatus, 17. dubna 1684), v nichž čl. 33. předpisuje „cvičení v ceremoniích a posvátných ob-

řadech". Benedikt XIII. (1724—1730) konstitucí „Creditae nobis“ 9. května 1725, jíž nařizoval zvláštní Kongregaci seminářů, v § 10 nařizoval bedlivé studium knih pojednávajících „o svátostech a posvátných obřadech a ceremoniích“. Lev XII. (1823—1829) apoštol. Konstitucí „Plura inter Collegia“, ze dne 14. února 1826, jako zvláštní cíl ústavů theologických, zřízených v Římě pro kleriky neitalské, vytkl: „Aby nebyli jen vyučeni důkladněji v oborech theologických a práva církevního, nýbrž aby i ve všem, co se vztahuje na církevní kázeň, památky starobylosti a na věci liturgické, byli důkladněji poučeni jak teoreticky, tak prakticky („actu“) ve Městě, jež je hlavou katolického náboženství a učitelkou věcí posvátných.“ I Pius IX. (1846—1878) v okružním listě „Qui pluribus“, z 9. listopadu 1846, § 8 s odvoláním se na Tridentinum zdůraznil pečlivé a důkladné vycvičení „v posvátných ceremoniích a obřadech“, v encyklice pak „Singulari quidem“, ze dne 17. března 1856, biskupům bývalého Rakousko-Uherska, tedy i biskupům česko-slovenským, připomínal nutnost „vědomostí ve věcech liturgických“. A jestliže Pius XI. v okružním listě biskupům portugalským, zaslaném 8. září 1935, doporučoval znovu praktickou účast bohoslovců v seminářích při všech úkonech liturgických, pak v citovaném již výroku encykliky o katolickém kněžství měl před očima podrobné předpisy Posv. Kongregace o Seminářích a Universitním studiu, obsažené v instrukci o seminářích, poslané 26. dubna 1920 (za Benedikta XV., 1914—1922) italským biskupům, kde v kap. IX, odst. d), se praví: „Kodex cír. práva (can. 1365, § 3) naznačuje osnovu přednášek z pastýřského bohosloví. Je nutné, aby novosvěcenci, ještě dříve než opustí seminář, byli prakticky vycvičeni, jak třeba udíleti sv. svátosti...“, a v odst. g) téže kapitoly překrásně se vytýká význam studia liturgiky: „Velmi důležité je též studium Posvátné Liturgie pro vhodnou přípravu alumnů na vykonávání kněžských úkonů. Má dvě části: praktickou a doktrínální. První se vztahuje na obřady a ceremonie, chápané jak všeobecně, tak zvláštně, totiž vzhledem k nějaké určité slavnosti církevní. Druhá zkoumá původ, vývoj, odůvodnění, smysl, jak jednotlivých slavností, tak jejich celku, jímž vzniká onen velkolepý Církevní rok, jenž je živým výrazem víry i naděje, udržováním i cvičením lásky a pravé, upřímné a nadpřirozené zbožnosti.“

II. Takový je tedy právní vztah vzhledem k teoretickému a praktickému osvojení si liturgických znalostí bohoslovců. Po stránce didaktické poskytuje určité směrnice především uvedená již in-

strukce z r. 1920, když píše: „Zatím co první část (t. j. praktická) může a má být vyučována v kursu gymnasiálním a filosofickým (t. j. během 8 let naší střední školy), druhou třeba probírat v kursu theologickém.“

Dr. Jakob Bilz, profesor freiburgské university v Breisgau, ve spise „Uvedení do Theologie“ (Einführung in die Theologie, Herder, 1935, str. 58 a 63) řadí Liturgiku mezi odvětví pastýřského bohosloví, tedy k praktické theologii, pokud liturgika poučuje o vykonávání úřadu kněžského. Je to názor, jenž byl celkem připouštěn od zavedení pastorálky jako samostatného předmětu theologického studijním plánem Rautenstrauchovým, t. j. od r. 1774 (podle jesuitského „Ratio atque institutio“ z r. 1599 byla pastorační a liturgická část probírána v morálce a při casus conscientiae). Podle spisu Dr. Josefa Čiháka „Theologus, čili studium katolické theologie“, Praha 1927, v přehledné tabulce všechna theologická učiliště v Česko-Slovensku Liturgiku přiřadují k pastorálce, jedině na dominikánském učilišti v Olomouci ji probírají spolu s pastorálkou v morálce.

Dr. Ludwig Eisenhofer, univ. profesor v Eichstättě, v Příruční knize liturgiky (Handbuch der Liturgik, Herder, 1932, I. sv., str. 54) píše naproti tomu: „Liturgika není, jak bývá mnohdy přijímáno, odvětvím pastýřského bohosloví. Proti tomu mluví již zevní jeden důvod. Liturgika trvá již od raného středověku, zatím co pastýřské bohosloví vstoupilo v život teprve ve stol. 18. Ale ani z vnitřních důvodů nemůže být liturgika ve služebném poměru k pastorálce. Jako vědě duchovního vedení přísluší pastýřskému bohosloví dávat praktické pokyny pro pastýřskou činnost duchovního správce. To je však liturgiky, jako takové, zcela vzdáleno: liturgika chce jen svůj předmět, katolický kult, vylíčiti a duchovně proniknouti. Její úkol je podle toho především teoretický. A i když z výsledků jejího vyšetřování se dají vyvoditi praktické důsledky, tím se ještě liturgika nestává praktickou vědou, rovnou pastýřskému bohosloví, právě tak ne, jako nemohou být dogmatika a morálka přes ony praktické důsledky, jež lze vyvoditi z jejich šetření, přičleněny jako odvětví k pastorálce.“ S tímto názorem úplně souhlasí zásady didaktické, aplikované v prováděcím nařízení Kongregace o Seminářích a Univers. studiích (12. června 1931) k apoštol. konstituci „Deus scientiarum Dominus“ ze dne 24. května 1931. V § 27 pro fakultu theologickou jsou jmenovány mezi naukami pomocnými: systematicko-historické přednášky z liturgi-

ky. V přídavku I. pak jsou mezi obory nauk zvláštních vypočítávány odděleně Theologia pastoralis a Theologia liturgica a Historia Liturgiae. Na fakultě právnické mezi nauky zvláštní je zařazeno liturgické právo, zato na papežském Ústavě pro východní studia jsou jako nauka hlavní uvedeny liturgiae orientalis. Rovněž na papežském Ústavě pro křesťanskou archeologii je liturgie naukou hlavní. Podle vládního nařízení ze dne 28. června 1937, č. 152 Sb. z. a n., v studijním řádu stanoveném pro katolické fakulty theologické na základě norem uvedené konstituce i prováděcího nařízení posv. Kongregace je pastýřské bohosloví jmenováno mezi hlavními naukami theologickými (§ 17 sub 8) se všemi odvětvími: hodegetikou, homiletikou, liturgikou a naukou o zpovědní praxi. Liturgika je však přednášena jako nauka teoretická, kdežto praktické uvedení do rubriky a do obřadů stanovených při udílení sv. svátostí a při mši sv. je předmětem zvláštních přednášek interně dávaných alumnům kněžského semináře.

Dále je ve smyslu nově zavedeného studijního řádu možné vzít si z liturgiky téma pro disertaci k dosažení doktorátu (§ 53, 55, odst. 2, 3) a pak se dělá i předepsané rigorosum z liturgiky. (§ 57). Podle § 54 v tomto případě pak povinným předmětem studia v průpravném roce k doktorátu jsou vědecká cvičení v liturgickém semináři, po případě zvláštní přednášky z liturgického oboru. Ba je (podle odst. 2 téhož § 54) možné, žádá-li toho disertační práce, aby kandidát se svolením sboru profesorského jeden rok neb jeho část absolvoval na jiné fakultě bohoslovecké, kde má pro svoji práci více pomůcek, po případě aby po určitou dobu pracoval mimo sídlo fakulty v knihovnách neb vědeckých ústavech a archivech, kde jsou dány lepší možnosti k zpracování liturgického tématu.

Při třetí státní zkoušce (§ 33), předepsané z praktické morálky, jež je zkouškou klausurní (§ 39, odst. 1), určuje téma profesor pastorálky. (Odst. 2 téhož § 39.) Ale třebaže téma má být vybráno tak, aby při řešení případu bylo možno vyložit i učení, tedy teorii, přece jen případy liturgické budou řídké, a pak se vždy více budou vztahovati na praxi liturgickou než na teorii. Vzhledem k tomu i příslušná předepsaná seminární cvičení (§ 38, č. 4) budou málokdy z oboru teorie liturgické.

III. Význam studia liturgiky pro bohoslovce je značný. Benedikt XV. v uvedené instrukci krásně praví: „A toto studium nejen že učiní zbožnost alumnů osvícenější a vřelejší, nýbrž bude též velmi užitečné pro přesnější a jasnější pochopení dogmat, neboť, podle

známého výroku: *Lex orandi lex credendi* zákon liturgické modlitby osvětluje zákon víry (papež Celasstin I., 422—432); a věřící, kteří nemají možnost studia, získají velmi pro křesťanský život, jestliže hlas pastýře jejich jim dá ochutnávat krásy liturgického cyklu katolické církve.“ Výstižně také píše Eisenhofer (uv. m. str. 55): „Je jisté, že zvláštní posvěcení a povzbuzení, s jakým koná liturg své liturgické úkony, nepochází posledně ze studia, nýbrž z živé, Duchem sv. pěstěné a oplodňované víry a z nadpřirozené lásky k Bohu, jinými slovy, ze zbožného vnitřního života, nacházejícího potravu v rozjímavé a ústní modlitbě. Ale studium liturgiky poskytuje zdravý, přirozený základ, na němž může dále budovat působení milosti.“ Přečtete si chvalořeč P. Chautarda o významu liturgie v jeho jedinečném spise „Duše veškerého Apoštolátu“ (Český překlad, Přerov 1927, str. 161—194), pochopíte, že tím lépe uplatníte všechny ony skvělé rady a pokyny k prohloubení vnitřního života, čím hlouběji též vnikneme studiem liturgiky do krás jejich.

Podobně jen kněz s láskou věnující možný svůj čas studiu liturgie vynasnaží se uskutečňovat liturgický život na osadě jemu svěřené podle zásad tak mistrně a prakticky doporučovaných v „Základech liturgie“ od P. Lefebvre (Olomouc, 1930), neb v málo doceněném spise „Zpět ke Mši sv.“ od Mädra (Praha, Franci, 1938). Je též zajímavé, že i Gogola vedla k vydání „Rozjímání o Mši sv.“ myšlenka, která je i u nás hybnou silou liturgického hnutí, jak ji vyjádřil krásně v doslovu (Český překlad Dr. Vašici, Stará Říše, 1936): „A tak pro každého“ — a v dalším ukazuje, jak působí na kněze — „kdokoliv chce jít vpřed a stávat se lepším, jest nezbytno, pokud možná, často docházeti na Mši sv. a pozorně ji slyšeti: ona nepozorovaně utváří a pořádá člověka“ (str. 105). K tomuto přesvědčení pak dospěl Gogol rovněž studiem. Dr. Vašica praví v poznámce (str. 109): „Gogolova ‚Rozjímání‘, plod mnohého studia, uzrálý v žáru modliteb při denní návštěvě chrámu...“ Jedině tedy kněz, jenž v době přípravy na kněžství nezanedbával studium liturgiky, bude si vážit Mše sv. po celý život svůj kněžský a bude čerpat nejen z mešní liturgie, nýbrž i z každé funkce kněžské při udílení svátostí a svátostí jako *ex opere operantis* posvěcení pro sebe i pro duše jemu svěřené.

Praha.

Dr. Josef Beran.

Podstata liturgie.

Zdalo by se zbytečným a snad i směšným zodpovídati si na začátku čtrnáctého ročníku časopisu věnovaného liturgii otázku: Co jest liturgie? — Dopis uveřejněný v posledním čísle však vzbudil odezvu, jež ukázala, že to bude věcí velmi časovou. Třebas je to jediná odpověď, přec ukazuje, že i nyní mezi lidmi je mnoho takových, kteří v liturgii vidí spíše strašáka, od něhož je lépe státi v uctivé vzdálenosti, než věc nutnou absolutně pro normální život křesťana. Zodpovězme si proto velmi jasně a jednou pro celý život otázku: Co je liturgie? Nebo raději proberme si celý dopis pana Dr. N... a nespokojme se jen suchopárným rozbohem definice liturgie: „Liturgie je oficiální bohoslužba Církve.“ Pro dnešního člověka mají některá slova zvláštní příchuť. Je to následkem toho, že se dnešní život lidský pohybuje příliš na povrchu, nejde do hloubky, k tomu jej konečně svádí životní shon, kino, denní tisk atd. ... a tak slyší-li slovo oficiální, již vidí v tom škrabošku, pod níž se skrývá zcela jiná tvář. Musíme však připomenouti hned na začátku, že Bůh, který vidí do nejtajnějšího záhybu lidského nitra, vyžaduje, aby naše oficiální modlitba — bohoslužba — vycházela z nitra, nebyla něčím vyhlaným, povrchním. Na druhé straně Bůh jako bytost nekonečná a nekonečně dokonalá má právo, aby také jeho oslava byla nekonečně dokonalá a vznešená. Člověk sám ve své podstatě by toho nebyl schopen, je toho však schopen Kristus jako Bůh, jenž ve spojení s člověkem přináší Bohu všechnu možnou oslavu od tvorstva. — Liturgie není snůška ceremonií nebo hromadění slovních formulek a zpěv bez vnitřního obsahu. Ne, zde každý sebe menší úkon má svou vnitřní náplň, každé slovo bohatý obsah, ano i zázračný účinek, udílí milost, vymaňuje z moci ďábla, zasvěcuje věc a bytosti Bohu. Liturgie je původu Božího, v ní také je hlavním činitelem Bůh sám. V jejím jádru je Nejsvětější Oběť, kde obětujícím a obětovaným je Kristus, Syn Boží. Kolem jádra liturgie — Nejsvětější Oběti — jsou seskupeny ostatní prvky liturgie, svátosti, svátostiny a církevní hodinky. Nejsvětější Oběť má býti středem každého našeho dne, týdne i roku. Člověk je jen do té míry účasten liturgie, do jaké stojí ve spojení s Kristem, je v milosti posvěcující.

Vezměme však již do rukou dopis pana Dr. N... a čtěme spolu s ním z Isaiáše proroka verše: „Nač množství mi vašich obětí? Jahve promlouvá. Jsem nasycen oběťmi beranů, tukem krmených

telat, krve býků již nemám rád, ani ovec a kozlů. Když mne přichá-
zíte navštívit, zdupete símě moje. Kdo po vás žádá, abyste nádvoří
moje zdupali? Obětí lživých již nenoste! Obětní kouř se mi hnusí.
Schůzek za luny nové a v sobotu dále už nebudu trpět. Průvody
poutní o slavnostech duše má nenávidí, těžkým se staly mi břeme-
nem. Znaven jsem, abych je snášel. Napřáhnete-li ruce své, oči své
před vámi zavru. Budete-li sebe víc se modlití, nikdy vás nebudu
slyšet." (Is. 1, 11—15, podle překladu Dr. Jos. Hegera.) Abychom
se vyvarovali nesprávných závěrů, stačí, když si připomeneme roz-
díl mezi liturgií starozákonní a novozákonní. Obojí byla ustanove-
na Bohem, ale liturgie starozákonní ve srovnání s novozákonní je
pouhým stínem, předobrazem. Oběti starozákonní neusmiřovaly
Boha a nepřinášely mu poctu hodnou a důstojnou. Byly Bohu milé
jen do té míry, pokud předobrazovaly Oběť jeho nejmilejšího
Syna a pokud byly přinášeny s čistým srdcem a pravým úmyslem.
Tomu tak bylo již při oběti Kaina a Abela, a tomu tak bylo též po
celou dobu přípravy na příchod Kristův. I Panna Maria a sv. Josef
přinášeli zápalné oběti, a ty byly jistě Bohu milé. Smrtí Kristovou
na kříži a nekrvavou Obětí ve Večeřadle pozbyly všechny ostatní
oběti významu. Isaiáš neukazuje proto v citovaném místě jen na
nelibost Boží nad oběťmi lidí nešlechetných, ale svým prorockým
duchem předpovídá též konec Starého zákona a jeho obětí.

Uvedme ještě od pana N. citované verše ze sv. Matouše: „Mod-
líce se pak, nemluvte mnoho jako pohané; domnívajíť se, že bu-
dou vyslyšeni pro mnohomluvnost svou. Nepřipodobňujte se tedy
jim; ví zajisté Otec váš, čeho jest vám potřebí, prve než prosíte.“
(Mat. 6, 7 a 8.) A tamtéž v hl. 7, verš 21: „Ne každý, kdo mně říká
,Pane, Pane,‘ vejde do království nebeského, nýbrž kdo činí vůli
Otce mého, jenž jest v nebesích, ten vejde do království nebeské-
ho.“ Na prvý pohled můžeme říci, že tyto verše se nevztahují na
liturgii. Liturgie, zvláště římská, je stručná. Větší část bohoslužby
slouží bezprostřední chvále Boží. Vyslovuje-li se v liturgii nějaká
prosba, pak je tak stručná, že bychom ji stručněji vyjádřiti nemohli.
Zmiňuje-li se Pán Ježíš o modlitbě mnohomluvné, pak naráží na
soukromou modlitbu mnohých lidí, kteří se domnívají, že musí Pá-
nu Bohu co nejdříve vylíčiti svá soužení, utrpení a potřeby, aby by-
li vyslyšeni, ale při tom obyčejně zapomínají na chválu Boží a na
modlitbu děkovnou. Verš 21. ze sv. Matouše potvrzuje jen to, co
jsme řekli již na začátku. Člověk může míti jen do té míry užitek
z liturgické modlitby a z modlitby vůbec, do jaké míry je ve spojení

s Kristem. Kdo nemá milosti posvěcující, tomu modlitba přímo neprospívá. Nezapomínejme však, že právě liturgie má též prostředky, aby nám pomohla toto spojení s Kristem obnovit. Je to svátost pokání.

Pan Dr. N. . . . z právě uvedených citátů Písma sv. vyvozuje následující důsledky. Píše nám: „Podle tohoto pisatele (jehož dopis byl uveřejněn na obálce 12. č., roč. XIII.) Hospodin musil by býti nějakou pranaivní bytostí, které více záleží na divadelní komedii než na vnitřním obsahu v každém směru posvátné modlitby. Citace z Písma svatého, které jsem si dovolil na začátku těchto řádků uvést, dokazují že i Hospodinu po čertech málo na tom záleží, udělal-li někdo před oltářem pohyb pravou nebo levou rukou a vezme-li na sebe ten či onen háv. Nepokládejte mne, vážený pane redaktore, za negramotného člověka, který neví, co to je liturgie, ale jako ve všem, i tady někdy méně bylo by více. Budete-li ve svém časopise přespříliš zdůrazňovati stále jen liturgickou část římskokatolického vyznání, pak mimoděk dáváte najevo, že vám více záleží na vnějším projevu než na vnitřním obsahu. Myslím, že tento způsob propagování zásad křesťanských není správný. Pak se dožijeme toho, že se jenom rozmnoží řady oněch darebáků, kteří dovedou sice chodit do kostela, ale ve svém životě poskytují nejeden příklad odstrašující a odpuzující. Je jich více než dosti. Mají-li nějakou cenu pro Církev, nevím, ale dovolil bych si o tom pochybovati. Jestliže v J. uctili památku Balbínovu tak, jak nejlépe dovedli, nedopustili se žádného provinění ani civilního, ani náboženského, poněvadž chválili Hospodina po svém způsobu. Kdyby liturgie měla býti všechno a vnitřní obsah neznamenal nic, pak by musila býti bezcenná i modlitba prostého ovčáka někde v zapadlých horách.

Domnívám se proto, že jest mou povinností upozorniti na důsledky takové jednostrannosti liturgické, která u prostého člověka může vyvolati docela opačnou reakci, než kterou u něho očekáváte.

. . . V poslední době celý náš život veřejný začíná se točiti více kolem vnějšnosti; když i náboženství bude přespříliš zdůrazňovati formu místo obsahu, co má prostý lid k očekávání? Řím měl odvahy několikráte se ozvati proti činům, kterými láska k bližnímu byla znesvěcována; ponechte proto lidu aspoň fikci, že existuje dosud instituce, která přes svůj vynikající smysl pro kompromisnost přece jen tu a tam dovede setrvati při zásadních dogmatech. Vždyť jsme

přece jen stále tak strašně vzdáleni duchu Evangelii, resp. Kristova učení, že se zdá přímo neuskutečnitelným programem pro lidi našeho stvoření." Obsah dopisu pana Dr. N. netočí se, jak patrně, jen kolem liturgie. Rádi promíjíme mu některé jadrnější výrazy, neboť z celého dopisu vysvítá pravá upřímnost, dovolíme si však upozornit na jednotlivé nesprávné závěry.

Nejprve nutno mít na zřeteli, o čem jednáme. Liturgie podle svého výměru znamená modlitbu konanou liturgem jménem lidu a pro lid, za společnost a Církev, jest tedy veřejnou oficiální bohoslužbou. Každý veřejný oficiální úkon i světský je však stanoven, řízen a prováděn podle předpisů, jež dává oprávněná k tomu autorita. Liturgii čili veřejnou bohoslužbu řídí Církev podle přesných pravidel. Pan Dr. připustí, že bude-li přijat panem presidentem nebo i nižším hodnostářem, nebude ani jemu ani šéfu protokolu jedno, v jakém úboru se objeví nebo podá-li pravou ruku nebo levou, ukloní-li se vpřed nebo vzad. A při státním úkonu nebude hrát vojenská kapela žádnou odrhovačku, nýbrž státní hymnu a při této nenapadne nikomu, aby se bavil, smál, nýbrž každý zaujme předepsaný postoj. Kolik takových ceremonií čili obřadů předpisuje oficiální život světský. Proč se tedy pozastavujeme nad tím, že slavnostní postoj před Tvůrcem nejen obřady připouští, nýbrž nutně vyžaduje. Chovati se jinak by bylo urážkou Boha i společnosti. Proto měli liturgii i všichni národové pohanští, a čím byli kulturnější, tím bohatší a dokonalejší byly jejich liturgické obřady. Toho jsou důkazem římské a řecké obřadní knihy. Modlí-li se ovčák nebo kdokoli soukromě, je volný ve svém zevním postoji, modlí-li se však s Církví, pak se musí přizpůsobit její formě čili liturgii.

Za druhé veškeré zevní úkony liturgie jsou nejen výrazem vnitřního smýšlení náboženského, nýbrž jsou i samy součástí bohoocty, kterou dává člověk Bohu. Celý člověk je duše a tělo; proto i tělo musí sloužit Bohu a jde-li o bohooctu souhrnu lidí čili společnosti, není její výraz bez zevních obřadů, a to ustálených, vůbec možný. Proto Církev předpisuje liturgovi sakrální úkony, proto mu dává sakrální roucho, sakrální postoj, zpěv, proto volá všechna umění do chrámu, aby veškerý duch a celá země oslavovala Hospodina. Zevní stránka liturgie není tedy žádnou malicherností, nýbrž podstatnou součástí oficiální bohoslužby.

Konečně liturgie není nic pouze zevního, lidského, nýbrž jest vždy modlitbou a bohooctou celého mystického těla Kristova. Církve katolické a její hlavy, Krista samého. Proto je středem veš-

keré liturgie vždy Oběť Kristova, buď že se Oběť sama koná, nebo že liturgie modlitby na ni připojuje, nebo liturgie svátostí z ní vyvěrá. Nejsvětější Oběť nemůže být srovnávána s žádnou jinou modlitbou, neboť ve Mši sv. hlavním činitelem je sám Kristus. Ve Mši i ta nejkrásnější modlitba Otče náš nabývá teprve svého plného významu. Mešní modlitby a zpěvy jsou tak duchaplné a starodávné, stejně jako jednotlivé bohoslužebné úkony, že nemohou být odbyty frází „divadelní komedie“. Také není pravda, že Hospodinu pranic nezáleží na tom, co dělá kněz u oltáře. Stačí jen upozornit na to, že každá vědomá chyba nebo změna v mešním kánonu znamená pro kněze těžké provinění. A Církev, která tomu učí, zastupuje zde autoritu Boží. I my si vážíme našich lidových církevních písní, mohli bychom též připustit, aby místo Kyrie bylo zpíváno Hospodine, pomiluj ny, nemůžeme však souhlasit s těmi všemi ostatními písněmi, které nemají se Mši sv. nic společného a tak od toho nejposvátnějšího úkonu pozornost spíše odvracejí. Takové písně se hodí před Mši sv. nebo po ní, ale ne při ní. Nebudeme zde hodnotit velikost přestupku, jakého se dopustili v J. předváděním takovéto „Mše sv.“, domníváme se, že též nebyl velký, neboť si pravděpodobně neuvědomovali všechny důsledky, musíme však zdůraznit, že sebe a mnohé posluchače připravili o četné milosti, které mohli mít ze správně předvedené chorální Mše. Nevím, zda bude nám zde správně porozuměno, podotýkáme však, že liturgie se svými zákony zabíhajícími do jednotlivostí vyžaduje od člověka značnou míru pokory a odměnou je pak vniknutí do jádra a podstaty Oběti. Liturgické hnutí nespokojuje se s tím, když dá lidem do rukou misálek a když seznámí člověka s hlavními bohoslužebnými úkony, ono chce, aby člověk z liturgie žil, aby v životě prováděl křesťanské zásady, které v zhuštěné formě a zároveň tak živě a bez přestání mu připomíná liturgie. A nejen to, liturgie chce, aby člověk svůj život a své skutky, které na sobě ponosí vždy určitou stopu nedokonalosti, spojoval s Nejsvětější Obětí, kde teprve nabudou své pravé hodnoty. Snad na pana Dr. N. působí přitažlivěji katolická morálka nebo katol. charita než liturgie, nesmí však zapomínati, že katolická morálka a charita liší se od morálky a charity ostatních křesťanských vyznání tím, že nese na sobě stopu oběti. Jinde činí se dobro pro dobro nebo pro vnitřní uspokojení, katolík činí je z lásky ke Kristu, zříká se vnějšího uznání, dovede přinést oběť, dovede dávat i z mála. Opravdoví katolíci žijí ze Mše svaté, jsou pamětlivi slov

Kristových: Cožkoli jste učinili jednomu z nejménších mých ve jménu mém, mně jste učinili." Proto třeba katolická charita neseťkává se s takovou přízní světa jako ostatní humánní instituce, přece vzbuzuje všude úctu, neboť na ní spočívá požehnání Boží, požehnání Nejsvětější Oběti. Nemusíme se starati o modlitbu „ubohého ovčáka“. Účast na Mši sv. nezbavuje ještě od povinnosti soukromé modlitby, a i prostý ovčák dovede být snadno liturgicky přítomen Mši sv., sleduje-li pozorně, co se u oltáře děje, a uchová-li si v paměti to, co kdysi slyšel od svého kmotra nebo matky o Mši sv., když jej učili sv. náboženství. Více obav musíme však mítí o určitý druh naší katol. inteligence, která má o Mši sv. pojem velmi mlhavý a namnoze ztratila již pravý pojem neděle — dne Páně. Takoví lidé slaví neděli odpočinkem, do kostela na Mši sv. jdou před polednem nebo i „odpoledne“, ostatní část dne je věnována čtení novin, procházkám nebo jiným soukromým zábavám. Někdy snad vezmou do rukou i Písmo sv., ale pak je to text bez poznámek, který si vykládají podle svého. A právě u inteligence by měla odpovídati dokonalost účasti na liturgii stupni její vzdělanosti. Máme již dosti pomocných knih k tomu. Jednou z posledních je od Morice Zundela, V hlubinách oběti (vydala Edice Krystal v Olomouci). Pak by nebylo možno, aby někdo považoval liturgii za něco zevnějšího nebo za nějakou divadelní komedii. Je pravda, že život některých lidí, kteří chodí do kostela, není vzorný, ale z toho nelze obviňovati liturgii, vždyť i Kristus strpěl mezi svými 12 apoštoly Jidáše, a s pšenící nechal růsti i koukol zasetý od nepřítelů.

Na konec ještě několik slov o stanovisku k Římu. Nevíme, z čeho si utvořil pan Dr. N. svůj názor na Řím a jeho výtečný smysl pro kompromisnost — pravděpodobně asi z denního tisku a mnohdy dosti zabarveného — musíme jej však ujistit, že Řím setrvává pevně nejen na některých dogmatech, ale na všech a zcela neochvějně. Dovede-li hájiti sv. Otec práva Církve a lidskosti neohroženě i ve svém velikém stáří a když ostatní svět mlčí, pak sílu k tomu dodává Nejsvětější Obět, neboť ještě nyní jako před 50 a více lety se stejným vnitřním nadšením přistupuje k oltáři Boha, jenž obveseluje jeho mladost. Nynější Svatý Otec zařadil též práci v liturgickém hnutí do těch málo oborů, které si zaslouží to, aby na nich bylo pilně pracováno, umiňme si, že se v naší vlasti přičiníme o to, aby liturgické hnutí dosáhlo rozkvětu, aby nebylo jen povrchní, ale šlo do hloubky a blahodárně působilo na celý křesťan. život.

Emauzy.

P. Prokop Ptáček.

Z B E N E D I K T I N S K É H O Ř Á D U

Padesáté výročí posvěcení opatského chrámu Páně v Maredsous.

Dne 19. srpna minulého roku oslavovalo opatství Maredsous 50. výročí slavnosti svěcení opatského chrámu. Papež Lev XIII., blahé paměti, vyslal tehdy kardinála legáta k slavnostnímu úkonu konsekrace nového chrámu, jenž je nejkrásnějším památkem novogotického umění v Belgii a vrcholným výtvozem stavitele barona Béthune. Kostel i klášter tvoří jednotnou stavbu, která krásně zdůrazňuje vrcholné ideály jeho zakladatelů. Padesát let je sice krátká doba, ale přece opatství Maredsous ji mohlo plným právem oslavovati, neboť jeho význam neomezil se jen na území Belgie, ale je pevně spjat s dějinami celého Benediktinského řádu. Klášter rozsévá požehnání ve své vlasti gymnasiem tak i školou pro výtvarné umění církevní. Jeho velký význam pro Benediktinský řád dokazuje již ta okolnost, že prvý opat Primas celého řádu, Hildebrand de Hemptinne, zůstal zároveň ještě 16 let opatem Maredsous a tak síly celého opatství byly zároveň zasvěceny zájmům Řádu a Církve. Tak se stal rektorem koleje S. Anselmo všestranně vzdělaný a duchaplný Dom Laurentius Janssens, benediktin z Maredsous. Mimo to vyšli z tohoto kláštera učenci světového jména, jako Dom Germain Morin, De Bruyne a Berlière, jejichž přičiněním dosáhla Revue Bénédictine opatstvím vydávaná vysoké vědecké úrovně. Jako asketický spisovatel získal svě-

tové jméno Dom Columba Marmion, třetí opat Maredsous, jehož spisy jsou přeloženy do všech světových řečí. Původně byla v plánu slavnost pro širší veřejnost; ale pro těžký automobilový úraz, který v červenci stihl Jeho Milost nejdůstoj. pana opata z Maredsous Celestina Golenvaux, musil býti program poněkud změněn. Poněvadž ndp. opat se ještě tak dalece nezotavil, aby mohl konati pontifikální funkce, byl zúžen kruh účastníků na přátele a dobrodince opatství. Místo ndp. opata měl matutinum opat-koadjutor z opatství Mont César v Lovani, Bernard Capelle, bývalý mnich z Maredsous. Pontifikální Mši sv. a Nešpory měl pak stařícký biskup Heylen z diecese namurské, k níž opatství náleží. Ndp. opat Celestin přes svou nemoc zúčastnil se slavnostního shromáždění v sále koleje a pozdravil vzácné hosty, zvláště ndp. biskupa a členy rodiny Desclée, jejichž předkové byli zakladateli a dobrodinci kláštera. Z Beuronu zúčastnili se slavností P. Athanasius Miller a P. Jan Schildenberger. Po slavnostní hostině byla předvedena v zahradě u koleje zvláštní hra znázorňující alegoricky dějiny opatství. Kéž hymnus „Te decet laus“, který byl zakončením této slavnostní hry a jenž vyjadřuje chválu trojjediného Boha, nikdy neumlkne na tomto posvátném místě.

(Podle referátu v Benediktinische Monatschrift XX, str. 468.)

Buď jsou zázraky, nebo nejsou. Jsou-li, pak je křesťanství pravdivé. Nejsou-li, pak největším ze všech zázraků je, že křesťanství se rozšířilo bez zázraků.

Snaž se státi se malým s Oním Nejmenším, abys mohl vzrůst k velikosti s Ním.

Sv. Augustin.

Sv. Bonaventura.

Postní předsevzetí.

„Roztrhněte srdce svá, a ne roucha.“

Prorok Joel.

Církevní postní doba, která nás zasvěcuje oficiálně pokání, a proto s sebou přináší mnoho odpuštění a milosrdenství, bude zvláště letos pro naši vlast milostiplná, otevrou-li se oči naše, aby spatřily trestající ruku Boží!

Věřící člověk má i v největším neštěstí mnoho útěchy, neboť ví, že se děje pouze to, co Bůh chce nebo dopouští. Pakli dopouští, neopouští.

Myslili jsme na to, že naše vlast je především majetkem Božím? Že nám ji propůjčil, abychom ji vzdělávali opět především pro Něho?

Že naše vlast je zemským rájem nejen napohled, ale připomínkou vlastní nebeské vlasti?

Jak jsme si však počínali, jak jsme v ní žili, aby mohla platit za symbol skutečného Ráje?

I naši prarodiče byli vyhnáni z Ráje, jakmile jej poskvrnili vzpourou proti Bohu.

Ještě není všechno ztraceno, ještě jsme jednou nohou v ráji, který se stal naší kolébkou. Opět můžeme všechno získat!

Poslyšme návod, který nám na Popeleční středu dává prorok Joel:

„Toto praví Hospodin: Obráťte se ke mně celým svým srdcem, a to s postem, s pláčem a nářkem. Roztrhněte však srdce svá, a ne roucha! Vraťte se k Pánu, Bohu svému, neboť je dobrotivý a milosrdný, shovívavý a velmi milostivý, přístupný slitování nad neštěstím! Kdo ví, zda neobráť se, by odpustil, a zda nenechá po sobě požehnání?“

Neštěstí postihlo nás všechny, není to však neštěstí nenapravitelné.

Trpíme-li tolik, byl-li nám rozsápán pouhý symbol, který se nám stal tak drahým, jaké utrpení by to bylo, kdybychom ztratili vlastní Ráj, pro který jsme byli stvořeni?

Čiňme pokání, které je odvrácením se od zlého a obrácením se k Tomu, jenž vládne všemu stvoření a jenž rozdrťí svým žezlem všecko, co je pyšné a domýšlivé, sobecké a nespravedlivé!

Emauzy.

P. Marian Schaller.

Církevní hymny.

Zjevení P. Marie.

(11. února.)

K oslavě 50. výročí zázračného zjevení P. Marie v Lurdech ustanovil papež Pius X. r. 1908, aby tento svátek, zavedený už předtím v některých diecésích francouzských, byl slaven v celé církvi. Hymny tohoto svátku pocházejí od papeže-básníka Lva XIII.

97. Te dicimus praeconia.

K matutinu svátku Zjevení P. Marie. Od Lva XIII.

Te dicimus praeconia,
intacta Mater Numinis,
nostris benigna laudibus
tuam repende gratiam.

Svou velebí tě písni lid,
Božství ty Máti nejčistší,
rač láskyplnou dlaní vlít
nám milost v niter zátiší.

Sontes Adami posteri,
infecta prolas gignimur;
labis paternae nescia
tu sola, Virgo, crederis.

Lid Adamův, květ červivý,
se v hříchu na svět rodíme,
že otcovský hřích ošklivý
tě neposkvrnil, věříme.

Caput draconis invidi
tu conteris vestigio,
et sola gloriam refers
intaminatae originis.

Šij draka, vládce podsvětí,
je šlépěji tvou potřena,
jediná ve svém početí
tys, Panno, neposkvrněná.

O gentis humanae decus,
quae tollis Hevae opprobrium,
tu nos tuere supplices,

Jsi nejsličnější tvorstva květ,
ty snímáš hříchy Eviny,
nechť zbaví nás všech dlaň tvá
běd

tu nos labantes erige.

a klesající napřímí.

Serpentis antiqui potens
astus retunde et impetus,
ut caelitum perennibus
per te fruamur gaudiis.

Starého hada úskok, lsti
odrážej mocnou pravicí,
by jednou do svých radostí
nás vzalo nebe zářící.

† Jesu, tibi sit gloria,
qui natus es de Virgine,
cum Patre et almo Spiritu
in sempiterna saecula.
Amen.

† Bud' tobě, Jezu, sláva, ples,
jenž z čisté Panny zrodil ses,
i Otci, Duchu ve výši
bud' vezdy chvála nejvyšší.
Amen.

98. Aurora soli praevia.

K laudám. Od papeže Lva XIII.

Aurora soli praevia,
felix salutis nuntia,
in noctis umbra plebs tua
te, Virgo, supplex invocat.

Jitřenko, slunce vodící,
ty poselkyně spasení,
tě ve tmách noci pějící
lid chválí, Panno, písněmi.

Torrens nefastis fluctibus
cunctos trahens voragine,
leni resedit aequore
cum transit Arca foederis.¹

Příbojem hučí hladina
a v propast všechny strhuje,
tu naráz ztichne, usíná,
když Archa kolem putuje.¹

Dum torret arescens humus,
tu rore sola spargeris;
tellure circum rorida
intacta sola permanes.²

Když rozpukaná práhla zem,
na tebe rosa padala
a když souš zvlhla kolkolem,
tys nedotčena zůstala.²

Fatale virus evomens
attolit anguis verticem;
at tu draconis turgidum
invicta conteris caput.

Zlý pozvedá had téměř výš
i ústa jedem zpěněná,
ty hlavu draka rozdrťíš,
ó Panno nepřemožená.

Mater benigna, respice
fletus precesque supplicum,
et dimicantes, Tartari
victrix, tuere ab hostibus.

Matičko sladká, shlédni k nám
a utěšuj nás lkající,
nás v boji proti temnotám,
Vítězná, chraň svou pravici.

† Jesu, tibi sit gloria,
qui natus es de Virgine,
cum Patre et almo Spiritu
in sempiterna saecula.
Amen.

† Bud' tobě, Jezu, sláva, ples,
jenž z čisté Panny zrodil ses,
i Otci, Duchu ve výši
bud' vzdána chvála nejvyšší.
Amen.

¹ Narážka na přechod Izraelitů přes Jordán, když přicházeli do země zaslíbené. Nelze zde myslit na přechod Rudým mořem, protože Archa tehdy nebyla ještě zhotovena.

Básník přirovnává P. Marii k arše úmluvy. Ona zvěstovala lidstvu svým Synem novou úmluvu, po jejím příchodu je plavba po moři života bezpečnější. Maria je naší hvězdou mořskou a lodí, která nás bezpečně převáží v přístav nebeský.

² Narážka na dvojí zázrak soudce Gedeona (Soudců 6).

99. Omnis expertem.

K 2. nešporám. Od papeže Lva XIII.¹

Omnis expertem
maculae Mariam
edocet summus
fidei magister;
Virginis gaudens
celebrat fidelis
terra triumphum.

Ipsa se praebens
humili puellae
Virgo spectandam,
recreat paventem,
seque conceptam
sine labe, sancto
praedicat ore.

O specus felix,
decorate divae
Matris aspectu!
veneranda rupes,
unde vitales
scatuere pleno
gurgite lymphae.

Huc catervatim
pia turba nostris,
huc ab externis
peregrina terris
affluit supplex
et opem potentis
Virginis orat.

Excipit Mater
lacrimas precantum,
donat optatam
miseris salutem;
compos hinc voti
patrias ad oras
turba revertit.

Supplicum, Virgo,
miserata casus,
semper o nostros

Maria prosta
že byla vši viny,
učitel víry
učí nás, své syny;
dnes chválu Panny
v celém světě davy
věřících slaví.

Maria dívce
pokorné se zjeví,
laskavým slovem
mírní bázeň děvy,
že počata je
bez poskvrny, její
rty vyprávějí.

Jeskyně slavná,
kterou naplnila
Matička slávou!
skálo ty přemilá,
z níž v mocných proudech
zdroje vyprýštily
životní síly.

V zástupech četných
putují sem davy,
z nejzazších krajů
přes vody se plaví,
lid s prosbou vřelou
o pomoc se sklání
před mocnou Paní.

Přijímá Matka
prosebníků vzdechy,
vrací jim zdraví,
je zdrojem útěchy;
posílen spěchá
zástup vyslyšený
v otcovskou zemi.

Buď, Panno, k svému
milostiva lidu,
v práci mu žehnej,

¹ K vůli úpravě vytištěn každý verš na dva řádky.

refove labores,
impetrans maestis
bona sempiternae
gaudia vitae.

† Sit decus Patri
genitaeque Proli,
et tibi, compar
utriusque virtus,
Spiritus semper,
Deus unus, omni
temporis aevo.
Amen.

Kroměříž.

odvrať zlo a bídu,
rač nám lkajícím
dary vyprositi
věčného žití.

† Bud' sláva Otci,
Synu čest nejvyšší,
i tobě, Duše,
mocný v rajske říši,
jediný Bože,
ať zní písne tobě
v každické době.
Amen.

P. Jos. Škrásek.

Breviř v rukou laiků.

(Dokončení.)

Stručný obsah z minulého ročníku: Římský breviř je vzácný slovník křesťanské modlitby, tradice a ryzí moudrosti. Proto je to modlitební kniha nejen kněží, nýbrž i každého katolického křesťana.

Úzce souvisí s misálem. Nutně nás k němu přivádí. Doplnuje jej v podivuhodný poklad neskonale krásy. A spolu s ním nám dává hlouběji vniknout do tajemství Nejsvětější Oběti, která znamená splnění všech lidských tužeb a přání, úplné Nasycení.

VI. Praktické závěry.

A. Poznali jsme cenu liturgické modlitby, rozvité plnou krásou v kněžském breviáři. Síla víry spojuje nás v něm s prvními křesťany. Světlo nesmrtelných nadějí září přes tisíciletí i do temna naší doby. Vroucnost praktického křesťanství burcuje naši ospalost a nerozhodnost. Prameny toho všeho tryskají vzhůru k nebi, neboť nejsou pohřbeny vrstvou slov mrtvých, ale stále, od staletí do staletí, den ze dne znějí živou, zpěvem rozohněnou oslavou Velebnosti Boží.

To vše je mi jasné. Ale co je s praxí? Jak chceš vložit breviář do rukou věřících laiků?

B. Neboj se! Věci Boží uskutečňují se ponenáhlu. Jako zdomácněl misál, přijde i zájem o breviář. Soustavná literární příprava, abychom se brzy dočkali překladu celého breviáře, trpělivá propagace i poučování, a chvíle vhodná se přiblíží. O překlad jednotlivých částí breviáře se pokoušejí mnozí (na př. hymnů), emauzští benediktini vydali úplná officia k vánocům a velikonocům. Před 70 lety P. Bradáč přeložil nešpory, dnes dr. Alfred Fuchs podává pěkně celé officium nedělní.

A. Myslíš, že to stačí?

B. Pro poučení a první zájem úplně. Nejsnáze bude možno vydati tak zv. žaltář s řádem denních hodinek. Stačilo by použití a zrevidovati překlady jeho složek. — Potom snad by byly vydány „Chvály a nešpory“. Teprve na konec „Hodinky jitřní“, až se podaří vzorně a kriticky přeložiti čtení ze sv. Otců.

A. Napadá mi, že by se celé věci velmi prospělo, kdyby vůdcové katolického studentstva probudili zájem o breviář v latinském originálu. Dnes, kdy gymnasiální studium je nejoblíbenější a všeobecné, nebylo by těžké dáti věřícím katolickým akademikům levné latinské „Psalterium“. Či znalost latiny má sloužiti jen četbě pohanských klasiků? Výběr textů u maturit ukazuje, jak mnohdy povrchní to bývá zboží.

B. To je dobrý návrh. Pro liturgickou výchovu akademické mládeže katolické se ještě málo vykonalo. Malí chlapci mají dávno svou „Legio Angelica“, ale universitáni ve velkých městech, kde je příležitost zúčastniti se v katedrálách (v Praze zvláště v Emauzích) liturgického života, jsou bez rádců a vůdců. Co by to znamenalo probuditi v nich lásku k liturgii! Nesli by ji na vynikajících místech dál a dál mezi širší vrstvy katolické. A jak by se tu sblížili katoličtí vzdělanci s knězem, pro nějž není ve světě pochopení a uznání. I tu uplatnila by liturgická modlitba svou sociální a sjednocující sílu.

A. Je to jistě možné. Snad by se tím také uspíšilo české vydání breviáře. Podle dosavadních našich hovorů jsou však nezbytné poznámky, vysvětlivky a výklad, abychom pronikli do hloubky textů. Ty by se vhodně přidaly k českému vydání. — Jen jedno mne stále mate: nezasahujeme modlitbou breviáře do kněžských práv?

B. Nikoliv. To je kněžskou povinností. — Je-li povinností vojáka a jeho povoláním bojovati a brániti vlast, je pro občany ctí, mohou-li mu v tom povolání pomoci, jej podporovati. Nuže, kněz, bojovník Kristův, modlitbou breviáře chválí Boha a prosí o ochranu lidských duší. Kdo by nám bránil, chceme-li aspoň někdy, ne z povinnosti, ale z ochotné lásky sjednotiti a spojití se s ním v modlitbě breviáře?

A. Myslíš, že by to pomohlo?

B. Krásně to vysvětluje příběh o boji Izraelitů proti Amalekitickým. Mojžíš se modlil za vítězství lidu Božího. Aby neumdlel, podpírali jeho ruce, rozpiaté k modlitbě, s obou stran. I zvítězili

Izraelští. Jakmile však klesly ruce Mojžíšovy, získával vrchu nepřítel. Nezdá se ti, že proto vítězí Antikrist, když nikdo kněžstvu nepomáhá ani modlitbou, ani činy?

A. A jak chceš, abychom užívali breviáře?

B. Až budou naše rodiny proniknuty jasem a mírem i silou liturgického života, stanou se misál i breviář nejvzácnějšími knihami katolických rodin. S nimi naplní se příbytky líbezným a svěžím vzduchem pravého křesťanství.

A. Jsi tedy jist, že v breviáři najde jednotlivec i rodina nejkrásnější modlitební knihu?

B. Ano, knihu otevřenou pro všechny naše potřeby a touhy, vhodnou ke všem příležitostem a náladám, a při tom plnou jasu a vonného půvabu.

A. A jak začít?

B. Nejideálnější by bylo, mohli-li bychom strávit sváteční den s breviářem v ruce.

A. Není to přehnaný požadavek?

B. Není. Což jsi nikdy nesledoval zbožně slavné Matutinum o půlnoci Štědrého večera, nebo Temné hodinky ve svatém týdnu? Tu by se dobře uplatnily zvláštní překlady důležitých oficií, jak už s nimi Emauzy začaly. Veřejná účast při oficiu nesmírně vychovává a posvěcuje zvláštním nadšením. Z něho by se získalo i pro soukromí. Jsou-li zpívány hodinky ve velkých chrámech vznešenou přípravou ke sváteční liturgii mešní, zdaž by soukromá modlitba ostatních hodiněk nebyla tichou, ale vroucí prodlevou a ozvěnou svatých tajemství dne?

A. Myslím, že jen nemnozí mají tolik pokdy, aby stačili na celé oficium. Časem i pochopením.

B. Neboj se! Což je třeba milovníku hudby, aby hrál celé hodiny, jako to činí virtuosové a hudebníci z povolání? Ty si vždy uskrovníš za dne chvilku, kdy si můžeš na klavíru pohovořit o svých touhách, náladách a cílech. Tak i my můžeme voliti k soukromé modlitbě tu „hodinku“, kterou máme nejraději, nebo tu, jež se k současné době denní nejlépe hodí.

A. Chceš tedy, abychom aspoň ráno a večer s Církví začínali a uzavírali své práce?

B. To by bylo minimum, prosté všeho formalismu. Modlitba breviáře, ač ústní, musí se nám však zvolna proměňovati v procítěnou modlitbu vnitřní. Proto by stačilo říkati zbožně třeba jen jediný žalm. Co bychom z něho načerpali síly!

A. Chceš tedy zvolna vnikati hloub a hlouběji do tajemných oblastí breviáře, abychom mohli pochopiti i větší celky.

B. Ano. Ať žalmy, ať hymny, nebo kterákoliv složka breviáře, a zvláště čtení, nám otevrou nové obzory. I když čas okolo kvapí, stačí oddech, zastávka, vděčný pohled a pozvedneme mysl, zocelíme srdce, rozjasníme oko.

A. A jak to spojíme s chvatným životem dne, kdy třeba rychle se rozhodovati, vtipně a promyšleně odpovídati, tu se brániti, tu přemáhati?

B. Zbožná a častá četba breviáře je brannou přípravou. Sbíráme šípy, ostříme zbraně, cvičíme oko i ruku, utužujeme kroky po cestě Božích přikázání.

Kdybychom si do nebezpečí a zápasů dne odnesli v paměti jen jediný verš žalmu neb hymnu, jen jednu ohnivou myšlenku z antifony či responsoria: je to veliká posila.

Opakujme si je stokrát za den, vrhejme jako šíp, zacloňme se jimi jako štítem proti úkladům protivníků. Kdo odolá zbroji Boží? Tak věrnou zmužilostí vyhrájeme. Právě v těch všedních obtížích a půtkách jeví se breviář jako modlitba malých a slabých, ponížených a pronásledovaných. Vytrhuje z neklidu k vnitřnímu míru, z nepatrnosti k pravé velikosti.

A. Chceš říci, že breviář ve své šíři od modlitby celého officia svátečního až po poslední dvojverší měl by každému křesťanu býti studnicí živé, občerstvující vody.

B. Modliti se z breviáře je jako žítí se manou, která má v sobě chut i sílu, půvab i vůni všech modliteb, jež vykoupená srdce vypívala, vyslovila.

A. Mám poslední námitku. Nesvádí však její neobvyklá délka a stálá denní povinnost, že se mění v pouhou modlitbu úst?

B. Už jsme o tom jednou hovořili. Zapomínáš, že je to v jádru modlitba „společná“, střídající tři různé stupně výrazu: modlitbu tichou, zpěv a čtení; tři rozličné úkony: chvalozpěv lidí, slovo Boží, a shrnutí všech tužeb v jediné prosbě. Je možné, aby bez zlé vůle vše to zůstalo formalismem?

A. Sám si vzpomínám na podrobnosti našich úvah. Modlitby breviáře mají všechny vlastnosti křesťanské modlitby. Vyrostly z tisícileté tradice křesťansko-katolické. Jsou v nich uspořádány i v prudkém proudu zachyceny všechny stupně modlitby vůbec.

B. Nuže, i při lidské slabosti, jež umdlévá, i z lhostejnosti mys-

li, i z její omezenosti, stačí, aby tato liturgická modlitba zapálila věřící srdce aspoň jiskřičkou.

A. Chceš ze zdrojů jejich tedy čerpati pozvolna vše, čeho potřebujeme k rozvoji vnitřního života na cestě křesťanské dokonalosti.

B. Abychom mluvili jasně: věřím, že je to přirozená cesta ke svatosti. — Byly doby, kdy breviáře nebo jejich části (žaltáře, mariánské oficium) patřily k praktické potřebě vzdělavců, a tehdy i světců. Sv. Ludvík, král, učí své děti každodenně modlit se Mariánské hodinky. Naše světice Anežka již za svého dívčího věku měla svůj breviářik (dnes v Morganově americké knihovně). Benediktinské světice čerpaly z breviáře sílu i vzlet ke svým kontemplacím. Teprve bludy, reformací na svět puštěné, povolivše pýše rozumu, zatemnily jej a zmrazilily srdce ledovou kůrou, aby světlo a teplo liturgie nemohly účinkovati.

A. Pozvolný chlad a ústup od liturgického citění a života změnil snad náhledy na liturgické knihy?

B. Už jsem ti to jednou připomněl. Kdo popřel liturgii mešní a její vykupitelskou podstatu, ten zavrhl misál. Odbourav základ, strhl i velkolepou budovu liturgického officia a znehodnotil kněžskou modlitbu breviáře.

A. A nestarala se Církev o nápravu?

B. Pohromy tak zaviněné šířily se různou silou až do sněmu Tridentského. Bylo potřebí zavést věřící i bloudící na cesty pravé. Proti svévoli a ješitnému hloubání dala Církev pevný řád pokorné a odhodlané meditace, ba celého duchovního výcviku (exercicií), jimiž by zmatená vůle sklonila se opět ochotně pod sladké jho Vůle Boží.

A. To se ocitáme daleko od breviáře.

B. Ano. Zavést věřící zpět na tichou, svobodnou cestu liturgické modlitby je úsilí dlouhé, o něž se snažíme až dodnes. Kdo nezkusil tuhé kázně, kdo nevyvíčil svou vůli v pevném sebezapírání, kdo svou náboženskou nevědomost nenahradil znalostí křesťanských pravd, ten neocení milostnost pravého života katolického, liturgie.

A. Napadá mi myšlenka z posledního podobenství. Rigorosní cesta exercicií a řízené modlitby rozjímavé je tuhý všední život dole pod horami. Slunce na nás svítí, ale neopaluje. Schováváme se z pohodlnosti do chládku. Cesta liturgické modlitby breviáře a misálu, toť ona slavná pout na hory, k výšinám a po výšinách.

B. Správně jsi to domyslí. Jako se můžeme, podle okolností, od modlitby celého officia uspokojiti a těšiti jen jiskrou jediné jeho myšlenky, tak od prostého, šťastně procítěného verše můžeme krok co krok vystoupiti k pokorné a při tom radostné modlitbě celého officia a rozšířiti blaženě i odhodlaně své srdce. Proč? Nikoliv pro estetické a lyrické uspokojení, ale pro důvěrný vzlet celé bytosti své vstříc Spasiteli. Breviář vede nás k misálu, zpěv a modlitba hodiněk k slavení Mše svaté, touha k Eucharistické hostině, abychom nežili sami, nýbrž Kristus. Jen na těch výšinách má bezprostřední hojivou i tvárliovou sílu Jeho slunce.

A. Považuješ tedy breviář za opravdový liber viaticus, knihu poutníků, v níž čerpají nejen poučení a témata k svému přemítání, ale přímo lehce se cvičí dosáhnouti výšin a odtud zdravých rozhledů? To je cesta velmi prostá.

B. Takové zbožnosti totiž nejlépe svědčí přirozený život Církve, oddychující pravidelným rytmem v celé katolické liturgii a vdechnutý modlitbě misálu i breviáře.

A. A nebude vnitřní život liturgický u laiků brániti činnosti a práci?

B. Naopak, teprve na tom základě je možno rozvinouti požehnanou práci a všecko praktické úsilí.

Kdo prostou a vznešenou cestou liturgie dospěl k pevnému a pokornému sjednocení s Kristem, žítí bude bohatými činy jen pro Něho a Jeho Církev. Toho zbožnost liturgická, liturgickými knihami živená, přímo vyzývá ozvěnou Písne písni (8, 6): „Polož mne jako pečeť na srdce své, jako pečeť na rámě své!“ To je tradice prvokřesťanská, myslí upříti k svatým Tajemstvím, abychom nejen srdcem, ale i prací a skutky žili pro Krista. Ostatně, nejkrásnější důkaz, jak třeba spojovati vnitřní zanícení s odhodlanou obětavostí a apoštolskou horlivostí, je celé evangelium sv. Jana.

A. Vždy stojím v údivu, do jakých výšin nás Miláček Páně unáší a jak tklivě a laskavě vede nás zpět na protivný pól lidské bídy a slabosti k pomoci a útěše.

B. Nuže, spojití tyto dva prostory v sladké království Kristovo, zůstane neodvolatelným a vznešeným úkolem křesťanů.

Milost Boží pomáhá nám v tomto úsilí a snažení cestami mnohými a nevyzpytatelnými. Avšak cestou nejkrásnější a nejbezpečnější je liturgie.

A. Nemysli si, že jako hudebník se zdráhám také jíti po ní. Dobře mám v paměti poslední naše rozhovory a chápu, že breviář

je pro toto putování skvělou knihou poutnickou, plnou moudrosti a vzorů křesťanského života. Zaváhal jsem jen na chvíli „českým“ rozumářstvím.

B. Upokoj se. Žítí s Církví znamená milovati Krista, s Ním pokorně nésti Jeho sladké jeho bohaté a neumdlévající péče o spásu bližních.

A. Půjdu tedy s tebou. My malí a slabí přidáváme tepot svých srdcí, chvění svých retů a hlasů k nepřestávajícím chvalozpěvům Církve, jež ze dne na den, od místa k místu, světem, nebem letí, aby se vlily v nevyslovitelné: Sanctus, sanctus, sanctus... cherubů a serafínů u podnoží Velebnosti Boží!

Kralupy n. Vlt.

Josef Klement.

Moc nedělní Mše svaté.*)

Sv. Saturnin, kněz, a věřící z Abitiny.

Zemřeli jako mučedníci r. 303—304 v Kartagu.

Jejich památka se slaví 11. února.

Právě když se konala oběť Mše sv. — bylo jich 49, mužů, žen, dětí i s knězem — byli překvapeni pohanskými biřici a v řetězech odvedeni do Kartaga. Bylo to ve dnech pronásledování křesťanů za Diokleciána.

„Shromáždil jsi, ty,“ obořil se prokonsul Amilius při výslechu na kněze Saturnina, „shromáždil jsi, ty, proti císařskému zakazu tyto lidi k bohoslužbám?“

„Ano!“ odvětil kněz, „klidně jsme konali své bohoslužby.“

„Proč?“

„Protože nesmíme v neděli zanedbat bohoslužeb. Tak nás tomu učí zákon, tak nám poroučí zákon.“

Za tuto kněze důstojnou odpověď byl ihned natažen na skřípec a ukrutně mučen. Avšak jeho zmužilost a věrnost ke Kristu byla neoblomná.

„Kriste, k Tobě volám, smiluj se nade mnou! — Synu Boží, přijď mi na pomoc! — Tak nás učí zákon, tak nám poroučí zákon!“ To byla poslední slova staříckého kněze.

Kněz ještě neskonal a již se tlačil dopředu lektor Emeritus a vyznal hlasitě:

„Já jsem vším vinen. V mém domě bylo ono shromáždění.“

* Přeloženo z „Wahre Gottsucher“ od † Hildebranda Bihlmayera O. S. B.

„Proč jsi jim to dovolil?“ tázal se soudce.

„Protože jsou můjmi bratry a nemohl jsem jim toho zabránit.“

„Měl jsi jim to zabránit!“

„Ne!“ odvětil zmužile vyznavač, „nesměl jsem, neboť my křesťané nemůžeme býti bez nedělních služeb Božích.“ Za vroucích modliteb k nebi obstál i on zkoušku na skřipci. „Prosím Tě, Kriste. Díky vzdávám Tobě, Pane Ježíši Kriste. Dej mi síly k vytrvalosti! Volám k Tobě! Tobě budiž chvála, Kriste! Vysvobod' mne, Kriste! Pro jméno Tvé trpím. Krátké jsou bolesti; avšak trpím rád. Pane Ježíši Kriste, nedej, abych byl zahanben!“

Tak a podobně modlili se a trpěli všichni. Žádný z těch padesáti nebyl boje ušetřen.

„Jsme křesťané,“ tak ujišťovali znovu a znovu, „nemůžeme jednat jinak. Musíme zachovávat svatý Boží zákon, i kdyby nás to stálo naši krev!“

Nepřemožitelná, tajemná síla nedělní Mše sv. byla jim „ochranou ducha i těla“. Ona „způsobila, že věrně lnuli k Božím přikázáním a nedali se od Něho odloučit“.¹

Na konec byl mučen malý Hilarianus; ani hrozba, ani lichocení ho neodvrátily od pravé cesty:

„Jsem křesťan!“ přiznal se otevřeně. „Z vlastního popudu a z vlastní vůle jsem se zúčastnil s otcem a bratřími nedělních služeb Božích.“

Prokonsul mu hrozil, že mu dá uříznouti nos a uši. Nadarmo! „Dělej, co chceš!“ odpověděl klidně mladý hrdina.

Když ho prokonsul na konec dal odvésti do žaláře k mučení, řekl Hilarianus při tomto „propuštění“ ke krvavé oběti jako lid při lte, missa est radostné Deo gratias! „Bohu díky!“²

Významný projev chorvatského biskupa.

Ndp. biskup Miho Pušić z diecése hvarské v Dalmácii věnuje své životní úsilí rozšíření liturgického hnutí a obnovení benediktinského řádu v Chorvatsku. Při audienci u Sv. Otce v r. 1938 vyžádal si pro toto dílo též zvláštní apoštolské požehnání a v 1. čísle V. ročníku časopisu „Život s Crkvom“ uveřejnil projev, který zde v hlavních částech otiskujeme:

¹ Modlitba k přijímání z mešního kánonu.

² Z mučednických akt u RAM str. 414 nn.

„Ve středověku hrál benediktinský řád v Chorvatsku důležitou úlohu po stránce církevní i národní.

První uvedl Benediktiny do našich krajů kníže Trpimír, zakladatel chorvatské národní dynastie. Již r. 852 založeno první chorvatské benediktinské opatství v Rižinicích mezi Klisou a Solinou (= starořímská Salonae) a brzy nato četná jiná.

Bašťanská deska (nejstarší památka s chorvatským hlaholským nápisem) nám připomíná, jak Chorvaty v XI. stol. své Benediktiny milovali, jak je obdarovali a jak oni naproti tomu jim vystavěli kostely a vychovali mládež. Chorvatská knížata a králevici, vědouce, že benediktinské kláštery svým příkladem, prací a vědou jsou pravými semeništi víry, kultury i hospodářského pokroku, založili v přímořských krajích svého státu veliký počet opatství. V samé Dalmácii, od Rabu až po Budvu, se dosud napočítalo 113 benediktinských klášterů, a to 41 na ostrovech a 72 na pevnině, z nichž čtvrtina byla ženských a tři čtvrtiny mužských.

Blahodárný vliv benediktinského řádu v chorvatském národu dobře postřehl i český král Karel I. (jenž byl zároveň též císařem německým). Proto se rozhodl, že je uvede do českých zemí. Když r. 1337 cestoval jako králevic přes Chorvatsko do Horní Itálie, poznal na této cestě, jda z Virovitice do Senji, chorvatské Benediktiny a na vlastní uši slyšel, jak tito řeholníci při bohoslužbě oslavují Boha slovanským jazykem. To hluboko vniklo do jeho duše. Deset roků potom (r. 1347) jedno z jeho prvních vladařských děl bylo, že s dovolením Sv. Otce založil ve zlaté Praze benediktinský klášter „Na Slovanech“, do něhož za učitele círk. slovanského jazyka povolal chorvatské Benediktiny, snad z ostrova Krku, jenž je, jak praví prof. Jagič, „vagina rerum glagoliticarum“. (Tak bylo obnoveno dílo, jež před 300 lety začal sv. Prokop.)

Mezitím z různých důvodů, obzvláště po zániku národní dynastie, která se s velkou péčí starala o Benediktiny a je podporovala, začaly benediktinské kláštery znenáhla jeden za druhým zanikat, a jen na přímoří zůstalo šest malých ženských klášterů. Poslední mužské benediktinské kláštery byly na ostrově Mljetu a Pašmanu, jejichž budovy se dodnes zachovaly jednak porušené, jednak zachovalé. K jejich zániku mnoho dopomohli neretvanští piráti, kteří po zániku chorvatských národních vladařů ohrožovali celé dalmatské přímoří. K tomu ve XIII. a XIV. stol. zanikla v mnohých klášterích řeholní disciplína a národ raději přijal nově vzniklé žebravé řeholníky sv. Františka, kteří již v prv-

ni polovině XIII. stol. se objevují v našich přímořských krajích. Tito svým demokratickým zřízením i prostším způsobem života přitáhli k sobě duše, které toužily po pravém řeholním životě.

Avšak touha, aby benediktinský řád, jenž se o nás tolik zasloužil na poli náboženském a národním, byl v našich krajích opět obnoven, v chorvatském národě nikdy neutuchla. Národ nikdy nezapomněl svých dobrodinců. Největší synové našeho národa snažili se benediktinský řád u nás obnoviti. Náš slavný dějepisec Dr. Franjo Rački navrhl biskupu Strossmayerovi, aby tu věc uskutečnil, jak nám to dosvědčuje jejich korespondence, vydaná profesorem drem Šašičem. Veliký pak biskup Dr. Autun Mahnič, který měl ve své diecési před očima veliké dílo bývalých benediktinských klášterů, myslil také na jejich obnovení. Ale nejvíce v tom ohledu pracoval náš slavný vlastenec a učenec, v Pánu zesnulý Don Frane Bulič. Když v roce 1882 a 1904 vyhnala Francie Benediktiny, chtěli tito — na žádost Don Frany — přijíti do Dalmácie, ale rakouská diplomacie to překazila. Don Frane však neustal, nýbrž dále na tom pracoval. Rok před svou smrtí píše slovinskému Benediktinu, Otcí Michaelovi v Sekavě: „Co se mne týče, budu šťasten, jestliže svou dřívější i nynější práci pro váš řád přispěji, aby se to vše uskutečnilo k slávě Boží, k spáse duší, k prospěchu vašeho řádu, jenž se tolik zasloužil o naše země.“

S touto tužbou odešel veliký Don Frane do hrobu, ale jeho přání nezaniklo. Všichni chorvatští, a obzvláště dalmatští biskupové si vroucně přejí, aby se Benediktini k nám vrátili.

Toto přání ještě více zesílilo, když se v našich zemích probudilo naše mladé liturgické hnutí. Liturgie je hlavní pole činnosti benediktinského řádu. Jejich Řehole spočívá na dvou životních zásadách: „Ora et labora — modli se a pracuj!“ Modlitba, kniha, pluh, toť program benediktinského řádu, avšak první místo zaujímá modlitba, a to liturgická modlitba, v duchu Církve. To je to hlavní Dílo Boží (Opus Dei), jež mají Benediktini konati; a proto není divu, že s rozvojem liturgického hnutí tužba po obnovení benediktinského řádu ještě více vzrostla. Toto přání pěkně vystihl v „Životu s Církví“ náš spolupracovník, hodný Dominikán O. Štěpán Lebedina: „Chorvatští Benediktini přinesli před mnoha stoletími do české země své liturgické dědictví. Tak velice tehdy kvetla v naší zemi liturgie, že mohla býti přenesena i do jiných zemí. A hle, tato chorvatská země nemá dnes ani jediného opatství. Oč tedy může více prosit Hospodina, než aby opět navrá-

til naší vlasti tyto bohodané řeholníky, kteří hráli tak velikou úlohu v nacionálním, kulturním i duchovním životě bývalého svobodného a šťastného Chorvatska. A jestliže Hospodin dá, aby nám tito duchovní pracovníci přišli přímo z Čech, tím by nám ona země vrátila jen duchovní dluh, jímž přijala tolik dobra.“

Tomuto přání dal básnický výraz náš učený spolupracovník a předseda liturgické rady Dr. Ivan Delalle, ve svém článku „Benediktini a Opus Dei“ (Život s Církví III, 40). Popisuje zbytky dávného benediktinského kláštera na ostrově Mljetu, praví: „Celý kraj je pln zvláštní poesie. Chodníky dlouhé a pusté, skoro chladné. V zahradě rostou palmy, citrony a v puklinách zdí mechy. Uprostřed cisterna zdravé, pitné vody.* Vše zůstalo na svém místě a letní slunce si pohrává se stíny. Toliko mnichů tam není. Ani není slyšet jejich velebného zpěvu „Salve Regina“. Úplné silencium; jako na hřbitově. Všude ticho. A jen vlnky jezera se šuměním cyprišů toužebně ždají: „Vraťte se, vraťte se, mniši Benediktini!“

I pisatel těchto řádků dal na I. chorvatském liturgickém sjezdu, konaném v Hvaru r. 1936, tomuto přání nás všech zjevný výraz. Svou úvodní řeč o „Současné důležitosti liturgie“ skončil: „Doufáme, že i tento sjezd přinese svůj kamének na oživení drahocenných liturgických zbytků u nás. Dejž Bůh, aby i u nás byli opět obnoveni Benediktini, kteří jsou ve všech katolických zemích prvními pionýry, tradičními pracovníky a živými středisky liturgického hnutí.“ Toto přání je ještě konkrétněji vyjádřeno v prvním čísle minulého ročníku našeho listu na konci mého článku „Za liturgickou obnovu našeho národa“: „Pracujme v novém roce všichni pilně a obětavě za liturgickou obnovu našeho chorvatského národa. Rozšiřujme náš jediný chorvatský liturgický časopis, abychom jej mohli udržeti alespoň do té doby, než jej předáme našim chorvatským Benediktinům, které, doufejme, Hospodin v nedaleké budoucnosti vzkřísí i v našem národě... Doporučujeme, aby se všichni přátelé liturgie často a vřele modlili za tak důležité dílo.“

Nyní pak mohu oznámit chorvatské katolické veřejnosti radostnou zprávu: naše společné modlitby o navrácení Benediktinů nebyly zbytečné. Společné přání nás všech blíží se uskutečnění. Dva naši mladí chorvatští kněží už vstoupili do noviciátu benediktinského kláštera „Na Slovanech“ v Praze.

Hodný a učený opat O. Arnošt Vykoukal přijal je s radostným

* V Dalmácii zvláštnost. Pozn. red.

srdcem a chce se odměnit našemu národu za pomoc, přijatou od chorvatských Benediktinů při založení Emauzského kláštera roku 1347. Pomohl již obnoviti benediktinský řád v Polsku a bude šťasten, dopomůže-li k obnově i našich Benediktinů.

Vstupem těchto dvou je cesta prošlapána. Je jen třeba, aby se k nim přidružili četní jiní.

Vřele doporučujeme všem bratřím kněžím, světským i řeholním, aby pamatovali každý den mementem ve Mši sv. na tuto svatou věc. A voláme, aby i všichni věřící, obzvláště pak přátelé liturgického hnutí, nám v tom byli nápomocni.

A poněvadž budování nových klášterů si vyžaduje velkého nákladu, klademe všem bohatším chorvatským katolickým vlastencům na srdce, aby i prakticky dopomohli k obnově Benediktinů u nás. Tím se zmenší velké starosti, jež čekají na jejich první obnovitele.

Na konec oznamujeme ještě jednu radostnou zvěst. Když jsem přišel 25. října minulého roku do Říma ad limina, byl jsem tak šťasten, že jsem dostal zvláštní audienci u Sv. Otce. V rozhovoru jsem se mu mezi jiným zmínil o našem úsilí o rozvoj liturgického hnutí, pro něž obzvláště pracuje náš „Život s Církví“. Zmínil jsem se mu také o našich dvou liturgických sjezdech a dodal jsem, že se vážně pracuje o obnovení zasloužilého benediktinského řádu u nás Chorvatů, a že za tím účelem odešli již do Emauzského kláštera v Praze dva naši kněží, z nichž jeden je z mé diecése. Nakonec jsem ho prosil o požehnání pro tuto všechnu naši práci. Sv. Otec naslouchal všemu se zvláštní radostí a zdůrazniv, že liturgické hnutí je velmi důležitý činitel v úsilí o prohloubení pravého katolického života, a proto velmi důležité i pro Katolickou akci, skončil: „Z hloubi srdce udělujeme zvláštní požehnání vašemu liturgickému hnutí, jakož i předuležitému dílu za obnovení Benediktinů ve vašem národě.“

O existenci benediktinského kláštera v Litomyšli.

Až do konce desátého století prostíraly se na pohraničí mezi Čechami a Moravou husté, nepřístupné lesy a pralesy, vyjmeme-li úzký přechod z Čech do Moravy, nazvaný Střenicí či Cestou střenickou. Všechny tyto lesy se strany české náležely v té době ke

knížetství Slavníkovců. Dějepisec Kosmas alespoň k roku 981 připomíná, že pohraničním místem z Čech proti Moravě na zmíněném knížetství byl hrad Litomyšl. To je také nejstarší zpráva o místě, jež později bylo jedním z nejslavnějších v českých církevních dějinách.

Druhou zprávu o Litomyšli máme z roku 993. Tehdy totiž byl založen benediktinský klášter v Břevnově a byl mu od Boleslava II. mimo jiné věnován desátý týden cla „na Trstěnici“ u brány zemské u Litomyšle a desátý díl ze cla a pokut v Kouřimi a Chrudimi.¹ Hrady Litomyšl, Kouřim a Chrudim patřily však Slavníkovcům, a sv. Vojtěch, zakladatel kláštera břevnovského,² byl tohoto rodu velmi proslaveným členem. Z toho je patrné, že již tehdy na právě vyjmenovaných místech nalézaly se kostely, a to na hradech, kde konaly se nejen pro veškeré hradní, ale případně i pro podhradní a i pro mimohradní obyvatelstvo služby Boží, jichž obstarávání bylo jistě v několika málo letech po založení Břevnova svěřeno členům tohoto kláštera. Toho důkaz můžeme spatřovati v doloženém historickém faktu, že klášter břevnovský ještě ve 14. století měl v Kouřimi a Chrudimi kostelní či patronátní právo,³ ač ani v obou připomenutých městech a ani v okolí jich jiného majetku neměl. V Litomyšli, kde též Břevnovu od r. 993 patronátní právo zajisté náleželo, byl však případ trochu jiný. Tam totiž kolem roku 1145 založen byl klášter premonstrátský a tím patronátní právo, jež náleželo až do toho roku benediktinům, přešlo v témže čase na premonstráty.

Podle toho tedy je určito a jisto, že při hradním kostele v Litomyšli v době Slavníkovců jako duchovní správce byli usazeni benediktini. Ale na tom nebylo dosti. Vždyť již učený Dobner při počátcích benediktinského kláštera v Želivě výrazně uvedl: Jážeme-li se, kdo z řeholníků založení toto uskutečnil, musím, podle více příkladů, jež uvéstí a doložití mohu, doznati, že kdys mni-

¹ Friedrich, Codex dipl. Bohemiae, I, 349. Při tom však sluší pamatovati, že cestující neplatili clo vždy penězi, ale častěji částkou dopravovaného zboží. Sr. Krásl a Ježek, Sv. Vojtěch, 322.

² František Vacek, Sociální dějiny české starší doby, 427. V tomto díle vyspány jsou také nejstarší styky Čech s kláštéry benediktinskými (před dobou sv. Vojtěcha) v Bavořích (při kostele sv. Emmeráma v Řezně, dále v Dolním Altaichu) a v Sasku (v klášteře korvejském, ve kterém od r. 836 bylo chováno tělo sv. Víta).

³ Josef Kurka, Archidiakonáty ... 1, 629.

chové a řeholníci, tak jako v jiných krajinách a zemích, podobně i v Čechách nejprve na místech lesnatých a opuštěných (pustých, neobydlených) pravidlem postavili si několik cel (chyšek) a teprve později, když lesy vymýtili, podpoření almužnami věřících, přistupovali ke stavbě klášterů.⁴ Proto také v Litomyšli stalo se něco podobného. Benediktini, usazení při hradní kapli, vedli svými kněžími nejen duchovní správu, ale jejich bratři laikové začali mýtit kolem hradu lesy táhnoucí se k Moravě a vytvořili tak zbudování si několika cel menší coenobium (klášteřík), jež kníže Břetislav I. proměnil darováním některých statků, třebaš skrovných, v opravdový a samostatný klášter či v monasterium.⁵

Toho důkazem je důležitá listina krále Vladislava II. z 20. ledna roku 1167. Listina tato otisknuta byla nejprve Erbenem, potom Berghauerem a naposledy profesorem Friedrichem.⁶ Erben a Berghauer považovali ji za pravou, právě tak jako Jelínek, Dr. Koss a j. Friedrich a Kurka s Novotným a Nejedlým mínili zase, že je podvrženou, ale toliko v nynější formě, čili že je sice teprve v 13. století sestavenou, ale že její redaktor (jež ovšem nemůžeme nazvat falsátorem) měl v rukou listiny pravé, poněvadž vypisuje takové okolnosti, jež by mu jinak nebyly mohly býti známy, a že po-

⁴ Monumenta historica Boemiae nusquam antehac edita, I, 100: Si quis verum quaerat: qui religiosus hanc fundationem praestare potuerit, in promptu plurimum exempla sunt: cum monachi olim regularesque, ut in aliis terris, i et in Bohemia loca silvestria desertaque primum cellulis nonnullis occuparunt, ac demum silvis excisis excoluerunt fideliumque adjuti elemosynis ad monasterii perfectionem deduxerunt.

⁵ Podle sv. Jeronyma (Sr. jeho list k Eustochium „De custodia virginitatis“ či O ochraně ustavičné čistoty) byl v prvních dobách rozdíl mezi coenobity, anachorety a remobothy. Coenobité žili v klášteřích (coenobiích), podporovali se společně a jednotně všem kázni duchovní za vrchní správy svého představeného (probošta) nebo správce (rektora), ale každý z nich bydlil ve své vlastní chyšce (cele). Zato anachoreté bydlili v poušti, a to každý sám pro sebe i v ohledu duchovním. Remoboti bydlili dva nebo tři pohromadě, neměli však ani společné řehole a ani představeného, ale žil každý tak, jak sám za dobré uznával. Od dob sv. Benedikta na západě kláštery přisvojily si brzy jeho Řeholi (Regula) a dřívější řehole ustupují do pozadí. Od desátého století rozeznávaly se kláštery dvojího, případně trojího druhu. Byly kláštery královské (regiae majestatis), založené od králů, a kláštery panské, založené od osob privátních, zejména od šlechty (monasteria dominorum). K nim se posléze přidružily kláštery řeholních kanovníků (monasteria regularium canonicorum).

⁶ Erben, Regesta, I, 138 — Berghauer, Protomartyr, 252—254 — Friedrich, Codex BD, I, 411 n.

dle těchto pravých listin ji složil. A tak správný úsudek o listině Vladislavově z roku 1167 dá se shrnouti ve slova Antonína Tomíčka: „O správném a věcném obsahu jejím nikdo nepochybuje.“ A na tom velice záleží.⁷

Listina tato ve skutečnosti, jak z jejího obsahu i slov dá se nejen usuzovati, ale i prokázati, je vlastně zakládací listinou premonstrátského kláštera v Litomyšli a skládá se ze dvou částí. První část její je nesporně klášterní fundací Břetislava I., kterou kostel litomyšlský, jehož duchovní správu vedli benediktini příšlí z Břevnova, byl proměněn v klášter téhož řádu. Druhá zase část její je zakládací listinou kláštera premonstrátského, jemuž benediktinský klášter, ať již dobrovolně, ať nedobrovolně, anebo ať z jakýchkoli jiných příčin musil ustoupiti. Z těchto částí ovšem pro existenci benediktinského kláštera v Litomyšli může zajímati, a tedy i rozhodovati, pouze a jedině, jak samozřejmo, první⁸ část. Tato část v originále zní: Dux Bryecislaus dedit villam Seczi cum duobus aratris et duabus terris; in Restouch dedit fabrum nomine Macek cum filiis et filiabus. Na doubraunici dedit equas indomitas cum pascuis et custodibus earum: Jivan et Dobrach; pistorem nomine Jan, cuius filius Nemoj postea pro redemptione suimet dedit servum nomine Valdis cum uxore et filiis et filiabus. Dedit etiam praedium Nedosine cum apibus et custode earum nomine Souol cum

⁷ Jelínek, Historie města Litomyšle — Dr. Koss, Prager Studien — Jos. Kurka, Archidiakonáty — Dr. Václ. Novotný, České dějiny — Dr. Zdeněk Nejedlý, Dějiny města Litomyšle — Ant. Tomíček, Stezka Trstěnická, 17.

⁸ „Kníže Břetislav daroval ves Osík se dvěma oráči a dvěma statky, v Řestouchách dal kováře jménem Macek se syny a dcerami. Na Doubravici dal divoké klisny s lukami a hlídači jich Ivanem a Dobrákem. Pekaře jménem Jan, jehož syn Nemoj později vykoupil se tak, že dal sluhu jménem Faltys se manželkou a syny a dcerami. Daroval také statek v Nedošíně se včelami a hlídačem jich jménem Sobola s dcerami i syny. U hradiště dal dva rybáře, Věka a Sotonu, s celými jich rodinami. Na penězích dal 200 denárů, jež se měly vypláceti každou sobotu. Na území, jež sluje Na Trstěné, dal uherskou sůl a sklizeň chmele divokého (prasečího). Ustanovil také, kdokoli by v onom území chytil jakoukoli zvěř, polovici její aby splatil onomu kostelu a kdo by jí neodvedl, aby (dal) kastelánovi 300 peněz a vola aby dostal kostel. Hynčina každoročně (aby) dávala čtyři voly, dvě krávy a čtyři ovce. Kníže Soběslav dal ves Křikovice.“ Výklad jednotlivých výrazů podle latinského originálu (Osík = Seczi, Dobrák = Dobrach, Faltys = Valdis, Sobola = Souol, Věk = Vec, Sotona = Soneta, U hradiště = Igradisci, Hynčina = Hlinov, Křikovice = Cerkovice) uvádím doleji.

filiis et filiabus; Igradisci dedit duos piscatores Wec et Sonetam cum omni prole sua. De moneta dedit ducentos denarios omni sabbatho accipiendos. De porta terrae, quae dicitur Na trstenei, dedit sal ungaricum humulum quoque porcorum colligendum. Constituit etiam ut si quis quancunque feram in territorio illo caeperit, partem carniū ejus solvat illi ecclesia et qui non solverit trecentos nummos castellano, bovem vero ecclesia habeat. Hinc singulis annis dedit quatuor boves, duas vaccas et quatuor oves. Pro quibus omnibus ego Vladislaus rex postea, rogatu pauperum illa scilicet persolventium, constitui mille et quingentos nummos accipiendos. Dux Sobieslaus dedit villam Cerkowice." Pak od slov: „Já, král Vladislav, dal jsem..." následuje to, co týž panovník premonstrátskému klášteru v Litomyšli r. 1145 přidal mimo onen majetek, jež Břetislav byl původně daroval benediktinům.

Podle toho zakladatelem kláštera benediktinů litomyšlských byl zaručeně kníže Břetislav. Týž alespoň mimo újezd okolo kláštera s jeho lesy a nevzdělanou půdou,⁹ jak bývalo obyčejem u každého benediktinského založení, a rozumělo se tedy již samo sebou i bez písemné donace, daroval mu celkem jedenáct různých nadačních objektů. Který Břetislav to byl a v kterém roce benediktinský klášter v Litomyšli byl založen, v listině Vladislava II. ovšem není. Proto dosud skoro všichni badatelé, kdož o klášteře litomyšlském vůbec či bez zřetele, byli-li tento klášter původně založen pro benediktiny či pro premonstráty, psali, měli za to, že zakladatelem jeho byl Břetislav II. (1092—1100). Ale podle znění nadání samotného zdá se, že nebyl to Břetislav II., jenž klášter litomyšlský založil, ale již Břetislav I. K tomu v první řadě ukazuje celkem malé pozemkové nadání, čili jen právě to nejnutnější.¹⁰ Mladší kláštery bývaly alespoň již bohatěji dotovány. Ostatně toto nadání nebylo tak malé, jak se uvádívá.

Kníže Břetislav, založiv totiž v Litomyšli klášter s kostelem Panny Marie, daroval mu dvoje popluží se dvěma oráči a jich rodinami v nynějším Osíku, v Řestokách kováře Macka, na Doubravici

⁹ Alespoň při čítání objektů donace Břetislavovy již dobře uvádí Kurka (d. c, 594): „mimo újezd okolo kláštera, bez něhož si život a benediktinský klášter v 11. století mysliti nelze, byť se o něm v zakládací listině nedělela zmínka. S tímto újezdem věnoval zakladatel i poddané lidi i s územím, jež vzdělávali a k jehož hroudě připsáni byli, takže od chvíle darování úrok a jiné poddanské povinnosti náležely klášteru místo knížeti.“

¹⁰ Širší zdůvodnění bude uvedeno níže.

divoké klisny s pastvinami a čeledí, z níž jeden strážce slul Ivan a druhý Dobrach. Dal také pekaře Jana, jehož syn Nemoj z povinnosti klášterní se vykoupil tím, že přenesl tuto na Faltyse a celou jeho rodinu. Mimo to v Nedošíně dal hospodářství se včelařem Sobolou a celou jeho rodinou, u hradiště dva rybáře, Věka a Sotonu, s jejich celými rody, a na penězích ustanovil klášteru dávat každou sobotu dvě stě denárů. Dále, aby klášterní hospodářství ve dvou dvorcích v Osíku a na statku v Nedošíně mohlo prosperovati, přidal sůl uherskou či černou, potřebnou pro hovězí dobytek, a na řece Trstěné sbírání divokého chmele pro vepřový příchov¹¹ s dodatkem, že ze zvěře, ulovené v okolí řeky Trstěné,¹² má část masa každý dodati do kláštera, a kdo by tak neučinil, že má za trest zaplatiti tři sta peněz na hrad kastelánovi a vola dodati kostelu. Konečně zemědělci z Hynčiny měli odváděti ročně čtyři voly, dvě krávy a čtyři ovce.

Horšův Týnec.

(Pokračování.)

Václav Oliva.

Z B E N E D I K T I N S K É H O Ř Á D U

Zlaté kněžské jubileum. V opatství sv. Prokopa v Chicagu slavil dne 22. prosince 1938 své zlaté kněžské jubileum ndp. opat Prokop Neužil. Ndp. opat Neužil narodil se 3. listopadu 1861 v Bechyni v jižních Čechách a dostal na křtu jméno Karel. V roce 1874 odstěhovali se Neužilovi do Ameriky. Tam vychodil Karel Neužil farní a později i státní školu a absolvoval učitelský ústav. Po dva roky zastával učitelské místo, když tu v roce 1881 bylo otištěno svolání, že v Americe má býti založen český benediktinský klášter a že opatství sv. Vincence ve státě Pensylvanii přijímá kandidáty. P. učitel Karel Neužil byl jeden z prvních; v roce 1885 složil jednoduché sliby a když v r.

1887 byl od Sv. Stolice formálně zřízen prvý český klášter v Chicagu v Americe, Prokop Neužil byl prvním, který skládal slavné sliby pro tento klášter, jenž byl dán pod ochranu sv. Prokopa. V roce 1888 dne 22. prosince byl vysvěcen na kněze a tak dosáhl svého životního cíle. Jeho padesát let kněžského života je vyplněno bohatou a obětavou prací nejen pro klášter, ale i pro celou církev, pro jeho krajany i pro vzdálenou vlast. P. Prokop Neužil stal se v roce 1897 farářem ve farnosti sv. Prokopa v Chicagu, v r. 1899 klášterním převorem, byl hybnou silou české koleje sv. Prokopa, založené r. 1901, působil jako misionář a mimo to byl ještě redaktorem českých novin „Ka-

¹¹ Listina výslovně dří „Na Trstěné“ a nikoli z celého území Hrutovského, jak uvádí Kurka (d. c, 594) a j.

¹² Listina výslovně dří: „In territorio illo“ (Na tomto území) totiž „quod dicitur Natrstenej“ (jež sluje na Trstěné) a nikoliv na území k hradu (litomyšlskému) příslušnému, jak zase míní Kurka (d. c, 594).

tolík“ a „Národ“. Jeho přičiněním byl založen r. 1899 sirotčinec sv. Josefa, a když v r. 1911 dostalo se to-
muto ústavu vlastních budov, P. Pro-
kop Neužil byl jeho vrchním dozor-
cem až do r. 1923, kdy ústav dostal
zvláštního ředitele. Po převratě byl
vůdce americké misse do Česko-
Slovenska, po svém návratu pak stal
se ředitelem bohosloveckého semi-
náře u koleje sv. Prokopa. Po čtyř-
letém působení v semináři stal se fa-
rářem nejstarší osady v Chicagu „sv.
Václava“, jež však tehdy byla již ví-
ce polská než česká. Od r. 1927 byl
P. Neužil opět převorem kláštera.
V těch letech obětavými sbírkami při-
spěl k dobudování české koleje v Ří-
mě. Před dvěma lety, když zemřel
ndp. opat Valentin Kohlbeck, jedno-
myslnou volbou konventu na jeho
místo byl povolán o klášter velmi za-
sloužilý P. Prokop Neužil. A ačkoli
již dávno překročil 70 let svého vě-
ku, přece s novou energií se věnuje
svému úřadu a úkolům, které naň slo-
žila Apoštolská Stolice. Jeho vzácnou
duševní svěžest a energii poznali
jsme při jeho poslední návštěvě v
Evropě v měsících červenci—říjnu r.
1937. Na cestách po Anglii, Francii,
Česko-Slovensku a Itálii každý den
byl vyplněn bohatým programem a
neúnavnou prací. Jeho odvážným
plánům nedostačují ani obyčejné do-
pravní prostředky vlak a automobil
a proto z Itálie podniká let do Pol-
ska a z Polska vrací se rovněž leta-
dlem do Francie. To je neúnavná po-
vaha ndp. opata Neužila spojující
v sobě vzácné vlastnosti české s
vlastnostmi moderních Američanů.
K jeho zlatému kněžskému jubileu
dostalo se mu též vyznamenání od
Sv. Otce. K pontifikálním funkcím
smí nositi kapu magnu (vlečku). K je-
ho zlatému kněžskému jubileu pře-

jeme mu všichni z plna srdce ještě
dlouhá léta blahodárné působnosti ve
prospěch řádu benediktinského i ve
prospěch celé Církve.

Nový opat v Treviru. Benediktini o-
patství v Treviru obnoveného v roce
1922 shromáždili se před nedávnem
k volbě nového opata, neboť jejich
dosavadní opat ndp. Vavřinec
Zeller byl povolán k vyšší hodno-
sti. Již po několik let byl apoštol-
ským visitátorem Brasilské kongrega-
ce benediktinů a nyní byl jmenován
též jejím arciopatem. Mimo této hod-
nosti dostane se mu též biskupského
svěcení, které mu bude uděleno 5.
února. Jeho sídlo bude nedaleko od
Rio de Janeiro v Tres Posos (u Tří
pramenů). Ačkoli benediktini z opat-
ství sv. Matěje v Treviru neradi ztrá-
cejí svého Otce, přec jejich zármutek
je mírněn vědomím, že se jejich opa-
tu dostalo takového vyznamenání,
jež, jak doufáme, přinese Boží po-
žehnutí našim spolubratřím v Jižní
Americe. Novým opatem v Treviru
byl zvolen P. Basilius Ebel, převor
z Maria Laachu. P. Basilius narodil
se v r. 1896, své řeholní sliby složil
v r. 1922 a v r. 1924 byl vysvěcen na
kněze. Svým hlubokým smyslem pro
vnitřní život a pro monastické zá-
sady benediktinské řehole získal si
záhy úctu svých spolubratřím v klášte-
ře a sympatie i ostatních spolubrat-
řím, kteří s ním přišli do styku. Pro P.
Basilia byla volba zcela nepředvída-
nou událostí a v plném vědomí od-
povědnosti a tíže, kterou nový úřad
v tak neutěšených dobách pro Cír-
kev v Německu na něj skládá, dal
souhlas ke zvolení. Opatské svěcení
konalo se na svátek sv. Maura, záka
sv. Otce Benedikta dne 15. ledna.
Světitelem byl ndp. biskup z Treviru
J. Excel. Fr. Rudolf Bornewasser, asis-
tenty pak ndp. opat z Maria Laachu

Ildefons Herwegen a ndp. opat ze Sekavy Benedikt Betz. Kromě jiných církevních hodnostářů bylo přítomno celkem 8 opatů, mezi nimi i náš ndp. opat Arnošt Vykoukal. Obřady v starodávném opatském chrámu sv. Matěje započly již o 8. h. ranní a ponevadž některé modlitby byly již anticipovány, skončily již po půl jedenácté. Po slavnostní hostině při domácí akademii měli proslovy J. Excel. ndp. biskup Bornewasser, ndp. opat praeses Rafael Molitor, ndp. opat z Maria Laachu Ildefons Herwegen a nový opat trevirský ndp. Basilius Ebel. Slavnostní akademii byl pořad slavnosti vyčerpán. Novému opatu trevirskému stejně jako i panu arciepatu Vavřincovi Zellerovi v jejich nových úřadech přejeme z plna srdce požehnání a pomoc Boží na dlouhá leta.

Nový benediktinský biskup. Sv. Otec jmenoval před nedávnem převora benediktinského opatství S. Girolamo v Římě P. Theodora Suhra apoštolským vikářem pro Dánsko. K tomuto úřadu dostalo se mu též biskupského svěcení, jež přijal na svátek sv. Maura dne 15. ledna t. r. v opatském chrámu sv. Jeronýma. P. Theodor narodil se r. 1896 a pochází z vážené dánské rodiny, jež byla původně protestantskou. V roce 1924 konvertoval a později vstoupil do benediktinského opatství v Clerf v Lucemburku, kde též v r. 1928 složil řeholní sliby. V roce 1933 byl vysvěcen na kněze a brzy potom byl povolán do nově založeného opatství sv. Jeronýma v Římě, určeného pro studium Vulgaty, kde se stal roku 1935 převorem. Jeho jmenování apoštolským vikářem bylo v celém Dánsku s radostí uvítáno.

L I T E R A T U R A

Dr. Raphael Molitor O. S. B., Abt von Gerleve, Vom Sakrament der Weihe. Erwägungen nach dem Pontifikale Romanum. Regensburg, Friedrich Pustet, 1938. 2 svazky. I. svazek 268 str., v plátně RM 14.80; II. svazek 288 str., v plátně RM 5.20. — Opat Dr. Rafael Molitor, nynější předseda kongregace Benediktinů Beuronských, byl dosud znám svými publikacemi o gregoriánském chorálu a zvláště o otázkách práva řeholního. Poslední jeho třisvazkové dílo „Z dějin benediktinských svazů kongregačních“ bylo uznáno jako vynikající práce právníka a historika, založená na velikém množství úplně nového materiálu archivního. Nyní nám opat Molitor ve dvou svazcích „O svátosti svěcení“ odhaluje takřka své srdce, své osobní asketické myšlenky, své vnitřní vy-

modlené a vymeditované liturgické zážitky, vyzrálé zkušenosti kněze a opata. Činí to s takovou theologickou, liturgickou a asketickou důkladností a bohatstvím, že jeho dílo se stává snad nejúplnějším a jistě nejhlubším dosud pojednáním o svátosti svěcení. Dva svazky jsou rozděleny na tři knihy. Kniha první nadepsaná „Předběžné otázky theologické“ probírá: 1. Církevní svěcení a kněžství Kristovo. 2. Svěcení a mystické tělo Kristovo. 3. Svěcení a osobní posvěcení. 4. Počet svěcení. 5. Všeobecné a úřední kněžství. 6. Svěcení a eucharistická oběť. — Druhá kniha „První tonsura a nižší svěcení“ má tyto části: 1. První tonsura a stav duchovní. 2. Svěcení ostiáře. 3. Svěcení lektora. 4. Svěcení exorcisty. 5. Svěcení akolyta. — Třetí kniha „Vyšší svěcení“

vyplňuje celý druhý svazek a dělí se v tyto části: 1. Subdiakonát. 2. Diakonát. 3. Presbyterát. Tato poslední část je rozčleněna na tři díly: a) Úvod. b) Svěcení. c) Uvedení ve svátostné konání. Již z těchto hlavních nadpisů lze soudit na bohatství zpracované látky. Autor sleduje s opravdovou láskou předpisy a texty Římského pontifikátu, jenž označuje vedle bible a misálu za učebnici a rozjímavou knihu pro kleriky, jež nejlépe dosvědčuje, jak velikou milostí jest pro každého, kdo jest povolán, aby sloužil ve svatyni. Jako v listinách nevíklatelné, nejvyšší autority jest zde dána jasná odpověď na otázky, které mají pro klerika i pro celou církev bezprostřední význam. Zvláště na otázky, co je smyslem a úkolem duchovního povolání, v čem je původ, důstojnost a cena našeho stavu. Ze slavnostních, nepopíratelných svědectví staletí a liturgie slyšíme, jak posvátná jsou tato svěcení, jak tajuplná a hluboká je jejich působnost, jak úzce jsou spjata s plánem vykoupení Božího a znovustvoření světa, co církev o svých služících myslí a od nich očekává. (Předmluva.) Právě toto hledisko jest úplně nové, že je zde nakreslen ideál kněze, jak jej církev svatá složila v liturgii svěcení. Zde vidíme kněze ze svátostného dění. Tímto způsobem nebylo ještě o svěceních pojednáno. K tomu je vše doloženo mistrně volenými svědectvími z Písma svatého, Svatých Otců, zvláště sv. Ambrože, Basílie a Augustina, a též ze sv. Tomáše Akvinského a jeho školy. Přejeme tomuto důkladnému dílu, aby přišlo do rukou všech kleriků a i mnoha laiků. Opat Arnošt Vykoukal.

P. Léon Le Vasseur a P. Joseph Haegy, Cérémonial des Ordinations.
4. vydání opravené uspořádal P.

Louis Stercky. 8°, stran 239. Paříž, Lecoffre, J. Sabalda & Cie. 1937. — Spisy o svěceních mimo čistě dogmatické lze rozříditi na tři druhy, podle toho, jednají-li: 1. Pouze o rubrikách a obřadech, jež nutno při udílení svěcení zachovávat. 2. O dějinném vývoji obřadů svěcení. 3. O smyslu a asketickém obsahu liturgických textů a obřadů, jak je obsahuje Pontificale Romanum. Jsou spisy, jež spojují všechna tři hlediska nebo zvláště dvě poslední. Příručka, o níž zde podáváme zprávu, jest, jak titul již naznačuje, věnována výhradně obřadným požadavkům a ceremoniím při svěcení. V první části jsou shrnuty všeobecné pojmy a předpisy vztahující se na svěcení, tedy podmínky, jež se vyžadují u svěcení, právní formality před svěcením, místo svěcení, liturgická roucha biskupova a texty při svěcení, mše, v níž se svěcení udělují, a všeobecné pokyny pro jednotlivá svěcení. V druhé části se popisují ceremonie při liturgickém úkonu svěcení, a sice uděluje-li je biskup v tiché mši svaté nebo v pontifikální mši, dále v pontifikální mši na faldistoriu, potom o svěceních na Bílou sobotu, konečně o ceremoniích, jsou-li tonsura a nižší svěcení udílěna odděleně od svěcení vyšších, a to beze mše sv. nebo ve spojení s ní. Při každém svěcení jsou uvedeny povinnosti zpěváků v choru a jednotlivých přísluších biskupovi u trůnu. Návod je tedy úplný. Le Vasseur, původní autor tohoto spisu, je pochvalně znám svými rubricistickými spisy. Martinucci, De Herdt, Le Vasseur a nejnověji Moretti jsou klasická díla, jež musí znáti každý ceremonář. Naše příručka poučí výtečně i ty, kdo nejsou z oechu obřadníků. Proto ji doporučíme. Opat Arnošt Vykoukal.

Ročník XIV.

Březen 1939

Číslo 3.

PIUS XI. ZEMŘEL

Bylo to časně ráno o svátku sv. Školastiky, o níž jsme zpravali, že její duše v podobě holubice odebrala se do nebes, když na svém bolestném lůžku umíral papež, který celému světu byl tak dobrým otcem a rádcem v těchto bouřlivých dobách.

Ke smutku celé Církve, která želi odchodu viditelného zástupce Kristova, připojuje se Řád sv. Benedikta ještě svým vlastním smutkem. Ztrácí totiž smrtí papeže toho, jež nazývá „abbas abbatum — opat všech opatů“. Každý řád a kongregace mají v Římě za protektora některého z kardinálů. Protektorem Benediktinského Řádu je však sám papež, a odtud důvěrný titul, jež mu Benediktini dávají.

Během svého pontifikátu jmenoval Pius XI. dva Benediktiny kardinály. Velká řada Benediktinů byla jím jmenována biskupy. Krátce před jeho smrtí, 5. února t. r., byli konsekrováni dva Benediktini, které jmenoval jako poslední biskupy své vlády.

Za něho se shromáždili v Římě dvakrát všichni opati Benediktinského Řádu. Byli přijati ve zvláštní audienci. Svátý Otec k nim mluvil srdečně a otcovsky a zajímal se o všecko, co Řádu mohlo prospívat. Naposledy byli u něho opati v Castel Gandolfo v říjnu 1937.

Na vrchu Janikulu v Římě vystavěl pro Benediktiny klášter sv. Jeronyma. Tento klášter je podřízen přímo papeži. Ten si také sám jmenuje jeho opata. V tomto klášteře zpracovávají Benediktini nové vydání Vulgaty, což vyžaduje dlouhá léta mravenčí práce.

Pro náš emauzský klášter bylo velkou ctí, že zesnulý papež jej vyznamenal zvláštní blahosklonností. Při svém pobytu v Praze 1890 byl dvakráte v Emauzích. Když se stal papežem, řekl při jedné audienci opatu primasovi, že „nejhlubší dojem, jež si odnesl z Prahy, byla liturgie v Emauzích“.

Že to nebyla pouhá laskavá fráze, je zřejmo z toho, že si při Eucharistickém sjezdu v Římě povolal k sobě opata primasa a pravil mu, že si přeje, aby se při papežské mši zpi-

valo tak, jako v Emauzích, aby to tedy opat primas zařídil. Tak se také stalo. Ālumni římské koleje benediktinské u sv. Anselma tvořili scholu a 1000 alumnů z jiných kolejí sbor. Gregoriánský chorál zpívali podle emauzské tradice. Od té doby zpívali alumní od sv. Anselma při každé papežské mši proměnlivé zpěvní části chorálem.

Když při některé audienci mu byl představen někdo, že pochází z Emauz, vždycky na to reagoval zvláštní poznámkou.

Celá Církev ztrácí v zesnulém papeži věrného a ostražitého pastýře a my — Benediktini — svého laskavého nejvyššího Opata. Bůh mu odplat věčnou slávou!)*

Emauzy.

P. Marian Schaller.

Památné dni ve Věčném městě.

Na svatou Scholastiku. Slunce ten den tak divně vycházelo. Celá obloha byla zatažena jakoby těžkou duchnou mlhy. Myslím si: Právě dnes ráno jsme zpívali v Laudách: *Brumae recedit taedium, fugantur imbres nubibus...* Zimního dne ustupuje nevlídnost a s mraky je zaháněn déšť. A ono zatím právě naopak... Ale hned nato si vzpomínám: Vždyť právě svatá Scholastika je vzývána na vyprošení nebeské vláhy, není se tedy co divit. — Než hle, nad Albánskými vrchy, tam, kde teď v zimě slunce vychází, zůstal přece jen úzký pruh modře a do toho pruhu se právě sluníčko vyhouplo. Jdu zavolat svého suseda, aby se také šel podívat na ohnivou kouli, jež jako by se mírně pohoupávala mezi nebem a zemí. Ten však, aniž by projevil trošku zájmu, táže se mne: „Víte už, že Svatý Otec zemřel? Dnes ráno prý, v pět hodin.“ — Ano, je to přece jen tentokráte pravda; ten, v jehož rukou leží osudy Církvě svaté, ten, jemuž byl právě před 17 lety Pán svěřil klíče království nebeského, Pius jedenáctý, náš Papež, není mezi živými.

Doufám, že ani vy, ani kdo jiný se nebude pohoršovati, přiznám-li se, že vedle pocitu opravdového zármutku, jímž mne — jako každého druhého syna Matky Církvě — tato novina naplňovala, přece jen jsem též pociťoval trochu jistého zadostiučinění,

* Fotografie na první stránce tohoto sešitu je vzácná tím, že to byla poslední fotografie zesnulého, pořizená 7 dní před smrtí.

když jsem si pomyslel, v jak důležité době a za jak neobvyklých okolností smím být přítomen ve Věčném městě. Pohřeb Svatého Otce, konklave, korunovace . . .

Právě na den svaté Scholastiky jsme připravovali malou akademii na počest p. opata Vavřince z Trevíru, jenž byl ustanoven právě arciopatem Brasilské kongregace a povýšen k hodnosti titulárního biskupa. — Za těchto okolností nebylo však na něco takového pomyslení.

Sobota 11. února. Svátek Zjevení Neposkvrněné Panny v Lurdech; desáté výročí uzavření smlouvy Lateránské. Tělesné pozůstatky Svatého Otce byly včera odpoledne sneseny do Sixtinské kaple. Tam je ho prý možno spatřit. Samozřejmě, že se dlouho nerozmýšlíme a vydáváme se — část nás jde dopoledne, druhá část odpoledne — směrem k srdci Věčného města, spatřit a uctít pozůstatky velkého papeže Pia Jedenáctého.

Docházíme o půl jedenácté na Svatopetrské náměstí. Na horním konci pravé řady kolonád, kde se skrze „portone di bronzo“ vchází do papežského paláce, je neobvyklý ruch; zástupy se tam tísňí, dovnitř se nemůže leč v menších skupinách. I my se připojujeme k čekající frontě. Slunce se do nás hezky opírá, zástup neustále vzrůstá. Znovu a znovu nesou se mohutné tóny zvonu basiliky ohromným prostranstvím. Konečně — přesně o dvanácté hodině — přicházíme i my na řadu. Po širokých krásných schodištích přicházíme konečně k cíli svých tužeb. Před kaplí koná stráž palatinská garda. Pomalu, jak se proud lidstva pohybuje, blížíme se k památné kapli. Vskutku, sotva by bylo možno naléztí důstojnějšího a přiléhavějšího pozadí pro katafalk, než jakým je právě Sixtinská kaple s Posledním soudem Michelangelovým. Tam uprostřed v lodi kaple na katafalku cele pokrytém červeným sametem leží v insigniích své velekněžské důstojnosti Svatý Otec Pius Jedenáctý. Dva církevní hodnostáři a dva důstojníci tělesné stráže konají mu čestnou stráž. Podél stěn klečí muži a ženy v tiché modlitbě. Poklekáme i my, abychom se též zbožnou vzpomínkou odvděčili velikému Otci a dobrodinci. Já sám si tu bezděčně vzpomínám na onen okamžik, jež jsem byl prožil před čtyřmi lety, kdy při audienci naší koleje táž požehnaná ruka znamenala mé čelo znamením spásy.

Neděle 12. února. — Dnes odpočívají již tělesné pozůstatky Náměstka Petrova v basilice svatopetrské, v bezprostřední blízkosti ostatků Klíčníka nebes. Včera pozdě odpoledne byly

sem ve vši tichosti přeneseny a nyní jsou vystaveny na katafalku v kapli, kde jindy bývá Nejsvětější Svátost. Chceme ještě jednou spatřit a poklonit se před zesnulým Otcem; vydáváme se proto hned po skončení Služeb Božích znovu do Vatikánského města. Svatopetrské náměstí se ještě více jak včera hemží lidstvem. Vojsko tu spolu s karabiníky udržuje jak tak pořádek a jen čas od času propouští část tísňícího se množství do atria velechrámu. Tam uvnitř znovu koná stráž palatinská garda. Kaple, v níž stojí katafalk, je oddělena od ostatního chrámu mohutnou mříží. Znovu pozdravujeme a znovu se naposledy zbožně skláníme před drahými ostatky. *In paradisum deducant te angeli...* Rádi bychom tu alespoň ještě chvílku prodleli, rádi bychom si ještě lépe vstípili v paměť rysy jeho tváře, avšak proud lidstva pozvolna, ale bez ustání se valící nás nutí postupovat dopředu. Údery mohutného zvonu nás mimo to upomínají, že by už byl čas vrátit se domů. Krátce se zastavujeme u konfese, a když jsme se byli ještě poklonili před oltářem, na němž se po tyto dny chová Nejsvětější Svátost, opouštíme basiliku.

Odpoledne po nešporách z neděle začínáme i my v našem adventinském kostele oficiem za zemřelé.

Pondělí 13. února. Ráno o deváté máme slavné Rekviem, jež slouží náš P. rektor. Pontifikální absoluci ad tumbam má pan opat-Primas.

Úterý 14. února. — Den pohřbu. Dovídáme se, že vstup do basiliky je bohužel dovolen jen na zvláštní lístky. Vzdávám se tedy naděje, že bych mohl být též přítomen tomuto památnému okamžiku. Po obědě však, proti všemu očekávání, obdržel jsem přece jen vstupenku, laskavostí mého spolubratra z Münsterschwarzachu.

Pohřební obřady začínají o 4. hodině odpo. Basilika je takřka poloprázdná, poněvadž lístků bylo vydáno jen něco přes tisíc. Je půl čtvrté; tělo Svatého Otce stále ještě odpočívá na katafalku v kapli Nejsv. Svátosti. Máme tentokráte volný přístup až ke mříži kaple. — O čtvrté hodině jsou vyzdvížena nosítka, na nichž papež spočívá, a v slavném průvodu je tělesná schránka Náměstka Petrova přenesena do absidy. Cappella Giulia intonuje čtyřhlasně padesátý žalm. Nebudu vám zde vypočítávat, co za hodnostáře ať duchovní či světské tvořilo smuteční průvod; jednak si to vše nepamatuji, jednak by prosté vypočítávání názvů bez bližšího vysvětlení tak jako tak nemělo mnoho smyslu. Palatinská garda znovu tvoří špalír, kudy se průvod ubírá. Takřka v bezprostřední blíz-

kosti nás, ne dále než tři metry od nás neseno je tělo Papežovo na těchže otevřených nosítkách, na nichž bylo vystaveno v Sixtinské kapli a od soboty odpoledne zde v basilice. Přímo za nosítky kráčí kardinál Pacelli, kamerlengo Svaté Římské Církve a Arcikněz basiliky vatikánské. Jdeme blíže k oltáři konfese. Tam je již vztyčen na levé straně oltáře velký kladkostroj, pomocí jehož má být rakev spuštěna otvorem v podlaze do „jeskyní vatikánských“. Průvod zatím minul konfesi a došel do absidy; tam jsou již připraveny tři rakve, jedna do druhé vložená, do nichž jsou složena nosítka. První, t. j. vnitřní rakev je z cypřišového dřeva, druhá je olověná, třetí je ze dřeva jilmového. Z těchto, jako i z ostatních funkcí, jež se v absidě konají, nevidíme my od konfese přirozeně nic; jen zpěv žalmů a hlas smutečního řečníka k nám doléhá. Když byly rakve uzavřeny a zapečetěny, řadí se průvod znovu, tentokrát k hrobu samému. V pološeru konfese je rakev vyzdvižena s nízkého vozíku, na němž sem byla z absidy dopravena; nyní ji upevňují pevným lanem ke kladce, po níž má být spuštěna dolů. Ještě jednou je trochu nadzdvížena, vrzot lan a skřípot dřeva podivně se nesou prostorem... A již mizí pozvolna v prohlubni, aby tam byla se svým vzácným pokladem uložena do mramorového náhrobku, v bezprostřední blízkosti tělesných pozůstatků samého Náměstka Ježíše Krista a tolika jeho velikých nástupců.

Emauzy-Řím.

P. Maurus Verzich.

Svatý Benedikt a jeho dílo.*

„Byl muž ctihodného života, milostí a jménem Benediktus, Pověhnaný.“ Tak začíná svatý papež Řehoř Veliký druhou knihu dialogů, v níž v 38 kapitolách líčí podivuhodný život sv. Benedikta, hodnotu jeho řehole a charakteristické složky jeho díla.

Stonky legend začínají již opřádat postavu patriarchy západního mnišstva a dokazují, jak mocně působil jeho zjev na současníky. Vždyť neuplynulo ani 50 let od jeho smrti; sv. Benedikt nezemřel před 21. březnem 547, a Řehoř píše své dialogy roku 593. A pisatel není ani člověk neznalý světa, ani naivní pozorovatel. Potomek staré šlechty, prefekt města Říma, mnich a opat, vy-

* Článek s malými změnami byl psán původně pro chorvatský časopis „Život s Církvou“.

slanec u císařského dvora a konečně papež — obdivuje-li muž takovému životní dráhy sv. Benedikta, nazývá-li ho „Bohu oddaným a zbožným jinochem“, „mužem Božím“, „mužem Páně“, „služebníkem všemohoucího Boha“, „ctihodným otcem“, „mužem svatým“, pak viděl hluboko a správně. To můžeme dosvědčiti my, patříme-li na téměř půl druhého tisíce let dějin díla Benediktova. Běh jeho života, jeho řehole a jeho dílo jsou mocnými činiteli v plánech Božích.

1. — Běh života Benediktova směřuje od začátku k úloze, ke které jej Bůh určil. Narodil se kolem roku 480 z šlechtické rodiny v Nursii, městě „přísné“ Umbrie, jež později darovala Církvi jinou význačnou postavu, sv. Františka z Assisi. Byl určen nejspíše pro dráhu vojenskou nebo úřednickou. Proto byl dán do škol římských, kde prodělával běh tehdejších studií, hlavně literárních a právnických, jak to dokazuje vytříbený sloh a právníká přesnost jeho řehole. Oproti jiným zakladatelům řádů, jichž cesta se nevyhnula vždy prachu a blátu světa, uchoval si Benedikt čisté mládí doma a chtěl si je zachovat i uprostřed nebezpečí zkaženého Říma. Vida, jak mnozí z jeho druhů se řítí v mravní záhubu, dokazuje po prvé, že nezná smlouvání a nerozhodnosti. Přerušuje raději studia a obrací svůj zrak k životu mnišskému.

Vrací se do Nursie a loučí se s otcem a statky, jimiž mohl vládnouti. Nejprve se zdržuje nějakou dobu v duchovních kruzích při kostele sv. Petra v Enfide. Hrozila-li mu v Římě zkáza mravů, vyvstává zde nebezpečí záliby v chvále lidské, již mu získává záznak jím učiněný. Kdyby byl podlehl pýše v začátcích života dokonalosti, nebyl by nikdy napsal svou řeholi s významnou a krásnou sedmou kapitolou o pokoře, na níž buduje svůj duchovní ideál benediktinský. Chce, jak praví Řehoř, raději námahou pro Boha se unavovati, než vyvyšovati se štěstím tohoto života. Rychle odhodlán, spěchá z Enfide pryč, do samoty zvané Sublacus v údolí Anionu. Tam přebývá Benedikt, praví Řehoř, sám před očima nejvyššího pozorovatele. Jen mnich Romanus o něm ví, dává mu roucho mnicha a pomáhá mu, jak může. Tam dozrává Benedikt v tichu své jeskyně modlitbou, úvahami, cvičením se v ctnostech i vnitřními boji v dokonalou povahu, budoucího učitele a vůdce duší.

Objeven ve své samotě, káže nejprve prostému okolnímu lidu. Ale brzy se shromažďují kolem něho učedníci, Benedikt se stává jejich Otcem, opatem. Pomalu vyrůstá celá mnišská kolonie. Be-

nedikt ji rozděluje na dvanáct klášterů a sám jde s vyvolenými učedníky na horu kasinskou, Montecassino. Tam vykristalisovala do podrobnosti jeho myšlenka o „udatném rodu cenobitů“, to jest mnichů žijících pod řeholí a opatem. Tam, na druhém Sinai, vytvořil ideál benediktinského monachismu, tam napsal svou nesmrtelnou řeholi. Tam dostoupil vrcholu osobní svatosti, patře v ekstasi celý svět. Zde vydechl i svou velikou duši, stojí v oratoriu.

2. — Před svatým Benediktem byli již mniši v Církvi východní i Západní. Byly napsány i řehole více méně dostačující; na Východě zvláště řehole sv. Basilia, na Západě návody pro společný život od sv. Augustina, sv. Caesaria a Cassiana. Sv. Benedikt znal mnišský život doby své i dřívější, znal též celou monastickou literaturu, jak je patrné z rozboru pramenů jeho řehole. Zvláště bystře prohlédl italské mnišstvo a jeho nedostatky, s nimiž se střetl při nezdařeném pokusu o reformu v pokleslém klášteře ve Vicovaro.

Okem znalce roztrídí v 1. kapitole své řehole mnichy na čtyři druhy: cenobity čili mnichy žijící v klášteře pod řeholí a opatem, anachorety čili poustevníky, sarabaity, kteří žili dva nebo tři, někdy i jednotlivě, podle své vůle, a konečně nejhorší, gyrovagy, to jest mnichy potulné. Benedikt vylučuje tuto roztržitost a praví: Mým ideálem jsou jen cenobité, jen pro ně píši svou řeholi. Již to byl rozhodující čin uprostřed neukázněného mnišstva.

Ale Benedikt jde dále a ruší volnost mnichů přecházení z jednoho kláštera do druhého, jak to bylo dosud i dobrým mnichům dovoleno. On stanoví celý rok pro noviciát, po něm veřejné sliby v oratoriu, stvrzené listinou podle římského práva a s novým slibem, slibem stálosti. Tím váže všechny členy právně dohromady a jednotlivce připoutává k jeho klášterní družině, takže je mu znemožněno všechno přecházení nebo dokonce toulání. Slib stability činí z klášterů jednotné útvary, soustřeďující všechny vyšší snahy duchovní jako v jednotlivá ohniska, jež jsou opět s to vyzařovati trvale svůj vliv na své okolí. Tak usměrnila stálost nejen vývoj mnišstva, ale působila uklidňujícím způsobem i na sklony ke kočovnictví, jež ovládaly tehdejší stěhující se národy.

Svým takto přísně organisovaným družinám dal sv. Benedikt zřízení monarchistické a rodinné. Opat je nositelem moci podobně jako pater familias v římské rodině, ale není samovládcem, nýbrž otcem, a to, jak sv. Benedikt kreslí v kapitole 2. a 64. jeho ideál,

otcem plným citu odpovědnosti, lásky, dobrým pastýřem, lékařem; mniši pak jsou jeho duchovními syny a bratry. Proto si volí řeholní obec opata sama a ze svého středu, proto je přibírána k poradě, kdykoli jde o vážnější věci v klášteře, a i při menších rozhodnutích je zúčastněna alespoň radou starších.

To je monasterium, jak si je vytvořil sv. Benedikt. Pro další podrobná ustanovení své řehole použil všech dosavadních zkušeností v životě monastickém, dobrých i méně příznivých, čerpal i z předchozích řeholních pravidel; ale s praktickým smyslem Římana a s neobyčejnou rozvahou a umírněností vybírá si jen to, co se podle jeho dlouholeté zkušenosti hodí pro mnichy Církve západní a jeho doby. Tak napsal řeholi o 73 kapitolách úplnou, jasnou, umírněnou jako nikdo před ním. Při tom to není jen soubor suchopárných nařízení, nýbrž kniha plná života, plná Krista. Mnich sv. Benedikta má vidět Krista ve svém opatovi, Krista adorovat v hostech, Kristu sloužit v nemocných, Krista podpořit v chudém; láska ke Kristu nás má nutit, abychom stoupali k životu věčnému, nic nám nemá býti dražším nad Krista, ničemu nemáme dát přednost před Kristem, i v pokušeních máme zlé myšlenky rozrazit o Krista a trpělivostí se máme státí účastníky utrpení Kristova, abychom i jeho království si zasloužili býti společníky. Je to kristocentrická askese dob starokřesťanských. Sv. Řehoř, sám skutečný mystik a skvělý organisátor, vystihl tyto veliké přednosti řehole sv. Benedikta a řadí ji mezi největší jeho zázraky. Církev tento úsudek potvrdila velikou úctou, již k řeholi sv. Benedikta měla, takže ji při koncilech kladla vedle Písma svatého a že leckterá její ustanovení převzala do svého práva. Jí byl určen směr dějin mnišstva na dlouhou dobu, a tím, že se dala snadno přizpůsobit rozličným poměrům, zatlačila poznenáhlu všechny starší řehole a vládla od 8. do 13. století skoro výhradně v klášteřích. Pozdější zakladatelé řádů se jí inspirovali. A dodnes nepřestala její životní síla. Stačí některé vysvětlivky nebo doplňky podmíněné církevním právem a jinými časy, aby řehole sv. Benedikta byla i nadále osvědčeným vodítkem pro desetitisíce synů a dcer Patriarchy západního mnišstva a opravdovou školou duchovního života.

3. — Působnost díla Benediktova v dějinách je založena ve všech svých složkách již v jeho řeholi a ihned se uplatňovala, jak nám to vypravuje jeho životopis v druhé knize dialogů sv. Řehoře. Poukážeme-li na některé projevy činnosti sv. Benedikta a jeho řádu, nesmíme zapomenouti, že první a hlavní činnost každého řeholníka

jest posvěcovat sebe podle Evangelia — sv. Benedikt praví per ducatum Evangelii — a to jak mu řehole konkrétně představuje. U Benediktinů je třeba to zdůrazniti ještě více, jelikož svou řeholí nejsou odkázáni na ten neb onen obor zevní činnosti; to staré řehole vůbec nečinily. Byly přesvědčeny, že dokonalý, ideální, svatý život mnichů je již sám o sobě nesmírným požehnáním a velikou pomocí pro Církev a lidstvo, aniž by se mniši příliš zevně ukazovali. Svatých mnichů a mnišek, ať kanonisovaných neb skrytých, odchovala a odchovává řehole nepřehledné zástupy. Sám sv. Benedikt nazývá svou řeholí „školou služby Páně“, „dílnou ctností a dobrých skutků“, „cestou k životu“, „cestou spásy“, „přebýváním s Kristem“. Svět ovšem hledí často spíš na vedlejší projevy monastického života, na zevní jeho činnost, a proto stručně naznačíme, jak se i v tomto směru řehole sv. Benedikta uplatnila.

Klášterní družina ustavená podle řehole sv. Benedikta je, jak jsme o tom právě slyšeli, již sama o sobě mocným činitelem ve svém prostředí. Sv. Benedikt vystavěl dvanáct klášterů v okolí Subiaca, byly ještě menší. Ale na Montecassině zbudoval pravou tvrz života monastického. Jak vypravuje sv. Řehoř (Dial. 32), založil také klášter u Teraciny, kde mu k tomu účelu daroval jeden zbožný muž svůj statek; je pravděpodobno, že sv. Benedikt zakládal kláštery i jinde, jako snad klášter v Kampanii, jehož opatem byl Servandus (Dial. 35).

Jak vypadal takový klášter podle řehole sv. Benedikta? Byla to celá skupina solidních budov z kamene, jež si sv. Benedikt a bratři stavěli sami (Dial. 4). Významné místo zaujímal oratoř, neboť „ničemu nemá býti dána přednost před službou Boží“. Dále tam byla zvláštní budova pro novice — sv. Benedikt a sv. Řehoř nazývají tyto jednotlivé budovy cella — budova pro kuchyň a refektář, pro hosty, kteří, jak praví 53. kapitola řehole, nikdy v klášteře nechybějí. Dále tam byly ložnice pro mnichy, mlýn, voda, zahrada a dílny pro rozličná řemesla a umění — zkrátka všechno potřebné má býti uvnitř kláštera, aby mniši nemusili chodit ven (Řeh. 66).

Každý klášter má svou knihovnu, z níž mniši dostávali na začátku quadragesimy knihy a zajisté i jindy, když knihu přečetli, neboť denně měli 3 až 4 hodiny na čtení a studium a 6 až 7 hodin na práci, jež mohla býti u některých zase studiem. Není pochybnosti, že si rukopisy pro studium i chor psali a rozmnožovali sami. Vždyť sv. Benedikt mluví o tom (Řeh. 57), že se vyrobí nad vlastní potřebu a že výrobky umění nebo řemesla se mohou i prodávati,

při čemž, praví, ať se vždy prodává o něco laciněji, než mohou dávat jiní svěštětí lidé. Vidíme, jak mnohostranná a bohatá je činnost již uvnitř kláštera sv. Benedikta a jakou mocnou kulturní složkou; v klášteře a od kláštera se naučili nestálí lidé tehdejší doby pracovat.

Kláštery měly pravidelně také své polní hospodářství v okolí kláštera nebo i dále. Předpokládá se, že polní práci obstarávali obyčejně podle římského způsobu koloni; ale blízko kláštera, nebo když k tomu nutily zvláštní poměry, obdělávali si mniši též sami svá pole (Řeh. 48; Dial. 32). Byl-li majetek rozsáhlý, tvořil každý klášter důležitou složku hospodářskou ve svém okolí.

Dále vykonávají kláštery sv. Benedikta již od prvopočátku sociální činnost a charitu: chudí dostávají pravidelně almužnu (Řeh. 66), hosté přicházejí často a jsou obsluhováni s největší ochotou (Řeh. 53), v nouzi rozdává sv. Benedikt lidem z Kampanie potraviny s takovou štedrostí, že se zásoby kláštera úplně vyprázdnily (Dial. 28), i klerikové prosí o pomoc, sv. Benedikt vypomáhá dokonce i penězi (Dial. 27).

Ale ještě větší jest jejich činnost na poli duchovním v pastoraci a ve školách. Již v Subiacu káže sv. Benedikt lidu (Dial. 1) a totéž činí na Montecassině a v okolí (Dial. 8, 19). On posílá pravidelně své mnichy, aby konali u panen Bohu zasvěcených přednášky a vůbec úkony kněžského úřadu (Dial. 19). A již v Subiacu přijímá od římských patriciů hochy, jež mniši vyučují a vychovávají (Dial. 3). Ve svatě řeholi je o nich často zmínka.

Připomeňme ještě styky sv. Benedikta s vynikajícími muži, tak s biskupem z Canusia (Dial. 4), s opatem Servandem z Alatri (Dial. 34), s biskupem Germanem z Capue (Dial. 35) a konečně s králem Gothů Totilou (Dial. 15). Z toho všeho vidíme, jaké postavení zaujímal a jaké vážnosti se těšil a jak mnohostranně působil již tehdy klášter sv. Benedikta.

Představme si nyní, že se již za doby sv. Benedikta zakládaly kláštery podle jeho řehole, že se množila tedy střediska pilné práce a kulturní činnosti jak uvnitř kláštera, tak v menším nebo větším okruhu, že postupem času počet klášterů a mnichů rostl a tím též práce Benediktinů na všech polích — pak pochopíme, co znamenal a znamená sv. Benedikt pro Církev a celou společnost lidskou.

Již krátko po sv. Benediktu jsou jeho mniši při římských basilikách, zvláště při Lateránu, Řehoř zakládá klášter s řeholí sv. Benedikta v Římě a šest jiných na Sicílii, on vystupuje jako první Bene-

diktin na stolec Petrův. V roce 596 posílá 40 Benediktinů s opatem Augustinem v čele do Anglie, jež se stává pravou zemí benediktinskou. Mocné kláštery, jako Jarrow a Wearmouth, jsou tam již v 7. století středisky duchovního života. Z Anglie vycházejí slavní Benediktini-misionáři sv. Bonifác do Germanie, sv. Willibrord do Frieska, sv. Rembert a sv. Ansgar do nordických zemí, jako později se stává apoštolem sv. Vojtěch u Maďarů a Slovanů. V Anglii píše milá povaha, sv. Beda, první dějiny země a výklady k Písmu svatému i jazykem anglickým, tam byl v jednom z dvou klášterů shora jmenovaných kolem roku 690 napsán krásnou unciálkou proslulý Codex Amiatinus, nyní v Bibliotece Lorenzana ve Florenci, který na 1029 listech formátu 50 x 34 cm obsahuje úplný text Vulgaty sv. Jeronýma, již je nejlepším svědkem.

Anglie nám objevuje ještě jeden pramen tiché, ale nedozírné činnosti po všechna staletí — jsou to Benediktinky. Nedočítáme se, že by sv. Benedikt byl přímo založil ženskou větev svého řádu. Ale sv. Scholastika, jeho sestra, byla panna, Bohu zasvěcená, a její svatý bratr ji poučoval, jistě v duchu své řehole. Ale v doprovodu sv. Bonifáce se objevuje kolem roku 720 pojednou družina jemně vzdělaných mnišek, mezi nimiž vynikají hlavně Lioba, Walburga a Thekla. Jsou nadále nejvěrnějšími spolupracovnicemi sv. Bonifáce, jeho útěchou a vzpruhou k vytrvalosti. Svým jasným duchem a milou povahou vnášejí víru a kulturu do rodin, a zakládají celou řadu klášterů Benediktinek. V Anglii tedy a jistě i jinde byly již dávno řeholnice žijící podle řehole sv. Benedikta.

Podobně jako v Anglii, působili Benediktini i v jiných zemích. Mimo první práci, posvěcení sebe ve „škole služby Páně“, obdělávali pluhem zemi a slovem víry srdce lidu, stavěli a vedli školy, pěstovali vědu a umění, psali a opisovali kodexy, jež jsou chloubou našich knihoven, zaujímali místo na stolci Petrově a katedrách biskupských, byli poradci králů a nejvěrnějšími bojovníky za práva Církve jako opati cluniacenští a papež Řehoř VII. Tak působí, byť méně nápadně, dodnes, kdy se tisíce mnichů a mnišek řídí řeholí sv. Benedikta, kdy hmotářskému světu navzdor pění neúnavně chválu Boží a slaví svou liturgii, kdy vyučují přes 22.000 žáků ve svých středních a vysokých školách, kdy zahájili a vedou pro obnovu duchovního života tak slibné liturgické hnutí, takže šířili vždy a šíří neustále požehnání svého velikého Otce, jenž byl milostí požehnaný i jménem.

Emauzy.

Opat Arnošt Vykoukal O. S. B.

Církevní hymny.

Sv. Sedmi Zakladatelů.

(12. února.)

Sedm urozených a zbožných občanů florentských rozhodlo se na svátek Nanebevzetí P. Marie r. 1233 odejít do ústraní a zasvětit se P. Marii. Statky rozdali chudým a odebrali se do samoty na pustý vrcholek hory Senario. Tam trvali na postech a modlitbách, rozjímajíce o utrpení a bolestech Páně a P. Marie. Později zvolili si řeholi sv. Augustina a založili nový řád s názvem Služebníci P. Marie čili Servité. Všech sedm zakladatelů vynikalo svatým životem a hrdinskými ctnostmi. Pochováni jsou ve společné rakvi na hoře Senario.

101. *Matris sub almae numine.*

K nešporám. Z dob pap. Lva XIII. od neznámého autora.

*Matris sub almae numine
septena proles nascitur,
ipsa vocante, ad arduum
tendit Senari verticem.*

*Quos terra fructus proferet,
dum sacra proles germinat,
uvis repente turgidis
onusta vitis praemonet.*

*Virtute claros nobili
mors sancta caelo consecrat,
tenent olympi limina
servi fideles Virginis.*

*Cohors beata, Numinis
regno potita, respice,
quos hinc recedans fraudibus
cinctos relinquis hostium.*

*Ergo, per almae vulnera
Matris rogamus supplices,
mentis tenebras disiice,
cordis procellas comprime.*

V ochraně Matky z výsosti
květ synů sedmi vypučí,
na horu Senar s radostí
spěchají, když jim poručí.

Jaký plod nésti bude zem,
až rozvine se onen květ,
sladkými hrozny zatížen
kmen vinný hlásá v širý svět.

Je s věncem ctností na čele
smrt s nebem navždy usmíří,
dnes tam, kde pějí andělé,
dlí Panny věrní rytíři.

Blažených sbore, který již
korunu získals ze zlata,
k nám osiřelým shlédni, když
jsme klesli vrahům v tenata.

Pro rány Matky vznešené
ti vyléváme proseb hlas,
tmy vypud' z duše zkroušené,
a všechny bouře potlač v nás.

† Tu nos beata Trinitas,
perfundere sancto robore,
possimus ut feliciter
exempla patrum subsequi.
Amen.

† Rač nás, přesvatá Trojice,
nebeskou silou proniknout,
ať v stopách otců spějíce
skončíme šťastně zemskou pout.
Amen.

102. *Bella dum late furerent.*

K matutinu. Z dob pap. Lva XIII. (z r. 1888).

Bella dum late¹
furerent et urbes
caede fraterna
gemerent cruentae,
adfruit Virgo,
nova semper edens
munera matris.

Ein vocat septem
famulos fideles,
ut sibi in lucto
recolant dolores,
quos tulit Jesus,
tulit ipsa consors
sub cruce Nati.

Illico parent
Dominae vocanti,
splendidis tectis
opibusque spretis
urbe secedunt
procul in Senari
abdita montis.

Corpora hic poenis
cruciant acerbis,
sontium labes
hominum piantes,

Když v bouři válek¹
celá zem se chvěla,
když města krví
bratří krvácela,
povstala Panna,
jejíž láska bdělá
vždycky nás chrání.

Povolá sedm
věrných služebníků,
by rozjímali
plni vroucích díky
muka, jež s Pánem
v hrozném okamžiku
pod křížem nesla.

Poslechnou rychle
hlasu milé Paní,
opustí pyšné
zámky bez váhání,
odejdou z hluku
města do ústraní
na horu Senar.

Tam těla tresty
mučí ukrutnými
tak pykajíce
za hříšníků činy,

¹ Básník myslí jednak na války křížové, které v těchto dobách, t. j. kol roku 1233, byly asi uprostřed svého trvání; v těchže dobách začali pronikat do Evropy Tataři. Císař Bedřich II. vtrhl tehdy do severní Itálie a brzy táhl i na Řím, takže papež Inocenc IV. musil před ním prchnouti do Lyonu.

hic prece avertunt
lacrimisque fuis
Numinis iram.

Perdolens Mater
fovet atque amictum
ipsa lugubrem
monet induendum,
agminis sancti
pia coepta surgunt,
mira patescunt.

Palmes in bruma
viridans honores
nuntiat patrum,
proprios Mariae
ore lactenti
vocitant puelli
nomine servos.²

† Sit decus Patri,
genitaeque Proli,
et tibi, compar
utriusque virtus,
Spiritus semper,
Deus unus omni
temporis aevo.
Amen.

pokornou prosbou
a slzami svými
smíří hněv Boží.

Ochranu skýtá
bolestná jim Máti,
v kající šat se
káže odívati,
zbožného řádu
plod začíná zrátí,
zázraky skví se.

Větévka v zimě
obalená květem
roznáší slávu
otců celým světem,
je sluhy Panny
zovou útlým retem
maličké dítky.²

† Ať Boha Otce,
také Syna jeho,
i tebe, Ducha,
stejně nadšeného
zpěvu ať ohlas,
Boha jediného,
na věky slaví.
Amen.

103. Sic patres vitam.

K laudám. Z dob pap. Lva XIII.

Sic patres vitam
peragunt in umbra,
lilia ut septem
nivei decoris,

Otcové takto
žijí skryti světu,
lilii sedm
bělostného květu,

² Vypravuje se, že když kdysi sv. sedm kajícníků sbíralo almužnu na Piazza publica ve Florencii, několik maličkých pacholátek, mezi nimiž byl prý i Filip Benitius, jenž byl později generálním představeným Servitů, prý zvolalo: „Služebníci svaté Marie!“ Tak vznikl název nové řehole.

Virgini excelsae
bene grata, Petro¹
visa nitere.

lamque divina
rapiente flamma
cursitant urbes,
loca quaeque oberrant,
si queant cunctis
animis dolores
figere Matris.

Hinc valent iras
domuisse caecas,
nescia et pacis
fera corda iungunt,
erigunt maestos,
revocant nocentes
dicta piorum.

At suos Virgo
comitata servos
evehit tandem
superas ad oras,
gemmeis sertis
decorat per aevum
omne beatos.

Eia nunc coetus
gemitum precantis
audiant, duos
videant labores,
semper et nostris
faveant benigno
lumine votis.

† Sit decus Patri,
genitaeque Proli,

předrahých Panně,
Petr jejich krásu¹
spatří pln žasu.

Pak Boží lásky
ohněm rozníceni,
městečky bloudí,
osadami všemi,
toužíce v duše
vtisknout obraz sladký
bolestné Matky.

Mocí svou krotí
hněvy zaslepené,
usmíří hrudi
záštím naplněné,
potěší smutné,
klesající svými
slovy zas vzpřímí.

Vůdkyně jejich
Panna z rajské výše
vezme je k sobě
do nadhvězdne říše,
zlatými věnci
věrným sluhům Páně
ozdobí skráně.

Dnes slyší vzdechy
prosícího lidu,
útrapy naše
vidí, strast i bídu,
kéž k našim prosbám,
když nás bolest tíží,
vždy vlídně shlíží.

† Buď sláva Otci,
Synu čest nejvyšší,

¹ Sv. ctitelé bolesti P. Marie žili v ústraní, dokud jim Petr, „inclytus ordinis Praedicatorum Martyr“, neporadil, jak velkým požehnáním může být jejich působení mezi lidem.

et tibi compar
utriusque virtus,
Spiritus, semper,
Deus unus, omni
temporis aevo.
Amen.

i tobě, Duše,
mocný v rajske říši,
jediný Bože,
ať zní písně tobě
v každické době.
Amen.

Kroměříž.

Josef Škrášek.

Rubáš.

Sv. Matylda, královna.

† 14. března 968 v Quedlinburgu.

Její památka se slaví téhož dne.

„... Pozvolna blížila se hodina, kdy Bůh chtěl duši urozené královny Matyldy vysvoboditi z vězení tělesné schránky, aby obdržela mzdu za svou práci a blaženost za věčnou odměnu...“

Mezi jinými návštěvníky přišel také k nemocné královně její vnuk, arcibiskup Vilém z Mohuče (syn císaře Oty Vel.). „Jakmile spatřila biskupa, promluvila s jasnou tváří: ‚Jste přesvědčeni, že vůle Boží vás nyní k nám poslala... Vyslechněte předně naši zповěd‘ a udělte nám rozhřešení. Potom jděte do kostela a zpívejte Mši svatou za naše hříchy a poklesky.‘ Biskup vše vykonal. Nato ji pomazal sv. olejem a posílil nejsvětějším tajemstvím Těla a Krve Kristovy. Potom ještě dlouho spolu rozmlouvali. Když viděl, že den jejího odloučení není ještě tak blízký, rozplakal se. Potom ji požádal o dovolení, aby směl odcestovati.

Matylda povolala k sobě abatyši Richburgu a tázala se, nezbylo-li něco, čím by mohla biskupa obdarovati. Tato však odvětila: ‚Co vám, bohužel, milá paní, mohlo ještě zůstat? Vše, co bylo vaše, se rozdalo chudým a nuzným.‘

Nato řekla Matylda: ‚Kde jsou roucha, která jsme dali uschovati pro náš pohřeb? Přineste nám je, aby je náš vnuk obdržel jako doklad naší lásky, neboť on jich potřebuje, jak věříme, dříve než my, poněvadž nastupuje příliš těžkou cestu.‘

Abatyše přinesla roucha. Na smrt nemocná vzala je, a podala biskupovi se slovy: ‚Přijměte to na památku!‘

Když biskup dar přijal, poděkoval a udělil nemocné své požehnání. Při odchodu řekl tiše kolem stojícím: ‚Odtud půjdeme

do Radulferode. Zanecháme však zde jednoho z našich duchovních. Jakmile nastane u naší velitelky smrt, necht' se rychle vrátí a nám to oznámí, abychom přišli a s náležitou poctou její tělo zemi odevzdali.'

Královna však zvedla hlavu, jako by biskup k ní byl tato slova pronesl, a řekla: ‚Není třeba, aby zde zůstal; ať jde raději s vámi. Jest vám jako průvodce potřebnějším. Běžte v pokoji Kristově, kam vás jeho vůle určila.‘

Biskup odcestoval tedy do Radulferode. Zde požil léčebného nápoje a náhlou smrtí zemřel.¹

Ihned se vypravili poslové zpět do Quedlinburgu a oznámili to. Nikdo nevěděl rady, jak by královně truchlivou zprávu oznámili. Tu řekla Matylda, usmívajíc se a plačíc zároveň: ‚Co si šeptáte mezi sebou? Proč nám chcete tuto smutnou zprávu zatajiti? Dobře víme, že biskup Vilém odešel z tohoto světa... Dejte zvoniti hrany a svolajte chudinu, aby almužna, kterou oni přijmou, přimlouvala se u Boha za jeho duši.‘ Po dvanácti dnech odbila i jí poslední hodina... Poručila prostřítí žíněnku na zem a své odumírající tělo na ni položit, vlastníma rukama posypala si hlavu popelem se slovy: ‚Křesťan smí jen v žínici a popelu umírat.‘ Potom se požehnala znamením sv. kříže a skonala pokojně v Pánu.²

Přeloženo z „Wahre Gottsucher“ od † P. Hildebranda Bihlmayera.

Introity doby postní.

Introit — Vstup je jakousi předehrou k slavnému tajemství, klíčem k slavenému svátku. Původně byl skutečným „vstupem“ zpívaným při vstupu biskupa do chrámu, když jeho slavnostní průvod se ubíral k oltáři, aby tam byla slavena Nejsvětější Oběť. Introitní zpěv skládal se z antifony vzaté obyčejně z žalmů a tato antifona zpívala se střídavě s verši téhož žalmu, z kterého byla antifona, až do okamžiku, kdy biskup dal znamení k ukončení, pak připojen byl verš „Sláva Otci“ a opakování ještě jednou antifona. V dnešní době zpěv introitu nepůsobí již takovým dojmem. Jednak se zpívá teprve, když kněz začíná stupňovou modlitbu a pak celý žalm zpívaný střídavě s antifonou nahrazen byl jen jediným veršem

¹ 2. března 968.

² Mladší vita sv. Mathildy, kap. 23—27, v M. G. S. IV, 298—301.

žalmu. A přec to hlavní, charakteristické pro svátek, ze Vstupu nám zůstalo. Je to antifona, jež jak svým obsahem, tak i melodií vhodně nás připravuje na slavení Oběti. Jinak k nám mluví introit svátku Zjevení Páně, jinak introity doby předpostní, jinak též introity doby postní.

Doba postní je dobou pokání. Člověk v té době má pracovat na očistění své duše od starých chyb a hříchů, na obnovení horlivosti ve službě Boží, takže v tom ohledu by měl být celý náš život Quadragesimou, jak praví svatý Benedikt. Křesťan koná skutky pokání, činí si ujmu v jídle a pití, častěji se oddává modlitbě, prokazuje druhým skutky milosrdenství a tak opět duch nabývá nadvlády nad tělem a jeho žádostmi. Ale, jak praví žalmista: „Nestaví-li Pán domu, marně pracují ti, kteří jej staví,“ i bez pomoci Boží bylo by marné naše namáhání. Církev svatá shromažďovala proto v postě věřící častěji, později i denně k slavení Nejsvětější Oběti. Již v křesťanském starověku, konaly se v postě tak zv. stationes, kdy věřící shromáždili se v jednom kostele a pak za zpěvu litanií ubírali se do některého z kostelů, kde ten den slavily se bohoslužby. Tento zvyk nabyl zvláště v Římě plného rozkvětu za Řehoře Velikého. Půst každodenním konáním Nejsvětější Oběti nabyl tak rázu slavnostního, takže Církev sama jej nazývá „ctihodnou slavností čtyřicetidenní“ a k vlastním skutkům pokání, které byly jakousi přípravou na Mši svatou, pojily se nesčetné milosti z Oběti, a tak vnitřní obnova člověka stávala se více dílem Božím než lidským. Římský misál až podnes je nám svědkem staré římské praxe, že liturgie není v žádné době tak bohatá na mešní formuláře jako v době postní. Postní formuláře nelze třídit podle nějakého schematu, v té živé rozmanitosti textů těžko bychom hledali nějakou zákonitost, ale je zde určitá myšlenka, která nám stále zaznívá v sluch, právě z našich introitů. Milosrdenství Boží a Boží pomoc jsou zde opěvány stále novým a novým způsobem. Hned je to opěvání Božího milosrdenství, hned zase výzva k člověku, aby důvěřoval v Boha, jindy opět bezprostřední prosba k Bohu o pomoc.

Těmi myšlenkami začíná již Vstup Popeleční středy: „Smilováváš se nade všemi, Pane, a nic nemáš v nenávisti z toho, co jsi učinil; přehlédáš hříchy lidí pro pokání a šetříš jich, neboť ty jsi Pán, Bůh náš.“ — „Když jsem volal k Pánu, vyslyšel hlas můj proti těm, kteří se ke mně nepřátelsky blíží. Pokořil je ten, jenž jest od věků a zůstává na věky. Svrhni starost svou na Pána, a on tě zacho-

vá.¹ V těchto dvou introitech zdůrazňuje se kromě Božího milosrdenství i jeho všemohoucnost a věčnost. Bůh vše učinil a zůstává od věků na věky, proto i jeho moc a pomoc je nekonečně velká. „Zaslechl Pán a smiloval se nade mnou. Hospodin stal se mým pomocníkem.“² Zvláště charakteristický pro dobu postní je žalm devadesátý, jehož užívá Církev v mešních zpěvech první neděle postní. Z něj je vzat i Vstup této neděle: „Vzývati mne bude, a já jej vyslyším, vyprostím a oslavím ho. Délkou dnů života ho naplním.“ Naším úkolem je sloužiti Bohu, proto také náš zrak má utkvívati na Bohu a máme se snažit splniti každé jeho přání. Bůh je pro nás Pánem milostivým. „Jako oči služebníků obráceny jsou k rukám jejich pánů, tak oči naše k Pánu, Bohu našemu, až by se nad námi smiloval. Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se nad námi.“³ — „Pane, útočištěm naším stal jsi se od pokolení. Od věků i až na věky jsi ty.“⁴ — „Rozpomeň se, Pane, na slitování svá a milosrdenství své, jež jsou od věků. Ať nad námi nikdy nepanují nepřátelé naši. Vysvobod' nás, Bože Izraelův, ze všech úzkostí našich.“⁵ — „Vytrhni mne, Pane, z mých tísní. Popatř na pokoření mé a útrapu mou, a odpusť všechny hříchy mé.“⁶ Hlas vstupních zpěvů stává se stále zkroušenější. Člověk čím dál více uvědomuje si svou hříšnost a rozpoznává jasněji své nepřátele. Proto však neztrácí důvěru v Pána a doufá ve vyslyšení své modlitby. „Modlitba má nechť vstoupí před tvář tvou; nakloň ucha svého k prosbě mé, Hospodine.“⁷ Na počátku nového týdne činí člověk předsevzetí, že bude chváliti Pána, bude-li ochráněn od nepřátel. „Vysvobod' mne, Pane, a smiluj se nade mnou; noha má stojí na cestě přímé. Ve shromážděních chci velebiti Pána.“⁸ — „K tobě mluvívá srdce mé, obličej tvůj hledám. Tvář tvou, Pane, chci hledati; neodvracej tvář svou ode mne.“⁹ Hledati tvář Boží je nejen projevem důvěry, ale i lásky, pobádá nás k tomu srdce. Hledejme ji všude a pak nalezneme pravou hodnotu věcí. „Neopouštěj mne, Pane, Bože můj, nevzdaluj se ode mne. Přispěj mi ku pomoci. Hospodine, sílo spásy mé.“¹⁰ Tato zkroušená modlitba může býti považována též za prosbu sv. Cecilie, když podstupovala muka. V jejím kostele se tento den slaví shromáždění. „Bože ku pomoci mé vzhlédni, Pane, na pomoc mi přispěj. Nechť jsou zahanbeni a zastydí se nepřátelé moji, kteří

¹ Čtvrtek po Popeleční středě. — ² Pátek po Popeleční středě. — ³ Pondělí I. týdne. — ⁴ Úterý I. týdne. — ⁵ Středa I. týdne a Druhá neděle postní. — ⁶ Pátek I. týdne. — ⁷ Sobota I. týdne. — ⁸ Pondělí II. týdne. — ⁹ Úterý II. týdne. — ¹⁰ Středa II. týdne.

hledají duši mou."¹¹ Nebojme se těch, kteří zabíjejí tělo, ale těch, kteří chtějí zatratiti s tělem duši do pekelného ohně. V neúnavném boji proti všem nepřátelům naší duše má nás síliti naděje v patření na Boží slávu. „Já pak se před tváří tvou objevím ve spravedlnosti; nasytím se, když se zjeví tvá sláva."¹² Církev chce, abychom se vši důvěrou se podrobovali Božím přikázáním, proto nám připomíná výtečné vlastnosti zákona Božího. „Zákon Boží je dokonalý, přeměňuje duše. Výrok Hospodinův je věrný, dává moudrost neumělým."¹³ Je to moudrost, kterou skryl Bůh před učenými a odhalil ji malým a pokorným. Sledujme svým zrakem Krista, neboť on nás vyvede ze všech úskalí a osidel. „Oči moje povždy obráceny jsou k Pánu, neboť on vyprostí z osidla nohy moje. Pohled' na mne a smiluj se nade mnou, neboť opuštěn a ztrápen jsem já."¹⁴ Pohled Kristův má stále stejně zázračné účinky, jako když chodil Spasitel po zemi, naplňuje duši lítostí nad hříchy, je hojivý a vlévá do duše radost a sílu. Důvěra v Boha dodává křesťanu sebevědomí. „V Bohu chci se chlubit jeho slovem, v Pánu chci se chlubit jeho příslibem. V Boha doufám, nebojím se, že mi člověk něco učiní."¹⁵ Stačí zavolat, a pomoc Boží je při nás. „Volám, Bože, protože mne vyslycháš. Nakloň ucho své a vyslyš slova má. Chraň mne, Hospodine, jako zřítnici oka. Pod stínem křídel svých mne ukryj."¹⁶ — „Já skládám v Hospodina svou naději. Plesati budu a radovati se z tvého milosrdenství, neboť jsi pohlédl na mé ponížení."¹⁷ — „Spása lidu jsem já," praví Hospodin, „v kterémkoli soužení budou ke mně volati, vyslyším je a budu jejich Pánem na věky."¹⁸ Pomoc Boží je všestranná. Bůh léčí neduhy těla i duše, pomáhá v potřebách časných i duchovních. „Učiň, Pane, na mně důkaz své dobroty, aby viděli moji nenávistníci a byli zahanbeni. Neboť ty, Hospodine, jsi mi pomohl a potěšil mne."¹⁹ — „Slova má postřehni uchem svým, Pane, všimni si volání mého. Pozoruj hlas modlitby mé, králi můj a Bože můj."²⁰

Chceme-li i my sami na sobě zakusiti moc Božího milosrdenství, pak s účastí na Nejsv. Oběti musíme spojovat své vlastní oběti musíme obětovati sebe, zbaviti se sebelásky. Máme vzíti svůj kříž a následovati Krista, spolu s ním přemáhati nepřitele. Musíme kráčet odhodlaně, ne zasmušilí, nýbrž vždy se radující. (Dokončení.)

Emauzy.

P. Prokop Ptáček.

¹¹ Čtvrtek II. týdne. — ¹² Pátek II. týdne. — ¹³ Sobota II. týdne. — ¹⁴ Neděle III. postní. — ¹⁵ Pondělí III. týdne. — ¹⁶ Útěrý III. týdne. — ¹⁷ Středa III. týdne. — ¹⁸ Čtvrtek III. týdne. — ¹⁹ Pátek III. týdne. — ²⁰ Sobota III. týdne.

O existenci benediktinského klášteřa v Litomyšli.

Tak tedy klášterní hospodářství bylo nadací Břetislavovou dostatečně opatřeno obilím v Nedošíně z jednoho a v Osíku ze dvou dvorů, dobyt看em na maso z Hynčiny, rybami od hradiště, medem z Nedošina, divokým chmelem a zvěřinou z okolí řeky Trstěné, černou solí z knížecí celnice na Trstěnici, koňmi pro potahy a k jízdě z Doubravice a konečně penězi pro veškeré klášterní vydání jednou hřivnou stříbra každého týdne, či celkem 52 hřivnami stříbra ročně z příjmů knížecích. Proto prohlásili-li Lippert,¹³ Nejedlý a posledně i Novotný, že to, co benediktinskému klášteru v Litomyšli bylo knížetem Břetislavem věnováno, bylo pro klášter nedostatečným, a že tedy před založením kláštera premonstrátského v Litomyšli nelze vůbec o nějakém klášteři mluvit, ale pouze o velkém kostele farním, Břetislavem hojnými dňchody opatřeném tak, že zanedlouho tento kostel po novém rozšíření svého majetku mohl býti změněn na klášter nového řádu premonstrátského, nelze k tomu přisvědčiti.¹⁴

Majetek benediktinského klášteřa v Litomyšli podle zakládací listiny Břetislavovy přesně zjistiti podařilo se totiž až v době nejposlednější. Ještě roku 1915 napsal alespoň Kurka: „Zjišťování míst od Břetislava benediktinskému klášteru v Litomyšli věnovaných byla by práce nevděčná, jelikož marná. Zjišťování věnovaných osad je zde ještě znesnadněno tím, že nevíme, máme-li je hledati v Čechách či na Moravě. Zakladatelé často věnovali nejen osady okolní, nýbrž i vzdálené, kde právě tehdy něco majetkem jejich bylo.“¹⁵ A přece již r. 1926 v tomto směru pokus historika Tomíčka částečně vedl k cíli. Z té příčiny s některými dodatky lze vývody Tomíčkovy přijmouti.

V donaci Břetislavově první místo s dvěma poplužími a dvěma oráči psáno je podle vydavatelů její buď Secri nebo Seczi. A tu jedni z historiků čtou Secri, což znamená prý jistě Sekry neb Sekery, a jiní zase Seč. Seč je ves asi dvě hodiny od Litomyšle vzdálená. Tomíček však myslí, že je to Osík. Vykládá alespoň: „Nadání Břetislavovo určuje pro výživu mnichů dvoje popluží se dvěma orá-

¹³ Socialgeschichte Böhmenš, II, 49.

¹⁴ Zdůvodnění bude uvedeno níže.

¹⁵ D. c, 594.

¹⁶ D. c, 18.

či a jich rodinami ve vsi Secri (Seczi). Ale Seč na Litomyšlsku, zvaná Vidlatou (Bidlatou, že sekala se tam bidla), je trochu od Litomyšle vzdálená a má s Litomyšlí dosud spojení nepřímé a nepřímé. Polní hospodářství kláštera musilo být blíže a mít přímé, dobré spojení. Mimo to v Seči není po dvou panských dvorech ani památky. Dva panské dvory v jediné vsi jsou jedině v Osíku, ve 14. století jeden biskupský a jeden kapitulní na hrádku. Osík, Osiek je Osek, a Osek je ves (villa) Secri. Je blízko Litomyšle, spojen s ní cestou přímou a pohodlnou. Vyhovuje nejen slovně, ale také věcně svému určení, být obilní komorou klášterní.“ K tomu připojuji: Originál knížete Břetislava jistě neměl ani Secri a ani Seczi, ale Secii,¹⁷ čili že Břetislav dal ves v Seku, jak patrně ze slova Prosek, v Proseku a p. Je to tedy genitiv českého slova Sek, jež později bylo změněno v Osík.

Takových případů ostatně v latinských středověkých listinách v Čechách a i všude jinde je více. Přímo klasickým v tomto ohledu je doklad v zakládací listině kapituly vyšehradské, kde při více vsích přichází latinský výraz cocus. Historici i slavných jmen, jako na př. sám V. V. Tomek považoval je opravdů za slovo latinské a překládal slovem kuchař (coquus), neuváživ, že je vlastně nesmyslem, aby kapitula vyšehradská v každé skoro vsi měla svého kuchaře. Slovo cocus však není nic jiného než český výraz kok s latinskou koncovkou us a značí bažantníka, právě tak jako staročeské kok bažanta.¹⁸ Sem patří částečně také již od dob Palackého ustavičná půtka mezi českými dějepisci, kde nalezal se Fredegarův Vogastisburg, ač rozřešení toho je docela jednoduché, uvážíme-li, že místo Vogastisburg má být Boiastisburg, takže je to vlastně staré Boiodurum na levém břehu Dunaje u samého Pasová.¹⁹ Sem patří podobně i latinské slovo v téže zakládací listině kapituly vyšehradské Naxacigore, což správně česky má znít Na kavčí hoře, jež nalézá se u Morašic na Litomyšlsku, atd.

Dalším důležitým bodem v donaci Břetislavově jsou slova o místě Hynově, jež mělo odvádět litomyšlským benediktinům ročně

¹⁷ Z toho jeden opisovatel udělal Secri a druhý Seczi.

¹⁸ Alespoň listina krále Vratislava z r. 1070 má slova, že tento panovník kapitule vyšehradské daroval Kohoutice s pozemky dvou jiter a s bažantníkem (cum Koko) jménem Kohoutec. Ale Tomek výraz cum Koko překládá s kuchařem. Podobně činí na více místech.

¹⁹ Výraz Vogastisburg sestává vlastně ze dvou slov. Prvním je Vogas a druhým Tisburg. Toto druhé není třeba ani vykládati, poněvadž společný

čtyři voly, dvě krávy a čtyři ovce. Dějepisci až posud slovem tím rozuměli Chýnov u Tábora, kdež býval později zemský hrad župy chýnovské a v době založení benediktinského kláštera v Litomyšli pomezí hrad Slavníkovcův. Než o mnohem lepší a, jak ihned dodatí dlužno, správnější výklad pokusil se zase Tomíček, a to slovy: „V knížecích lesích, obkličujících Litomyšl, byly lesní louky a při nich pastviny a pastevní hospodářství. Víme, že v moravském podlesí blízko zemské stezky byl knížecí mensální statek a újezd Březovský.²⁰ K němu přiléhaly a byly snad kdysi jeho součástí dvě osady, zvané Hynčiny, a to Horní Hynčina (Heizendorf) na Moravě a Královská či Dolní Hynčina v Čechách, již dnes říká se Vítějoves. Byly to původně osady kolonistů, ale jako většina obcí ve 13. století vznikly v lesích kolonizovaných na místě dávných vísek lesních, kde bylo již zavedeno pastevní dobytkařské hospodářství a něco málo kopanin, hlavně pro proso a luštěníny.“²¹ A právě tyto Hynčiny, jež původně tvořily snad vísku jen jednu, nazvanou podle svého zakladatele (lokátora) Jindřicha či Hynce Hynov měly dodávati ze svého pastevního hospodářství benediktinům v Litomyšli celkem ročně 10 kousků dobytka. Doprava jeho z pastvin Vítějovských byla sice do Litomyšle značně obtížná, ale přece dobře možná a zajisté možnější nežli z Chýnova v Táborsku. Ostatně, že Hynovem opravdu sluší vyrozumívati nynější osadu Vítějeves, jasno z fakta, že Vítějeves byla nazývána podle starých listin již před usídlením se premonstrátů v Litomyšli Abbatis villa (Vsi Opatovou) anebo Hainčdorfem (Heinczendorf).²² (Pokračování.)

Hrochův Týnec.

Václav Oliva.

souhlas míní, že je to keltské *durum* či germánské *Festburg*. Zato *Vogas* má se vlastně čísti *Bojas*, neboť *b* a *v* téměř ve všech jazycích se často zaměňují (sr. české *bidlo* a *vidlo*) a *g* od pradávna naznačovalo *j* (sr. *angelus*, jež se čítalo *anjelus* a pod.). *Boias* je pak latinský duál místo *Boiorum*. Tedy *Vogastisburg* je vlastně *Boiorum durum* či *Boiodurum*. A to bylo za stana u Pasova na levém břehu Dunaje (sr. *Keppertův: Atlas antiquus*), kde bylo kolem mnoho lesů a slatin a kudy od pradávna nepřátelská vojska ubírala se proti Čechům. Tamtudy táhl tedy také *Dagobert*. Samo pustil jej přes Dunaj a odřízl mu zpáteční cestu. Pak české vojsko, v lesích ukryté, učinilo útok a voje *Dagobertovy* vehnalo do slatin. Tím dosáhlo jednoho z největších vítězství ve starověku.

²⁰ Erben, *Regesta II*, 72.

²¹ Tomíček, d. c, 19.

²² Sr. poznámku 45.

Pax Praha.

Archiv Emauzy

Ročník XIV.

Duben 1939

Číslo 4.

Pax, Praha-Emauzy.

Foto Ceps.

JEHO SVATOST PAPEŽ PIUS XII. ZVOLEN 2. III. 1939

*„Hospodin zachovej a oživujž ho, a blaženým učiň ho na zemi
a nevydávej ho v ruce nepřátel jeho.“*

(Litanie ke Všem Svatým.)

P A P E Ž P I U S X I I .

Po dnech smutku nad úmrtím velkého papeže Pia XI. shromáždil se kardinálský sbor dne 2. března k volbě nového papeže. Ještě téhož dne v třetím skrutiniu byl zvolen novým nástupcem Petrovým kardinál Eugenio Pacelli, jenž přijal jméno Pius XII. Heslo nového Svatého Otce zní: „Opus iustitiae, pax. — Dilo (ovoce) spravedlnosti je mír.“ Tímto svým heslem vyzývá všechny křesťany a každého jednotlivce, aby věrně zachovávali zásady křesťanské spravedlnosti. Tak dosáhnou pokoje ve svém srdci, a pak je možné též uskutečnění pokoje ve světě.

Dřívější bohatou činnost Pia XII. vystihuje krátký životní nástin, jak jej zde podáváme. Kardinál Evžen Pacelli se narodil 2. března r. 1876. Studoval gymnasium a lyceum v Římě a pak se stal alumnem tamního šlechtického semináře Capranicense. Na gregoriánské universitě nabyt doktorátu theologie, filosofie a práv. Na kněze byl vysvěcen 2. května 1899 a nastoupil dráhu diplomatickou pro mimořádné záležitosti církevní. Mimo to přednášel církevní právo na římské universitě sv. Āpolináře a později pět let byl též profesorem na papežské vysoké škole diplomatické „Ācademia dei Nobili Ecclesiastici“. Dne 2. března r. 1911 stal se Msgre Pacelli podtajemníkem Kongregace pro mimořádné záležitosti církevní a následujícího roku sekretářem této kongregace a zároveň byl spolupracovníkem kardinála Gasparriho při kodifikaci církevního práva. Na jaře r. 1917 se stal nunciem v Mnichově, odkud přešel jako nuncius do Berlína. V prosinci r. 1929 stal se kardinálem a od té doby zastával též důležitý úřad státního sekretáře. Mimo to byl členem též různých posvátných Kongregací. Ještě jako státní sekretář byl pověřen různými úkoly v cizině, a tak navštívil mezi jinými zeměmi i Āmeriku Jižní a Severní, Spojené státy, Francii a j. Naposledy zúčastnil se jako papežský legát Eucharistického kongresu v Budapešti. Pius XII. je 262. nástupcem svatého Petra.

Velikonoční jitro.

Ó jitro! Krásné a jasné velikonoční jitro! Jak vyzařuješ slastnou blaženost a radost do každého lidského srdce! Noc minula, temnota ustoupila!

Bylo, Jerusaleme, někdy krásnější ráno, než v den zmrtvýchvstání? — Slunce zmizelo, noc a hrůza s Kalvarské hory na tebe přikvačila! Jako vdova ležel jsi tu, černý byl tvůj oděv i závoj. Tu zavane to mocně a raně z údolí Getsemani. Svěží vánek proudí mezi olivovými stromy stářím zešedlými a vyluzuje smuteční nářky z jejich větví a ratolestí, jež se jako smuteční závoj dolů skláněly od té doby, co Syn Boží pod nimi plakal, krvácel a se modlil. Jako nová píseň prochází to jejich ratolestmi. Purpurový zápal přizene se přes poušť a Moabské hory od Jordánu a obestře zlatou páskou temnou siluetu Olivetské hory. Mohutnější a silnější stávají se světelné vlny. V žáru a ohni počne se třpytiti mramor a zlato chrámu. A nyní letí ranní světlo přes zdi, věže a domy města. Velikonoční slunce vychází. Jako hrdina běží opět svou cestou zářící a triumfující slunce, jež se na Velký pátek s hanbou ukrylo. Pod jeho polibkem zachvěje se svaté Město a zbarví se do růžova jako čelo a tváře nevěsty při ranním pozdravu ženichově. Nevěstou opět stala se vdova. Smuteční oděv a závoj odhodila!

Ó velikonoční světlo, ó velikonoční slunce! Záříš ještě na tváře bledé od zármutku, na oči zkalené od slz a hoře?

Mulier, quid ploras? Marie, proč pláčeš ještě? Již dlouho se raduje mateřské srdce druhé Marie. Matka nemůže se klamatí a býti na omylu. Slunce jejího Syna se na ni usmálo a vzešlo jí ještě dříve, než zazářilo na východě! Proč tedy pláčeš, ženo? Právem kanuly tvé slzy, když jsi plakala nad sebou a nad svými hříchy! Avšak nyní osuš své slzy! Resurrexit Dominus! Pán vstal z mrtvých. Jako rosu na květech, tak osušuje velikonoční slunce svými polibky slzy na očích a tvářích. Není to žádný sen, žádný noční přízrak. Za jasného dne viděly oči Zmrtvýchvstalého. V mladistvé kráse, plný kvetoucího života, se jim zjevil.

Quem quaeris, mulier? Koho hledáš, ženo?

„Inveni, quem diligit anima mea — Našla jsem toho, jehož miluje duše má.“ Ty jsi hledala a našla. Tvá duše, tvůj život zcela přilnul k osobě Vykupitelově, jako tvá drahá mast k jeho svatým

nohám. Nyní byl ti odňat? A ani jeho mrtvé tělo ti nedopřáli? Tulerunt Dominum et nescio, ubi posuerunt eum — Odnesli Pána, a nevím, kam ho uložili! Tak naříkáš ty?

Quem quaeris, mulier? Viventem cum mortuis? Co hledáš, ženo, mezi mrtvými a hroby? Zde nejsou žádné práchnivějící tělesné pozůstatky! To není žádný hrob! Pohled' dovnitř, do kvetoucího prostoru, kam ho přenesli; jarní květy rostou okolo! Josefovo bělostné plátno svítí, ovinky vydávají vůni od mastí žen! To není žádné pohřebiště, žádný hrob! Proč ho tu hledáš? Nehledej ho v zemi, hledej ho nad zemí! Stojí již před tebou a volá tě: Maria! Hledej ho od nynějška ještě více v nebi! „Nedotýkej se mne, neboť jsem ještě nevystoupil k svému Otci.“ Tvůj milý žije od nynějška v nebi. Tam ho hledej, tam ho nalezněš!

Ó velikonoční dni, ó velikonoční radosti!

Mohou být ještě slzy a nářky? Proč pláčeš, lidské dítě? Utrpení a bolest, bída a smrt naplňují tvé oči slzami? Pláčeš nad bídou, pláčeš nad nemocemi a bédami lidskými, pláčeš nad vdovami a sirotky, pláčeš nad hroby svých drahých? Noli flere! Neplač, praví ti velikonoční den. Resurrexit Dominus — Pán vstal z mrtvých! On zvítězil nad smrtí: my vstaneme z mrtvých. Pohled' s vírou po širé zemi. Z temných hrobů pučí květy zmrtvýchvstání, z každého hrobu vychází jakoby zářivá duha, znamení usmíření, most k nebi! Proč pláčeme tedy nyní nad hroby a mrtvými? Zmizeli ze země! Věřící oko vidí jen kvetoucí místo a blažené, věčně žijící z mrtvých vstalé!

Quem quaeris, mulier? Koho hledáme? Ach, je to příliš pravdivé! Půst života je hledáním. Bolestným hledáním toho, co nám chybí. Štěstí nazývají to synové lidští. My hledáme hned to, hned zas ono. Nyní hledáme všemožné pozemské věci, nejvíce a nejčastěji však tvory, srdce, jež by s námi cítila a nám mohla pomoci. Přece však tvorové, i když by to byly ty nejšťastnější, nejsvětější a největší bytosti, nemohou naši touhu utišití, naše hledání skončití. Lidské srdce chce více. Ono hledá a touží po svém Stvořiteli, Bohu. Jen když jej našlo, je konec. Štěstí a klid.

Slavnost velikonoční dává nám našeho Boha, z mrtvých vstalého, vítěze nad hříchem, smrtí a peklem.

Quem quaeris, mulier? Co hledáme tedy dále? Jistě: On bude nám dán. Neboť vstal z mrtvých a neumírá již. Přece však ještě ne v oblažujícím, plném držení a požívání. Noli me tangere — Nedotýkej se mne. Pro krátkou dobu pár dní pozemské pouti dostačí

ti Zmrtvýchvstalý, zahalený, utajený pod způsobami Svátosti. Tam ho hledej, tam ho nalezne láska. Ó velikonoční jitro! Nevcháziš plné jasů a světla po každé do mé duše, kdykoliv se blížím k stolu Páně?

Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum — vystoupím k svému Otci a k Otci vašemu.

Tak mluvil Zmrtvýchvstalý ke svým věrným.

Tam byla odkázána Magdalenina touha. Tam mělo býti její toužení a hledání provždy utišeno.

Z hlubin hrobu k světlu světa, ze země k nebi vede cesta, dráha Zmrtvýchvstalého.

Ten pravil: „Já jsem vzkříšení,“ on též říká: „Já jsem život.“

Jako on sám vstal z mrtvých, tak vzkřísí i nás v poslední den!

Ó velikonoční jitro, ó velikonoční slunce! V tvém světle a jasů hledí nakonec naše oko do jiné země, na ono místo, kde není již pláče a hledání, do onoho města blaženosti a věčného světla, do něhož hleděl apoštol Jan a o němž napsal: „A to město nepotřebuje slunce ani měsíce, aby mu svítily, neboť velebnost Boží je osvítila“ (Zjev. sv. Jana 21, 23). Jeho světlem jest Beránek, náš velikonoční Beránek. Tak stane se velikonoční den jasnou, bezmračnou, svítící nedělí věčného života. Ó velikonoční den! Ó nebeský den!

To jest vpravdě „ten den, který Pán učinil“. Exsultemus et laetemur in eá! Plesejme a radujme se z něho! Amen.

Emauzy.

† P. Benedikt Coekoll.

Církevní hymny.

Svátek sv. Josefa.

(19. března.)

Církev slaví celkem dva svátky sv. Josefa: hlavní svátek 19. března a svátek Ochrany sv. Josefa třetí středu po velikonocích.

V církevních hodinkách obou svátků vyskytují se tytéž hymny opěvující důstojnost a svatost pěstouna Páně.

104. Te, Joseph, celebrent.¹

K nešporám. Od pap. Klimenta XI. († 1721).

Te, Joseph, celebrent
agmina caelitum,
te cuncti resonent

Ať ctí tě, Josefe,
šiky nebešťanů,
ať zvučí chvalami

christianum chori,
qui clarus meritis
iunctus es inclytæ
casto foedere Virgini.

Almo cum tumidam
germine coniugem
admirans, dubio²
tangeris anxius,
afflatus superi
Flaminis angelus
conceptum puerum docet.

Tu natum Dominum
stringis, ad exteras
Aegypti profugum
tu sequeris plagas,
amissum Solymis
quaeris et invenis
miscens gaudia fletibus.

Post mortem reliquos
sors pia consecrat,
palmamque emeritos
gloria suscipit,

zástupy křesťanů,
neb, proslaven ctnostmi,
byls vznešené Panně
Bohem vyvolen k ochraně.

A když zříš snoubenku
v stavu požehnaném,
tu divnou pochybou²
zmítán jsi v srdci svém,
anděl tě poučí,
že Duchem přesvatým
byl v lůně jejím počat syn.

Když se Pán narodil,
vineš jej na hrud' svou,
v Egypt jej provázíš
s předrahou Matičkou,
v městě když ztratil se,
hledáš jej s úzkostí,
našed jej slzíš radostí.

Ostatní jenom smrt
přenáší v blaha kraj,
kde s palmou vítěznou
pojme je v náruč ráj,

¹ Hymnus je složen v asklepiadských slohách. Každá z nich obsahuje tři asklepiadské verše, verš čtvrtý slove glykonický. Metrum toto je v breviáři dosti vzácné. Složeno je v něm pouze 7 hymnů: Sanctorum meritis, Sacris solemnibus, Martine celebris, Festivis resonant, iam toto subitus, Custodes hominum.

² Někteří exegeté vysvětlují pochyby sv. Josefa tím, že nevěděl, jak si vysvětliti její mateřství. Vnější okolnosti prý jej měly k tomu, aby soudil v její nevěrnost, ale její zbožnost a ctnosti prý mu bránily, aby si nepřipouštěl takového vysvětlení. Výklad tento, jak správně podotýká Willam, Život Marie, str. 107, je nesprávný. Mnohem pravděpodobnější je výklad Grimův, jenž podotýká, že podivné události v domě Zachariášově, pozdrav Alžbětín, Magnifikat, nemohly zůstat sv. Josefu tajny. Sám proto tušil, že právě na jeho snoubence se vyplnila slova proroka Isaiáše: „Ejhle, Panna počne...“ (Is. 7, 14). Nevěděl však, co má činit: „Cum esset iustus et noluit eam traducere.“ Jako spravedlivý nechtěl se před lidmi vydávat za otce, jímž nebyl. Na druhé straně chtěl však šetřiti cti P. Marie. Po dlouhém váhání rozhodl se, že jí dá lístek zápuďný, a to zcela soukromý, bez udání příčiny propuštění, bez svědků a bez udání data. Avšak anděl vyvedl jej z úzkostí a řekl mu, co má učinit...

tu vivens Superis
par, frueris Deo
mira sorte beatior.

Nobis, summa Trias,
parce precantibus,
da Joseph meritibus
sidera scandere,
ut tandem liceat
nos tibi perpetim
gratum promere canticum.
Amen.

ty však na zemi již
těšíš se s Bohem svým,
roven občanům nebeským.

Vyslyš, Trojice, nás,
vroucně tě prosící,
pro ctnost Josefovu
mocnou svou pravici
v kraje hvězd uveď nás,
abychom s anděly
píseň díků ti zapěli.
Amen.

105. Caelitum, Joseph, decus.¹

K matutinu. Od papeže Klimenta XI. († 1721).²

Caelitum, Joseph,
decus atque nostrae
certa spes vitae,
columenque mundi,
quas tibi laeti
canimus, benignus
suscipe laudes.

Te Sator rerum
statuit pudicae
Virginis sponsum,
voluitque Verbi
te patrem dici,
dedit et ministrum
esse salutis.

Tu Redemptorem
stabulo iacentem,
quem chorus vatum

Josefe, hvězdo,
kterou nebe zkvétá,
naděje jistá,
pevný sloupe světa,
ó, přijmi vlídně
zpěv, jenž k tobě vzlétá
z nadšených srdcí.

Všech věcí Tvůrce
Panně rajské krásy
za chotě dal tě,
zvát tě otcem přál si,
za pomocníka
v díle věčné spásy
tebe si zvolil.

Na Spasitele
v jesle vloženého,
proroků ústy

¹ Hymnus je složen v saphických slohách. Jednotlivé strofy skládají se ze 3 saphických veršů, čtvrtý verš sluje adonský.

² C. Albin, *La poésie du bréviaire*, Lyon 1898, připisuje tento hymnus neznámému skladateli ze stol. 16., zatím co předešlý hymnus připisuje kancléři J. Gersonovi. Rosenberg II, 65 a Schulte 257 udávají za skladatele pap. Klimenta XI. Pravděpodobnější jest jejich názor. Srv. Benedikt XIV. *De Canon. Sanct. lib. IV, p. II, cap. 19, n. 5.* — Totéž platí o hymnu následujícím.

cecinit futurum,
aspicis gaudens,
humilisque natum
Numen adoras.

Rex Deus regum,
dominator orbis,
cuius ad nutum
tremunt inferorum
turba, cui pronus
famulatur aether,
se tibi subdit.

Laus sit excelsae
Triadi perennis,
quae tibi praebens
det tuis nobis
superos honores,
meritis beatæ
gaudia vitæ.
Amen.

lidstvu slíbeného,
s radostí patříš,
Boha zrozeného
ctíš skloněn v bázni.

Bůh a Král králů
vládce světa říší,
na jehož pokyn
podsvětí se tiší
a jemuž slouží
tvorstvo hvězdných říší,
tobě je poddán.

Trojici Boží
zněj vždy píseň milá,
ctí nejvyšší tě
navždy obdařila,
kéž by nás pro tvé
zásluhy blažila
věčnými slastmi.
Amen.

106. Iste, quem laeti.¹

K laudám. Od papeže Klimenta XI. († 1721).

Iste, quem laeti
colimus fideles,
cuius excelsos
canimus triumphos,
hac die Joseph
meruit perennis
gaudia vitæ.

O nimis felix,
nimis o beatus,
cuius extremam
vigiles ad horam
Christus et Virgo
simul adstiterunt
ore sereno.

Ten, ježž dnes všichni
srdcem vděčným ctíme,
a jehož triumf
skvělý velebíme,
Josef, dnes vešel
do nadhvězdné síně
v radosti věčné.

Přešťasten, blažen
nad vše pomyšlení,
u něhož v chvíli,
když opouštěl zemi
Panna a Kristus
stáli rozzáření
pokojem rajsčým.

¹ Metrum tohoto hymnu je stejné jako hymnu předešlého.

Hinc stygis victor,
laqueo solutus
carnis, ad sedes
placido sopore
migrat aeternas
rutilisque cingit
tempora sertis.

Ergo regnantem
flagitemus omnes,
adsit ut nobis,
veniamque nostris
obtinens culpis,
tribuat supernae
munera pacis.

Sint tibi plausus,
tibi sint honores,
Trine, qui regnas,
Deus, et coronas
aureas servo
tribuis fideli
omne per aevum.¹
Amen.

Kroměříž.

Nad peklem vítěz
vyproštěn z pout těla
tichým snem vešel
v sídla stříbroskvělá,
bohaté věnce
kolem jeho čela
vinou se k skráním.

Vládnucí, k tobě
lkáme v zanícení,
na pomoc pospěš,
a nám odpuštění
u Boha vypros,
v zaslíbené zemi
dej nám mír věčný.

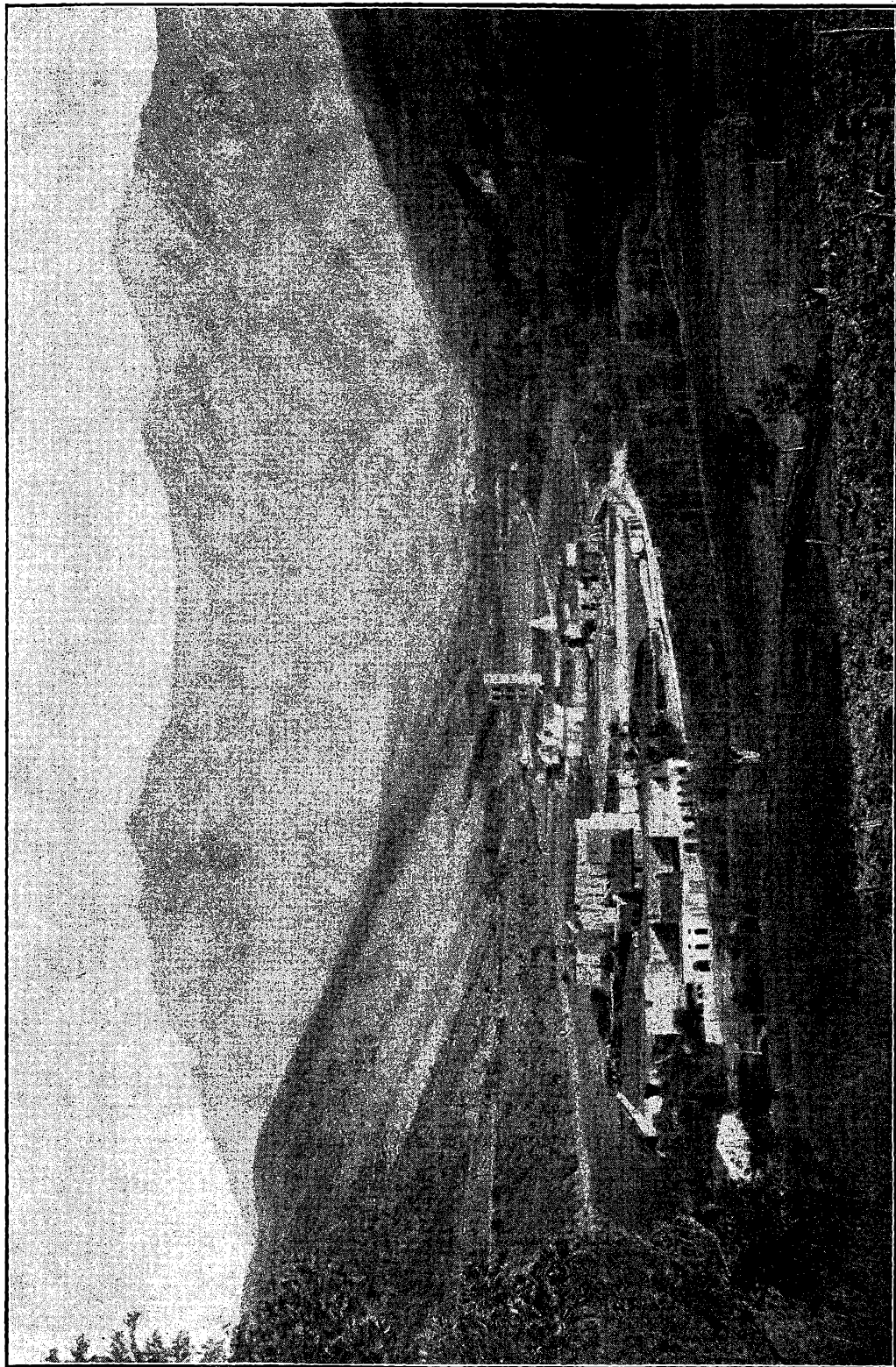
Ať zní ti sláva,
zpěv ať k tobě vzlétá,
jediný Bože,
mocný vládce světa,
tvá ruka zlaté
věrným sluhům splétá
kol čela věnce.
Amen.

P. Josef Škrášek.

Benediktin na francouzsko-španělské cestě uprchlíků.

Věděli jste o mé cestě křížem krázem, již jsem před několika lety vykonal po území bývalého hrabství Roussillon, které se rozkládá mezi východními Pyrenejemi a Středozezemním mořem, a jež nyní francouzsky slove Département Pyrenées Orientales, s hlavním městem Perpignan. Uhodl jsem proto vaši otázku, která je nasnadě: zda v tomto francouzsko-španělském pohraničí, o němž se v poslední době tolik mluvilo, měly také benediktinské kláštery nějaký úkol za těchto válečných béd a útrap vystěhovalců. K tomu musím, bohužel, odpovědět, že jen v okolí

¹ K vůli úpravě první tři verše v každé strofě u hymnů 102.—106. vytištěny na 6 řádků.

Pax. Praha-Elmauzy.

Zříceniny opatství St. Michel de Cuza ve vých. Pyrenejích.

Archiv Pax, Praha.

Pau, a tedy mimo vlastní území válečných katastrof, se nyní nachází několik mužských a ženských konventů, jež jsou teprve v rozvoji. Tím více by bylo k vyprávění o četných klášterech, z jejichž náboženského a sociálního vlivu se kdysi daleko široko těšilo území Roussillon, tato země, překrásná obzvláště ve své hornaté části.

Východiskem mé cesty bylo Elné, starobylé a umělecky význačné biskupské městečko jen s několika tisíci obyvateli, ležící při trati směřující do Španělska. Cesta mne vedla nádherným údolím říčky Tech k prvé stopě po benediktinech, s níž jsem se měl setkat, k lázeňskému místu *A m é l i e - l e s - B a i n s*, jehož teplá zřídla již od Římanů náležitě ceněná darováním císaře Karla Velikého přešla v majetek opatství *A r l e s - s u r - T e c h*. Toto opatství samo se svými románskými stavbami a obzvláště malebnou křížovou chodbou leží dále v údolí, již zcela v předhoří Pyrenejí a blízko španělských hranic. Jeho chloubou byly ostatky svatých Abdona a Senena, jež opat Arnulf si osobně v Římě vyprosil. Jeho opati vykonávali jakousi biskupskou jurisdikci. Opatství šťastně trvalo až do 16. století, kdy ukázalo se nutným spojení s opatstvím *S a i n t - A n d r é - d e - S o r e d e*, provedené papežem Klementem VIII.

Kromě tohoto hlavního opatství mělo Roussillon ještě tři jiné významné kláštery. Z nich především nutno alespoň uvést již roku 840 založené opatství *E x a l i a d a*, jež v roce 871 bylo vzato v ochranu od Karla Lysého, avšak již r. 878 mizí beze stopy, pravděpodobně vlivem nějaké přírodní katastrofy. Několik zbylých mnichů založilo v údolí řeky Ribereta nebo Tet, dolů se řítící s *C a n i g o u* — svaté hory Katalonců (2785 m), opatství *S a i n t M i c h e l - d e - C u x a*, ležící u dnešního městečka Prades, vzdáleného 40 kilometrů od Perpignan. Tento klášter se rozvinul k největšímu rozkvětu v zemi a byl tak slavný, že v něm požádali o monastický oděv věhlasní mužové, mezi nimi i svatý Romuald a svatý Petr Orseolo, dožď z Benátek. Zříceniny opatství, převyšované věží románského slohu, svědčí ještě nyní o uměleckém vkusu prvých mnichů. Ve zvláštní úctě až dodnes je kaple ležící mimo pole zřícenin, jež je vystavěna nad poustevnou, kterou kdysi obýval svatý Romuald.

Z velkých opatství nutno ještě dále uvést *S a i n t - M a r t i n - d e - C a n i g o u*, položené v divoce romantickém okolí, 1055 m nad mořem, jež bylo založeno r. 1001 hrabětem Guifredem, který tu pak sám také přijal řeholní roucho. I nad zříceninami tohoto trojlodního kostela spolu s kryptou, jež jsou úředně zařaděny

mezi malebné francouzské národní památníky, zvedá se stejně krásná i mohutná věž románského slohu jako pyšný svědek lepších dnů.

Tím však nejsou benediktinské památky v Roussillon vyčerpány. Vedle převorátů, závislých na opatstvích, musilo by býti uvedeno ještě opatství *Saint-Paul-de-Valolas*, jež v roce 1001 bylo spojeno s klášteřem *Saint-Michel-de-Cuxa*, a konečně opatství *Saint-Genis-des-Fontaines*, založené od Karolingů, jež papežem Juliem II. bylo připojeno k blízkému katalánskému opatství *Montserrat* a jehož kostel, nyní farní, ve spojitosti s tím má kopii milostného obrazu montserratského.

Krátce, Roussillon je vpravdě ztracený ráj benediktinských památek. Na konec ještě nemůže býti přehlédnuta jedna význačná osobnost: *Dom Brial*. Narodil se v *Perpignan* r. 1743 a vstoupil ještě mlád do Maurinské kongregace řádu sv. Benedikta a stal se vynikajícím spolupracovníkem na dílech ve vědeckých kruzích velmi ceněných: „*Recueil des historiens des Gaules et de la France*“ a „*Histoire littéraire de la France*“. Zemřel r. 1828 se ctí posledního nositele velkých benediktinských tradic své otčiny.

Beuron.

P. Kornel Kniel.

O existenci benediktinského klášteřa v Litomyšli.

Třetím důležitým bodem v donaci Břetislavově je místo, zvané *Na Trstěné*. Bylo to území či krajina po obou stranách řeky, s počátku vlastně jen říčky, jež slula *Trstěná* a táhla se hlavně od nynější vsi *Trstěnice* přes *Litomyšl* až po nynější *Dašice*.²³ Mezi dějepisci panuje totiž přímo chaotický zmatek při slovech *Střenice*, *Trstěnice* a *Trstěná* a jich významu. Nejstarší pojmenování je *Střenice*, kdež slovo to neznamena nic více než jako *vystřená* či *střená* (vykácená) cesta²⁴ podle silnice, označujícího silnou (kamennou, pev-

²³ *Trstěná* nyní sluje *Loučná*. Tento název *Loučná* vyskytuje se po prvé až ve spise *Stránského* (*De republica Bojema*) r. 1635. R. 1167 *Trstěnou* (*Trstěnicí*) slula *Loučná* až u *Hrušové* a r. 1086 až u *Plátěnic* za *Uherskem*, téměř u samých *Dašic*. Sr. *Nejedlý*, d. c, 15.

²⁴ *Střenice* znamená místo po *vystřeném*, to jest pilou pořezaném (vykáceném) lese. *Střenka* alespoň posud je u nože. *Tomíček*, d. c, 7.

nou) cestu.²⁵ A střenici znal již ve druhém století po narození Páně Ptolemaios, jak jasno z jeho slova strevinta.²⁶ Pozdějším slovem je Trstěnice, v němž skrývá se jednak staroslovanský výraz terg či trh²⁷ a jednak střenice. Proto Trstěnice znamená vlastně trh či tržiště u střenice. A nejposlednějším výrazem je Trstěná čili voda tekoucí od Trstěnice, jako Desná je voda (říčka) tekoucí od Desné, Vltava voda tekoucí z lesa (ze Šumavy)²⁸ atd. Praví-li tedy Břetislav, že dává litomyšlským benediktinům na území, jež sluje Na Trstěné, uherskou sůl, divoký chmel a část zvěře, neznamená to jenom území kolem Trstěnice, ale celé území od Trstěnice až k Dašicům a není v tom desátý týden, jež r. 993 na Trstěnici byl darován klášteru v Břevnově, takže tento díl patřil Břevnovu i po založení kláštera benediktinského v Litomyšli dále.

Jiným důležitým bodem donace Břetislavovy je výraz U hradiště. Dostali tam alespoň litomyšlští benediktini dva rybáře, z nichž jeden slul Vec a druhý Soneta podle přepisu latinského ovšem. Slovem hradiště míní se tu zajisté, jak správně rozpoznal historik Tomíček, hradiště ochranné a útočistné, jichž na Hrutovských polích u Litomyšle bylo více. Rybář musí mít po ruce vodu a v ní ryby. Údolí, kde jsou nyní Benátky a Staré Litrbachy, bylo ve 12. století zaplněno vodou. Míní tedy donace Břetislavova výrazem U hradiště hradiště u Benátek nebo v Zemanových stráních.²⁹

Z ostatních místních jmen v donaci Břetislavově připomínají se ještě Řestoky, Doubravice a Nedošín. Nedošín je dva kilometry vzdálen od Litomyšle. Tam náležel benediktinům včelař Sovol či Sobola. Doubravice byla vlastně žirná lučina poblíž Nových Hradů na Vysokomytsku, táhnoucí se směrem severozápadním k Řepní-

²⁵ „Národní Politika“ (26. 11. 1938) ve článku: „Jak nazvat českou autostradu“ správně uvádí: „Antonín Opravil se přimlouvá, aby pro slovo autostrada byl zvolen český výraz dálnice. Upozorňuje na to, že ve staročeštině se místo slova silnice užívalo složeného výrazu silná cesta . . .“

²⁶ Sr. Dr. Novotný, České dějiny I, 103 a zvláště L a d i s l a v H o r á k, Náš starověk v paměti pomístních názvů, 163.

²⁷ Sr. staroslovanský název města Terstu ze slova terg, jak jasno z latinského výrazu Tergeste.

²⁸ Již Palacký vykládal slovo Vltava z výrazů Wald a aha či původně aquá. Sem patří také slovo Praha z výrazů breit (široký) a aha, takže Praha je vlastně široká (rozlitá) voda, jak také skutečně v nejstarších dobách Vltava v tom místě, kde stála Praha, byla a se rozlévala.

²⁹ D. c, 19.

kům. Tu pro klášter byly chovány sveřepice³⁰ či krátce řepice (klisny divoké, žijící ve volné přírodě), jak svědčí podnes pojmenování osad Řepníky a Bílý kuň (oř). Konečně Řestoky je osada ležící skoro západně od Řepník v délce asi 13 kilometrů. Tam klášter měl kováře Marka, který v čas potřeby koval klášterní koně a zhotovoval hospodářská nářadí. Zůstával sice Marek trochu daleko od Litomyšle, ale kníže Břetislav při zakládání kláštera asi jiného bližšího kováře neměl.

Podle toho, co posud bylo vytknuto, můžeme tedy právem usuzovati, jak již bylo uvedeno, že benediktinský klášter v Litomyšli se vši svou klášterní čeledí byl alespoň dostatečně potřebami životními zásoben. Obilí měl ze tří dvorů, byť menších, hovězí a skopové maso z Vítějovse, ryby od hradiště u nynějších Benátek, med z Nedošína, zvěřinu, uherskou sůl, divoký chmel od říčky Trstěné po celé její délce a v celém jejím okolí, pro potahy a k jízdě koňské stádo na Doubravici a pod. Mimo to měl vlastního pekaře, kováře, dva hlídače koní, včelaře, dva rybáře. Konečně pro nákup všeho ostatního, jako na př. oděvních látek a všech jiných potřeb klášterních i kostelních, dostával týdně 200 denárů či jednu hřivnu stříbra, takže roční jeho důchod činil 52 hřiven stříbra. Později, ač neznámo zase kdy, vévoda Soběslav (1125—1140) ještě zlepšil nadaci Břetislavovu, a to přidáním vsi Křekovice. Alespoň listina z r. 1167 praví suše: „Vévoda Soběslav přidal ves Cercovice.“

O tuto ves, již někteří jmenují Crecovice a jiní Cercovice a pod., rozcházejí se úsudky historiků téměř diametrálně. Jelínek vykládá ji za Cerekvici nad Loučnou, Nejedlý myslí, že Křekovice či Krkovice je zmizelá ves někde u Říkovic v oblasti Desinky, tedy před vtokem jejím do Loučné, Kurka zase se domnívá, že tato ves nyní již neexistuje. Praví doslova: „V listině položeny jsou vedle sebe Křekovici a Řikovici, ač je to snad jedna a táž ves. Redaktor listiny z r. 1167 napsal Křekovici, jelikož tak psáno bylo v pravé, staré listině a vedle napsal Řikovici, jež znal a na vlastní oči viděl.“³¹ Konečně Tomíček míní, že Křekovice byly u lesa Kabátu, a sice nad dolcem, blíže místa, kde křižuje se cesta říkovská od Litomyšle s cestou od Osíka k mlýnu višňárskému. V těch místech koupil alespoň roku 1636 Václav Sloupenský z Říkovic od gruntu Peterkova

³⁰ Josef Jireček výslovně uvádí, že staročeské slovo sveřepý značí tolik co divoký.

³¹ D. c., 594.

z Osíka roli Křikovice.³² Tedy tím spor je rozhodnut. Místní tradice zachovala jméno osady Křikovice na tom místě, kde tato stávala, až na naše časy, ač není to ovšem v místních dějinách různých krajin nic zvláštního.

Tím benediktinský klášter v Litomyšli, jak by se na první pohled zdálo, co do existence byl na svůj čas zabezpečen a zajištěn. A přece nebylo tomu tak. Za krále Vladislava II. alespoň uvedeni byli náhle do Litomyšle premonstráti, a to za okolností neobyčejně dramatických. Dějinné prameny, z nichž nejhlavnějším je kronika pražského kanovníka Vincence z roku 1190, zachytily nám z toho přirozeně jen něco málo,³³ ale i to málo vypravuje vlastně mnoho.

Kronika tato alespoň píše:

Roku 1145 po narození Páně p. Jindřich, moravský biskup, vydal se zároveň s knížetem Ottou na cestu do Říma, jakožto mluvčí (vyslanec) krále Vladislava. S tímto (biskupem) sešel se Konrád Moravský při východu z území jeho (na hranicích českých), předstíraje touhu po uzavření míru a přátelství a (sotvaže se tak stalo) prosil (biskupa) o zprostředkování mu milosti u krále Vladislava, aby tím spíše jí dosáhnouti mohl. Takto za nejsladší řeči doprovádiv (biskupa) až před kostel toho místa, kde poblíže vybíralo se clo či (po německu) Zoll, a přislíbiv posléze, že podle jeho rady učiní vše, co by mohlo upevniti mír (mezi jím a králem Vladislavem), vrátil se do svého sídla zpět. Sotva však zavládlo noční ticho, Konrád se svými spoluodbojníky tak jako proti nepřítelům, vyzbrojiv se veškerou válečnou zbraní jakož i brněním, nastoupil zpětnou cestu, aby buď svého pastýře zabil anebo zajal. A když postoupili (spoluspiklenci Konrádovi) až k osadě (vesnici), kde biskup v domněnce, že nemůže se mu ničeho (zlého) státi, klidně spal, poněvadž chránila jej říčka, přes níž přechod byl dosti nesnadný, zanotil kdosi, z vnuknutí zajisté Ducha svatého, aby biskup mohl uniknouti, dav válečné znamení, útočnou píseň. To uslyšev první ze všech řeholníků Mukař ze řádu cistercienského, vzbudil biskupa již

³² D. c., 21.

³³ Více nežli kronika Vincentiova uvedl, či vlastně vymyslíl si už Hájek a ještě více Boček. Ale to, co oba tito dějepisci si vymyslíl i přidali, již na první pohled dokazuje, že je falsum (padělek). Hájek také chybuje v udání času. Klade událost samu až do r. 1147. Sr. vydání Flajšhansovo, III, 167—168. Výmysly Hájkovy s Bočkovými spojil v celek ve své Českomoravské kronice I, 575—578 jinak seriosní dějepisec Karel VI. Zap. Proto Dr. Nejedlý i Dr. Novotný sledují právem pouze vyprávění Vincentiovo.

spícího, a aby biskup tím spíše ušel smrti, udělal pokřik. Potom, zabaliv biskupa do kožišin, jimiž tento byl (na lůžku) přikryt a obuv mu chudobné škorně, byl biskup od některých svých sluhů, tetelících se strachem, hozen přes domovní ohradu. Konečně (biskup), něco málo se vzdáviv (od své tvrze), ukryl se za modliteb do roští a zámětí sněžných. (Nepřátelé) však po prudkém útoku vrazili do (biskupovy) ložnice, kdež našli několik řeholních kanovníků z téhož (premonstrátského) řádu (jemuž náležel i biskup). Z nich pak řeholníka, jenž slul Lukáš, v domněnce, že je to sám biskup, meči smrtelně zranili. Když však se přesvědčili, že není to biskup, dali mu více pohlavků a facek. Pak oloupivše jej právě tak jako ostatní (řeholníky), odešli, zanechavše jej polomrtvého.³⁴

Jiní (z nepřátel) zase, aby (biskup) nemohl uniknouti, obklíčili dvůr (tvrz) hořícími pochodněmi a objíždějíce (jeho opevnění) koňmi, šlapali po rukou biskupových a hořící uhlí i pochodně přes hlavu (biskupa) metajíce, poněvadž anděl strážce z vůle Boží (biskupa) chránil, tohoto v trnitém roští nespátřili. Kníže (Konrád) však poručil (všecky) domy vojskem spáliti, aby (biskup),

³⁴ Pro důležitost vypravování a celého postupu, právě tak jako pro případnou kontrolu a opravu připojuji originál. Jeho latinský text zní: Anno Incarnationis Domini MCXLV dominus Henricus, Moraviensis episcopus, causa orationis una cum principe Ottone Romam iter arripuit, quem Conradus Moravus sub simulata pace et amicitia in exitu terrae illius convenit et per eum gratiam Domini ducis Vladislai, ubi obtinere valeat, suppliciter orat. Et sic ad telonium vel zobrem ante ecclesiam eum dulcissima allocutione circumveniens tanquam de omnibus, quae ad pacem sint, secundum consilium eius finem factururus, ad proprias sedes revertitur. In primo autem noctis silentio ipse cum suis nefariis complicibus tanquam contra hostes loriceis et ceteris bellicis armatus instrumentis et sic ad praedictum pastorem suum vel occidendum vel capiendum progreditur. Et cum iam ad ipsam villam, in qua episcopus tanquam de pace securus dormiebat, processissent, solo ibi rivulo satis difficili transitu eos impediante, quidam spiritum Domini habens, quod praedictus episcopus posset evadere, signum dans, carmen bellicum incipit. Eo audito primo Mukar grisi ordinis monachus, eum silentium tenentem excitat et ut cito mortem evadat, clamat, et solum pelliculis, quibus tunc coopertus erat, vestitum et vilibus calceatum calceolis, quidam de suis viri timorati ultra sepem domus iaciunt, qui parum inde progrediens inter fruteta et algones nivium se in orationibus iacit. Illi autem gravi impetu thalamum eius ingrediuntur, eiusdem ordinis ibidem quosdam regulares canonicos inveniunt, ex quibus quendam Lucam nomine, ipsum putantes episcopum esse, gladiis caedunt, sed eum non esse comperiunt, ei colaphos et plurimas alapas super imponentes cum caeteris fratribus spoliatum semivivum relinquunt.

ukrytý snad v některém z nich, smrti neušel. Když však (zločinci) se přesvědčili, že přesto přece (biskup) unikl, uloupivše peníze, s nimiž ubíral se (biskup) do Říma, zloupivše (jeho cestovní) kapli, koně jezdecké a i koně (biskupovy) stráže, dobytek selský a sedláky, kde koho napadli, vydrancovavše a jako by byli stkvělého vítězství dobyli, zapálivše uprostřed tvrziho dvora ohromný oheň knížete svého obstoupili, z nalezených nejrůznějšího druhu číší po tak velikých pracích se občerstvovali a posléze sklíčením zármutkem, že účelu svého nedosáhli, jinam odešli. Kdyby ovšem dobrý pastýř rukám svých oveček byl neunikl, zajisté výsledek by byl ukázal, jaký úmysl ovečky jeho měly.³⁵

Za takovýchto běd, když jeden z venkovanů o půlnoci hledal své volky, přišel až k místu, kde jmenovaný biskup se skrýval. Biskup poznav, že je to jeden z jeho poddaných, potichu si jej zavolal a poprosil jej, aby otce svého, jemuž říkali Hvozďa, s nějakým vozíkem anebo soumarem, bude-li možno, k němu poslal. Když pak tento (venkovan) to (prosbu biskupovu) otci oznámil, oba majíce s pánem svým milosrdenství a pohnutí soucitem nad jeho bídou soumara, jež měli, vzavše (k biskupovi) přivedli. K žádosti pak biskupově, aby co nejrychleji vyvedli jej ze země (moravské), místo obuví (koženými botami) obalivše nohy tak dobřého pána senem, obléknuvše jej do svých vesnických šatů a vloživše na hovado dovedli jej necestami a ohromnými závějemi sněhu i s velikou námahou do Litomyšle. A tak za ochrany pravice Boží dobrý tento muž unikl smrtícímu nebezpečí, hrozícímu mu z různých stran (a to nejen za přepadnutí na Moravě, ale i na cestě do Litomyšle). Když však zvěsti o tom všem dostaly se až k uchu krále českého Vladislava, tento politovav zneuctění takového muže (biskupa) poslal k němu, aby jej potěšil, posly s jezdeckými koňmi

³⁵ Quidam autem curiam cum facibus, ne evadere posset, circumdederant, equis brachia eius calcantes et ardentibus carbonibus super eum de facibus excutientes, eum angelo bono Domini coelitus protegente, in dumetis videre non potuerunt. Dux autem caelestis exercitui domos comburi praecipit, ut si qua absconditus lateat, comburatur. Sed postquam eum evasisse sciunt, pecuniam cum qua Romam erat iturus, capellam, palefridos, militum dextrarios, pauperum jumenta, eorum possessores, prout quisque poterat, spoliantes diripiunt et tanquam funesta victoria politici, maximo foco in medio curiae posito, ducem suum circumstantes, diversis poculis, quae ibi invenerant, post tantos sese labores reficiunt et admodum, quod votum suum non expleverant, tristes inde recedunt. Quodsi pastor bonus manus ovium suarum non evasisset, quem affectum oves erga suum eum habeant, effectus ostenderet.

a různými jinými potřebami (nutnými k další cestě). Sám pak na ochranu vyjev se stráží vojenskou biskupovi vstříc, doprovodil jej do Prahy.³⁶

Tolik vypráví Vincentius. A hned ještě téhož roku 1145 shledáváme se v Litomyšli s premonstráty a litomyšlský klášter benediktinský mizí z tohoto města. Tato dvě fakta, totiž přepadení Zdika a řeholní změna v Litomyšli, musí tedy býti ve vzájemné souvislosti. Z té příčiny někteří z dějepisců míní, že kníže Vladislav provedl tuto změnu sám a násilně, ač i na přímluvu olomouckého, shora uvedeného biskupa Jindřicha Zdika, který byl příznivcem premonstrátů oproti benediktinům, kteří se mu nelíbili. Jiní zase hlásí, že Vladislav benediktiny z Litomyšle vypudil pro jich pokleslou kázeň. Opětně jiní mají za to, že tehdy benediktini již nestačili na svou dobu a se přežili. A konečně jsou i tací, kdož tvrdí, že benediktini r. 1145 odešli z Litomyšle dobrovolně. Toto poslední hájí hlavně Kurka, jenž dří doslova: „Není pravdě podobno, že benediktini byli prostě a brutálně z Litomyšle vyhnáni. Něco takového nemůžeme muži, jako byl Zdik, přičítati, spíše se zdá, že Zdik benediktinům litomyšlským náhradou zaopatřil nový útulek pod Skalou u Podlažic. Benediktini odešli z Litomyšle na základě smlouvy, jež ovšem sotva byla dobrovolná, nýbrž spíše vynucená. Vůli zajisté panujícího knížete Vladislava a vlivu Zdikovu bylo benediktinům těžko se vzpírati.“³⁷ Ale ani toto není pravdou celou, byť hledělo jaksi býti spojovacím mostem mezi sobě protivnými názory. Také není celou pravdou, že benediktini nejen v Litomyšli, ale vůbec ve 12. století přišli v Čechách o oblibu, poněvadž prý kázeň

³⁶ Post has vero miserias, dum quidam rusticus boves suos media nocte quaerens ad locum, in quo episcopus latitabat, pervenisset, eum episcopus de familia sua esse cognoscens, clanculo vocat et ut patrem suum Quozdlam nomine, cum aliquo vehiculo aut jumento, si fieri possit, ei adducat, rogat. Qui cum hoc patri referret, domini sui miserti, et super eo misericordia moti, jumentum, quod habebant, secum adducunt et ipso rogante, quod citius eum extra terram educant, pro ocreis pedes tanti principis foeno circumdantes et vestiunculis suis rusticalibus eum vestientes, super jumentum eum ponentes per devia et pessimos algores nivium usque Litomisslium cum magno labore deducunt et sic diversa pericula mortis vir bonus, cum dextera Dei protegente evadit. Hi autem rumores, cum ad aures domini ducis Vladislai perveniunt, de illatis tanto viro calumniis dolet, et ad eum consulandum cum palefridis et aliis necessariis nuntios dirigit, ipse quoque ei cum militi pro tutela occurens, eum Pragam deduxit.

³⁷ D. c., 594.

u nich poklesla, anebo že tehdy objevily se na obzoru nové řehole³⁸ cistercká a premonstrátská, jež se jako obyčejně vše, co je nové, více líbily než starší benediktini či dokonce, že kolem polovice 12. století byl benediktinům leckterý klášter odňat a novým premonstrátům odevzdán, jak o několik let později stalo se totéž v Želivě, v Hradišti u Olomouce a pod. I je proto otázkou: Proč tedy vlastně benediktini litomyšlští roku 1145 z Litomyšle odešli. Příčinou toho, jak prameny naznačují, bylo asi docela něco jiného, než posud bývá uváděno. Tehdy český kníže Vladislav, odkloniv se působením své manželky Gertrudy od starší řehole benediktinské, která o rozšíření a upevnění křesťanství v Čechách se byla zejména od založení kláštera břevnovského tolik zasloužila, přilnul k nové řeholi premonstrátské a cistercké, jak nepokrytě vyznává Vincentius slovy: „Král Vladislav, pokud žil, beze sporu o rozkvět církve Boží co nejvíce pečoval, a to jednak tím, že řeholníky z cizích národů do své země volal a jednak tím, že mnoho krásných klášterů založil a vystavěl. Jeho zajisté zásluhou a láskou přišli do knížetství jeho dva svatí řádové, a to cisterčtí a premonstráti, jimiž jako sluncem a měsícem ozářeny byly Čechy.“³⁹ Pak též autor vyjmenovav kláštery cistercké i premonstrátské, jež Vladislav s manželkou svou založil, připomíná mezi nimi i premonstrátský klášter litomyšlský. Za to Vladislav za své vlády nezaložil ani jediného kláštera benediktinského. Vypravuje sice Vincentius, že tehdy či za Vladislava vznikl v Teplicích panenský klášter sv. Benedikta, ale hned dokládá: „Kteréhožto kláštera speciálně byla zakladatelkou královna Judita.“⁴⁰ Ale jako Vladislav benediktinské kláštery nezakládal, neodvážil se také ani některý klášter této řehole zrušiti, a to prostě z důvodu, že v tehdejších dobách něco podobného bylo prostě nemožností a bylo by bývalo Apoštolskou stolicí stiženo největšími církevními tresty. Pravou rukou knížete Vladislava v záležitostech církevních byl tehdy biskup olomoucký Jindřich Zdik. Ale také ten, ač byl přítelem premonstrátů a cisterckých, ze stejného důvodu nemohl nikdy odvážit se založené již benediktinské kláštery rušiti.

³⁸ Sem patří slova Kurkova: „Benediktini v Litomyšli dlouho nepobyli. Řád tento přišel o oblibu, poněvadž prý kázeň v něm poklesla. Ale hlavní příčina byla spíše, že se objevily nové řehole.“ D. c., 594.

³⁹ Sr. Dobner, d. c., 84.

⁴⁰ Dobner, d. c., 84. Zde praví Vincentius výslovně: „Cuius ecclesiae (in Teplitz) specialiter regina Juditha fundatrix extitit.“

Introity doby postní.

(Dokončení.)

Důvěra v pomoc Boží nás stále doprovází v době pokání a milosrdenství Boží zjevuje se nám každý den v jiném světle. Církev nechce, abychom byli přespříliš smutní, to nepřispívá mnoho k duchovnímu pokroku. Slova sv. Pavla: „Quasi tristes, semper autem gaudentes — jakoby smutní, vždy se však radující“ platí i pro nás. Vážnost doby svatopostní nepřipouští, aby se tato radost projevovala nějak navenek, je zahalena jakoby závojem smutku, cítíme ji však ze slov plných důvěry, jež pronáší Církev ve svých modlitbách. Vědomí, že bude odpuštěno, co tížilo naši duši, že bude zhojen každý neduh a že budou probuzeni k životu ti, kteří byli mrtví, naplňuje nás radostí. V neděli IV. postní vybízí nás Církev přímo k radosti. Její „vyvolení“ jsou den ode dne blíže slavnému dni znovuzrození, a proto dnes celé shromáždění sdílí s nimi radost. „Vesel se, Jerusaleme, a shromážděte se všichni, kteří jej milujete. Radujte se a veselte se, kteří jste truchliví byli; plesejte a nasycťte se plností útěchy svojí.“ Důvod radosti je pak jasně vyjádřen slovy verše: „Zaradoval jsem se nad tím, co mi bylo řečeno: ‚Do domu Páně půjdeme!‘“ Dům Boží je branou nebeskou a účast na nejsvětějším úkonu je největší útěchou a radostí zbožné duše. Co nevidět i katechumeni po křtu svatém budou připuštěni k Nejsvětější Oběti. Zeptejme se však, kolik dnešních katolíků zná ještě tuto vnitřní radost z toho, že se může účastnit Mše svaté a necítí v tom jen chladnou povinnost?

V následující dny opět pozvedáme svůj zkroušený hlas k sluchu Božímu a dovoláváme se Boží pomoci: „Bože, ve jménu svém mne spas a mocí svou mne vysvobod. Bože, vyslyš modlitbu mou; ušima postřehni slova úst mých.“¹ Tak často jsme netrpělí, nejsme-li hned vyslyšeni, a domníváme se, že Bůh nás neslyší, mnohdy však sami překážíme zásahu pomoci Boží. Nepřítel a hříšník chce naši duši odloučiti od Boha, proto voláme vždy znovu k Bohu o pomoc: „Vyslyš, Bože, modlitbu mou a nepohrdej mou snažnou prosbou. Popatř na mne a vyslyš mne.“²

Ve středu po čtvrté neděli se konalo s katechumeny tak zv. velké skrutinium. Po obřadu „otvírání uší“ byl jim svěřen Otčenáš, Credo a začátky čtyř sv. Evangelíí. Dnešní introit vyjadřuje příslib Hospodinův ke katechumenům. V několika slovech je zde vyjádřen zázračný účinek křtu: „Když se ukáže na vás, jak svatý jsem, shromáždím vás ze všech zemí. Vyliji na vás vodu čistou a očištění budete od poskvrn vašich, a dám vám ducha nového.“ Jako dozvuky středních skrutinií zní Vstup dne následujícího: „Vesel se, srdce hledající Pána. Hledejte Hospodina a budete utvrzeni. Hledejte tvář jeho ustavičně.“³ Katechumeni jsou čím dále více za-

¹ Pondělí po IV. ned. postní.

³ Čtvrtek po IV. neděli postní.

² Úterý po IV. ned. postní.

svěcování do svatých tajemství a co nevidět bude jim zjeveno i to poslední, co jim bylo dosud skrytého. Pro nás je tento introit výzvou, abychom se snažili stále dokonaleji poznávat svého Boha a vědomí jeho blízkosti, aby nám bylo směrníci ve všem jednání. Pak nebudeme kolísati, ale budeme kráčet přímo k svému cíli.

Velikost Božího milosrdenství a četná dobrodiní, která denně od Boha přijímáme, nutí nás, abychom stále prodlévali myšlenkami u Boha. „Myšlení srdce mého je stále u tebe, Bože, pomocníče můj a vykupiteli můj.“⁴ Církev s mateřskou péčí udržuje v katechumenech touhu po křtu. Vybízí je proto v sobotu, jež podle začátečních slov introitu má název „Sitientes“, aby přistoupili k prameni, který jim Bůh připravil: „Žíznící, pojd'te k vodám — praví Hospodin — a kdo nemáte peněz, pojd'te a pijte s radostí.“

Neděli Smrtnou začíná se nejněžnější období doby postní a celého církevního roku. Každý projev radosti zmlkává. V introitu je vynecháván i verš „Sláva Otci“. Vyvolený národ proskriboval Spasitele a snažil se jej odstraniti a tak dopouštěl se nejen urážky na Vykupiteli, jenž mu prokázal tolik dobrého, ale i na Otci, jehož nazýval svým Bohem. Texty introitů opět vyjadřují plnou důvěru v pomoc Hospodinovu. Mnohdy dovolává se v nich Spasitel sám pomoci shůry proti svým nepřátelům, jako hned v neděli Smrtnou: „Sud' mne, Bože, a rozhodni při mou proti lidu nesvatému. Od člověka nespravedlivého a lstivého vysvobod' mne, neboť ty jsi Bůh můj a síla má.“ I věřícímu člověku jsou činěny nástrahy od pekla a proto mnohdy potřebuje přímého zásahu Božího. Duše ráda by se povznesla k Bohu, a zatím s tělem je strhována do bláta a šlapána jako červ. „Smiluj se nade mnou, Pane, neboť člověk po mně šlape; celý den mne protivník sužuje.“⁵ Jako lék proti této sklíčenosti zní slova vstupu dne následujícího: „Doufej v Pána, mužně si veď. Posilniž se srdce tvé a snášej Pána.“⁶ Mnohdy Bůh dopouští nějaké zlo, aby nás zkoušel, musíme proto trpělivě snést, co na nás Bůh seslal, abychom dokázali, že ho opravdu milujeme. Jedině u Boha hledějme útočiště, neboť on je osvoboditelem naší duše. „Tys můj osvoboditel od zuřivých nepřátel. Povýšíš mne nad těmi, kteří proti mně povstávají. Vyprostíš mne, Pane, od člověka nespravedlivého.“⁷ — Uznejme svou chybu a obraťme se zcela k Bohu a on bude k nám milosrdným. „Všecko, co jsi nám učinil, Pane, vším právem jsi učinil, neboť zhřešili jsme a přikázání tvých jsme neposlouchali. Dej však slávu jménu svému a učiň s námi podle velikého milosrdenství svého.“⁸ Opět zaznívá nám v introitu modlitba trpícího Spasitele: „Smiluj se nade mnou, Pane, neboť je mi úzko. Vysvobod' mne a vytrhni mne z rukou mých nepřátel a mých pronasledovatelů. Hospodine, ať nejsem zahanben, neboť jsem tě vzýval.“⁹ Podobná utrpení snášej i ti, kteří ná-

⁴ Pátek po IV. neděli postní.

⁵ Pondělí po Smrtné neděli.

⁶ Úterý po Smrtné neděli.

⁷ Středa po Smrtné neděli.

⁸ Čtvrtek po Smrtné neděli.

⁹ Pátek a sobota po Smrtné neděli.

sledují Krista, ale ani oni nebudou zahanbeni, nýbrž objeví se s ním jednou ve slávě.

Na Květnou neděli svěcení ratolestí a průvod připomínají nám slavnostní vjezd Ježíšův do Jerusalema. Lid se raduje, ale Spasitel ve svém nitru již trpí. Pašije, jež se zpívají na tento den při Mši sv., jsou důkazem, že jsme již v době utrpení Páně. Nic nemůže proto vystihnouti lépe vnitřní utrpení lidské duše Vykupitelovy, než slova vstupu této neděle. „Pane, nezůstávej daleko ode mne se svou pomocí; ku pomoci mi přispěj! Vysvobod' mne z tlamy lví a od rohů buvolích — mne ztrápeného.“ I proti nám se mnohdy otvírá ďábelská „lví tlama“, aby nás pohltila, snažme se proto býti vždy ve spojení s Bohem. Kristus jest obklopen nepřáteli. Peklo obkličuje Spasitele všemi svými silami. Pán Ježíš dovolává se ve Vstupu následujícího dne slovy žalmisty pomoci z nebe proti svému úhlavnímu nepříteli i nepříteli nás všech — ďáblu. „Sud', Pane, ty, kteří mi škodí, bojuj proti těm, kteří mne napadají. Chop se zbraně a štítu a povstaň mi ku pomoci, Hospodine, sílo mé spásy.“¹⁰ Kristus v hodině utrpení pocítoval opuštěnost a odloučenost od svého nebeského Otce. Rozjímejme o utrpení Kristově, o jeho pokoře, poslušnosti a lásce. Padněme na kolena a volejme se sv. apoštolem Pavlem: „Ve jménu Ježíšově poklekni veškeré koleno nebeštanů, pozemštanů i pekelníků, neboť Pán stal se poslušným až k smrti, k smrti pak na kříži. Proto Pán Ježíš jest ve slávě Boha Otce.“¹¹ Člověk neví, čemu se má více obdivovati: pokoře Spasitelově, či jeho poslušnosti? Blížíme se nejpamátnějším dnům dějin lidstva: čtvrtku, v němž byla ustanovena Nejsvětější Svátost, a pátku, v němž Spasitel položil život za spásu lidstva. Vstup na Zelený čtvrtek připomíná nám, že kříž Kristův musí býti naší chloubou. My, kteří okoušíme ovoce stromu kříže, Tělo a Krev Kristovu, musíme se honositi znamením sv. kříže, jež jsme po prvé přijali na křtu svatém. „My pak honositi se musíme v kříži Pána našeho Ježíše Krista, v němž je spása, život a vzkříšení naše, skrze nějž spášení a vykoupení jsme.“

Emauzy.

P. Prokop Ptáček O. S. B.

¹⁰ Pondělí Svatého týdne.

¹¹ Středa Svatého týdne.

Z B E N E D I K T I N S K É H O Ř Á D U

† Fr. Ildefons Theuer.

Dne 23. března skonala tiše náš milý Frater Ildefons Theuer. Naroděn v Bolaticích na Hlučínsku 30. června r. 1913, maturoval na arcibiskupském gymnasiu v Kroměříži, složil řeholní sliby v Emauzích 15. srpna 1934. Ne-

bylo mu tedy ani 26 let, když ho po půl druhém roce souchotiny umořily. Byl již podjáhнем, nadaný, duše tichá, vlídná, hluboká. Od noviciátu a po celá theologická studia četl opět a opět celé Písmo svaté, četl je latinsky, řecky a hebrejsky, znal dlouhé odstavce nazpaměť. Krátce před

smrti, když již stále ležel, měl na stolku Nový zákon. Ptal jsem se ho: „To čtete ještě Písmo svaté?“ On: „Já se na ně alespoň občas podívám.“

Miloval modlitbu a práci. Jednou si mi stěžoval, že nemůže již pracovat a pravil: „Já jsem nikdy nezahálel, ani v přestávkách na fakultě, ani v elektrické dráze.“ Miloval chudobu. Když jsem mu jednou povídal, že mu Bratr přinese trochu vína, aby se posilnil, když nemůže tolik jíst, řekl: „Ale snad bych měl zachovávat více svatou chudobu.“ A nakonec, když byl stále v lůžku a měl kříž a obrazy nad hlavou, povídal jsem mu, že by měl mít na protější stěně nějaký obraz, odpověděl: „Ale toho není třeba, lépe, když je všechno jednoduché.“ A jak miloval utrpení. Jistě že mnoho trpěl, zvláště kašlem a bolestmi v útrobách zachvácených zákeřnou nemocí. Ale nikdy nenaříkal. Kdykoli jsem se ho při návštěvě ptal: „Tak, jak se vám vede?“ vždy zněla odpověď: „Dobře.“ 29. ledna jsem mu vyprávěl, že jsme v nedělní konferenci jednali o oběti, tu pravil: „Já jsem také vždy ráno rád, když jsem v noci více kašlal.“

Zřídka jsme viděli duši, která tak klidně mluvila o smrti, a tak po ní toužila jako on. Jednou pravil žertovně: „Já se těším na smrt. Pan doktor mi mluvil o Vyšehradu — tam je emauzské pohřebiště. Ale já jsem nikdy nemyslel na Vyšehrad, ale stále na Pána Boha.“ Jindy pravil: „Bojím se jen, kdybych nezemřel nyní, a bych, až bude sluníčko svítit a ptáčkové budou zpívat, snad tak rád neumíral.“ Bůh ho zbavil této dětinné obavy, přesně s příchodem jara si ho povolal. 23. února pravil: „Bůh mne volá. Smím prosit, abych již k němu

směl, jako žádal sv. Pavel: Toužím umřítí a býti s Kristem“?

Dne 25. ledna mi povídal: „Nejdůstojnější Otče, já bych měl velkou prosbu. Prosím, mohl bych dostat poslední pomazání?“ Byl rozradostněn, když jsem mu slíbil, že mu je sám udělím. Týž den v 8 hodin večer je přijal v přítomnosti spolubratří. Po přijetí pravil: „Jsem tak rád,“ a zářil radostí. Vážil si vůbec velice té svátosti a častěji o ní mluvil a jednou při rozhovoru o očištění pravil: „Jistě že svaté pomazání všechno smazalo.“

Svou radost sdělil dne 28. ledna své matce; byl to poslední jeho dopis, který sám celý napsal. Píše: „V den sv. Pavla, po osmi hodinách večer, jsem obdržel poslední pomazání. Jsem šťasten a vděčen Pánu Bohu, že jsem mohl tuto poslední svátost přijmout.“

Divil jsem se, že stále máte naději, že bych se mohl uzdravit. V mém případě nepomůže žádné lidské umění, leda by Pán Bůh zázrak učinil. Ale zázraku, maminko, neočekávejte, raději se úplně oddejte vůli Boží, aby se na nás dokonale vyplnila. — Vždyť každý křesťan by měl toužit po tom spojení s Bohem, kterého bude po celou věčnost milovat. A Pán Bůh, tak štědrý v rozdávání milosti, vložil i do mé duše touhu po nebi. Myšlenka na smrt, i když je tak vážná, stane se přec ten den naší smrti — tak pevně doufáme — nejradostnějším dnem našeho života. — Když některé řeholnice se ptaly sv. Terezičky na smrtelné posteli, na který svátek by si přála umřítí, tu odpověděla: „Ten den, v který zemru, bude již sám o sobě velikým svátkem.“ — Ona zemřela také na souchotiny již ve 24. roce svého věku. Mohou ji

proto souchotináři i za svou patronku mít.

„Bud'te proto, maminko, klidná, to vám nejvíce prospěje. Každý nemusí dosáhnout tak vysokého věku jako stařeček a stařenka. A já se z toho vůbec neznepokojuji, protože v tom vidím vůli všemohoucího a nejdobrotivějšího Pána Boha. A tak Vám přejí, milá maminko, aby přebýval ve Vašem srdci pokoj Kristův a abyste se nedala těmito zemskými věcmi zneklidnit.“

Uved'me též poslední dopis jeho matky, hodné svého syna, jež odchovála devět dítek. Píše dne 18. března: „Můj milý syne Ildefonse. Pozdravuje Tě v Kristu Tvá mnoho Tě milující matka. Jsi-li ještě živ, píše Ti ještě několik útěšných slov. Poněvadž to již víš a také mně jsi to sdělil, že nás chceš navždy opustit, chci Ti jako Tvá dobrá matka, která Ti také dříve na každou cestu dávala dobrou radu a požehnání a odporučela Tě ochraně Boží, i když jsem to nečinila vždy zevně, tak přece vždy vnitřně, a to ve dne i v noci — tak Ti, mé dítě, zastihne-li Tě tento dopis ještě na živu, posílám požehnání Trojjediného Boha, jež Tě má doprovázet na daleké cestě do věčnosti. Vždyť víš, milé, drahé dítě, že požehnání rodičů staví dětem domy. Tak tedy také mé požehnání ať Ti připraví v nebeské domovině příbytek, po němž tolik toužíš, jak jsem v Tvém posledním dopise četla.“

Zítřa je svátek sv. Josefa a v úterý slavíte zakladatele Vašeho řádu sv. Benedikta. Ó, tu budu v duchu u Tebe, jako se cítím při každé Mši svaté a při svatém přijímání v duchu s Tebou spojena a s Tebou požívám Tělo našeho Spasitele. Celý měsíc konám

noveny k sv. Josefu, k zakladateli Vašeho řádu sv. Benediktu, k Panně Marii a k sv. Terezii od Dítka Ježíš.

Dělala jsem si i výčitky, tytéž, jež židé přednesli našemu Spasiteli: Pane, kdo je tu vinen, on nebo jeho rodiče? Ale dobrotivý Spasitel pravil: „Ani on, ani jeho rodiče, nýbrž aby se na něm zjevila sláva Boží.“ Tak si myslím často: Byla jsem snad já vinna, že tento můj syn nemohl ukojit svou touhu po stavu kněžském? Ale ne, dobrotivý Spasitel Tě miluje, mé dítě, víc než já — a tak mi nezbyvá, než abych Ti poslala své požehnání.

Mé slzy smáčejí tento dopis. Polib ještě zbožně slzy své Tebe milující matky. A až tento dopis dostaneš a až jej přečteš, ať se slouží za Tebe Mše svatá ke cti sv. Josefa a sv. Benedikta.

Ještě mnoho pozdravů od Tvé Tebe milující matky, všech sourozenců, dědečka a babičky, tetiček a strýčků.

A ještě o jedno Tě prosím, jako prosil kající lotr na kříži: Vzpomeň si na mne, až budeš v ráji!“

Fr. Ildefons vyslechl dojat tento krásný dopis, políbil slzy své matky a pravil: „Nyní jsem spokojen.“ Žil ještě několik dní, byl při vědomí až do konce, odpovídal na modlitby za umírající, po jejich ukončení podal na poděkování knězi ruku a za nedlouho tiše skončil. Měli jsme radostný dojem, že zemřel mnich svatý. Vivas cum Christo!

Opat Arnošt Vykoukal.

Dne 10. února zemřel náš br. laik Isidor Waurick ve věku 66 let. Podrobnější zpráva o něm bude uveřejněna z technických důvodů v příštím čísle.

Pax, Praha.

Archiv Emauzy.

Ročník XIV.

Květen 1939

Číslo 5.

Nejlepší Utěšitel.

Šeříky, červené hlohy, čilimníky a kaštiny jsou v květu. Země je pokryta nádherou zeleně a květů. Jsou svátky svatodušní mnohým proto tolik milé? Snad asi. Neboť všichni se z nich těší a radují, také i ti, kteří nevěří v žádné dogma. Nám však je tato jarní nádhera, tato pestrost květů symbolem rozmanitosti a hojnosti darů, které Duch Svatý rozlévá do světa a do srdcí. Po každé slavíme takto svatodušní svátky. Ještě nikdy nezůstaly louky šedými a keře a stromy suchými. Co by to bylo také za svátky? Avšak srovnává se také vždy naše nitro, naše duše s těmito květy venku v přírodě? Naše duše se má především skvíti v jaru milosti. Jako to jarní slunko vykouzluje na zemi všechnu krásu a půvab přírody, tak také Duch Svatý, jehož jsme s láskou a radostí přijali do svých srdcí, dává vzkvěsti všem ctnostem, mílostem a darům a rozvíjí je.

O apoštolech je napsáno, že Duch Sv. u nich našel receptacula munda, čisté nádoby, čistá srdce. V ústraní, samotě a modlitbě se připravovali na jeho příchod. Neustálá modlitba a čistota srdce svolává také nyní Ducha Svatého. Kéž by nám i všem lidem nikdy nechyběla takováto příprava. Právě v této těžké, strastné době touží naše srdce především po útěše Ducha Sv. Vždyť jeho jméno je „utěšitel“ a po něm touží a volá skleslé lidstvo. Veni, Sancte Spiritus! Přijď, sv. Utěšiteli. Ve své svatodušní sequenci nazývá jej Církev „consolator optime“, nejlepším těшитelem. Jako bylo mnoho falešných mesiášů, kteří povstali ve světě a snažili se svést lidi, tak byli i falešní těšitelé. Někteří si osvojovali výslovně jméno „paraklitos“, těšitel. A i když tak nečinili, přece těšiteli chtěli býti a snažili se státi se učením, snahami a úsilím užitečnými po-

mocníky lidí. Konečně veškerá kultura lidstva má tento cíl. Špatnými těšiteli byli a jsou všichni ti, kteří nabízejí pouze vnější, tělesnou, smyslovou útěchu. Je to pravá útěcha, která trvá jen krátký čas a ve své číši útěchy podává nakonec hořký, ssedlý kvas lítosti? Nečiní to zásadně všechny smyslové radosti a zábavy? Kdo takovým způsobem chce pomoci lidem, je špatný těšitel. Takových těšitelů je svět plný. Jejich počet je velký. Šíří se a jejich hlas vábivě a hlasitě volá ve městech i dědinách, na ulicích i náměstích, slovem i písmem. — Také skuteční, dobří těšitelé byli mezi lidmi. To byli všichni ti, kteří usilovali podporovati poznání a ctnost. Můžeme při tom myslet na učence, filozofy a vychovatele. Lidstvo jim vděčí za mnohé a jejich jména jmenuje s úctou a vděčností!

Byli mezi nimi dobří těšitelé, ale ne nejlepší. Nejlepší těšitel je Duch Svatý. Jeho útěcha je trvalá, duchovní, božská, jakou nemůže dát žádný člověk. A takové útěchy je nám potřebí. Veni, Sancte Spiritus! Přijď, Duše přesvatý! Potěš nás, volají ubozí a nemocní. Popatř na naši tělesnou bídu! Na naše rány a bolesti, naše nemoci a slabosti, naši trpkou nouzi a chudobu! Jejich volání je hlasité a žalostné a proniká hluboko k srdcím. Jak je jim zapotřebí útěchy! A je tolik těch nešťastných a ubohých! „Chudé budete mít vždycky s sebou,“ pravil již Spasitel, přítel chudých. Avšak v těchto dnech je jejich počet ještě větší, jejich křik ještě pronikavější než kdy jindy. Jak tedy těší tyto Duch Svatý?

Příliš tělesně, smyslově a nízce by smýšlel ten, kdo by mínil, že pro tento druh nešťastníků je nejlepší pomoc, nejlepší útěcha, bude-li jejich chudoba odstraněna a jejich rány vyléčeny. Čeho by se tím dosáhlo? Nepatrná část zla by byla od nich vzata, ale větší, ba to největší zlo naproti tomu by jim bylo ponecháno. Mnohem lépe, mnohem důkladněji těší Duch Svatý. On uzdravuje shora, z vnitřku tím, že ošetří duši člověkovu, nositele a počiňovatele štěstí a neštěstí. Je-li duše silná, zdravá, plná radosti a útěchy, pak je i celý člověk potěšen, byť by navenek tělesně trpěl a se rmoutil. Nebylo by mnoho u lidí dosaženo, kdyby chudoba a nemoc přestaly, jejich duše však a duch zůstal nevléčen. Tu je kořen všeho neštěstí a bídy. Jsou snad lidé zámožní a bohatí, nebo ti, kdož kypí zdravím, jen proto již šťastni a plní útěchy? Svět tak myslí, nebo dělá alespoň, jako by tak myslil, když veškerým svým úsilím směřuje jen za dosažením vnějších statků. Snad nikdy jako v naší době nebylo tolik učiněno pro odstranění sociálních škod v lidstvu, pro zachování života a zdra-

ví lidského, pokud jen je možno. Sociální politikové a lékaři mají hlavní slovo ve světě a chtějí býti těžiteli. I při sebe větších úspěších nedocílí toho, aby většina lidí byla zbavena chudoby, nouze a nemocí. Ať jakkoli dopadne jejich úsilí, smrt nemohou odstranit. A to je to největší utrpení lidské. Proto léčil Spasitel z určitých důvodů jen jednotlivce z jejich neduhů, ale lidstvu jako celku ponechal chudobu a nemoc a toliko slovy těšil: „Blahoslavení chudí, neboť jejich jest království nebeské.“ Tak těší Duch Svatý lidi tím, že jim dává něco mnohem většího a cennějšího, než jsou pozemské statky a tělesný blahobyt, totiž milost a lásku Boží. Neboť on jest původce a pramen všech duchovních darů a milostí. Čeho se nám tím od něho dostává? Království nebeské, nevýslovné poklady a bohatství, radost, štěstí duše a blaženost. Zahleděti se na tyto vnitřní poklady duše, jež pocházejí od Ducha Svatého, jest pravou svatodušní radostí. Kéž bychom tak činili častěji! Jak by nás to pak těšilo ve všech souženích a strádáních.

Podle učení Církve jest pět účinků, jež v naší duši působí posvěcující milost, kterou nám dává Duch Svatý. Předně je to odpuštění všech těžkých hříchů. Za druhé činí nás dětmi Božími. Za třetí uděluje nám božskou přirozenost, takže Duch Svatý v nás sídlí a Otec a Syn k nám přicházejí, aby v nás přebývali. Potom skrze milost posvěcující získáváme právo na život věčný, a konečně všechny naše skutky jsou touto milostí tak uzpůsobovány, zušlechťovány a nabývají takové ceny, že jimi si zasluhujeme život věčný. Toto všechno, ač to je nevyslovitelné a nepochopitelné, zůstává nepopíratelně jistým. Milost Ducha Svatého nám to uděluje a dává jako svatodušní dar Boží. Dáme-li se tím opravdu proniknout, uvážíme-li a rozvážíme-li si to všechno, může ještě naše srdce zůstat smutným pro chudobu a nemoc? Neboť nikterak chudoba a nemoc nepřekážejí lidem v dosažení tohoto duchovního bohatství. Naopak, ony nám dokonce k tomu dopomáhají a nás podporují. Proto ono Spasitelovo: „Blahoslavení chudí, neboť jejich jest království nebeské.“ Především nebeské království milosti a duchovních statků. Mám snad pohrdati něčím, co je prostředkem k dosažení nespočetných dober?

To je tedy útěcha svátků svatodušních: milost Ducha Svatého, která činí všechny, kdož chtějí, bohatými a šťastnými.

Potěš nás! Tak zní to opět a ještě srdcelomněji. Duševně choří, nemocní nedostatkem víry, nejubožejší ze všech tak volají.

Jakoby zahalena temnou nocí je ta jejich duše! V marném, ne-

užitečném zápase plyne jejich život. Nemohou dojít ke světlu a pravdě. Pochybování a nevěra drásají jako ostrý nůž jejich srdce. Bez pokoje, v zoufalství plynou jejich dni. Potěš nás, zoufalé a slabé ve víře, volá polovice lidstva. Také jim přináší svátky svatodušní, Duch Svatý, hojnou útěchu.

O svátcích svatodušních vybudoval božský architekt, artifex omnium, obdivuhodný ústav útěchy pro svět, jakého není nikde jinde — svatou církev katolickou. Ona je největším divem svatodušních svátků, druhým, větším, krásnějším světem než tato země, která se v jarní nádheře před námi otvírá ve vsí své podivuhodné kráse. Příroda dovede sice uzdravit svou krásou a tichým mírem mnohou ránu srdce lidského! Mnozí spěchají se svým rozdrásaným, bolestivým srdcem ven do čisté přírody a vracejí se uzdraveni a smíření. Ale tato útěcha je přece jen prchavá a málo trvalá.

Pozorujme naproti tomu dnes nádhernou stavbu katolické církve! Její čerstvé prameny a vody, její hvězdy a slunce, její nádherné a skvostné zahrady. Vejdi, ty, jenž pochybuješ, do jejích síní, opři se o její pevné sloupy, hledej pod její pevnou střechou ochranu před bouří v jejím chladném tichu, občerstvení před únavným žárem života!

Či nejsou vlastně katolíci ti, jimž ze všech nejvíce se v tomto světě dostává útěchy? V pevné lodičce Církve plují klidně a jistě přes rozbouřené moře tohoto světa. Budeš ještě pochybovati? Pohleď a popať na katolickou církev, a pak se podívej zpět na první slavnost svatodušních svátků v Jerusalemě. Není to zcela táž Církve, i když jen malá, jako ta nynější velká na celém povrchu zemském? Večeřadlo je chrámem: Matka Boží je v něm. Hlava, papež, Petr: apoštolové, biskupové! Bouře se zdvihne, oheň se snese s nebe, hlasy a různé jazyky zní, všichni národové přistupují ve svých zástupcích k Církvi. Jedna, svatá, všeobecná (= katolická) stojí napsáno nad síní Večeřadla, právě tak jako nyní nad katolickou církví. Svátky svatodušní otvírají všem lidem brány k tomuto ústavu útěchy. Vstupte, vy, kteří pochybujete, a budete potěšeni! Věřícím však ukazuje dnešní svátek Církve ještě mnohé tajemství, mnohý skrytý pramen, mnohé chladné, stinné místo, které zvětšuje a rozmnožuje štěstí a radost z toho, že k ní náležíme.

Potěš také nás! Tak se ozývají hlasy se všech stran a ze všech úst, jak se zdá. Potěš nás! Nás, mravně slabé, ubohé hříšníky!

To je to největší moře nářků, nejsilnější žalostné volání ubohých lidí. A všichni, všichni bez výjimky jsou v této skupině a křičí společně! Neboť všichni nejsou chudí a nemocní, nejsou všichni sirotky. Jsou ještě jasné oči na tomto světě, v nichž se odráží štěstí, zdraví a radost. Sta milionů jsou věrnými dětmi katolické církve a žijí šťastně a spokojeně v jejím stínu. Avšak hříšníky jsou všichni, tohoto nářku, největšího na celém světě, není nikdo ušetřen, a tito všichni si toužebně přejí útěchy a pomoci.

„Přijměte Ducha Svatého! Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadrženy jsou.“ Po svém zmrtvýchvstání ustanovil Pán svátost pokání. Skrze Ducha Svatého a jeho milosti jsou nám hříchy odpouštěny. Když jsme záhy již ve svém mládí byli připuštěni k tomuto prameni milosti, nechápal snad náš duch zcela velikost a vznešenost této milosti. Stokrát jsme přijali tuto svátost a byli jsme očištěni od všech poskvrn hříchu. Neměli bychom snad nyní konečně již jednou nahlédnout, když jsme dorostli a přišli k rozumu, nyní v den svátku Ducha Svatého, jakým pramenem obdivuhodné útěchy je tato svátost katolíkům? Jak nám závidí tuto útěchu jinověrci!

Jak snadno, jak rychle jsou odpuštěny i ty nejtěžší hříchy! Nikdy bychom se neodvážili něco takového považovat za možné a skutečné, kdyby sám Bůh to nebyl tak zařídil a ustanovil. Ó, té útěchy duše, již nám dopravává svátost pokání! Pij dnes plnými doušky z tohoto pramene milosti, jásej a raduj se!

Přesto však ještě mnoho temného a bolestného zůstává v mé duši, pravíš, všední hříchy a svízelná pokušení: to je mé hoře a zármutek. Ale není v tomto trápení Duch Svatý nejlepším těшитelem?

Veliký apoštol a světec, sv. Pavel, byl tímtež soužením navštíven a třikrát volal k Pánu o pomoc. Sufficit tibi, Paule, gratia mea — Postačí ti, Pavle, má milost. To je již útěcha, milost Boží, a s ní těšitel, Duch Svatý! On učí celé pravdě, léčí poslední slabosti, ztrnulé činí ohebným, žhavé ochlazuje, vede ke svatosti a dokonalosti, je nejsvětější a nejlepší těšitel. Buďme jen klidni o budoucnost naší duše! Odevzdejme ji s důvěrou božskému vedení Ducha Svatého, žár jeho lásky bude ji rozehřávat, takřka znova přetavovat, až Boží obraz bude v ní dokonale výrazný. Proto konečně jásal i sv. Pavel: „Všechno mohu v tom, který mne posiluje,“ t. j. v jeho milosti, jsa sílen a podporován Duchem Svatým. Co zůstalo pak ještě z jeho hříchu a slabosti? Ani již ne nárek nad

ním, nýbrž radostné honosení. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis — Rád se budu proto honositi svými slabostmi! (2. Kor. 12.)

Tak těší nás všechny v našich slabostech a hříších Duch Svatý, nejlepší těšitel! Jeho mocí a milostí jsou nám hříchy odpouštěny a láska vlévána do našich srdcí, která nás vede až k tomu stupni odvahy a důvěry, že se sv. Pavlem můžeme zvolati: Kdo nás tedy odloučí od lásky Kristovy? Útrapy a soužení, nebo hlad a nedostatek, nebo nebezpečí a pronásledování, či meč? Ale ve všem tom vítězíme skrze toho, jenž nás miloval. (Řím. 8.)

Tak vždycky v tělesných i duševních strádáních je Duch Svatý obdivuhodným, nejlepším těшитelem! Radujme se tedy v těchto dnech z jeho útěchy a volejme k němu s čistým srdcem a stálou vytrvalostí: „Veni, Sancte Spiritus! Přijď, ó Duše přesvatý, přijď, nejlepší těšiteli, útěcho plačících. Consolator optime, in fletu solatium!“ Dokonej v nás své dílo, posvěcení našich duší, a na konec nám dej nejdokonalejší, nejlepší útěchu, konečnou spásu, věčnou radost! Da salutis exitum, da perenne gaudium! — Amen. Aleluja!

Emauzy.

† P. Benedikt Coekoll.

Církevní hymny.

Svátek Sedmiboletné P. Marie.

Svátek tento slaví Církev sv. v pátek před Květnou nedělí, týden před Velkým pátkem. Již v roce 1413 byl zaveden svátek Sedmiboletné P. Marie diecéšní synodou v Kolíně n. R. za arcib. Theodoricha na odprošení urážek a svatokrádeží, páchaných ve chrámech husity. Původně svěcen byl v sobotu po velikonoční oktávě. V r. 1727 Benedikt XIII. jej povýšil na duplex a přeložil na pátek po neděli Smrtné. Od papeže Benedikta XIII. pochází dnešní officium v misálu i v breviáři. Hymnus Stabat Mater byl pojat jak do misálu jako sekvence, tak i do církevních hodin. Pochází od františkána Jacopone da Todi (Jacobus de Benedictis, † 1306). Někteří teologové připisují jej jiným autorům. Papež Benedikt XIV. připisuje jej papeži Innocenci III. (1198—1215), ale dnes všeobecně pokládán je za autora Jacopone da Todi. Srv. Dreves, str. 112, Schulte, 265, a j.

107. Stabat Mater dolorosa.

K nešporám. Od Jacopone da Todi († 1306).

Stabat Mater dolorosa
iuxta crucem lacrimosa,
dum pendebat Filius.
Cuius animam gementem,
contristatam et dolentem,
pertransiuit gladius.

O quam tristis et afflicta
fuit illa benedicta
Mater Unigeniti!
Quae maerebat et dolebat,
pia Mater, dum videbat
Nati poenas inclyti.

Quis est homo qui non fleret,
Matrem Christi si videret
in tanto supplicio?
Quis non posset contristari,
Christi Matrem contemplari
dolentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
vidit Jesum in tormentis,
et flagellis subditum.
Vidit suum dulcem Natum
moriendo desolatum,
dum emisit spiritum.

Eia, Mater, fons amoris,
me sentire vim doloris
fac ut tecum lugeam.
Fac ut ardeat cor meum
in amando Christum Deum,
ut sibi¹ complaceam.
Amen.

Plna hoře Matka stála
vedle kříže, naříkala,
kde pněl v mukách její Syn.
Její duši stenající,
rozbolněnou, žalostí
pronikl meč hrotem svým.

Ó, jak smutná, utrápená
byla Panna vyvolená,
Matka Syna Božího!
Jak se celá bolem chvěla,
Matička, když uviděla
Syna v mukách pnícího.

Kdo by mohl neplakati,
vida žalem Boží Máti
jako list se chvějící?
Čí srdce žal nerozdírá,
když na Matku Boží zírá
se Synáčkem trpící?

Pro zlé činy lidu svého
zřela Pána ztýraného,
jak biřici zmrskán byl.
Zřela, jak Syn její všemi
v umírání opuštěný
duši svoji vypustil.

Eja, Máti, lásky zdroji,
dej, ať žal mě s tebou spojí,
dej, ať mohu s tebou lkát,
dej, ať celým srdcem vzplanu
žhoucí láskou k svému Pánu,
by mne mohl víc mít rád.
Amen.

¹ Sibi místo ipsi užívala latina ve středověku.

108. Sancta Mater, istud agas.

K matutinu téhož svátku. Pokračování.

Sancta Mater, istud agas,
crucifixi fige plagas,
cordi meo valide.
Tui nati vulnerati,
tam dignati pro me pati,
poenas mecum divide.

Fac me tecum pie flere,
crucifixo condolere,
donec ego vixero.
Iuxta cruce[m] tecum stare
et me tibi sociare
in planctu desidero.
Amen.

K tobě volám, Matko milá,
bys mi v srdce rány vryla,
které měl tvůj drahý Syn.
Syna tvého zraněného,
trpícího pro mne zlého,
muka rozděl s nitrem mým.

Nech mě s tebou zaplakati,
zmučeného litovati,
dokud ještě budu živ.
Vedle kříže s tebou dlíti,
k slzám tvým se přidružiti
jediné jsem žádostiv.
Amen.

109. Virgo virginum praeclara.

K chválám. Pokračování.

Virgo virginum praeclara,
mihi iam non sis amara,
fac me tecum plangere.
Fac ut portem Christi mortem,
passionis fac consortem,
et plagas recolare.

Fac me plagis vulnerari,
fac me cruce inebriari,
et cruore Filij.
Flammis ne urar succensus,
per te, Virgo, sim defensus
in die iudicii.

Christe, cum sit hinc exire,
da per Matrem me venire
ad palmam victoriae.
Quando corpus morietur,
fac ut animae donetur
Paradisi gloria.
Amen.

Z panen Panno nejslavnější,
buď mým prosbám přístupnější,
dej, ať s tebou bolest mám.
Ať smrt Páně odevzdaně
snáším, maje podíl v ráně,
na bol jeho vzpomínám.

Vtlač mi rány Syna svého,
ať jsem láskou kříže jeho,
krví svatou opojen.
Ohňů žár mne nezachvátí,
když ty budeš při mně státí
v posledního soudu den.

Kriste, až můj život vrátký
zhasne, dej mi k prosbám Matky
dojít palmy vítězné.
Smrt až v náruč tělo schvátí,
rač mé duši, Pane, dáti
slávu říše nadvězdné!
Amen.

Sv. Hermenegilda, mučedníka.

(Dne 13. dubna.)

Byl nejstarším synem a spoluvladařem visigotského krále ve Španělsku Leovigilda. Pro věrnost u víře byl odsouzen vlastním otcem k mučednické smrti. Zemřel 13. dubna 584. Do římského misálu vřadil liturgickou oslavu svatého králevice papež Urban VIII. Od něho pocházejí oba hymny.

110. Regali solio.

K nešporám a matutinu. Od papeže Urbana VIII. († 1644).

Regali solio
fortis Iberiae,
Hermenegilde, iubar,
gloria Martyrum,
Christi quos amor almīs
caeli coetibus inserit.

Ut perstas patiens,
pollicitum Deo
servans obsequium,
quo potius tibi
nil proponis, et arces
cautus noxia, quae placent.

Ut motus cohibes,
pabula qui parant
surgentis vitii,
non dubios agens
per vestigia gressus,
quo veri via dirigit!

† Sit rerum Domino
iugis honor Patri,
et Natum celebrent
ora precantium,
divinūque supremis
Flamen laudibus efferant.
Amen.

Stolce iberského
vzácný následníku,
Hermenegilde, svatých
chloubou mučedníků,
jimž k Pánu láska vřelá
vchod do rajských bran otevřela.

Jak stojíš statečný
a Bohu slib daný
zachováš, jemu je
jsa cele oddaný,
svou duši chráníš lživých
lakadel smyslům libivých.

Jak krotíš hnutí zlá,
z nichž vina vykvétá,
nekráčíš nejistě,
odpoután od světa,
pěšinou, kterou k ráji
od věků svatí spěchají.

† Bud' Pánu všech věcí,
Otci, vždy sláva, čest,
ať k Synu zalétá
zpěv náš až v říši hvězd,
ať Duchu v rajskou říši
zní zpěv chvály nejvyšší.
Amen.

¹ První dva verše k vůli úpravě jsou vytištěny na 4 řádky. Metrum obou hymnů je v celém breviáři ojedinělé. První dva verše jsou t. zv. asklepiadské verše, třetí verš je v podstatě verš glykonský, ale vypuštěna je poslední slabika. Čtvrtý verš je glykonský.

111. Nullis te genitor.

K laudám. Pokračování.

Nullis te genitor
blanditiis trahit,
non vitae caperis
divitis otio,
gemmarumve nitore,
regnandive cupidine.

Diris non acies
te gladii minis,
nec terret perimens
carnificis furor,
nam mansura caducis
praefers gaudia caelitem.

Nunc nos e Superum
protege sedibus,
clemens, atque preces,
dum canimus tua
quaesitam nece palmam,
pronis auribus excipe.

Kroměříž.

Žádnou tě nemůže
lichotkou otec svést,
marné jsou nástrahy,
bohatství, slast a lest,
i jas, jímž perly září,
i moc svěřená vladaři.

Ostrý meč, hrozeb děs
pevnost tvou nezlomí,
ani vztek biřiců
statečné vědomí,
nad zdejší všecky slasti,
nebeské vážíš si vlasti.

Všechny nás ochraňuj
nyní už z hvězdných bran
a k nám, když slavíme
vavřín, jež dal ti Pán
ve smrti slavné chvíli,
skloň dnes svůj pohled přemilý.

P. Josef Škrášek.

Triumf poslušnosti.

Co je v očích světa bláznovstvím, je moudrost v očích Božích. Kéž by uvedené vypravování znova objasnilo tuto starou pravdu!
„Bratře Angele, jak jsem rád, že námahyplná práce se blíží ke konci! S nebeskou trpělivostí ses mořil šest plných měsíců, abys dovednou rukou vykouznil na skle tak slavné obrazy. Kéž se nyní barvy v peci tajuplně rozžhaví! Ještě půl hodiny — nemohu se ani dočkat — a budeme je držeti na zkoušku proti slunečnímu světlu a obdivovati jejich zdařilost a nádheru. Kéž je jim žár příznivý!“ — Tak mluvil patnáctiletý rusovlasý mladík, jenž, sedě zahálčivě na hrubém špalku v umělecké dílně tichého kláštera u Pisy v Itálii, upíral prostosrdečně své modré oči na svého ctihodného mistra. — „Ano, kéž dá Bůh zdar!“ odpověděl zbožný umělec, jenž, sedě s růžencem v ruce na nízké kamenné lávce okenního

výklenku, procitl jako ze sna ze své zbožnosti. „Zdaž jsi, hochu, také přislíbil duším v očištění dobrý skutek, aby nám uchovaly obrazy v ohni čisté a neporušené? Nechrání-li nebe díla — ty jsi ještě mladý a nezkušený a nemáš potuchy o zklamáních, jež byla během let mým údělem — hned je žár trochu příliš veliký, nebo sklo zůstane v ohni o několik minut déle, než je třeba, a — sám jsi to již zažil — nejkrásnější tabule praskne, jiná se zamlží a ná-maha a práce týdnů putuje mezi střepiny. — Ano, kdybych nestrval navlas při stupni tepla a době, již mne naučila dlouhá zkušenost, tu by nám naše nemotorná, staromódní kamna zahrála velmi často mrzutý kousek. Žel, hochu, právě jak jsi pravil: ještě půl hodiny, a otázka zdaru či nezdaru bude rozřešena.“ — Po těchto slovech oba mlčeli. Mladík se díval na tajuplná kamna, zaměstnán zřejmě zvědavými myšlenkami, co se asi s tabulemi v žáru děje; bratr Angelus se však opět pohroužil do své dřívější pobožnosti tak rychle, jako spadne kámen vymrštěný se země, když je odstraněna překážka, jež jej držela. Nastalá pomlčka však netrvala dlouho. Mužný věk dává přednost tichému myšlení, avšak mládí si libuje spíše v mluvení. Proto také mladík první přerušil mlčení. Jeho toulavá fantazie ho přivedla na nový předmět, který však již neměl nic společného se žhavou pecí. „Bratře Angele,“ tak začal, „pracuji s tebou již několik měsíců, rozdělávám ti barvy, peru štětce a dělám, co jen mým rukám svěříš, a ještě jsi neotevřel úst, abys mi řekl slovíčko o svém dřívějším životě. Udělej mi nyní tu radost; vždyť myslím, že se naučím z tvých zkušeností leccemu užitečnému.“ Bratr Angelus pohlédl, jak byl zvyklý, tiše a laskavě, ale přece ne bez údivu, jako by se mlčky tázal: Jak to přijde, že svou pozornost, jež byla právě tak nerozlučně spjata se skleněnými tabulemi, upoutáváš nyní na mé minulé zkušenosti? Avšak aby vyhověl jinochovu přání, shrnul z pokory a skromnosti svůj život, jenž mohl čítati na 60 jar, v několik slov: „Narodil jsem se ve Würtensbersku. V mládí jsem měl být obchodníkem. Za tím účelem mě otec poslal do ciziny. Tam jsem poznal nebezpečí světa a staraje se o spásu své duše, utekl jsem do tohoto domu Božího, kde se od té doby věnuji umění poslušnosti a v poslušnosti umění malovati na skle. Jsi teď spokojen, milý Gerarde?“ dodal, směje se. — „Bratře Angele,“ pravil hoch zklamán, „už to vím, je to péče o tabule, jež tě činí tak stručným. Nepodaří se jich však proto méně? Přiblíží se proto vytoužený okamžik rychleji? Řekls mi jen, co již vím. Či snad nevím, že se věnu-

ješ umění malovat na skle? Neví to celé město, celý kraj? Vždyť jak často jen dopadnou sluneční paprsky na okna dómu, vždy se v každé jejich barvě stkvěje tvá sláva. Avšak co jsi řekl o umění poslušnosti, je pro mne něco nového — nového, poněvadž bez tvého dalšího vysvětlení nemohu porozuměti, co jsi tím myslel.“ — Bratr Angelus se trochu vychýlil z výklenku, aniž by však opustil své místo, a pohlédl zrakem na staré hodiny, jež visely po jeho levici na zdi. Za žádné okolnosti nesmí zapomenout na pec. Zbývalo ještě 10 minut. Mezitím se však mladík, aniž by čekal na odpověď, opět ujal slova: „Milý bratře Angele, neřekl mi totiž často, že jsem ti svou poslušností způsobil radost? A přece nejsem klášterní bratr, ani jsem se necvičil v poslušnosti v klášteře. Copak je poslušnost něco tak hrozně těžkého, že je možno se jí naučit jako umění jen za mnoho let? Co říkáš?“ — „Ovšem říkal jsem ti to, mé dítě,“ odpověděl bratr Angelus s čtveráckým úsměvem, „že jsi poslušný, a nyní to s radostí říkám ještě jednou. Ale řekl ti už někdo, že jsi malířem skla? — A jsi také něčím, neboť již můžeš rozdělávati barvy, práti štětce, prohrabovati pec a mnoho jiných užitečných věcí, jak to patří ke sklomalbě. Musíš však sníst ještě hodně krajíčků chleba, ještě mnohou misku naplnit čerstvou barvou a naučit se dělat mnohou křivou a rovnou čárečku, než tvé umění dostačí na krásná okna dómu nebo i jen prostého venkovského kostelíčka. Ne? Co na to říkáš?“ — Mladík neodpověděl; ale na jeho lících vystoupily jakoby ranní červánky, neboť nebyl tak nedovtipný, aby nepoznal, kam tato nárazka míří. Zároveň bylo viděti, jak je dychtivý slyšeti, co bude dále následovati. „Jako umění, jemuž se věnujeme,“ pokračoval bratr Angelus s velkou vážností, „tak i umění poslušnosti má svůj začátek, období pokroku a stupeň dokonalosti. Mohu já, bratr Angelus, říci, že jsem dosáhl tohoto stupně dokonalosti, dokud nejsem s to podrobiti svůj vlastní úsudek a svou vlastní vůli představenému, Bohem mně danému, v každé době a ve všech skutečných i zdánlivých těžkostech s tak živou, ochotnou a radostnou vírou, jako by daný rozkaz nevyšel z úst člověka, nýbrž z úst samého Boha? Taková poslušnost je životem andělů, obrazem Ježíše Krista, svobodou a pokojem duše, vzletem k nebi, souhrnem vší dokonalosti, neboť v ní vládne výhradně vůle Boží. Dosáhnouti tohoto vznešeného cíle je má tužba, je umění, jemuž se věnuji, a kéž by dal Bůh,“ dodal s hlubokým povzděchem, „abych to i v něm dovedl alespoň tolik jako ve své sklomalbě, již se však jistě ještě mnohého

nedostává.“ — Bratr Angelus se odmlčel. Nezkoušený mladík nemohl ovšem pochopit hloubku slyšené pravdy, ale poněvadž viděl svého milovaného mistra pro ni tak nadšeného, tu se cítil také uchvácen a jako by mu bylo nyní lehké v poslušnosti třeba hory přenášet, pravil: „Zde mne máš, milý bratře Angele; rozkaž mi, co jen chceš, dovedu poslouchat.“

„Mé dítě,“ odpověděl s úsměvem zkušený mistr, „vím již předem, že bys v tomto případě učinil poslušnosti čest, vždyť tvé srdce je připravené a tvá vůle ochotná. Nech mne však, abych tě jindy překvapil; pak uvidíme, co dokážeš. Hodiny ukazují již tři; je nejvyšší čas, abychom otevřeli pec a podívali se na naše sklo.“ Tak se totiž přiblížil vytoužený okamžik, jenž měl vynésti umělecké dílo na světlo Boží v celé jeho úplnosti. Avšak v úradku Božím bylo ustanoveno jinak. Neboť sotva dokončil zbožný umělec poslední slovo, tu viděl, jak se otevřely dveře dílny a klášterní vrátný pravil chvatnými slovy: „Bratře Angele, pan opat ti vzkazuje, že máš k němu hned přijít!“ — Eh, podobný rozkaz nemohl přijíti v nevhodnější dobu! Je snadno říci: Ať přijde. Může však přijíti? Vždyť jsou právě tři hodiny, musí otevřít kamna; odejde-li, kdo nemyslí na to, že snad již v nejbližších minutách bude nádherné dílo zničeno?

Tak myslíme my, milý čtenáři, ne však bratr Angelus. Dílo jeho umění je mu zřejmě drahé, avšak mnohem dražší ovoce poslušnosti. Během jedné hodiny praskne i nejkrásnější sklo; avšak perla věčného života je poklad nepomíjející. Proto zbožný bratr opouští ihned dílnu, aniž by věnoval peci jediný pohled. Rusovlasý hoch oněměl a v příštím okamžiku panovalo kol dokola mrtvé ticho. — A jako v umění to učedník nepřivedl příliš daleko, tak ani v porozumění poslušnosti. „Ó,“ myslí si po chvíli, „bratr Angelus je dost moudrý, on už řekne představenému, co je dáno v sázku, aby ho opět ihned poslal do dílny. Rozumí totiž někdo jiný tomuto choulostivému zaměstnání, aby otevřel tuto potměšilou pec?“ Avšak uplynulo deset minut a bratr Angelus se nevracel; uplynulo dalších deset minut, ba již půl hodiny, a ještě tu nebyl. Každou chvíli myslil, že musí zaslechnouti z nádvoří kroky. Bylo však čím dál tišeji a jeho rozčilená fantasmie slyšela každou chvíli příšerné praskání v peci. Ručička starých hodin se nemilosrdně posunovala dopředu a když se otočila o hodinu, byli mistr a učedník tělem, avšak i myšlenkami a pocity daleko od sebe. Bratr Angelus kráčel ulicemi města s tváří pokorně skromnou, přece však radostí pro-

zářenou a s mošnou na rameni, aby sbíral almužny pro bratry. V jeho srdci byl nebeský mír, neboť Boží milost mu pomáhala vykonati z poslušnosti tento veliký čin sebezáporu. — Mladík nepustil svého místa; ale mimořádná událost byla pro něho příliš těžkým pokušením, než aby nezralé hrdinství, jež ještě před chvílí ukazoval, bylo s to je zdolati. Maje obličej opřený o obě ruce, seděl tu zkormoucený, dáváje brzy slovem sebeospravedlnění nebo osobní netečnosti, brzy slzami nebo polohlasitým spíláním průchod zuřivosti nebo zoufalé bolesti. Po každé, když byly hodiny — a byly ještě čtyřikrát, než se lidský krok blížil k dílně — propukla jeho nevole v nový proud proklínání. „Nelidský představený! Jak je to možné, že umělce, jehož si nesmírně váží celé město, tak nešlechetně zaměstnáváš? — Říkají, že k vůli svaté chudobě nesmí ani sirku zničit, — a zde v této peci shoří umělecké dílo v ceně více než tisíc korun. Ubohý bratře Angele, proč od toho neutečeš a nenecháš blázna mluvit na holé zdi? To má být poslušnost, ta nesmírně ceněná poslušnost? — Hloupost! Ne, dnešní den dostačí, aby se mu klášterní život navždy zprotivil. Bratr Angelus by mohl býti andělem, ale nikdy mne nepřemluví, abych s ním sdílel štěstí klášterního bratrství.“

Tak vášnivými úvahami zaplňoval mladík, jenž nepozorovaně upadl do rukou nejhoršího nepřitele všech, pomalu ubíhající hodiny a při každém spílání činil nové bezprávy dobrému představenému. Neboť tento, když si poslal pro bratra, neměl nejmenšího tušení, že pro jeho rozkaz musí odejít od tak důležitého zaměstnání. Stačilo by zpravit ho jediným slovem o kritickém stavu věci, a on, jenž si hrozící škody ani nepřál, ani přátel nechtěl, by byl jistě zcela jinak rozhodl. Avšak toto slovo zůstalo uzavřeno v hrudi zbožného bratra. Samo nebe chtělo, aby byla oslavena vášnivá láska této duše k svaté poslušnosti a vysoký stupeň jejího sebezáporu a odpoutanosti od všeho pozemského. Proto byl daný rozkaz vykonán.

Za čtyři hodiny vrátil se bratr Angelus ze své cesty. Odevzdal vyprošené almužny a dostav od představeného obvyklé požehnaní, kráčel s klidnou a veselou tváří do dílny. „Je už opravdu čas, milý hochu,“ pravil ztrápenému mladíkovi s nebeskou prostotou, „abychom se podívali na naše sklo. Myslím, že většinou shořelo; nebudeme se však proto rmoutit, neboť chtěl-li Pán Bůh jedno, nechtěl druhé. Budiž vždy a ve všem velebena jeho svatá vůle.“

Otevřel pec a vytáhl skleněné tabule. A, ó, toho divu! Ten,

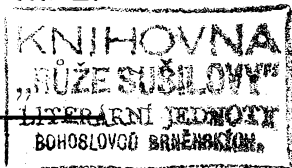
jenž kdysi za odměnu věrnosti uchoval tři mládence v plamenech ohnivé peci neporušené, zřejmě uznal za vhodné, aby obnovil týž zázrak na křehkém skle a tak odměnil věrnou poslušnost našeho hodného bratra. Neboť když byly tabule jedna po druhé postaveny na zkoušku proti slunečnímu světlu, nejen že žádná nebyla poškozena, nýbrž všechny zářily nikdy nevidanou nádherou. Tento zázrak udělal na rusovlasého jinocha tak hluboký dojem, že se vrhl před svatým bratrem na kolena a zkroušeně se přiznal ke své vině. A když příště opět rozdělával svému milému mistrovi barvy a pral štětce a prohraboval kamna, to již sám nosil řeholní oděv a následováním vzorné poslušnosti dělal mu všechnu čest. Překrásné okno bratra Angela pak se ještě dnes ukazuje v dómě v Pise jako umělecká památka. Na štítku, připojeném cizí rukou, pak je nápis: „Co je v očích světa bláznovství, je moudrost v očích Božích.“

Beuron.

P. Th. E.

Had v pytli

Sv. Felix z Kantalicia, bratr kapucín,
† 18. května 1587 v Římě.

„Místo, místo, dobří lidé! Trochu místa pro osla z kapucínské-
ho kláštera!“ —

Tak volal vždy veselý „bratr Deo gratias — bratr Bohu díky“, když se vracel ze žebroty s pytlím na zádech ulicemi římskými a dostal se do tlačenice.

Tím „oslem“ mínil sebe samého.

„Bydlím u kapucínů, jsem kapucínský osel,“ odpověděl v prostotě svého srdce a v dětské pokoře, tázal-li se ho někdo na jeho stav a jméno anebo na klášter.

Byl proto také všude oblíben, u vznešených i chudých, u mladých i starých. Děti, kdekoli ho spatřily, volaly na něho ze všech sil Deo gratias, kterýžto požehnaný pozdrav sám svými rty pronášel.

Jednoho dne potkali ho studenti jedné římské koleje. Vesele se neslo obvyklé Deo gratias jako pozdrav a s protější strany byl pozdrav opětován.

Jeden mladý šibal nedovedl se zapřítí a vhodil za zády muži chudoby do pytle stříbrný peníz.

Sotva se tak stalo, zavzdychl bratr: „Ježíši! Jak se stává na jednu pytel tak těžkým! Domnívám se, že se had do něho dostal!“

Nato sňal pytel s plecí a vyložil všechny dary, chléb, zeleninu, ovoce a různé jiné věci, kterými ho právě nebeský Otec a dobří lidé obdarovali, až v něm nic jiného nezůstalo, než onen peníz. Rozhorleně vyhodil uředník chudoby, jemuž řehole zakazuje užívat, ba i dotýkat se peněz, stříbrný peníz z pytle a zašlápl jej do bláta.¹

Tak se varoval sv. Felix každého stínu hříchu.

Víš-li, co praví moudrý Sirach? Jako před hadem utíkej před hříchem; neboť přiblížíš-li se k němu, chňapne tě, uchopí tě. (Sir. 21, 2.) „Kdo boří zed', toho často had uštkne,“ praví kazatel. (10, 8.)

† P. Hildebrand Bihlmayer OSB: Wahre Gottsucher.

O existenci benediktinského kláštera v Litomyšli.

Z toho je, myslím, dostatečně zřejmo, že nebyli to ani Vladislav a ani Zdik, kteří vlastně osvědčený řád benediktinský z Litomyšle vypudili. Byla to tedy asi příčina jiná. Tehdy kníže Vladislav musil podstupovati těžké zápasy s vlastními příbuznými, zejména na Moravě. Již za předchůdce Vladislavova Soběslava I. (1125—1140) alespoň všichni z rodu Přemyslova, kdož usazení byli v Moravě, kuli pletky proti vládě tohoto knížete. Ale Soběslav ráznými činy obnovil v té zemi pokoj. Mimo to, aby tento pokoj nemohl více býti rušen, jmenoval biskupem olomouckým Jindřicha Zdika (1126 až 1150). Kníže Vladislav II. (1140—1173) pokračoval na Moravě v politice Soběslavově dále. Potvrdil v dosavadních údělech moravských Vratislava Brněnského i Konráda Znojemského a na přímmluvu biskupa Zdika, jež si nesmírně oblíbil, povolal z vyhnanství i Otu III. a vrátil mu úděl olomoucký. Ale všecka tato knížata připojila se náhle k české šlechtě, když tato proti Vladislavovi se vzbouřila. Konrád Znojemský docela velel vojsku povstalců v bitvě u Vysoké r. 1142 nedaleko Kutné Hory, kde Vladislav byl poražen. Tehdy mezi povstalci proti vládnoucímu knížeti byli i někteří církevní hodnostáři, kteří nesouhlasili s Vladislavem pro vliv, jehož

¹ Z kapucínských análů, v ASSB, k 18. květnu, IV, 239D.

Zdik u něj požíval. Přes vítězství povstalců byla však vzpoura české i moravské šlechty proti Vladislavovi potlačena a tím vliv biskupa olomouckého Zdika, jenž byl reprezentantem tehdejších reformních snah v církvi, u Vladislava ještě více vzrostl, poněvadž tento biskup zachoval ve všech uvedených bojích Vladislavovi věrnost nezkalenou až do konce. A to byla příčina, že Konrád Znojemský chtěl se Zdikovi pomstít. Proto s ozbrojeným zástupem a svými spojenci počíhal si na něj, když tento r. 1145 vydal se z Moravy přes Čechy na cestu do Říma, kamž od papeže byl již vícekrát volán, a přepadl jej v noci na samých hranicích českomoravských v okolí úsobrněnské celnice.

Místo samo, kde biskup Zdik Konrádem Znojemským, Vratislavem Brněnským a jinými byl přepaden, není apodikticky zjištěno.⁴¹ Kronika Vincentiova má prostě výraz „Ad teloneum vel zobrem“,⁴² t. j. v okolí cla či mýta, jež tehdy nalézalo se v Úsobrně u moravské Březové. Ale táž kronika nepřímou dodává o něco dále, že Zdik tehdy nocoval ve vsi (villa), ve které byl kostel.⁴³ A tou při stezce střenické, po které biskup z Moravy do Prahy se ubíral, byla Hynčina či Hinov, ves to rozkládající se poblíž pomezí Čech, původně zvaná Hynčinou knížecí,⁴⁴ a později, po jejím totiž darování od Břetislava I. benediktinskému klášteru v Litomyšli, Hynčinou Albertovou či také Opatovou, v níž nalézal se kostelík zasvěcený sv.

⁴¹ A. V. Šembera míní, že stalo se tak v dnešní moravské vsi Jaroměřicích. S ním souhlasí Novotný, d. c. I² 795. Zato Nejedlý praví opatrněji: „Na cestě (do Říma r. 1145) byl (biskup Zdik) noclehem na nějakém dvoře blíž moravských hranic. Směr cesty lze si těžko vysvětlit. Zde přepaden byl mocně.“ D. c., 48.

⁴² Dobner slovo zobrem pokládá za pokažený německý výraz místo zollem. D. c., 36.

⁴³ To patrně ze slov téhož kronikáře, že Konrád čekal na Zdika před kostelem (ante ecclesiam) a když tam úlisnou řečí si biskupa naklonil, že navrátil se do svého domova (ad proprias sedes), zatím co biskup v téže vsi zůstal noclehem.

⁴⁴ Patrně na rozdíl od blízké Hynčiny moravské, jež slula také Hynčinou Horní a náležela k statkům biskupství olomouckého již v době Zdikově. O této Horní Hynčině (Ober Heinzendorf), která je dle Ottova Sl. n. (X, 1036) 2¹/₂ hodiny dlouhá, uvádí katalog arcidiecése olomoucké poznámku: V této osadě či spíše v blizoučkém místě Pohler (Pohledy) byl prý farní kostel kolem r. 1270, jenž kolem r. 1630 zašel. Je to poznámka velmi důležitá, ježto svědčí, že v době Zdikově Horní Hynčina posud kostela neměla a že tedy Konrád Znojemský nevítal Zdika zde, ale před kostelem Hynčiny Opatovy, kde kostel farní již byl.

Vítu,⁴⁵ kde benediktini litomyšlští vedli duchovní správu pro tak zvané Podlesí. Před tímto kostelem (ante ecclesiam) podle Vincentia uvítal tedy Konrád Znojemský biskupa Zdika a prosil jej o přímluvu u knížete Vladislava, aby jím byl přijat na milost. Biskup mu to slíbil. Potom Konrád odebral se se svým průvodem do svého domova, čili za české hranice do údelu brněnského, kde tehdy byl hostem u Vratislava, ale biskup přenocoval v Hinově. Byl tam však záhy v noci Konrádem přepaden a oloupen. Než Konrád při tomto přepadení nebyl sám. Měl společníky, jak jasno z fakta, že papež Eugen III., dovědév se od biskupa Zdika podrobně o jeho přepadení, hned 5. června r. 1145 z církve vyloučil nejen Konráda, ale i jeho společníky (cum suis complicibus). Tito společníci ovšem v papežské exkomunikační bule všichni jmenováni nejsou, ale jistě nebyla to jenom moravská knížata z rodu Přemyslova, nýbrž také někteří duchovní, kteří měli proti Zdikovi osobní antipatii. A těch bylo dosti, zejména v Čechách.⁴⁶ Mezi nimi snad byli, ne-li sám litomyšlský opat,⁴⁷ alespoň podle domněnky Zdikovy i někteří benediktini z jeho kláštera.⁴⁸ Alespoň dá se tak souditi z poznámky Vincentiovy, že Zdik pro něj v osudné noci r. 1145 poznal, že venkovan hledající svůj dobytek je z jeho poddaných (de familia sua esse cognoscens), poprosil jej o přivedení soumara,

⁴⁵ Dnes tato osada se jmenuje Vítějeves (Vítějovec) a má filiální kostel (do Německé Bělé) sv. Kateřiny (původně, před husitskou válkou sv. Víta), který r. 1350 připomíná se jako farní v dekanátu poličském pode jménem Alberti villa. Kurka (d. c., 693) sebral o této osadě a jeho kostelu následující data: Ves sama v listinách sluje Vítějoves Knížecí nebo i Královská, Vítoves, Vítová, Hynčina, Heinczendorf či, jak týž autor dí, původně Vojtějoves místo Vojtěchoves. Kostel r. 1349 jmenuje se Abbatis villa, r. 1350 a 1351 Alberti villa. R. 1392 byl při kostele plebán Michael, který tehdy směnil si svou faru s knězem Štěpánem z Tisu. Podací tohoto kostela v XV. století náleželo majitelům Svojanova, jak svědčí listina z r. 1437. Sr. také, co shora (v textu) bylo uvedeno o Hinově, připomenutém v listině Vladislava II. z r. 1167.

⁴⁶ Novotný (d. c., 795) uvádí mezi nimi Juratu a Hugona, probošty kostela Pražského a Vyšehradského.

⁴⁷ Všeobecná domněnka, že z opatů kláštera benediktinského v Litomyšli nikoho neznáme (sr. Kurka, d. c., 593), nepadá tu na váhu. Vždyť stačí, že Hinov, který litomyšlským opatům náležel, slul také Hynčinou Opatovou nebo Vsi Albertovou, zajisté jedině podle opata Alberta a pod.

⁴⁸ Vždyť přepadení stalo se v osadě litomyšlských benediktinů, z čehož samo sebou plyne, že buď vskutku někteří členové tohoto kláštera s Konrádem alespoň souhlasili, anebo u Zdika byla vzbuzena tím domněnka, že klášterníci tito jsou proti němu (Zdikovi) zaujati a pod.

na kterém by dostal se co nejrychleji, ale cestou postranní,⁴⁹ na hrad litomyšlský.⁵⁰ Ostatně je nápadno, že o něco málo později shledáváme se v benediktinském klášteře v Podlažicích s mnichy, jimž dějiny daly jméno inclusi anebo i reclusi, kteří vynikali učeností a rozhledem, jak svědčí jejich dílo Codex argenteus.⁵¹

Za takových okolností, aniž bych se zmiňoval, že při společné hranici majetků biskupa olomouckého a opata litomyšlského čili Horní Hynčiny a Opatovské Hynčiny, docházelo samozřejmě v těch časech i ke sporům majetkovým, vyměnění byli v klášteře litomyšlském benediktini premonstráty a jmění klášterní, původně dosti skrovné, bylo hojně rozmnoženo, jak svědčí listina Vladislava II. ze dne 20. ledna 1167 tak, že bylo v Litomyšli docela dobře možno r. 1145 místo o záměně klášterů mluvit přímo o založení kláštera premonstrátského, jak jasno z více míst u kronikáře Vincentia. Proto litomyšlský klášter benediktinský nezašel ani pokleslou kázní jeho mnichů, ani vyhnáním jich od Vladislava II. anebo Zdika, ale jako oběť tehdejších ustavičných a nelítostných svárů v rodě vládnoucích Přemyslovců byl proměněn v klášter premonstrátský, při čemž benediktini litomyšlští rozešli se do jiných benediktinských klášterů buď v Čechách anebo i v jiných zemích, jako r. 1097 stalo se již cosi podobného v klášteře sázavském.⁵²

Tak zaniklo, může-li se při výměně o zaniknutí vůbec mluvit, krásné dílo Břetislava I. na hranicích českomoravských v bývalém sídle Slavíkovců, jichž nejproslavenější květ, sv. Vojtěch, tolik se byl přičinil o první uvedení synů sv. Benedikta do zemí koruny svatováclavské. A že opravdu klášter litomyšlský, založený pro benediktiny kolem r. 1046,⁵³ byl dílem Břetislava I., vyplývá nejen z pořadí listiny knížete Vladislava II. z 20. ledna 1167⁵⁴ o založení litomyšlského kláštera pro premonstráty, ale i z církevních poměrů v Čechách. Za tohoto knížete, Břetislava I., totiž byl biskupem praž-

⁴⁹ Důkaz to, že po přímé cestě (střenicke) obával se Zdik nového přeapadení.

⁵⁰ Vincentius praví sice jen do Litomyšle, takže není rozhodnuto, odebral-li se Zdik na hrad či, jak jiní myslí, do kláštera, ale jednání Vratislavovo spíše je pro hrad.

⁵¹ Byli to mnich Zbislav a mnich Heřman. Sr. Novotný, d. c, I³ 983—984.

⁵² Sr. Dr. Fr. Krásl, Sv. Prokop, 195.

⁵³ Rok 1046 dosvědčuje sice založení kapituly staroboleslavské, ale také založení benediktinského kláštera v Litomyšli, neboť obě založení stala se buď současně anebo v době velmi blízké.

⁵⁴ Tam na prvním místě uvádí se alespoň donace Břetislavova a pak teprve donace knížete Soběslava, krále Vladislava II. a jiných.

ským nespolehlivý a do jisté míry i velezrádný biskup Šebíř, takže tyto dvě nepěkné vlastnosti biskupovy přímo hnaly Břetislava I. k podpoře starých a k zakládání nových klášterů, tehdy ovšem, poněvadž řehole cisterckých a premonstrátů posud neexistovaly, jen benediktinských, v jejichž opatech, jak krásně dodává Novotný, mohl míti oporu proti biskupovi, pokud jí při tehdejší povaze moci knížecí a jejím poměru k církvi potřeboval.⁵⁵ Proto nejen dokončil dílo otce svého u kláštera Sázavského, blahovlnně ujal se kláštera Břevnovského, Ostrovského a Rajhradského, ale také založil kapitulou ve Staré Boleslavi a jak dodati dlužno, současně klášter v Litomyšli. Pravdu tedy má Tomíček, napsal-li: „Břetislav I. dokončil založení kláštera sv. Prokopa na Sázavě. Podnikl šťastnou, velikou výpravu do Polska r. 1040; dostal se důsledkem toho do války s císařem Jindřichem III.; organizoval obranu země zřízením vojenských krajišť na pomezí a ustanovením krajištníků-lechů. Pro polskou výpravu dostal se v nevůli i s papežem Bonifácem IX. a za odpuštění měl z kořisti vystavěti nějaký klášter. Břetislav I. proto založil při kostele Staroboleslavském kanovníckou kapitulou a v Litomyšli klášter.“⁵⁶ S tím lze dále souhlasiti zcela a úplně konečně již z toho důvodu, že za Břetislava I. mimo v Litomyšli nebyl žádný jiný klášter založen, takže kdyby zakladatelem jeho nebyl býval Břetislav I., rozhodnutí papežovo z r. 1039 by bylo zůstalo nesplněno. A tento důvod nemohou ani oslabiti ti z dějepisců, kdož míní, že rozhodnutí papežské u Břetislava I. o založení kláštera bylo splněno založením kapitulou staroboleslavské, poněvadž mezi kapitulou a klášterem již tehdy byl značný rozdíl.

Z této příčiny nejnověji někteří dějepisci píší o klášteře v Litomyšli až za premonstrátů a popírajíce existenci tamějšího kláš-

⁵⁵ Nepěkné vlastnosti Šebířovy dokládá Novotný (d. c, I², 48 a j.). Když totiž Břetislav I. byl v Praze r. 1041 obléhán od vojska císaře Jindřicha, nemínil Břetislav se podrobiti. „Než Břetislav nenadál se jedné věci, jsou slova zmíněného autora, malomyslnosti anebo přímo zrady ve vlastním táboře. Dávno předtím, než štěstí válečné rozhodlo úplně, našli se lidé, kteří pokládajíce věc Břetislavovu za ztracenou, spěchali zachrániti sebe. První byl biskup Šebíř.“ Proto po uzavření míru Břetislav, který zanášel se plánem povýšení pražského biskupství na arcibiskupství, od této myšlenky ustoupil. „Ne, že by nebyl chápal jeho významu, ale že se přesvědčil, jak nespolehlivému člověku by byl tento úřad svěřil. Šebíř sice svým útekem zrádným do ležení Jindřichova, odkud před smířením neodvážil se návratu, zachránil si úřad, ale trestu neušel. Břetislav po návratu vzal ho do vazby...“

⁵⁶ D. c, 17.

tera benediktinského vůbec, honosivě dokládají, že ani Břetislav II. nezaložil tam kláštera, jak dříve se tvrdívalo, ale pouze veliký a významný farní kostel, opatřený hojnými důchody tak, že je to první výslovně dosvědčený příklad farního kostela v Čechách, jenž ovšem za biskupa Zdika a Vladislava II. přešel na premonstráty, tím snáze, že právě jejich účastenství v duchovní správě činilo je, zvláště Zdikovi, oblíbenými. V čele těchto dějepisců byl Lippert, jež následoval pak Nejedlý a konečně Novotný. Lippert učinil tak z důvodu, že klášteru benediktinskému v Litomyšli dostalo se prý jen důchodů a žádných statků. Nejedlý opakoval domněnku Lippertovu, při níž ještě zdůraznil, že neznáme žádného benediktinského opata z Litomyšle, takže byla to vlastně filiálka z Opatovic. A Novotný, dovolávaje se Dobnera, ukazuje, že nanejvýše zakladatelem litomyšlského kláštera benediktinů mohl by býti Břetislav II., kdyby z dob tohoto knížete bylo nějakých o tom dokladů a kdyby listina Vladislava II. z r. 1167 nejmenovala jeho zakladatelem Břetislava, syna záhadného Svatopluka. Ale vše to se rozplyne, uvážíme-li, že klášter benediktinů litomyšlských mimo důchody měl i dostatečné statky, dále že benediktinské kláštery filiálek v pravém slova smyslu neznaly a konečně, že listina Vladislavova nejmenuje zakladatelem litomyšlského kláštera před premonstráty Břetislava, syna Svatoplukova, ale prostě jen Břetislava, zatím co tohoto Břetislava za syna záhadného knížete Svatopluka, ovšem omylem, prohlásil v úvodě k listině Vladislavově vydavatel její Berghauer.⁵⁷

Proto sluší dáti za pravdu Tomíčkoví, podle nějž zakladatelem kláštera benediktinů litomyšlských byl Břetislav I. Nesluší však přijmouti jeho názor, že tento litomyšlský klášter byl obřadu slovanského, jak vyplývá ze slov: „Břetislav I. založil při kostele staroboleslavském kanovnickou kapitolu obřadu latinského a pravděpodobně v Litomyšli klášter obřadu slovanského. Děлил tak přízeň i pokání a lítost mezi oba v zemi panující obřady. Že Břetislav chránil obřad slovanský, víme. Že o založení slovanských klášterů nepíše nic kronikář Kosmas, je plně pochopitelné při známé jeho nepřiznání a umlčování všeho, co týkalo se obřadu slovanského.“⁵⁸ Je pravda

⁵⁷ Sr. jeho slova: „Z listiny Vladislava II., českého krále, je zřejmo, že klášter litomyšlský byl založen od Břetislava, kterým nemůže býti nikdo jiný než syn českého knížete Svatopluka“ (Protomartyr, 251). Ale něčeho podobného marně v listině Vladislava II. ze dne 20. ledna 1167 hledáme. Tvrdí to tedy Berghauer sám, ale neuvádí toho Vladislava II.

⁵⁸ D. c, 18.

ovšem, že tentokrát v Čechách panovaly dva rity, totiž latinský a slovanský. Ale nelze zamlčovat, že slovanský ritus byl již značně zeslaben a omezen vlastně jen na klášter sázavský, kde zaveden byl za otce Břetislava a Břetislav sám, že ochranou slovanského ritu v klášteře tomto, plnil jen poslední vůli otcovu. A co se týče Kosmy, není arcibiskup u něj slovanskému ritu příznivého záznamu, ale kdyby klášter litomyšlský byl náležel benediktinům slovanským, zajisté alespoň Sázava byla by o tom něco uchovávala. Toho však vůbec není. Z toho tedy dlužno usuzovat, že domněnka Tomíčková o slovanském ritu v Litomyšli v době Břetislava I. nemůže obstát.

Po těchto výkladech zbývá ještě vyložit, proč změna benediktinského kláštera v Litomyšli v klášter premonstrátský, jak namítají odpůrci existence benediktinů tamtéž, není ani slůvkem zaznamenána v současných kronikářských zprávách. A přece výslovné a hluboké mlčení zachovalých pramenů o této změně je zcela přirozené. Vždyť listina Vladislava II. z r. 1167 jasně o Litomyšli uvádí: „Já Vladislav II., abych svatou víru všemožně rozšířil, kostel litomyšlský, v němž řeholní kanovníci (premonstráti) zaměstnávají se službou Boží, beru pod ochranu sv. Václava a svou vlastní s ustanovením, že tito všechny majetky (pozemky) a jakékoli výsady pocházející od Břetislava, zakladatele tohoto místa anebo Soběslava téhož místa rozhojnitelé, i budoucně spravedlivě a kanonicky mohou užívatí...“⁵⁹ Vincentius dokládá: „Král Vladislav založil našemu řádu (premonstrátům) pátý klášter ecclesiam v Litomyšli.“⁶⁰ Byla tedy tato změna svého času všeobecně známá a nebylo jí třeba ani zvláště připomínati. Konečně k námětce, že v listině Vladislava II. za doby Břetislava mluví se v Litomyšli jen o kostele (ecclesia) a nikoli o klášteře, sluší uvést, že i Vincentius, mluvě o klášteře litomyšlském po zavedení tam premonstrátů, užívá slova kostel (ecclesia) nesporně o klášteře, jak ostatně v latinských pramenech té doby děje se všeobecně, ježto tehdy slovo ecclesia neznamenovalo jen kostel, ale i klášter a církev vůbec.

Hrochův Týnec.

Václav Oliva.

⁵⁹ Berghauer, d. c, 252.

⁶⁰ D. c, 84.

60 LET ŽIVOTA dožil se 7. května t. r. J. M. najdůst. p. opat ARNOŠT VYKOUKAL. Bůh mu dopřej ještě mnoho let šťastné a klidné vlády v Emauzském klášteře!

Br. Isidor Waurick

zemřel dne 10. února, na svátek sv. Scholastiky. Jeho celý život vyplněn byl tichou prací a modlitbou. Br. Isidor byl Lužický Srb, narodil se 8. května roku 1873 v Rackelwitz v Sasku a na křtu dostal jméno Jakub. Pocházející z venkovské rodiny, přivykl polním pracím a zdědil lásku k přírodě, zvláště ke květinám. Jedna z jeho sester vstoupila záhy k Alžbětkám v Kadani a Boží prozřetelnost použila zajisté prostřednictví této jeho duchovní sestry, aby bratrovi, který nosil v srdci stejnou touhu, ukázala cestu k cíli. Bylo to 14. ledna 1897, když 24letý Jakub Waurick jako kandidát stanul u brány Emauzského klášteře. Při vstupu do noviciátu dostal za ochránce sv. Isidora, jenž jako patron rolníků měl býti vzorem jeho životní dráhy. Bratr Isidor byl zaměstnán většinou v zahradě, vypomáhal však také v kostele a v pekárně, při čemž vždy plně věnoval se své práci. Dne 25. července r. 1900, na svátek sv. Jakuba, mohl se konečně úplně oddati Bohu svými věčnými sliby. Zaměstnání jeho zůstalo i po profesi stejné, jako bývalo předtím. Po roce 1918, kdy počet bratří se značně zmenšil, ochotně vypomáhal všude, kam jej povinnost volala, zvláště v sakristii, na fortně, v kuchyni a v pekárně. Když v roce 1923 byl učiněn pokus založit klášter

ve Staré Vodě na Moravě, byl přidělen také br. Isidor k malé kolonii mnichů. Sedm let ztrávil v tomto poutním místě u sv. Anny a jako kuchař a zahradník získal si o tamní komunitu velké zásluhy. Tam také poprvé vážněji onemocněl, ale jeho silný organismus překonal tuto krizi; přece však jako památka dostavovalo se u něj časté bolení hlavy. Když se po sedmi letech vrátil do Emauz, s novou horlivostí věnoval se svému zaměstnání, zásobil Emauzy chutným chlebem a se zvláštní zálibou věnoval se zahradě. Od ndp. opata byla mu přidělena péče o horní část zahrady a tam ztrávil celý svůj volný čas od časného jitra až do pozdní noci. Při tom konal pravidelně noční službu na fortně a v neděli sbíral v kostele almužny. Tak tomu bylo až do letošního roku, nežli uleh.

Počátkem letošního roku rozmohla se u nás v Čechách a zvláště též v Praze chřipka. Také v našem klášteře v infirmerii vystřídal se mnoho nemocných. Obvyčně však po třech nebo čtyřech dnech pečlivého ošetřování mohli se vrátiti zdraví k svému zaměstnání. Horší bylo, připojila-li se ke chřipce ještě jiná nemoc, pak obvyčně organismus nedovedl odolat. Br. Isidor již ve čtvrtek 26. ledna byl velmi zesláblý, přesto však ještě následující sobotu pekl chléb. Stejně jako v neděli 29. ledna dopoledne sbíral ještě v kostele almužnu, což dělával se zvláštní zálibou a praktickým porozuměním. Odpoledne však cítil se již tak zesláblý, že se musil přihlásiti u bratra, jenž má na starosti nemocné, a ten jej poslal ihned na lůžko. Br. Isidor zajisté tušil, že tentokrát je to

něco vážnějšího, neboť než ulehl, svěřil br. Gallovi klíče od své bou-
dy v zahradě s mnoho naznačující
poznámkou: „Tentokrát budu se mu-
sit zajisté vzdát.“

Příští pondělí při pečlivé prohlíd-
ce domácí lékař nařídil potřebné lé-
čivé prostředky; v dalších dnech tep-
lota kolísala a nové lékařské pro-
hlídky ukázaly, že nastal zápal plic
a že stav nemoci je vážný. Br. Isidor
byl proto 1. února navečer zaopat-
řen od R. P. instruktora. V honečce
stále myslel na práci a na modlitbu.
Snažil se občas opustiti lůžko a ze-
ptal-li se ho bratr, jenž ho ošetřo-
val: „Kam chcete jít?“, zněla vždy
odpověď: „Do práce.“ Když mu br.
prefekt 2. února naznačil: „Dnes je
Očištvání Panny Marie,“ tu ihned
nato řekl: „Tak půjdeme do kostela,“
a již dával nohy s lůžka. Následující
dny se stav nemocného stále střídal
a zdálo se, že i tentokráte jeho silný
organismus překoná krizi. Dne 7. ú-
nora nastal však opět obrát k horší-
mu, takže nebylo již naděje na u-
zdravení. Jeho myšlenky soustředily
se stále více na Boha, často mezi
dnem pozvedal ruku k „Deus in au-
ditorium“, aby se modlil officium. Ná-
sledujícího dne snažil se opět opu-
stiti lůžko a obláci, a když se ho br.
prefekt ptal: „Kam chcete jít?“, tu
zněla odpověď: „K andělům.“ A sku-
tečně měla se brzy splniti tato jeho
předtucha, neboť již dne 10. února,
na svátek sestry sv. Benedikta, sv.
Matky Scholastiky, ráno o 1/23. hod.
odvolal Bůh jeho duši na věčnost a
jak všichni doufáme, v doprovodu
andělů uvedl ji do nebeského ráje.

R. I. P.

Návrat Benediktinů na Montserrat.
Většina mnichů z Montserratu moh-
la se navrátiti do svého kláštera o-
svobozeného nacionálním vojskem.

Zde uveřejňujeme zprávu, kterou po-
dává jeden z nich: „Dne 28. ledna
v 1 hodinu odpoledne přišli jsme k
našemu požehnanému klášteru. P.
Aurelius, Fr. Albert a několik dělníků
zlezli horu již zrána minulého dne a
vyšli nám nyní vstříc. Naši prvou
myšlenkou bylo jíti zazpívatí Salve,
ale když jsme poklekli u stupňů hlav-
ního oltáře, hrdla byla stísněná a jen
tichá modlitba díky svlažovaná slza-
mi pohnutí mohla stoupati k nebi...
Potom jsme přikročili k rychlé pro-
hlídce kláštera. Je téměř nedotčen.
Ale přednosta na nádraží nám ozná-
mil, že několik dní před navrácením
rudí téměř z dvaceti nákladních vo-
zů naplnili věcmi tři vagony ozubené
dráhy. Na štěstí na tyto nákladní vozy
byla většinou naložena lůžka, po-
krývky, slamníky a nábytek. Přesto
z kláštera zmizely tyto věci: obraz od
Greco, portréty Fontaina a jeho ne-
věsty, všechny kalichy pro všední
užívání, několik inkunábulí a všečen
studijní materiál fotografický, slouží-
cí k radiografii, neboť klášter byl pro-
měněn v nemocnici. Je pravda, dou-
fáme, že obdržíme zpět větší část,
ne-li vše z těchto věcí. Knihovna zdá
se býti nedotčena; biblické museum
bylo od rudých přeneseno do jiné
místnosti, jejíž vchod byl zazděn; ne-
mohli jsme ji dosud odkrýti. Tiskár-
na je rovněž nedotčena, mimo to,
že byl odnesen malý stroj „Miner-
va“. V truhlárně chybí několik strojů.
Naproti tomu zahrada byla zdokona-
lena, stejně jako starý hotel a bi-
skupský pokoj, kde Azaña a jeho
druhové zřídili svou residenci. Ko-
nečně zazpívali jsme „Salve“ s po-
hnutím, jež snadno pochopíte.“

Přejeme našim milým spolubratřím,
aby chvály Mariánské nerušeně se o-
pět nesly k nebi s posvátné hory
Montserrat.

Pax, Praha.

Archiv Emauzy.

Ročník XIV.

Červenec 1939

Číslo 6. - 7.

Muž Boží.

(Ke dni 11. července.)

Byl muž jménem a milostí požehnaný — B e n e d i k t.

Duch Boží si jej vyvolil, aby jeho pomocí byly Církvi zachovány ideály hrdinného křesťanství. V jeho klášteřích jako v nebeských květnících měly býti pěstovány ctnosti, jež dech světa hrozil zničit svým jedovatým ovzduším. V nich soustředil se čistý život Církve, jaký proudil v úzkých chodbách katakomb za dob hrozného pronásledování, avšak bohulibého putování k branám věčnosti.

Benedikt postavil hráze neklidnému stěhování národů. Jeho kláštery staly se školami důstojného člověčenství, které nalézá své uklidnění v absolutní poddanosti Bohu. U něho se Evropa naučila pohlížeti na bohoslužbu, jako na první projev velikosti člověka.

Se svými duchovními syny a dcerami posvětil takřka každé místo, které ohavnost pohanství darovala ďáblům. Zde stavěl hrady bojovníků Kristových, kterým odevzdával lesklou zbroj tohoto Krále králů — poslušnost Bohu a věrnost v jeho službě. Stal se druhým Abrahamem, jehož potomstvo lze těžko sčítat.

Umírá uprostřed bohoslužby, nad níž neznal ve světě nic většího. Podpírán svými mnichy v stoje, vypouští svou duši, která od prvního rozbřesku rozumu hledala tvář Boží a pro ni opustila všechno ostatní.

Nechť nám tento velký Patriarcha vyprosí klid a mír, jenž se nalézá jenom v blízkosti Boha a v uznání jeho absolutní moci nad veškerým tvorstvem!

Emauzy.

P. Marian Schaller.

Poslední zvolání.

Svátek Nejsv. Srdce Ježíšova.

Pobožnost k Srdci Ježíšovu je pobožností k utrpení a umučení Páně. Uvádí nás pod Kříž. Tři hodiny již visel Spasitel na dřevě kříže, Jeho síly se chýlily ke konci. Slaběji a slaběji bušilo jeho Srdce; ale než se úplně zastavilo, zjevilo se ještě mohutným výkřikem: „Jesus autem clamans voce magna emisit spiritum — Ježíš zvolal hlasem velikým a vypustil duši,“ praví Evangelista. Otcové vykládají toto zvolání, tento smrtelný výkřik jako výkřik Srdce, bolesti a lásky. — Jeho volání prošlo celým světem a ještě nedoznělo. Zní v každé zemi, v každé době a ke každému člověku proniká hlas Spasitele. Také naše doba slyší jeho volání. Nejnaléhavěji, nejhlasitěji a podle názoru mnohých naposled v pobožnosti k Srdci Ježíšovu.

Obraz Srdce Ježíšova, pro své velké rozšíření každému známý, je sice sám o sobě němý, ale mluví k nám přece výmluvnou naléhavou mluvou. Volání mrtvého Spasitele na kříži, jež vyšlo z jeho probodeného Srdce, vznáší se nad ním a proniká hluboko do naší duše jako výkřik Srdce, bolesti a lásky Spasitelovy.

Pobožnost k Srdci Ježíšovu je voláním Srdce Ježíše Krista k naší době. To je jasně patrné již z názvu pobožnosti a z obrazu. Spasitel se chtěl právě na lidstvo obrátit s nejnaléhavějším voláním, jakého byl jen schopen, a proto zvolil jako prostředníka, tlumočníka Srdce, své Srdce. Mělo mluvití mluvou srdce a proto též proniknouti k našemu srdci. Co vychází ze Srdce, proniká k srdci, srdce pobádá srdce, praví již přísloví v ústech lidu. Podaří-li se umělci vložiti do hry své srdce, pak si je úspěchem jist. Jeho srdce spolupoznává v jeho nástroji a mluví spolu s ním mocně k srdcím posluchačů. Oni jásají, pláčou, pohybují se a jsou vzrušeni nad zvuky nástroje. Kde srdce plesá a pláče, tam zazní naše srdce, tam plesá a pláče spolu. To je moc, hlas přírody. A když řáčník nebo kazatel dává spolupromlouvati svému srdci, pak dobyt úspěchu a srdce lidí jsou v jeho moci. Srdce je všemocné. Jak mocně mluvilo již z pohledu Spasitelova. Jeho pohled poutal lid, vzbudil v Petrovi a u mnohých jiných mužů slzy kající, svou mluvou vykonával kouzelnou moc nad všemi třídami lidu. Když zazněl poslední výkřik Srdce umírajícího Spasitele, tu roztrhla se hustá a silná opona chrámová, pukaly skály, ano, co je ještě větší: při

tomto výkřiku Srdce byl setník a vojíní zasaženi do nejhlubší duše, pronikl jim až do srdce, obměkčil jejich srdce tvrdá jak kámen, roztavil je a obrátil.

Čím větší je srdce, tím větší jeho moc, stejně jako zvuk svou sílu přijímá od velikosti ozvěny. A nyní představme si nekonečné Srdce Spasitelovo s jeho propastmi a hlubinami. Jak mocným musí být jeho volání!

V pobožnosti k Srdci Ježíšovu volá k nám Srdce Vykupitelovo, otevřme své srdce, naslouchejme jeho volání, učinme tuto pobožnost záležitostí svého srdce.

Ona je dále výkřikem bolesti našeho Spasitele, je jeho smrtelným výkřikem. Srdce Ježíšovo volá v hořkosti své bolesti, v hořkosti smrti, jako hlasitě a naléhavě vykřiklo na Kříži. O bolesti, o převeliké bolesti mluví obraz Srdce Ježíšova. Spatřujeme tu Srdce s otevřenou ranou, ovinuté trním, ukřižované. O čem jiném má takové Srdce mluvit než o slzách, bolesti a utrpení? On je nazýván v Písmě mužem bolesti. Každá bolest pálí však nejmocněji v srdci.

Volání Spasitele v pobožnosti k Srdci Ježíšovu je výkřikem bolesti, je výkřikem umírajícího. Není v něm zcela zvláštní, pronikavá moc? Výkřik bolesti, výkřik umírajícího proniká morek i kosti. Kdo slyšel někdy výkřiky smrtelné úzkosti ubohých obětí při nějaké katastrofě, ten dovede o tom vyprávěti. Po dlouhé týdny zní mu opět a opět v sluchu. Mnohého zlosyna smrtelný výkřik jeho oběti tak trýznil, že se dobrovolně udal soudcům, jen aby utlumil tento hrozný křik. Proč vykřikl Spasitel tak mocně, proč volá jeho Srdce ještě nyní v bolestech a mukách?

Jako trny zabodávají se hříchy světa do ubohého Srdce, jako rána kopím proniká je nevděk, lhostejnost a chlad lidí. Tělo Spasitelovo mělo mnoho ran od bičování, křižování a trním korunování. Nejhloběji až do nitra přesvatého těla, až do Srdce pronikla jen rána kopím. Bolesti srdce jsou největší bolesti, větší než všechny bolesti tělesné. Rána v Srdci má nám to naznačiti.

Bolesti srdce způsobují nám však především ti, kteří stojí našemu srdci nejbliže. Ti zasahují naše srdce. Proto nařiká Spasitel méně nad svými katany a mučiteli, než nad těmi, kteří zranili jeho srdce, nad Jidášem a židovským národem. Ti probodli je kopím.

Katolíci, řeholníci a kněží jsou Srdci Ježíšovu nejbližší. Oni jsou to též, kteří svými hříchy Srdce Ježíšovo nejčastěji a nejhloběji zraňují.

Náš chlad, náš nevděk, naše lhostejnost drásají a mučí ubohé Srdce Vykupitelovo. Pochopím to a vezmu si to k Srdci? V bídě a umírání volá Spasitel ke mně, výkřik sám poltí tvrdé skály, mělo by mé srdce tomuto volání vzdorovati? Neměl by tento bolestiplný výkřik Spasitelův trvale v mé duši zaznívati a mne konečně vytrhnouti z mé lhostejnosti a vlažnosti?

Pobožnost k Srdci Ježíšovu jest konečně voláním lásky Spasitelovy k mému srdci. Jak dlouho ještě budu proti lásce Vykupitelově stavěti tvrdé a vzpurné srdce? Všechna slova, která ve svém životě k nám mluvil, jsou slovy lásky. Ona naléhají na mne, útočí na mé srdce. Nyní ukazují nám ještě své vlastní Srdce. Z tohoto Srdce vychází ohnivý plamen. To je jeho láska ke mně, jeho žár lásky k lidstvu. Milovalo nás, vydalo se a stravovalo se za nás.

A přece mnohdy působí neartikulovaný, žádné slovo nevyjadřující výkřik více než nejvýmluvnější slova. Síla vnitřního pohnutí projevuje se jím mocněji. „Clamans voce magna emisit spiritum. — Zvolal hlasem velikým a vypustil duši.“ Byl to jeho poslední výkřik lásky, praví Otcové církevní, vykřikl z lásky, z touhy po nás.

Kdy konečně věnuji Spasiteli, Vykupiteli lásku? Již dlouho volá na mne. „Moje duše rozplývala se při hlasu miláčka,“ praví nevěsta ve Velepísni. A moje duše zůstává tuhá a ledová při posledním zvolání Spasitelově? Proč jen je má duše tak lhostejná k lásce Boží? Musí býti tvrdší a necitelnější než srdce nejnerozumnějšího tvora? Kvočí kvočnou, slyší ji kuřátka a běží k ní, pod její křídla. Právě s tímto příkladem něžné mateřské lásky srovnává se sám Spasitel. Volá však také k Jerusalemu a k nám pln bolesti obvinění: „Et noluiti. — Ty však jsi nechtěl.“

Naše vlastní vůle odporuje volání lásky, hlasu milosti Srdce Vykupitelova. Nejsou to trny, jež rozbodávají jeho Srdce?

Ó, kéž bychom ovinuli své srdce trním, aby pošetilá světská láska, nepřítelkyně pravé Boží lásky, byla v nás udušena! Ó, kéž bychom konečně zasadili svému srdci ránu, jež by otevřela naše srdce, vodu a krev každého chladu a naruživosti nechala vytéci a tak nás učinila schopnými a hodnými pravé Boží lásky.

Na svátek Srdce Ježíšova, v měsíci zasvěceném Srdci Ježíšovu vábí nás jeho obraz; jeho volání proniká k našemu Srdci! Budme poslušni napomenutí žalmisty: „Dnes, když uslyšíte jeho hlas, nezavrzejte svá srdce.“ (Žalm 94.)

Emauzy.

† P. Benedikt Coekoll.

Církevní hymny.

Svátek sv. Jana Nepomuckého.

(16. května.)

Hymny svátku pocházejí od neznámého skladatele. Jsou pravděpodobně ze začátku stol. 18., z doby, kdy byl prohlášen Jan Nep. za svatého (dne 19. března 1729 od papeže Benedikta XIII. v basilice Lateránské). Daniel Thesaurus hymnolog., Leipzig 1841—1855, T IV. 298 a n., má u těchto hymnů poznámku: *Hymni Breviarium Romani recentiores thesauro non inserti. De s. Joanne Nepomuceno. Ex indulto apostolico. Ohne Angabe des Verfassers. Schlosser, Die Kirche in ihren Liedern durch alle Jahrhunderte, Freiburg im Br. 1863, 2. Aufl., I., 297—304, 463, řadí je mezi hymny ze stol. XVI.—XVIII.*

112. *Invictus heros Numinis.*

K I. nešporám. Autor neznám.

Invictus heros Numinis,
mergendus unda fluminis,
stat fortis in silentio,
dum fit sigilli mentio.

Hinc rex minatur funera,
hinc tortor infert vulnera,
manus ligantur funibus,
artus cremantur ignibus.

Sed haec Joannes despicit,
nec regis iram respicit,
secreta non vult pandere,
horret sigillum frangere.¹

Stat mutus agnus innocens,
nil de tegendis proferens,
e ponte iustum deiicit.
stat; dumque rex nil elicit,

Hrdina Boží nezlomen,
než svržen byl do vodních pěn,
mlčí jak kámen hrobový,
tajemství svaté nepoví.

Tu hrozí mu král zlostí jat,
jej proto mučí krutý kat,
pouty mu ruce stahuje
a loučí údy spaluje.

Než pohrdá tím světec Jan,
nedbá, že král je rozhněván,
tajemství nechce zjevití,
hrozí se pečeť zlomiti.¹

Jak beránek tu stojí něm,
tajemství skrývá v nitru svém;
když nemůže nic dosáhnout,
král dá jej do vln uvrhnout.

¹ T. j. sigillum sacramentale, zpovědní tajemství.

Praeceps ab alto sternitur,
undis profundis mergitur,
mersum sed applaudentibus
undae salutant ignibus.

Stellae natant in flumine,
illi parentant lumine,
docetque caeli claritas,
quae sit Joannis caritas.²

* Da sempiterna Trinitas,
ut in bono sit firmitas,
aut lacrimarum flumina
mergant cadentum crimina.
Amen.

Střemhlav se řítí do hlubin,
vír vln jej pojal ve svůj klín,
pak rázem ztichlých vlnek rej
stříbrným svitem zdraví jej.

Po řece plují světla hvězd,
zpívají světci tichou čest,
a záře divná na nebi
světcovu lásku velebí.

* Trojice svatá s výsosti,
dej, ať jsme stáli ve ctnosti,
neb aspoň lítost veliká
nechť smyje viny hříšníka.
Amen.

113. In profunda noctis umbra.

K matutinu. Od neznámého autora.

In profunda noctis umbra
et gravi caligine,
lustrat aedem flamma munda,
sic iubente Numine.

Nocte nascitur Joannes,
astra caelo devolant;
nocte mergitur Joannes,
astra funus apparant.

Hinc cor eius igne flagrans
fortis urit caritas,
hinc ab eius corde manans
mira prodit suavitas.

Nunc amore cor bonorum
ad salutem pertrahit,
nunc timore cor malorum
a gehenna retrahit.

Do hlubiny tmy a v stíny
kraje kolem spícího
jasek plane dům jediný,
dle rozkazu Božího.

V tmavé noci Jan se zrodí,
hvězdy s nebe slítají,
v noci král jej do vln vhodí,
hvězdy pohřeb chystají.

Srdce jeho žhavým plane
ohněm lásky závrtné,
se rtů jeho sladkost kane
výmluvnosti úchvatné.

Uzdou lásky srdce čistá
k branám ráje přivádí,
strachem ty, jimž zhouba jistá
hrozí, od zla odvádí.

² Není divu, že hymnus tak velebí svátostnou mlčenlivost světcovu. Vzpomeňme slov sv. Jakuba: „Jestli kdo neklesá ve slově, je to muž dokonalý, mocen držeti na uzdě také celé tělo.“ (Jak. 3, 2.)

Pauperes solatur aere,
derelictis subvenit,
non sinit iustos iacere,
damna famae praepedit.

* Per Joannis sanctitatem,
o beata Trinitas,
mentibus da puritatem,
corde regnet caritas.
Amen.

Chudé dary utěšuje,
všimá si opuštěných,
spravedlivé povzbuzuje,
hájí jména nařčených.

* Pro Janovo svaté žití,
Bože jeden v Trojici,
rač čistotu v mysl vlítí,
žhavou lásku do srdcí.
Amen.

114. Vix in sepulcro conditur.

K laudám. Od neznámého autora.

Vix in sepulcro conditur,¹
signis Joannes proditur,
per cratium repagula²
intermicant miracula.

Hic eius hostes illico
pudore maesti publico,
ultrice dextra Numinis
poenas rependunt criminis.

Hic damna rerum flentibus
famaeve conquerentibus,
abducta res revertitur,
ablata fama redditur.

Hic corpus aegritudines,
tempus vicissitudines,
periculum securitas,
mortem fugit mortalitas.

Hinc viva lingua martyrís,
sed muta voce sanguinis
clamans, ut Abel, imbrobat,
regique crimen exprobat.

* Unius, o da, Trinitas,
triumque simplex Unitas,
ut qui Joanni supplicant,
id impetrant, quod flagitant.
Amen.

Sotvaže Jan byl pochován,
hned prozradí jej divy Pán,
mřížovím závor šlehá ven
jas divů mocným plápolem.

Tu krutí jeho katani
jsou velké hanbě vydáni,
prst pomsty Boží právě tu
jim připravuje odvetu.

Kdo strasti své zde zjevuje,
nad nařčenou ctí běduje,
co ztratil, se mu navrátí,
a dobrou pověst neztratí.

Zde mizí těla choroby,
i časů trpká období,
zla příval štěstí odstraní,
smrt krutou v dáli odhání.

Zde jazyk světcův živoucí.
Hlas krve jeho chladnoucí
jak Abelův v ráj proniká
a králi zločin vytýká.

* Ó Bože jeden v Trojici,
vyslyš své věrné věřící,
by těm, kdož Jana prosili,
se všechny prosby splnily.
Amen.

¹ Pokračování hymnu 112.

² Crates = pletivo, vazba. Repagulum = závory.

115. Jam faces, lictor.

K 2. nešporám. Autor neznám.

Jam faces, lictor,
ferat, et minantem,
iam ferox ense,
rabidumque tortis
vinculis ferrum,
sacra ni sacerdos
abdita pangat.

Sentiet vires,
animaeque magnae
prodigum pectus.
Violentus ira
non quatit recti
solida tenacem
mente satelles.

En ruit praeceps
tumulatus unda
martyr, et fluctu
placido silentem
naufragus linguam
melioris aevi
servat in usum.

At superiectae
facili natantes
amne discurrunt
rutilantque circa
martyrem flammae,
bene gesta plaudens
ornat Olympus.

Ornat et linguam,
rosei instar ignis,
vividam servans
et adhuc rubentem;
indicat, quaenam
fuerit tacentis
gratia linguae.

Přines již, drábe,
louče a tas dýku,
hrozivé kopí
připrav, ukrutníku,
přitáhni pouta,
skrytost nezjeví-li
kněz v hrozné chvíli.

Pozná však sílu
a v statečné hrudi
vznešenou mysl.
Marný vztek jej pudí,
nezlomí pevné
světa rozhodnutí
biřici krutí.

Již padá střemhlav
do kypící pěny
mučedník svatý,
jenž jazyk svůj němý
ve vlnách ztichlých
uchovává sobě
k lepší až době.

Po klidné řece
rozběhlé se plaví
do dálek tiše
kol světcovy hlavy
planoucí světla,
takto nebe vřele
ctí činy skvělé.

Proslaví jazyk,
jak oheň se skvící,
chrání jej živý
a stále se rdící;
v jaké byl přízni
světec mlčelivý,
hlásá všem divy.

* Sit decus Patri
Genitoque, sanctum
Spiritus laudent,
ab utroque puris
qui calet flammis,
sine fine psallens
orbis uterque.
Amen.

* Buď Bohu Otcí,
Synu jeho sláva,
i Duchu, který
z obou neustává
plát čistým ohněm,
ať zní v rajskou dáli
světem zpěv chvály.
Amen.

Svátek nejdražší Krve Páně.

(1. červenec.)

Svátek byl nejdříve slaven v kongregaci misií nejdražší Krve. Zakladatel této kongregace, římský misionář Kašpar del Buffalo (1786—1837), dal podnět k tomu, že svátek byl rozšířen na celou církev. Když totiž byl papež Pius IX. v Gaětě, poradil Buffalo Sv. Otcí, aby učinil slib, že zavede svátek nejdražší Krve, bude-li zachráněn Řím. A vskutku. V předvečer svátku vtáhli Francouzové vítězně do města jako osvoboditelé. Poté 10. srpna 1849 vyšel příslušný dekret, jímž svátek ustanoven pro celou církev. Při liturgické reformě papeže Pia X. byl dnešní svátek přeložen z první neděle červencové na 1. červenec.

116. Festivis resonant.¹

K nešporám. Autor neznám.

Festivis resonant
compita² vocibus,
cives laetitiam
frontibus explicent,
taedis flammiferis
ordine prodeant
instructi pueri et senes.

Ať píseň slavnostní
po cestách² zaznívá,
ať s čela občanů
radost se usmívá,
ať v řadách semknutých
s planoucí smolnicí
kráčejí starci, mladíci.

¹ Vzhledem k úpravě tiskové bylo nutno rozdělit první tři verše každé slohy na dva řádky. Metrum hymnu, t. zv. asklepiadská sloha, je již známa. (Srv. Te, Joseph, celebrent, Sanctorum meritis atd.)

² Compitum = cesta, zde: křížová cesta. První sloha popisuje světelný církevní průvod, ubírající se za zpěvu a svitu pochodní po křížové cestě.

Quem dura moriens
Christus in arbore
fudit multiplici
vulnere sanguinem,
nos facti memores
dum colimus, decet
saltem fundere lacrimas.

Humano generi
perniciēs gravis
Adami veteris
crimine contigit:
Adami integritas
et pietas novi³
vitam reddidit omnibus.

Clamorem validum
summus ab aethere
languentis Geniti
si Pater audiit,⁴
placari potius
sanguine debuit
et nobis veniam dare.

Hoc quicumque stolam⁵
sanguine proluit,
abstergit maculas,
et roseum decus,
quo fiat similis
protinus Angelis
et Regi placeat, capit.

Na kmeni tvrdém když
umíral přibit Pán,
krev jeho kanula
v krůpějích z mnohých ran,
v památný toho den
každý z nás žalem jat
na čin ten měl by vzpomínat.

Lidský rod ubohý
Adamem proradným
s výšiny nadhvězdne
sražen byl smrti v klín,
nového Adama³
netknutá čistota
vrátila všem dar života.

A když hlas strádání⁴
dobrého Ježíše
nejvyšší Otec z hvězd
uslyšel, tím spíše
drahou krví jeho
usmířiti se dal,
nad námi by se slitoval.

Kdo v Krvi nejdražší
šat duše⁵ obmyje,
smyje s ní všechn kal,
že jako lilie
zazáří podobná
andělům ve výši,
drahou stane se Ježíši.

³ Srovnání Krista Pána s Adamem vzato jest z listu sv. Pavla k Řím. 5, 12—21.

⁴ Zde navazuje básník na slova apoštola národů: „On pak, přinášeje za dnů vtělení svého modlitby a prosby s mocným voláním a slzami k Tomu, jenž jej mohl zachrániti před smrtí, vyslyšen jest pro svou vznešenost.“ (Žid. 5, 7). Proto nelze zde mysliti na jediný okamžik v životě Kristově, nýbrž podle slov sv. Pavla na „dny života jeho“.

⁵ Stola, oděv; zde v přeneseném smyslu, stejně jako křesť se nazývá stola candida, t. j. bělostný šat. Básník zůstává při obrazné mluvě a přirovnává nato milost posvěcující ke kráse růže (v překladu k lilii, odznaku čistoty). „Blahoslavení, kteří obmyli roucha svá v Krvi Beránka“ (Zjev. 22).

A recto instabilis
tramite postmodum
se nullus retrahat,
meta sed ultima
tangatur; tribuet
nobile praemium
qui cursum Deus adiuvat.

* Nobis propitius
sis, Genitor potens,
ut quos unigenae⁶
sanguine Filii
emisti, et placido
Flamine recreas,
caeli ad culmina transferas.
Amen.

Kéž lidská nestálost
z bezpečné pěšiny
nesvede poutníka,
ať v žití jediný
cíl šťastně dospěje
a mzdu mu v kraji hvězd
dá Božský Vůdce našich cest.

* Slituj se nad námi,
Otče náš ve výši,
ty, za něž krev dal Syn,⁶
výkupné nejvyšší,
a jež osvěžuješ
Duchem svým blaživým,
k sobě vem, Bože, do výšin.
Amen.

117. *Ira iusta Conditoris.*

K matutinu. Autor neznám.

*Ira iusta Conditoris,
imbre aquarum vindice,
crimosum mersit orbem,
Noë in arca sospite,
mira tandem vis amoris
lavit orbem sanguine.*

*Tam salubri terra felix
irrigata pluvia,
ante spinis quae scatebat,
germinavit flosculos,
inque nectaris saporem
transiere absynthia.¹*

Tvůrce v hněvu spravedlivém
dravým vodám vydal v plen
zločinný svět, v moři divém
jen Noe byl zachráněn,
poté mocné lásky divem
obmyl krví celou zem.

Požehnaným oním země
deštěm když se omyla,
dříve plodíc hloží sémě
v jeden květ se rozvila,
hořké býlí přetajemně
v sladký nektar vylila.¹

⁶ Unigenae Filii = jednorozeného Syna, kde tvar unigenae je gen. communis.

¹ Celou slohu nutno bráti v přeneseném významu. Srv. naproti tomu slova Stvořitelova v Gen.: „Trní a bodláčí bude tobě plodili (země), a ty budeš jísti byliny polní.“ (Gen. 3, 18.)

Triste protinus venenum
dirus anguis posuit,
et cruenta belluarum
desiit ferocia:²
mitis Agni vulnerati
haec fuit victoria.

O scientiae supernae
altitudi impervia!
O suavitatis benigni
praedicande pectoris!³
Servus erat morte dignus,
Rex luit poenam optimus.⁴

Quando culpis provocamus
ultionem iudicis,
tunc loquentis protegatur
sanguinis praesentia,⁵
ingruentium malorum
tunc recedant agmina.

Te redemptus laudet orbis
grata servans munera,
o salutis sempiternae
Dux et Auctor inclyte,
qui tenes beata regna
cum Parente et Spiritu.
Amen.

Oné chvíle přemožený
had vyplivl všechen jed,
nenávisť rozlícený
šelem zkrotl divý hled:²
Beránkův boj dokončený
vykoupený slaví svět.

Výšino ty do hvězd čnící
nadpozemské moudrosti!
Žáre lásky stravující
srdce plné sladkosti!³
Na tvorstvu trest smrti lpící
vzal na se Pán s výsosti.⁴

Velká tíže naší viny
svolává-li na nás trest,
v onu chvíli přimluvkní
krev Páně naší nechť jest,⁵
tehdy mraků tmavých stíny
prchnou v dáli s našich cest.

Vykoupený tebe chválí
svět svůj poklad chránící,
Stvořiteli náš a Králi,
jenž jsi spasil věřící,
a jenž s Otcem, Duchem stálý
máš v nebi trůn zářící.
Amen.

118. Salvete Christi vulnera.

K laudám. Autor neznám.

Salvete Christi vulnera,
immensi amoris pignora,
quibus perennes rivuli
manant rubentis sanguinis.

Vás zdravím, rány Kristovy,
nesmírné lásky znamení,
z vás potok krví nachový
se věčně věků pramení.

² Smrtí Spasitelovou byly zhojeny rány, které vstoupily s hříchem na svět.

³ Srv. Řím. 11, 33: „Ó hlubino pokladů moudrosti a vědomostí Božích! Jak jsou nepochopitelné soudy a cesty její!“ „Vody mnohé (t. j. utrpení veliké) nemohly uhasit lásky Kristovy.“ (Píseň 8.)

⁴ „Obětován byl, protože sám chtěl... Raněn jest pro přestoupení naše, potřen jest pro nepravosti naše, zsinalostí jeho uzdraveni jsme.“ (Is. 53.)

⁵ „Ospravedlnění jeho Krví záchránění budeme jím od hněvu.“ (Řím. 5.)

Nitore stellas vincitis,
rosas odore et balsama,
pretio lapillos Indicos,¹
mellis favos dulcedine.

Per vos patet gratissimum
nostris asyllum mentibus,
non huc furor minantium
unquam penetrat hostium.

Quot Jesus in praetorio
flagella nudus excipit!
quot scissa pellis undique
stillat cruoris guttulas!

Frontem venustam, proh dolor,
corona pungit spinea,
clavi retusa cuspidem
pedes manusque perforant.

Postquam sed ille tradidit
amans volensque spiritum,
pectus feritur lancea,
geminusque liquor exsilit.

Ut plena sit redemptio
sub torculari stringitur,
suique Jesus immemor
sibi nil reservat sanguinis.

Venite quotquot criminum
funesta labes inficit;
in hoc salutis balneo
qui se lavat, mundabitur.

* Summi ad Parentis dexteram
sidenti habenda gratia,
qui nos redemit sanguine,
Sanctoque firmat Spiritu.
Amen.

Kroměříž.

Nad hvězdy jasné je váš jas,
nad růže, balzám je váš dech,
jste vzácnější než chrysopras,¹
sladší než nektar v bolestech.

Vy otvíráte předrahy
před bouří duším útulek,
kde bezpečny jsou před vrahy,
kam nedoléhá jejich vztek.

Ach, kolik ran snést musil Pán
i šatu svého zbavený!
Krev řinoucí se z mnohých ran
v krůpějích padá na zemi.

Ach, čelo Páně vznešené
ovíjí věnec trnitý,
a nohy, ruce vztažené
jsou tupým hřebem probity.

Když vydechl pak duši svou,
že miloval tak člověka,
hrot prorazil hrud' přečistou,
z ní dvojí pramen vytéká.

By dovršen byl spásy div,
do lisu hrobu vložen byl,
Pán nejsa sebe pamětliv
krev všechnu za nás vycedil.

Ó, pojd'te, kdož jste schýleni
pod tíží těžké nákazy;
z koupele této spasení
očistěn každý vychází.

* Po boku Otce Trůnící
vždy oslavován všemi buď,
on krví spasil věřící,
svým Duchem sílí křehkou hrud'.
Amen.

P. Jos. Škrášek.

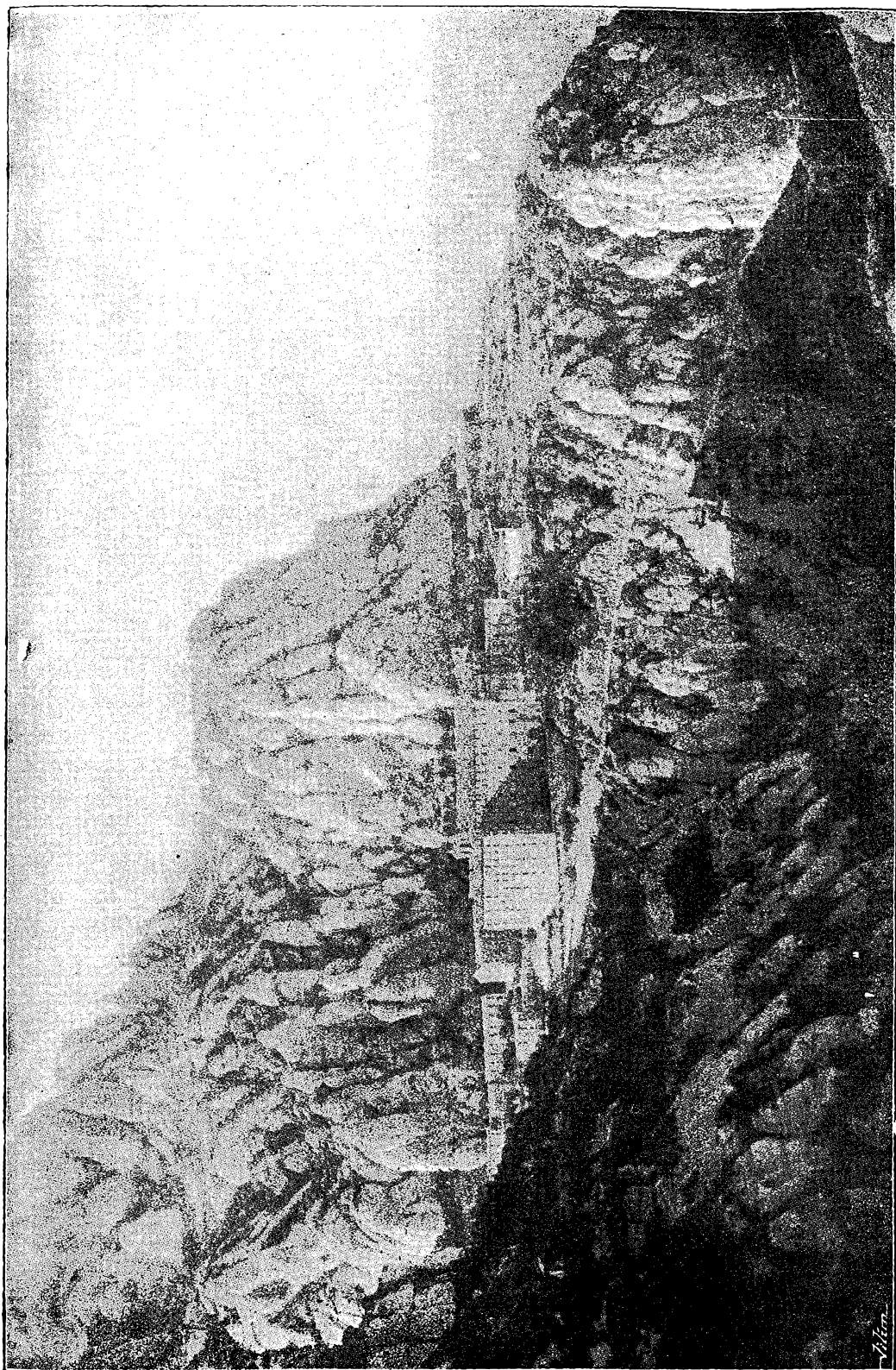
¹ Chrysopras, jeden z drahých kamenů.

Pokojný obrázek z hrozné noci.

Bylo na jaře r. 410 po Kr., když Alarich, mocný král Visigotů, po třetí rozbil své ležení pod hradbami Říma. Přítomnost všude tak obávaného nepřítele však Římány nijak nepřestrašovala. Byli naplněni zvláštní důvěrou, jež netkvěla ani ve statečnosti ani ve víře. Spoléhajíce jedině na vysoké hradby města, považovali za zcela nemožné, aby se Řím, „hlavní město a královna světa“, stal kořistí barbara. Obyvatelstvo, většinou ještě pohanské, vrhalo se přes nezadržitelně rostoucí nebezpečí do náručí všech rozkoší; veřejné hry v cirku a koloseu, smysly mámící veselí v zahradách a lázních denně znova zhoubně působily na zaslepený dav svým svůdným půvabem. Většina křesťanů opustila v houfech město již tehdy, když se nepřítel blížil, zatím co se jejich nejvyšší hlava, papež Inocenc I., vydala s poselstvem na dvůr do Raveny, aby požádala císaře Honorio o pomoc. Mnozí křesťané však zůstali. Zvláště kněží a duchovní považovali za věrolomnost zanechatí své ovečky a svaté hroby apoštolů zběsilosti barbarů.

Vyzýváme čtenáře, aby nás v těchto nebezpečných dnech provázel k vrcholům Celia, jednoho ze sedmi pahorků, na nichž se vypíná pyšné, svému zániku tak blízké město. Tam, nedaleko mateřského římského kostela, stojí dům, jenž byl často svědkem, jak svatí mučedníci kráčeli dlouhou živou ulicí; aby vyli v koloseu svou krev pro jméno Kristovo. Tento dům neměl na sobě nic zvláštního a podivuhodného; věnoval-li mu kolemjdoucí přece pohled, pak patrně proto, že jeho nuzný vnějšek byl zcela nezvyklým protějškem nádherných kol dokola stojících budov.

V tomto domě nacházíme večer 23. srpna jmenovaného roku dvě osoby vážně se radící. Necháme-li mluvit úzkostlivý výraz jejich tváří, je předmět jejich porady nemalé důležitosti. Oděv jednoho prozrazuje služebníka církve. Vysoká, úctu vzbuzující postava, sněhobílé, na prsou se vlnící vousy a jasný zrak dodávají mu neobyčejné důstojnosti. Je to Zosimus, jáhen od sv. Petra, na jehož bedra vložil Sv. Otec starost a řízení společné církve za své nepřítomnosti. Osvícen Duchem svatým, nesdílel lehkomyšlné smýšlení římského národa; budoucí katastrofa se mu zdála nevyhnutelná; proto všechny jeho myšlenky zaměstnávala starost o církevní poklad, jenž mu byl svěřen. Druhá osoba, s níž při této příležitosti jedná, je paní, jež zestárla ve službě Boží, jež jako

Pax, Praha-Emauzy.

Španělští benediktini se vrátili na Montserrat.

Archiv Pax, Praha.

Anna zasvětila své dny Pánu Bohu v postech, modlitbě a skutcích milosrdenství, což v prvních křesťanských dobách tak často považovaly paní a panny za svou zvláštní výsadu.

„Oroncie, jsi tedy ochotna celou záležitost převzít?“ pravil svatý stařec. „Kdyby ses měla báti o sebe nebo o své družky, jen řekni, přestože podle mého mínění by nebyl žádný dům tak vhodný, jako tvůj a že sv. Petr by našel sotva jiný útulek.“ — „Otče,“ odvětila Oroncie, „jak by mě to bolelo, kdybys nás chtěl z takových důvodů připravit o tak velké privilegium. Není mezi námi ani jedné, jež by nevyplnila tvé přání s větší radostí a neposkytla pohostinství svatému apoštolu. Ano, bude-li třeba, rády prolejeme všechny k ochraně svatého pokladu i svou krev, a to až do poslední kapky. Či nebyla by taková smrt podobna smrti mučednické?“ — „Zajisté, má dcero,“ odpověděl Zosimus a slavnostně se vztyčil na svém sedadle; „neboť bys nedala svůj život za drahokamy, ani za hmotné zlato. Svaté nádoby jsou víc než zlato; jsou majetkem sv. Petra a zasvěceny Bohu; mimo to jsou tam i relikvie nadzemské ceny a tyto chrániti před svatokrádežnou rukou je úkon víry, jemuž by Bůh neodňal mučednické koruny. Než buď dobré mysl! Nebezpečí není tak veliké. Barbaři se budou shánět po pokladech spíše v domech služebníků církve než v tvém.“ — „Ale, Otče, je nebezpečí opravdu tak blízko?“ tázala se Oroncie se zpytavým zrakem a dětinnou důvěrou. „Vždyť se zdá, že ve městě není nejmenší obavy. Z cirků zaznívá po celý den jen radostné volání jako by Řím slavil některý ze svých starých triumfů a ne jako by byl na pokraji záhuby, jak ty pravíš.“ — „Mé dítě, mé dítě,“ odvětil stařec. „Co jsi zapomněla na staré přísloví: Koho chce Bůh zahubit, zbaví ho nejdříve rozumu? Tento lid pohrdl napomínáním a vyzváním k pokání. Nevěří, že nechtějí věřiti; nevidí, že je jejich vášně zaslepily. Pohled' na toto krásné nebe, jež na vrcholcích albánského pohoří tone celé ve večerních červánkách. Překrásný pohled, vpravdě: předobraz našeho věčného odpočinku. Tak jasné, tak čisté, bez poskvrny! A přece — můžeš to spatřit pouhým okem — je toto čisté nebe zachmuřeno. Neboť ve dne i v noci vystupují z tohoto města mraky, mraky lidské neřesti, tak husté, že by se jimi i polední slunce proměnilo v noc. A z této tmy ustavičně zaznívá hlas: ‚Běda‘ a ‚Pomsta‘! a toto ‚běda‘ nebude váhati, aby se na nás sneslo.“ — „Dobrý Otče,“ úpěla Oroncie, „vždyť ještě nebyl učiněn na hradby žádný útok a nedopadla ani jediná rána,

co tě přece nutí mluvit tak vážně?" — Zosimus se usmál. „Ovšem,“ pravil, „nemohu se chlubit darem proroctví, avšak kde stačí naše přirozené smysly, tam není třeba Božího zjevení. Proto, ačkoliv jsem jáhen basiliky sv. Petra, nepokládal jsem za nedůstojna sebe státi na stráži na hradbách. Ano, po příchodu Alarichově bylo jen málo dní, ve kterých jsem jako setník císařské gardy nevykonal svou pravidelnou vojenskou obchůzku. Rozumíš teď, Oroncie? Před dvěma dny ležely nepřátelské stany ještě nepřipravené a v nepořádku roztroušené po Kampanii. Než dnes ráno se celé ležení značně pohnulo. Husté zástupy pochodovaly proti salarské bráně. Tam bude podle mého mínění učiněn útok. Neboť brána je špatně střežena a Alarich je znám svými neočekávanými manévry.“ — Zosimus umlkl. Zbožnou paní pronikla hrůza. „Jak, Oroncie, ty se bojíš?“ dodal něžným hlasem. „Což jsi již dávno netoužila po takových dnech?“ — „Ne, Otče!“ odvětila rozhodně, „nebojím se. Chvěji se jen při pomýšlení, jak mnohé duše, jež se dosud vzpíraly pokání, dříve než slunce po druhé zapadne, budou souzeny a odsouzeny. Když je však, jak pravíš, tak blízko doba, kdy Pán podle slov našeho apoštola dá vypít velkému Babylonu pohár svého hněvu, může se to mít za zlé slabé ženě, když se táže: Co z nás bude?“ — „Máš pravdu, má dcero; opravdu nevíme, jak o nás nebe rozhodlo. Než ať žijeme či umíráme, jsme v rukou Božích; a co také může na toto město přijíti? Vždyť svatí to tak často řekli, že když Pán po posledním soudu světa stvoří novou zemi, na níž bude vládnouti žezlo spravedlnosti, tu bude i Řím, v němž byla prolita krev tolika svatých mučedníků, sice souzen a hluboko snížen, ne však zničen, nýbrž opět povznesen k velké slávě a svatosti. Ano, musí přijíti soud, má-li Řím opět obléci nádherné roucho milosti a zazářiti jako nový Jerusalems. Co Bůh činí, dobře činí.“

Zosimus nemohl již déle prodlévati, proto se rozloučil a odešel. Avšak ještě dlouho po tom, co opustil dům, zaznívala v duši křesťanské panny jeho slova, vnuknutá mu Duchem Božím.

S líbeznou vážností ubíhala hodina za hodinou. Noční stíny klesaly hlouběji a hlouběji, až tmavá noc zahalila jako smuteční závoj obrovské město světa. Ulice hlaholí všude hlukem radostného, veselého života. Všude panuje jásot a radost, pouze v chudém domě na Celiu se tráví noc na modlitbách. Ještě na okraji propasti vyzývá lehkomyšlné město svým hříšným jednáním Boží spravedl-

nost. V tiché komůrce však vysílá několik křesťanských panen ustavičné vzdechy k nebi o milost a ušetření Říma, celého okrsku zemského.

Do díla, jež na ně čekalo, se ještě nedaly. Teprve když se noční tma stala hustší, odvážil se Zosimus poslati sv. nádoby od sv. Petra do domu Oronciina. Tam byly v odlehlém pokoji co nejpečlivěji uschovány. Bohu zasvěcené panny se rozhodly, že ztráví noc na modlitbách. Tak se také stalo. Již se blížila půlnoc. Venku počaly hlasy radosti znenáhla tichnouti. Poslední kroky nočních hýřilů, vracejících se domů, zanikly. Řím je pohroužen do hlubokého ticha. Ó nešťastné město, kéž bys to konečně poznalo! Naposledy vylévá hvězdné nebe své tiché, pokojné světlo na nedostiznou krásu tvých paláců a zahrad. Dnes ještě šumí ve větvích tvých oranžovníků noční vánek a na svých perutích odnáší sladkou vůni jejich lístků, zítra však již budeme kráčet pustým žárem, jež budou vydechovati tvé rozvaliny!

Noc pokročila v tichosti o další hodinu. „Oroncie, slyšíš ty zvuky?“ volá přestraseně jedna z bdících panen. „Je to sotva heslo strážce, ani zpěv pozdního hýřila, který hledá cestu domů. Není to ona měkce svěží hudba, jež k nám častěji zaznívala ze vzdálených zahrad. Je to pronikavé táhlé troubení. Gotové! Gotové!“

Brzy je celé město na nohou; však ach, na útěk nebo odpor je již příliš pozdě. Nepřítel už řádí v srdci Říma. Salarská brána, jež byla jen velmi nedostatečně střežena a otevřena zrádnou rukou, mu poskytla průchod. Ve všech ulicích vznikají požáry. Plameny mu svítí na cestu. Hořící chrámy a paláce se mu staly ukazateli cesty. Před nepřátelskými hordami se valí čtyřicet tisíc uprchlých otroků, dychtících po pomstě; neboť nadešel okamžik, aby smyli v krvi svých tyranů nenáviděné stopy svých okovů. Všechno zpuštění, jež Řím během tisíce let při dobytí cizích měst způsobil, je mu v této jediné noci splaceno. Jsou páhány nevyslovitelné mrzkosti; sedmipahrbkovité město stojí kol dokola v plamenech. Lid leží v ulicích jako posečená tráva, takže zůstalí na živu již nestačí, aby padlé pochovali. Forum, koloseum, kapitol, veřejná náměstí proudí krví a budovy a památky, jež zuřící oheň nezasáhl, zbořil, jak tvrdili očití svědkové, blesk.

Než ač postupoval Alarich tak bezohledně, přece musil na jeho rozkaz zákon zničení učiniti výjimku. Nikdo se nesměl opovážiti vztáhnouti ruku na kostel apoštolských knížat. Neboť jako všichni

cizí dobyvatelé Říma, byl i on naplněn nevysvětlitelnou, tajemnou bází před křesťanským jménem. Ba sám říkal, že netáhne na Řím z vlastního popudu, nýbrž donucen jakousi neviditelnou mocí, která ho žádá, aby vykonal nad svatým místem soud. Nikdy však a jakživ neužije zbraní proti sv. Petru. Totéž smýšlení panovalo v celém vojsku. Neboť ačkoliv vojáci dychtili po krvi jako divoká zvířata a hlad po zlatě a bezuzdné vášně je stravovaly, přece šetřili nejen prahů kostelů a svatyň, nýbrž i sami vybízeli mnohé křesťany, aby se tam utekli a tak unikli všeobecné zhoubě.

Neslýchané krveprolití ukojilo dosud teprve jednu vášeň, pomstychtivost. Následovalo drancování. Nedovedeme si učinit představu o pokladech, jež padly do rukou nepřítele. Umělecká díla nesmírné ceny byla pošlapána nohama a překrásné nádoby, bez ohledu na materiál, často jediným úderem sudlice na kusy rozbity. A když již nebylo nic, co by se dalo rozbít, mučili nejkrutějšími způsoby zajatce, aby jim prozradili skryté poklady.

Přenesení sv. nádob od sv. Petra do domu Oronciina nemohlo se provést tak tajně, aby o tom jednotliví občané nevěděli. Kterýsi, aby unikl jejich útisku a získal si jejich přízně, se jim nabídl, že je dovede k místu, kde jsou nesmírné poklady. Mocné rány, jež ihned dopadly na Oronciiny dveře, daly zbožným pannám tušit, že také jejich hodina přišla. Jsouce pevně přesvědčeny, že odpor by v tomto okamžiku zhoubu jen urychlil, očekávaly klidně přiblížení nepřítele. V několika minutách byl dům, jenž byl dosud místem modlitby, naplněn gotskými pleniteli. Jejich zjev by naplnil hrůzou silnější mysli, než nějakou pannu. Obrovské postavy, mající paže i nohy obnaženy, řvou ochraptělým hlasem divoce jedna přes druhou: „Ven s vašimi skrytými poklady, nebo jinak jste všechny dětmi smrti!“

Oroncie pohlédla na okamžik na zvednutou sudlici a planoucí oči držícího ji muže. Váhala; neboť dosud zněla v jejích uších Zosimova slova a její ruka se třásla po mučednické palmě. Než co by její smrt zmohla? Vždyť dostala rozkaz, aby s pomocí Boží obhájila a zachránila církevní poklad; její smrt by jej však jen tím jistěji vydala do rukou nepřítele. Přešel by přes její mrtvolu a po krátkém hledání by úkryt odkryl. Nyní se rozhodla. Jako Duchem Svatým osvícena, obrátila se s nebeským klidem na onoho z mužů, jenž se jí zdál býti vůdcem, a pravila: „Zcela správně ti řekli, že zde najdeš poklady nesmírné ceny. Pojd', ráda ti je ukáži. Ne-

boť pochybuji, žeš, přes všechno bohatství Říma, jež se této noci dostalo do tvých rukou, viděl něco takového, co já zde pod svou střechou skrývám.“ — Po těchto slovech přistoupila ke dveřím, jež uzavíraly tajemnou komůrku. Otevřela je a Gotové ztrnuli při pohledu na množství zlata, stříbra a drahokamů, tak bohaté a drahocenné, že i nejživější fantasie by to ani ve snu nevymalovala. Byly tam dary Konstantina a Heleny, masivní kříž z nejčistšího zlata, 150 funtů těžký, jenž obyčejně zdobí skříň apoštolů. Tu stály zlaté kalichy, celé posázené třpyticími se smaragdy, neobyčejně jemné a ozdobné práce, dále lampy a lustry každé velikosti a tvaru, všechny z drahých kovů, jakož i četné kadidelnice, jejichž zlato bylo diamanty doslova pokryto.

Gotský setník stál jako u vytržení, němý a bez pohnutí. Oroncie však přerušila nastalé ticho a pravila se stejně vážným klidem jako předtím: „To jsou svaté nádoby, jichž se užívá na oltáři sv. Petra. Jsem příliš slabá, než abych ti mohla odporovat. Máš-li chuť, vezmi je a jdi, avšak svatokrádež padne na tvou vlastní hlavu.“ — „Cože?“ volá zklamaný barbar pln strachu, „tento poklad je s oltáře sv. Petra? Můj král neválčí s Petrem. Nezaplátil bych to dostatečně svou hlavou, kdyby Alarich uslyšel, že jsem vztáhl ruku na poklad basiliky. Než, při Odinovi! Sám císařský palác neměl tak vábivé nádoby, jako je tamhle ta s třpyticími se drahokamy. Ne, ne! Alarich ji musí alespoň vidět; pak může naložit se sv. Petrem, jak chce. Hej, Ataulfe,“ zvolal na jednoho ze svých podřízených, „dojdi okamžitě ke králi! Řekni mu, že jsme odkryli poklad, který předčí i poklad zlatého domu. Patří prý sv. Petru, že však ho prosím, aby se vyjádřil, nechce-li se státi dědicem apoštolů. Blažený Petr,“ dodal, mluvě zlomyslně sám k sobě, „šlapal za svého života nohama po takových věcech; oč méně se bude nyní pro to v nebi kormoutit.“

Vojáci čekali za naprostého ticha na výsledek poselství. Také zbožné panny mlčely a zatím co nepohnutě stály, s očima zavřenýma, byly spojeny v bezslovné modlitbě s Bohem. Krátká doba, již byl Ataulf vzdálen, zdála se Oroncii dlouhými hodinami, neboť ji trápila nevyslovitelná úzkost, co se po jejím smělému počínání se sv. nádobami stane.

Konečně se Ataulf vrátil a hlásil kolem něho se tlačící tlupě: „Co nejpřísnější rozkaz králův zní: Nalezené sv. nádoby ihned a bez odmluvy odnést do basiliky sv. Petra. Ať se nikdo, komu je

drahá jeho hlava, neopováží vztáhnouti drancující ruku ani na nejmenší a bezcenný kousek. Také ženy, jež střeží sv. poklad, jakož i všichni křesťané, kteří se k nim přidruží, bud'tež bez úrazu dovedeni k sv. Petru!" — „Inu, no jo!“ mružel mrzutě setník; „Alarich má v tomto ohledu svůj vlastní názor. Má však také vlastní způsob, jak dodati svým rozkazům důrazu. Proto, kamarádi, nejlépe uděláme, když se dáme ihned do díla, abychom se snad v příští čtvrthodince nepekli, pověšeni za nohy, v plamenech tohoto domu.“

Ihned byly učiněny přípravy k odchodu a Oroncie a její družky se najednou octly — plny údivu — na cestě k sv. Petru — v průvodu barbarů, kteří nesli na svých hlavách sv. nádoby. Aby se však dostali k sv. Petru, musili jíti s celijského pahorku přes celé město. Půlnoční průvod působil podivuhodnou podívanou. Křesťané, kteří se připojili, zpívali hymny, jejichž zvuk se daleko nesl hořícím městem. Pohané i křesťané, přivábeni dobře známými, pokojnými zpěvy, vybíhali ze svých úkrytů, aby hledali záchranu ve stínu kříže. Průvod, vzrostlý již v nepřehledné množství, ubíral se místy zpuštění a vraždy tak spořádaně, odměřeně a zbožně, jako by kráčel posvátnými prostorami kostela k slavení velikého svátku. Gotští vojáci pak se přelí o privilegium pochodovati po obou stranách s obnaženými meči k ochraně sv. nádob. Tak dorazili k Tibeře, na jejímž druhém břehu se tyčila k hvězdnému nebi majestátní basilika sv. apoštolů. Ač i za našich dob je nesmírně krásná, přece můžeme pochybovati, zda by se nynější její nádhera mohla měřiti s onou, s níž ji Konstantin nejdříve vystavěl. Když průvod dostihl nádvoří, jež se tehdy, stejně jako dnes, před basilikou rozšiřovalo, byl vůdce Gotů úplně přemožen dojmem velkolepé krásy, jež se tu jeho očím naskýtala. Střed nádvoří zdobil vodotrysk, obklíčený porfyrovými sloupy překrásné práce. Byly na nich zobrazeny rozmanité křesťanské symboly, všechny z bronzu, mosaiky nebo nejjemnějšího mramoru. Nad ohromnou vodní nádržkou se zvedala čarokrásná jedle z pozlaceného bronzu, jež rozprostírala své zářící větve daleko nad vodou.

Po těchto obdivuhodných dílech přišli k basilice. Na vrchu ohromného schodiště, jež vede k vchodu, očekával průvod Zosimus a jeho družina. Můžeme si domyslit, jaké pocity se v jeho nitru rodily, když opět spatřil v onom podivuhodném okamžiku sv. nádoby a zbožné panny. Vojáci složili každý své břímě na zem

a plni svaté bázně poklekli na posvěcený práh. „Otče,“ pravil gotský vůdce, „vyplnili jsme Alarichův rozkaz a dopravili do bezpečí nádoby sv. Petra a jeho služebnice. Prosíme tě proto, propusť nás v pokoji; neboť náš pán by se méně bál spojených římských legií než zlořečení toho, jemuž ty sloužíš.“ — „Já nikomu nezlořečím,“ odpověděl stařícký jáhen, hluboce dojat. „Naopak, pro skutek, který jste této noci vykonali, prosím z té duše Boha, aby vám žehnal skrze ruku svého velkého apoštola. Odejděte v pokoji a uvažte, zda to, co jste nyní vykonali, není lepší než drancování a krveprolévání. Kéž přijde den, v němž se ve vašich duších znova rozezvučí ony křesťanské zpěvy; pak se rozpomeňte, že brány sv. Petra jsou otevřeny a že veliký apoštol je vždy připraven ukázati vám svou vděčnost.“ — Nato odešli Gotové v témže pořádku, v němž přišli. Kněží pak zdvihli sv. nádoby a šli se zástupem zachráněných křesťanů k oltáři apoštolských knížat a vzdávali slavné díky za podivuhodnou událost této noci.

A když vyšla nad městem, jež pohanská pýcha nazývala věčným, jitřenka, tu, kde před několika málo hodinami zářil veškerý lesk civilisovaného světa, ležela jen spousta pustých, dýmajících ssutin. Žezlo vlády bylo pohanskému Římu navždy odňato. Bez pohromy uchovaná basilika sv. Petra byla však úhelným kamenem svatými předpověděného nového, křesťanského Jerusalema.

Maredsous.

P. Thomas Elsässer.

Dvanáctisté výročí smrti sv. Wilibrorda.

Křesťanský západ, zvláště velkovévodství lucemburské a Holandsko, vzpomíná letos 1200. výročí úmrtí svého velkého apoštola sv. Wilibrorda. Dílem sv. Wilibrorda je založení kdysi slavného opatství Echternach v Lucembursku. Proto letošní jubilejní slavnosti soustředily se v krásné basilice tohoto bývalého opatství.

Svatý Wilibrord, apoštol Frisů, řadí se mezi velké apoštoly-mnichy, kteří získali pro katolickou víru západní Evropu. Jsou to: svatý Augustin z Canterbury, apoštol Anglo-Sasů, svatý Amand, apoštol Belgie, svatý Wilibrord, apoštol Frisů, svatý Bonifác, apoštol Germanie, svatý Anskar, apoštol severu, svatý Vojtěch, apoštol Prusů, svatý Ludger, apoštol Sasů; ti všichni v VII. až X. století rozsávali horlivě slovo Boží a přinášeli kulturu do zemí v severní

a západní Evropě. O životě sv. Wilibrorda máme dva hlavní prameny. Především jsou to „Církevní dějiny národa anglického“ od sv. Bedy Ctihodného, kde je zpráva o jeho apoštolské působnosti, zvláště o vyslání Wilibrorda k Frisům biskupem Egbertem, o jeho dvou cestách „ad limina“ k papeži Sergiovi, jenž mu dal jméno Klement a konsekroval ho na arcibiskupa utrechtského (r. 695), a konečně o bohatém ovoci jeho apoštolské působnosti v jeho nové vlasti. Nejdůležitějším pramenem však je „Vita Willibrordi“, sepsaná Alcuinem, opatem ze sv. Martina v Toursu. Tento životopis nebyl psán jako pramen přísně historický. Alcuin sám poznamenává v úvodu ke svému dílu o účelu knihy toto: „První z knih, psaná v prose, je určena k tomu, aby byla čtena veřejně, v kostele, v přítomnosti bratří“, a druhá kniha, „psaná ve verších, aby byla čtena soukromě, před žáky z Echternachu.“ Život svatého Wilibrorda, sepsaný o tři století později od Thiofrida, opata z Echternachu, nedodává v podstatě nic nového k vyprávění Alcuina, je však prosycen vším, co špatný vkus tehdejší doby přinášel rafinovaného.

Svatý Wilibrord narodil se v Northumberlandu r. 658. Otcem měl světce, svatého Wiligise, a jeho matce po početí dostalo se zjevení, že její syn bude mít zcela zvláštní nebeské poslání. Ještě jako dítě byl obětován otcem do kláštera v Ripon, řízeném svatým Wilfridem. Již jako dítě prospíval zvláštním způsobem v milosti a ve všech ctnostech. Po vzoru mladíků tehdejší doby složil profes v tomto velmi zbožném klášteře a stal se mnichem. Z jeho obličeje zářila andělská radost; nikdo ho nepředčil v pokoře a v horlivosti v duchovní četbě.

Když dosáhl Wilibrord věku 20 let, vzklíčil v jeho duši ideál: odcestovati do dalekých krajín a obracet pohany na křesťanství. Když dosáhl od opata svolení, Wilibrord se odebral k jakémusi biskupu Egbertovi, jenž podobně jako on byl horlivě apoštolsky činný. Spolu s ním a ještě s několika jinými odcestovali do Irska, kde s horlivostí tak svěží bylo pěstěno studium Písma sv. a kde byly konány kající skutky někdy až odstrašující. Tu ztrávil dvanáct let, oddávaje se vytrvale rozjímání, studiu a přísným skutkům sebezmrtnosti.

Konečně Egbert, byv zadržen svými spolupracovníky, posílá Wilibrorda, svého nejmilejšího syna, do nových, nevzdělaných krajín. Wilibrord dosáhl věku 33 let. Oheň horlivosti, který ho stravu-

je, nachází nové pole působnosti. Wilibrord plaví se mlhou obestřeným Severním mořem spolu se svými jedenácti spolupracovníky ku břehům Friska, nynějšího Holandska. Tam, kde nyní rozprostírají se úrodné lány a kde jsou statisíce květů, byly tehdy jen pustiny a zrádné bažiny. Výprava misionářů postupuje dále od mořského břehu po toku řeky až k hradu Utrechtu. Tam po několika letech, když se víra rozšířila v okolních krajích, Wilibrord stane se z milosti Boží biskupem. Téměř celých padesát let působí na této vinici Páně, staví kostely, zřizuje kláštery a získává duše pro víru křesťanskou. Jeho péče obrací se nejprve k západním krajům Frisie, sousedícím s říší Franckou; od r. 696, kdy byl vysvěcen na biskupa, s novou horlivostí se věnuje končinám severním, sousedícím s Dánskem. Jako spolupracovníků používá Anglo-Sasů, ale i nově obrácených Frisů. Jeho opěrnými body jsou kláštery, kde je uváděn ve skutečnost ideál křesťanského života. Tak vybudoval i v Utrechtě klášter sv. Martina, jenž se stal brzy semeništěm apoštolů pro tyto končiny, stejně jako i pro Germanii. Wilibrord sám, jakmile mu to apoštolská činnost dovoluje, uchyluje se sem a přidružuje se k cenobitskému životu, jenž je zde veden podle řehole sv. Benedikta. Roku 698 nebo nejpozději r. 705 zakládá slavné opatství Echternach, jež mu sloužilo za útočiště v dobách útisku. Ale tím vším není ještě zadostiučiněno apoštolské horlivosti Wilibrordově. Proto obrací i do Dánska „ad ferocissimos Danorum populos“, jejichž král Ongendus „je krutější než divá zvěř a zatvrzelejší než skála“. Wilibrord má tam malý úspěch, ale odnímá jejich zemi třicet jinochů, naději budoucího apoštolátu, jež po cestě katechisuje a na břehu jedné říčky pokřtí.

Jedním z důvodů, proč Wilibrord obrátil svou apoštolskou činnost do Dánska, byla malá horlivost, jako jevil král Frisů Radbod k obrácení. Když se nyní světec vrátil, události se řítí překotně. Pipin zemřel, a král Frisů využívá této příležitosti, aby setřásl jho Franků za jeho syna Karla Martela. Roku 716 zmocnil se celé Frisie a nic nepovažoval za důležitější, než poslati arcibiskupa a jeho druhy do vyhnanství, zničit většinu kostelů a znovu vybudovati pohanské chrámy. Dílo 25 let horlivé práce zdálo se býti zničeno. Vítězství Radboda mělo však krátké trvání. V roce 718 byl donucen podrobiti se Frankům a následujícího roku zemřel.

Od toho okamžiku počíná neplodnější, nejpříjemnější a klidné údobí působnosti sv. Wilibrorda. Světec mohl se navrátiti do

Utrechtu a tam se k němu připojuje misionář nevšedního nadání. Winfrid, jež dějiny znají pod jménem Bonifác, apoštol Germanie. Tito dva věrně spolupracovali po tři léta, a čím více pociťoval arcibiskup na svých bedrech tíži stáří, tím pevněji byl odhodlán učiniti Bonifáce svým nástupcem. Konečně arcibiskup projeví Bonifácovi svůj úmysl. Ten však se prohlašuje za nehodného k přijetí biskupské hodnosti a poukazuje na to, že nemá ještě kanonický věk k tomu určený, padesát let. Wilibrord, jemuž především šlo o blaho oveček mu svěřených, snažil se rozumnými důvody jinak pokorného a poslušného mnicha Winfrida pohnouti k povolnosti. Jednoho dne — bylo to brzy po tom — řekl Winfrid k arcibiskupovi: „Svatý a ctihodný Pastýři! Obdržel jsem od papeže Řehoře, blahé paměti, zvláštní posláni k národům germánským. Až do nyní ška svobodně jsem se podřizoval tvé autoritě, která nebyla v rozporu s tím příkazem, ale nemohu déle váhati splniti slib, k němuž jsem se zavázal. Bez příkazu Apoštolské Stolice nemohl bych svoliti k přijetí význačného svěcení biskupského. Prosím tě, dovol mi odejíti k těm národům, k nimž mne určil Otec věřících a k nimž jsem se připoutal.“ Muž Boží vyslechnuv ta slova bez váhání dal Bonifácovi požehnání a dovolení k odchodu. Bonifác nyní opustí svého učitele, ale z dějin víme, že na konec svého života uchýlí se opět do končin severní Frisie a tam 5. června r. 755 dosáhne palmy mučednické. Alcuin podává nám málo zpráv o posledních letech prvního arcibiskupa z Utrechtu. Tato léta byla věnována utvrzení a zcelení apoštolského díla. Jeho činnost byla též doprovázena různými zázraky, zvláště ke konci života. Téměř žádné podrobnosti nemáme o smrti sv. Wilibrorda. Zemřel jako jednaosmdesátiletý stařec 7. listopadu r. 739. Životopisec zmiňuje se jen o tom, že mramorový náhrobek, do něhož měly býti uloženy tělesné pozůstatky, byl shledán o půl stopy kratší. Nevěděli co činiti. Kam složit tělo, než bude nový náhrobek hotov? Modlili se proto a jaký div! Náhrobek se prodloužil a přizpůsobil tomu, jenž po staletí měl v něm přebývati. Autor jeho životopisu dodává, že v okamžiku pohřbívání za zpěvu žalmů bylo cítiti příjemnou vůni, jež vycházela z těla k veliké radosti všech přítomných.

Basilika Nejsv. Trojice v Echternachu uchovává význačné ostatky světce. Za vedení stavitele D. Böhma byla basilika k jubilejním slavnostem znovu opravena. Hlavní péče byla věnována hrobu sv. Wilibrorda, nad nímž byla zbudována monumentální konfese.

Posvěcení života.

(K svátku Navštívení Panny Marie.)

Nic obyčejnějšího než jeviště, osoby a vnější události našeho svátku. Dvě místa v Palestině. Sice krásná a půvabná, co se druhu týče, ale naprosto nic velikého a významného v našem slova smyslu. Dvě malá, venkovská městečka, jakých je na Boží zemi tisíce a tisíce.

Dvě ženy z národa, jedna mladší, druhá starší, obě prosté a jednoduché, jakých můžeme na zemi potkati nescíslné množství, aniž by vyžadovaly další, byť i sebemenší pozornosti. Musilo se totiž státi, aby někdo poukázal na to, že jsou obě, starší i mladší, pozeňnaného života. Ale ani na tom není naprosto nic zvláštního.

Co se děje podle lidského zdání? Mladší jde starší navštívit. Pozdravují se a mluví spolu. Tedy návštěva ženy je předmětem dnešního svátku, nic více. Samo pro sebe tedy něco velice všedního a naprosto nic zajímavého. Případ a událost, jakých skýtá všední život takřka na každém kroku nescetně mnoho.

Popatříme-li však na tuto obyčejnou scenerii očima víry, zavisitne a zazáří evangelickým světlem zjevení. Ó, jak získá na lesku a kráse! Jako obraz, jenž visí v nepříznivém světle, ve stínu, nevzbuzuje žádné pozornosti a povšimnutí, postaven však do správného světla, způsobí žár jeho barev takovou plnost lesku a krásy, že se nám jeví jako mistrovské dílo prvního řádu.

Co jsou to však za ženy? Největší a nejkrásnější světa: Maria a Alžběta. Obyčejná návštěva se přetváří v Navštívení, jímž nazýváme návštěvu, jež je spojena s udělením nadpřirozených milostí. Proudý světla a milosti zaplavují jednotlivé osoby. To nejsou již obyčejné ženy, prorokyně se objevují na jevišti. Zpívají Ave Maria a Magnificat. Tak nezpívala ještě žádná žena, žádný člověk. Pouze anděl udal takřka tón k těmto nebeským zpěvům, uhodil akord: při zvěstování Mariině, v počátečních slovech: Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum. Zvuky, jež nyní jako kadidlo naplňují srdce a chrámy všech generací a pokolení. Také prorokyně mizí s jeviště. Blednou, jejich obrysy se rozplývají v oslepujícím světle, jež vychází z jejich nitra, z jejich lůna. Měsíce mizejí, objevují se slunce. Největší ze zrozenců ženinych, přirozenému oku ještě skrytý v těle matčině, poskakuje, s chvěním a jáso-tem vztahuje paže po svém Mistru a Pánu, jehož je předchůdcem,

a dostává od něho, jenž podle těla je ještě nevyvinutý, přece však již muž, ano, Spasitel, Bůh sám, Světlo ze Světla, Lesk z Lesku, milost a život!

První skutek milosti, první vykupitelské dílo Člověkem stalého!

Jak se scéna změnila! Od pozemského k nebeskému, od obyčejného k nejvznešenějšímu, od lidí k hlubinám božství a z příběhu obyčejného života se stal veliký skutek Všemohoucího.

Jako nocí a temnotou znenáhla zasvítá zora, a tato opět mizí a přechází v slunce, zářící zdroj světla!

Takových návštěv, jež se staly Boží milostí opravdovými navštíveními, plnými milosti a požehnání, zaznamenává Písmo sv. více. Nejznámější je ona, jež je zaznamenána v 1. knize Mojžíšově, kapitole 18, verši 2—10. Jak se zdá vše všední! Abraham vidí tři cizince; s pravou orientální pohostiností je nutí, aby u něho zůstali. Nastane dojemná, ale zcela prosaická a obyčejná domácí scéna: Abraham sám přinesl vodu na nohy, pak vybral vlastní rukou nejlepší, nejtučnější tele, a dal je připravit. Pak spěchá do stanu ke své staré Sáře a poroučí jí, aby rychle napekla ze tří měr bílé mouky podpopelných chlebů. Když je vše hotovo, předloží tele, spolu s chlebem, máslem a mlékem svým hostům. Jak často viděl obyčejný život takové scény a příhody! Přirozený zrak neviděl při tom již ničeho. Ba ani Sára v tom více neviděla. Považovala to za vtip, jenž se při hostinách rád dělával, když jeden host mluvil o dítěti, jež prý ještě porodí. Smála se a dělala k tomu všelijaké poznámky!

Ale jak se potom tato jednoduchá, přirozená událost rozrostla! Učiněno při ní nesmírné zjevení Boží o potomstvu Abrahamovu a Boží soud nad Sodomou.

Naprosto nemusí jít o návštěvu andělskou, nebo dokonce Boží. K nespravedlivému a bezbožnému Labanovi přišel Jakub, a svým příchodem získal tchána kromobyčejné požehnání Boží, jak to sám Laban výslovně doznává, když praví: „Poznávám ze zkušenosti, že mi Bůh pro tebe žehná“ (Gen. 30, 27). Ano, návštěva docela obyčejného člověka nebo dokonce žebráka se může přeměnit ve velkolepé navštívení, jež odvádí od země a přivádí k Bohu a na onen svět! Záleží na něčem jiném. Spasitel sám praví: „Kdo vás přijímá, mne přijímá. Co jste učinili jednomu z nejmenších, mně jste učinili.“ A těmito krátkými slovy ukazuje na ohromně veliký skok, jež možno učinit se země do nebe, do onoho světa.

Z těchto vývodů plyne důležité poučení pro náš život. Lidská povolání jsou velice různá. Vůle Boží vede po rozmanitých cestách a drahách. Nejsou všichni určeni, aby ukojili přirozené city a chápání. Jak často musí duše, nesmírně jemně zladěná, jevící vlohu a sklon k nejvznešenějšímu a nejušlechtilejšímu lidskému povolání, konati nejprostší a nejprosaičtější práce. Taková pak snad vzdychá: „Jak mohu při takové, k zemi tlačící, všechnen vzlet ducha ubíjející práci dospěti výšin, jak se mohu odvážit vzletu k hvězdám? Kéž bych mohl státi jako kněz ve svatyni Páně! Nebo konati své modlitby a rozjímání v tiché klášterní cele, nebo v chrámu před oltářem Božím!“

U mnohých se může dostaviti také opovržení a podceňování obyčejných, nízkých prací, jichž se vyžaduje v domě a na poli. Domnívají se, že jsou na to příliš velcí a myslí, že jsou zrozeni k vyšším věcem!

O čistě přirozeném uspokojení duše a těla zde nemluvíme. To je něco jiného. Ale i to se dostaví, je-li tu přesvědčení, že království Boží se svými vrcholky a vzlety ducha, ba samy závratné výšiny milosti, jsou velice úzce spojeny i s docela nízkým povoláním a obyčejným zaměstnáním a prací.

To nejlépe vidíme na sv. Rodině. Největší osoby a nejobyčejnější, nejnižší práce!

Při vaření a pečení vykonávají se na Sáře zjevení a divy Boží! Při svatbě činí Spasitel svůj první zázrak! Uprostřed svých apoštolských prací a při psaní svých podivuhodných, hlubokých apoštolských dopisů pracuje Pavel jako stanař.

Jako nebeská rosa svlažuje tvrdé kamení i něžné, útlé traviny a květiny, tak spočívá i Boží jednání a řízení na každém druhu lidské činnosti a lidského života. Nechme je jen vládnouti v jeho sféře.

Naše úloha, celá naše úloha spočívá v tom, abychom dobře vykonali povinnosti a práce svého povolání. Ostatní, vyšší, nebeské přijde potom samo; to obstará Pán Bůh.

A ať je to cokoli, co činíme, musí to býti vykonáno podle příkladu Matky Boží při jejím navštívení: s láskou, pokorou a trpělivostí. Pak se u nás objeví, jako u Abrahama, tři andělé a přinesou s sebou nebe a jeho požehnání.

Z lásky ke své tetě Alžbětě a k Janovi v mateřském lůně konala nejblahoslavenější Panna na svůj stav, pohlaví a věk dalekou a

namáhavou cestu. Láska ji poháněla, aby bez rozkazu vykonala povinnost: aby blahopřála, aby nepovolána a neočekávána přišla k tetě a uctivě ji pozdravila. Poháněna velikou bliženskou láskou, nabídla se ochotně do jejích služeb, každou prací konala co nejlépe, pomáhala, kde a jak dlouho bylo třeba. Zvláště to byl dokonalý druh apoštolské lásky, že přinesla Janovi v matčině lůně očištění a posvěcení.

Nemusíme se rdít při této lásce Matky Boží, s níž s takovou horlivostí, ochotou a obětavostí sloužila jiným, nižším? Jak jsme my naproti tomu ve svém prokazování lásky pomalí a nestálí!

Kdybychom však plnili slova sv. Jana: „Nemilujme slovy a jazykem, nýbrž skutky a vpravdě,“ nebyly by pak všechny práce, ať by pozůstávaly v čemkoli, již tím odňaty této zemi a ponořeny do zlatého světla nebes?

Pokora Mariina září při návštěvě Alžběty neméně. Nemyslí již na to, s jakou úctou ji nedávno pozdravil anděl, jeden z nebeských knížat, že je již Matkou Boží a že v lůně nosí svého Syna, Pána nebe a země. Tato nejvyšší důstojnost ji nijak nezdržovala od toho, aby konala cestu prostě a jednoduše, s lidmi obyčejnými, a obstarávala u Alžběty nejprostší domácí práce. Přišla, abych mluvil slovy sv. Ambrože, jako příbuzná k příbuzné, mladá k starší. Nejenom přišla, nýbrž také první pozdravila a nepřála si ničeho více, než aby mohla své starší tetě při budoucím porodu pomáhat a sloužit. Neboť tak se to slušelo, aby panna z domu Davidova napodobila tohoto svého pokorného předka, jenž ne bez rozvahy řekl pyšné Michole: „Budu hráti před Pánem, jenž mne vyvolil a budu se ještě více pokořovati než dosud a budu opovržený ve svých očích“ (2. Král. 6, 21). V takové pokoře je pak již záruka povýšení a omlouštění se strany Boží. Brzy nato Maria zpívá: „Vzhlédl na ponížení služebnice své. Povýšil nízké.“

Plna trpělivosti konečně dělala Maria svá díla a práce u Alžběty. Přes tři měsíce zůstala u své příbuzné a zpáteční cestu nastoupila teprve tehdy, když nebylo její pomoci třeba a vše bylo vykonáno. Bez trpělivosti není žádné dílo dokonalé. A přece, co více chybí naší době a našemu váznoucímu, modernímu člověku, než trpělivost? Jak zvláštní trpělivosti je třeba při zdlouhavých a nepatrných pracích v domě a při ženských ručních pracích! Zdá se, že dnešní ženské pokolení již nemá této trpělivosti.

Proto se emancipují z těchto skromných ručních prací, jež se zdají býti malé, ve skutečnosti však jsou pro lidský život, především pro ctnostný a duchovní život žen velmi veliké! Hledají spolupráci v nejvyšších otázkách vědy, správy a vlády! S jakým prospěchem pro sebe a pro svět? To je ještě nezodpověděná otázka. Je jisto, že ta, jež koná s trpělivostí, láskou a pokorou ty nejmenší ženské práce, je první, skutečně emancipovaná žena. Maria, emancipovaná z hříchu a z obyčejného osudu a údělu žen, jenž je spojen s mužem a jemu podřízen, stala se Matkou Boží a Královnou nebes i země.

Napodobme Matku Boží! Dělejme své práce s láskou, pokorou a trpělivostí! Maria nosila ve svém lůně samého Boha. Pro něho, s ním a před ním bylo vše, co činila.

Říkáš, že lehko kráčí nebesky, kdo v sobě nosí nebe?

Spasitel odmítl ženě v Evangelii podobnou myšlenku. Na blahoslavení Matky Ježíšovy odpověděl: „Blahoslavení všichni, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho.“

Věříš-li v slovo Boží a miluješ-li je, je v tobě, a také nebe je v tvé duši, září-li v ní sluneční Světlo milosti. Nezapomeň na to a čiň vše před ním, pro ně a s ním, jako Maria. Jak učí sv. Tomáš, „směřují všechny tvé skutky, slova a činy do nebe, pokud jen jsi ve stavu posvěcující milosti“. Ale zesil tento mocný proud, tekoucí vzhůru, častějším vzbuzením dobrého úmyslu: „Aby ve všem byl Bůh oslaven.“

Pak krácej klidně po obyčejných stezkách života. Stanou se nebeskými drahami. Také na tobě vykoná veliké věci ten, jenž je mocný. Jak malíř zobrazuje Navštívení, budou tě doprovázeti andělé, zpívající a jásající, pod nohy ti budou sypati květiny, jež spolučlověk, jenž tě spatří, radostně zvedne a posbírání. Zde na zemi je to dobrý příklad, tvé dobré skutky, jež lidé vidouce, budou pro ně chválit Otce, jenž je v nebesích.

Emauzy.

P. Benedikt Coekoll.

Z B E N E D I K T I N S K É H O Ř Á D U

Pius XII. protektorem benediktinského řádu. Je starým obyčejem, že různé řády a kongregace mají v Římě většinou mezi kardinály tak zvaného protektora. Protektory benediktinské-

ho řádu byli obyčejně papežové. Pius XII. nyní rovněž brzy po nastolení převzal ochranu nad rodinou sv. Benedikta. On jako papež má též titul „Abbas abbatum — opat opatů“.

Jubileum abatyše Maury Oistyn O. S. B. Kylemore (Irsko). Tato první a jediná abatyše v celém Irsku od dob reformace slavila před nedávnem své zlaté profesní jubileum. Její klášterní družina bydlí v jednom z nejkrásnějších irských zámků, jenž kdysi náležel vévodům z Manchester. Sestry náležely až do světové války k opatství benediktinek v Ypern. Za války utekly do Irska a usadily se v tomto zámku. Přes 200 let stará abatyšská berla byla zachráněna z ohně bitvy u Ypern a jeden vysoký anglický důstojník přinesl do Irska kámen ze staré opatské kaple v Ypern, jenž ještě nyní je ukázován s velkou úctou.

Krátce před vánoci minulého roku zemřel v Collegetville **průkopník liturgického hnutí v Americe Dom Virgil Michel**. V Pánu zesnulý byl zakladatelem a vydavatelem významného liturgického měsíčníku „Orate Fratres“, dále děkanem školy pro křesťanské umění při universitě St. John Collegetville a současně jedním z nejvýznamnějších vůdců katolicko-sociálního hnutí. Od centrálního spolku Minnesota před dvěma léty zřízený „Ústav pro sociální studia“ u university St. John's děkuje za svůj vzestup P. Virgilovi. P. Virgil Michel přeložil též četná díla a pojednání z němčiny, franštiny a italštiny.

Také opatství Singeverga v Portugalsku pocítilo bolestnou ztrátu **úmrtím P. Antonio Coelho** dne 20. prosince 1938. P. Coelho byl duší liturgického hnutí v Portugalsku. Jeho péčí byl vydáván portugalský liturgický časopis „Opus Dei“, jenž záhy dosáhl vysoké úrovně. Zvláštní zmínky zaslouží jeho životní dílo „Kurs římské liturgie“ ve 4 dílech. O významu a ceně této knihy vydává nejlepší

svědectví ta okolnost, že byla přeložena též do franštiny a italštiny.

Dne 6. ledna zemřel ještě třetí liturgický pracovník, **opat Anskar Vonier** z Buckfastu v Anglii. Byl rodem Němec z Ringschnait ve Württembergu, přišel však již v mladých letech do Anglie. R. 1893 složil řeholní sliby a jen o několik málo let později stal se v Buckfastu převorem a profesorem theologie v Buckfastu a v St. Anselmo v Římě. V roce 1906 měl doprovázeti svého opata Dom Nattera na inspekční cestě do jižní Ameriky. Při španělských březích loď za bouře ztroskotala, opat přišel při tom o život. Klášter Buckfast nedostával dlouho žádné zprávy o Dom Vonierovi, takže byla domněnka, že zahynul s ostatními 300 oběti bouře. Za oba klášterní představené bylo slouženo i requiem, když neočekávaně došla zpráva, že Dom Anskar byl zachráněn dvěma malými portugalskými rybářskými lodmi a tak náležel k těm několika jednotlivcům, kteří přežili bouři. Brzy na to byl konventem zvolen za opata. Bylo mu tehdy sotva 30 let, ale pro svůj úřad byl obdařen všemi potřebnými vlastnostmi. Z opatství vytvořil výstavnou budovu. Za jeho vedení byl v 25 letech zrestaurován slavný opatský chrám, a kolují dokonce zprávy, že on sám spolu s několika spolupracovníky pomáhal nositi na stavbu kameny. Pro vnitřní výzdobu chrámu povolal zlatotepce z Cách. Napsal několik spisů prozrazujících theologickou hloubku a benediktinskou umírněnost. Zemřel ve věku 63 let. Anglický tisk po smrti opata Anskara mluvil o něm jako o nejvýznačnější osobnosti katolického světa.

Podobně jako předchůdce, je i **nový opat benediktinského opatství**

v **Buckfastu P. Bruno Fehrenbacher** rodem z Württemberska. Pochází z Mengen, kde se narodil r. 1895. Již v patnácti letech přišel do Buckfastu, kde o dvě léta později vstoupil do noviciátu. V roce 1919 byl vysvěcen na kněze. V koleji St. Anselmo v Římě studoval filosofii a po návratu působil v Buckfastu jako profesor filosofie a novicmistr. V posledních dvou

letech dlel ve Svaté zemi a v Syrii. Tam jej též zastihla zpráva o jeho zvolení za opata.

Úmrtí. V předvečer Hodu Božího svatodušního dne 27. května zemřel v našem opatství Br. Antonín Vrbík ve věku 69 let. Podrobnější zprávu o něm přineseme v některém z příštích čísel. R. I. P.

L I T E R A T U R A

Průkopnické dílo české bohovědné literatury. Za redakce znalců sv. Písem, Prolyty Písma P. Dr. Pavla Škrábala O. P., Prel. Dr. Tomáše Hudce, P. Em. Soukupa O. P., Dr. A. Klevety, Dr. Prokopa Švacha O. P., bude vydáno významné biblistické dílo „**Příruční slovník biblický**“. Vydání biblického slovníku je skutečnou událostí na poli české bohovědné literatury. S ním dostává se nám po první díla, které jako klíč otevírá základní zřídlo nejvyšších zákonů božích. Shrnuje pravdy věroučné a mravoučné i osoby a místa porůznu v Písmě svatém se vyskytující, uvádí tyto s vyznačenou definicí a náležitým výkladem, podle nejnovějšího stavu biblických výzkumů, v přehledném a každému srozumitelném abecedním pořádku, s udáním kapitoly a verše příslušného místa Písma sv. Ukazatel smyslu všech časů a vůdce ve všech životních poměrech, Písmo sv. stanovuje nejen pravdy věroučné a mravoučné, ale dotýká se všech s ním souvislých hospodářských, společenských, politických a kulturních oblastí života. „**Příruční slovník biblický**“ je proto universálním slovníkem, odpovídajícím na všechny důle-

žité otázky bohovědy. Diváme-li se na „**Příruční slovník biblický**“ pod tímto zorným úhlem, oceníme nejlépe jeho prvořadý význam a velký dosah. Duchovní řečníci najdou v něm nevyčerpatelný zdroj inspirace z biblických myšlenek a vždy pohotové citáty a příklady z Písma. Učitelé náboženství bohatství námětů k biblickým katechesím. Každý laik najde v něm odpověď na své vlastní problémy slovy Písma. „**Příruční slovník biblický**“ je výsledek čtyřleté práce odborníků ve sv. Písmě. Obsáhne na přibližně 800 stranách lexikonového formátu přes 1.000 hesel, celkem 1.600 sloupců tisku, t. j. přes 90.000 tiskových řádků. Bude vydán péčí nakladatelství Kropáč & Kucharický v Praze II., Spálená ul. 23, pro předem přihlásivší se subskribenty za nízkou subskripční cenu K 165.— brož. (váz. v plátně za K 182.—, v polokůži za K 195.—). Všem zájemcům doporučuje se velmi naléhavě včasné zaslání subskripční přihlášky. Subskripční lhůta končí 30. června t. r., úplné dílo vyjde celé najednou a bude v září t. r. v rukou subskribentů.

Pax, Praha.

Archiv Emauzy.

Ročník XIV.

Srpen 1939

Číslo 8.

Proměnění Páně.

„Pane, dobře jest nám zde býti!“

Lidská přirozenost Kristova krátce před mučením, v němž byla takřka k nepoznání proměněna jako rozšlápnutý červ, proměnila se před svými nejmilejšími učedníky v lesk a záři nebešťanů.

Bylo to divadlo, před kterým užaslým apoštolům tajil se dech. Duše jejich, které byly ve své lidské podstatě stvořeny jen pro takovou krásu, zcela přirozeně ji nechtěly opustit. A proto horká slova Petrova: „Pane, dobře jest nám zde býti!“

Ovšem toto proměnění mělo býti pouze krásným úvodem krvavého dramatu proměnění při ukřižování. Přes to však bylo zárukou, že se krvavá žertva Ježíšova znova a pro všechny věky promění v krásu nebes. A s ní i naše lidská přirozenost, která dědí všechno, co nám získal náš prvorozený Bratr.

Kéž by naše chladné duše uzřely krásu Ježíšovu ve Velebné Svátosti! Žádné mocnosti by nás nedovedly oddělit od Krista! Jak lehce by dovedly odolat všemu pekelnému vábení, neboť jedině u Krista, oslaveného a proměněného, jest dobře býti!

Jak máme toužit po této „Svátosti proměnění“! Vždyť ona je pro nás seménkem našeho vlastního proměnění!

Na tomto svém proměnění musíme okamžitě začít pracovat tím, že se oddělujeme ode všeho čistě pozemského, stáváme se duchovními a vnitřními a zůstáváme u Krista. Pouze On zná kouzelnou formulku nebeského Proměnění!

Emauzy.

P. Marian Schaller.

Setkání se knížetem Oldřicha se sv. Prokopem.

Nejstarší a nejdůležitější prameny o životě sv. Prokopa jsou latinský „Letopis mnicha sázavského“, sepsaný kolem r. 1177, a latinská legenda o sv. Prokopu, nazvaná podle prvního vydání, uveřejněného v „Acta Sanctorum“ Bollandistů r. 1721, „Legendou Bollandistů“, jejíž sepsání klade se do první polovice XIII. stol.

Z těchto dvou pramenů odvozeny v podstatě všechny ostatní pozdější legendy svatoprokopské, rozšiřované pak hlavně jen zázračnými událostmi z kláštera sázavského.

Srovnáváme-li oba nejstarší texty o životě sv. Prokopa, jak vyličily příběh setkání se knížetem Oldřicha se sv. Prokopem, shledáváme, že základní osnova, t. j. objevení svatého poustevníka knížetem, stíhajícím na lovu v hluboké lesní samotě jelena, jest v obou těchto nejstarších pramenech stejná. Podobný hagiografický motiv ozývá se ostatně i v starých legendách o sv. Ivanu, Vintří, Jiljím a j. Také úvod k vypravování o řečeném setkání v Letopise i v edici Bollandistů se shoduje. Bollandisté přejali jej doslova z Mnicha sázavského. Poté však pokračují analyticky a Bollandisté co do věcného obsahu příběhu téměř shodně. Ale Mnich sázavský plynou a uhlazenou řečí střízlivého historika, Bollandisté těžkým, pathetickým slohem a strojenými, umělými frázemi rozvláchného legendisty.

Letopisec končí své líčení dotyčného setkání krátce větou, že kníže Oldřich poručil se modlitbám Prokopovým a přijal ho za svého duchovního rádce, štědrá podpora mu poskytnuv.

Bollandisté rozšiřují vypravování příhody o věcné, legendárně zabarvené plus. Knížeti lovem unavenému zachtělo prý se pít. Sv. Prokop přinesl tedy nádobku s vodou, která, když ji znamením kříže požehnal, proměnila se ve víno. Oldřich, užasnou nad tím, vzdal díky Bohu a slíbil řídit se vždy radami svatého muže.

Tento druhý dějový prvek, jenž není u Mnicha sázavského, lze vysvětliti tím, že legenda Bollandistů, vytvořená v podstatných kusech na Letopise, sepsaném jediným autorem, vznikala po řady desetiletí prací více spisovatelů z různých dob, kteří ji doplňovali, rozšiřovali a měnili pod vlivem náboženské nálady dotyčných časů a jistě i místní tradice sázavské — vše to s dobrým úmyslem zvýšiti úctu k sv. Prokopu.

Místem setkání se knížetem Oldřicha se sv. Prokopem naznačuje

Mnich sázavský neurčitě chudičkou chyši, vystavěnou na vršku jakési jeskyně. Značně pozdější Legenda Bollandistů klade dějiště objevení světce Oldřichem určitě „na místo, kde se nyní slaví památka blaženého muže Božího“, tedy na místo, kde v době sepsání Legendy již stával na pravém břehu řeky Sázavy klášter svatoprokopský.

Starodávná místní tradice sázavská, udržující se v lidu podnes, pokládá sice za jeskyni sv. Prokopa podzemní kryptu pod presbytářem chrámovým, ale dějiště rozmluvy knížete Oldřicha se svatým poustevníkem klade ke studánce, zvané „Vosovka“, na levém břehu řeky Sázavy, kde je i kaplička ze XVII. stol. s nápisem, že na tomto místě sv. Prokop s Oldřichem se setkali.

Přesného data onoho setkání nelze bezpečně zjistiti. Krásl ve své knize „Svatý Prokop, jeho klášter a památka u lidu“ soudí, že se tak mohlo stát r. 1030.

Nelze ještě nepoznamenati, že o setkání knížete Oldřicha se sv. Prokopem z význačných legend svatoprokopských nemají vůbec zmínky t. zv. „Liber depictus“, pocházející asi z r. 1340, přes to, že čerpal hlavně z Legendy Bollandistů, a česká, prosaická legenda musejního „Passionálu“ z r. 1379.

Praha.

Minist. rada Jan Kakš.

Nemocnice v Hoře sv. Jana.*

V provincii Auvergne ve Francii je úzké, osamělé údolí, jež je se všech stran jakoby od světa odloučeno vysokými, hrubými horami. Na jedné z jižních vysokých hor tulí se malá vesnička, zvaná Hora sv. Jana, s osamělými, nízkými chalupami, jež jsou stupňovitě roztroušeny po hoře až k venkovskému kostelíčku, vypínajícímu se na stinné, rozlehlé skále. Kolem něho je prostrané, avšak nerovné místo, odkud se naskýtá diváku překrásný pohled na krajinu, rozprostírající se pod jeho nohama. Pozdravují vás tmavé, vážně vyhlížející jedlové lesy, holé hřbety hor, lesknoucí se kupy sněhu, zatíní co obrysy hor, ležících v dáli, se ztrácejí v hluboké modři nebe. Z lesnatých hor kynou vstříc libá, zelená údolí, z tmavého lesíku září oslepující bělost osamělé chaty a z nejbližšího údolíčka vysílá k nám svůj třpyt klidné jezero. Přidej k malebnému

* Povídka se zakládá na skutečnosti.

obrazu velebné ticho, jež koldokola vládne, a jeho krása je dovršena.

Zde, nedaleko malého jezera, na úpatí pahorku, stojí jednoduchý, skromný domek, k němuž přiléhá vesnický hřbitov, zastíněný jedlemi. Ještě nedávno v něm bydlil hodný muž — učitel z dobrých starých časů, který vždy v zimě shromažďoval kolem sebe mládež, aby ji zasvěcoval do tajů abecedy; v létě byla školní světnice zavřena a učitel se věnoval péči o svou zahrádku a kousek pole. Před několika týdny však, brzy po smrti své paní, zaměnil své malé obydlí za sousedící hřbitov. Zanechal jen jediné dítě, dvanáctiletou dceru Madlenu, jež vedla dále domácnost s jiným hodným sirotkem stejného věku. Zde prožila Madlena, neznalá světa, své mládí. Mimo neděli přišla do vesnice zřídka kdy. Za to všechno vědění otcovo přešlo na dceru: Madlena uměla číst, psát a mluvit čistě francouzsky, což na obyvatele Hory sv. Jana nebylo málo. Avšak osamělý způsob života nezůstal bez vlivu na dívčinu povahu. Dovedla hodiny seděti u kolovratu, nebo u šicího stroje, aniž pronesla jedinou slabiku; často hleděla zasněně na stinný hřbitov, nebo pohřížena do myšlenek, dívala se na čistý lesní potok, jenž se šumivě hnal přes skály do údolí. Jak často stála po vykonané práci u okna a pozorovala sluneční kotouč, jenž zapadal ve večerní nádheře za horu; bylo jí těžko oddati se nočnímu odpočinku, když úplněk zalil svou stříbrnou záplavou hory a údolí tiché krajiny; často musila býti upozorněna na pozdní hodinu, aby odtrhla své oči od dlouhých pozorování, když mlčenlivé šiky milionů hvězd vyšly na modré noční obloze. Její veliká duše, provanutá nábožensko-poetickým dechem, nalézala nepopsatelnou slast v pozorování přírody; krása a velkolepost Božího stvoření naplňovala její srdce láskou, modlitbou, nadějí a důvěrou. Zeptal-li se jí však někdo, nač při tom myslí, co pociťuje, nebyla s to mu odpověděti. Nikdo jí nerozuměl, protože ona sama si nerozuměla. A přece její přirozenost nikoho neodpuzovala. Byla něžná jako beránek, i když silná jako dub, mělo-li se prosaditi, co jednou poznala jako správné a dobré.

Než opustíme na okamžik klidný život na hoře; brzy se nám naskytne příležitost spatřit tuto dceru přírody na jiném jevišti a v jiném světle.

Dvě léta uplynula od smrti starého učitele. Nad divoce romantickou krajinou se vznáší jeden z oněch zářných zářijových dnů, jež jsou posledním osvětlením umírající přírody. Není slyšeti ani hlás-

ku; Hora sv. Jana, malá vesnice, je jako vymřelá. Pouze pan Dubois, starosta, tvoří výjimku. Je v plném proudu. Uděluje svému písaři takovou energickou důtku, že by nebylo těžké až na ulici zapisovati jeho slova do protokolu. Jak dlouho scéna již trvá a jak dlouho bude ještě trvat, je nesnadné uhádnout. Než, šťastný písaři! Jemné zaklepaní na dveře přeruší proud řeči rozlíceného mistra; a kdo vstupuje? — Madlena.

Starosta byl obyčejný sedlák, jenž sice svého písaře nekonečně předčil — jak se domníval — v důstojnosti, nijak však ve vědomostech. Nedovedl napsati ani řádky bez chyby. Zato byla u něho běžná slova: osvěta, civilisace, přestupky kleru. Faráři přiznával ve vesnici jen druhotné místo a ještě kromě toho myslil, že je ve svědomí zavázán, aby ho co nejpřísněji střežil a zásadně se stavěl proti všemu, co tento stařícký pán navrhl k duchovnímu blahu obce.

Ubohá Madleno, což neví starosta, že jsi v obzvláštní přízni farářově? Přicházíš-li s prosbou, špatně pochodíš!

„Ó, Madlena, jak řídká čest!“ poznamenal ihned uštěpačně pan Dubois, jakmile spatřil přes své těžké brýle dívku, „čímpak ti může má dobrota posloužit?“ — a neobyčejně důstojně opět usedl do svého úředního křesla. „Přicházím vás prosit o radu a pomoc,“ odpověděla Madlena s nebojácnou prostotou. „Snad jste slyšel, že jsem již před dvěma roky přijala do svého domu více starých churavých lidí z vesnice a s pomocí Boží je živila a opatrovala. Jejich počet se zvětšil a před rokem se mi podařilo pronajati dům zemřelého Mikuláše; než i to je už málo, neboť právě jsem musila odmítnout starou Kateřinu a ta mně naříká, že podle všeho zdání nastane velmi krutá zima.“

Starosta kývl několikrát hlavou, než jako ten, jenž, ač se věci zabývá delší dobu, přece by raději o ní nepronесl žádného mínění. „Očpak tě tito lidé žádají?“ řekl ostře, neboť na chudinu zpravidla huboval zrovna tak jako na klerus. „Poněvadž jsou tito ubožáci odkázáni na cizí pomoc, myslila jsem, že bych se vás měla zeptat, co by se aspoň dalo v mém postavení dělat,“ odpověděla Madlena jemně. Pan Dubois upřel na ni udiveně zrak a opovržlivě dodal: „A copak ti mám poradit, ty svatá prostoto?“ Madlena zpozorovala posměch, než nedala se přivést z rovnováhy, nýbrž mluvila se vším klidem své duše: „Myslím a myslila jsem tak víc než rok, že by se mohla nahoře na svahu, kde vyvěrá pramen, postavit nemocnice, aby se tam nemocným dostalo ošetření, chudým pak do-

mová. Ovšem, mé síly nestačí na takový podnik; neboť co je mzda chudé dívky, jež nad to živí velikou rodinu! Než Bůh, jenž mi dal prostředky až dosud živiti deset osob, mě jistě ani nadále nepustí.“

Pan Dubois mlčel, a zdálo se, že bojuje sám se sebou. Nejdříve měl pokušení, aby Madlenu za její obtěžování ihned vyhodil, než myšlenka na větší požitky, bude-li ještě nějakou chvíli zasypávat svou obět kousavým posměchem, ho od toho odvrátila. „Rozuměl-li jsem ti dobře,“ pravil proto s afektovaným klidem, „tož chceš nahore u pramene stavěti nemocnici.“ „Ano, s Boží pomocí,“ vpadla mu Madlena se vsí prostotou do řeči. „Dobře, ty hloupá huso,“ pokračoval dále; „obdivuji láskyplnou myšlenku, ale mám-li ti poradit, tož slyš: Jdi a stavěj svou nemocnici; myslím, že nikdo v obci proti tomu nebude nic namítat. Ale varuji tě: kdyby tě ještě jednou napadlo okrádat mě s takovými hloupostmi o můj drahocenný úřední čas, ihned ti uložím zákonitý trest!“

Madlena, aniž odpověděla jedině slovo, dívala se na starostu s takovým patrným soucitem, že se cítil nutkán, aby jí pro „drzost“ ihned uložil trest, jímž jí hrozil.

„Myslím, pane Dubois,“ pravila pak klidně, „že usilujete jen o to, abyste mě potupil. Já jsem neprosila, abyste mi poradil, zda nemocnici stavět mám či ne, neboť vím, že bude vystavěna, dříve nebo později; já jsem se vás pouze ptala, jak by se podle vašeho názoru daly k tomu opatřit prostředky. Chcete mi jako představený obce dát tuto radu nebo ne?“

Pan Dubois byl pyšný muž, ale jak to obyčejně u takových lidí bývá, zároveň také bázlivec. V Madleně se přepočítal; nebyla, jak myslil, hříčkou nálady; ačkoliv mluvila s obvyklým klidem, přece bylo v jejím tónu něco tak nepodmíněně velitelského, že bezděky jakoby před vyšší bytostí zastrašen ustoupil a oběma rukama se pevně držel lenošky. „Madleno,“ pravil po chvíli, „nejlépe bude, půjdeš-li; nedovedu ti v této věci poradit!“

Uplynuly dva roky od tohoto pozoruhodného výstupu. Madlena zažila mnoho trpkého, ale i mnohou radost. Od starosty se vrátila ke svým chudým sice smutná, ale ne bez chuti, aby se s novým zápallem lásky věnovala jejich opatrování.

Se všech stran ji stíhala bouře pronásledování, jakmile to, co dříve bylo známo jen farářům, se následkem její rozmluvy se starostou rozneslo po celé vesnici a daleko za ni. „Jak se může Madlena obírat takovou bláznivou myšlenkou, postavit nám nemocnici? Jsme

chudí, velmi chudí, ale co je ona? — Copak máme v naší malé vesničce tolik nemocných, že potřebujeme nemocnici? Musila pozbyt rozumu. Jak se nám za horami vysmějí, až uslyší o takovém bláznovství!“ Tisíckrát byly tyto věty opakovány, když kolovaly vesnicí. Aby byl kalich utrpení dovršen, bylo i místo, kde měla nemocnice stát, prodáno společnosti, a nad pramenem, jenž byl pokládán za minerální, postaven lázeňský dům. „Kde bude nemocnice teď stát?“ ptávali se jí posměšně, ale vždy dostali tutéž klidnou odpověď: „Tam, kde je to vůle Boží.“

Jiné události ji však zjevily očím všech vesničanů, starosty nevyjímaje, jako opravdového anděla. Neboť který muž ve vesnici byl tak srdnatý, jenž by se odvážil — tak jako ona — plahočiti se přes zasněžené hory, údolí a propasti, aby pomohl osaměle bydlící chudé vdově, jež byla v nebezpečí smrti? Která dívka ve vesnici by v době, kdy zachvátila obyvatele hrozná hlavnička, se stejnou láskou, obětavostí a vytrvalostí navštěvovala nemocné dům od domu, je ošetřovala a těšila?

Tedy dva roky uplynuly od oné rozmluvy a opět slyšíme mírné zaklepání na starostovy dveře. „Ó, to je Madlena,“ pravil starosta a radostně jí popošel vstříc. „Hádám, proč přicházíš.“ — „Inu, k vůli nemocnici,“ odvětila vesele. „Nenabyl jste onou strastí, již znova způsobila hlavnička, přesvědčení, že opravdu něčeho takového potřebujeme?“ — „To nepopírám,“ odpověděl pan Dubois, zatím co se rozpačitě škrábal za uchem, „ale kde vzít prostředky? — „To je právě, o čem bych chtěla s vámi pohovořit,“ odvětila Madlena. „Víte, že pramen na úpatí nesplnil nadějí, jež se v něj kladly a nedávno vypověděl služby; celá usedlost je dnes opět vypsána na prodej.“ — „Přirozeně, jako představený obce musím o tom vědět, ale co s tím?“ — „Dobře; naše nemocnice je tedy už vystavěna,“ odpověděla Madlena plna prostoty.“ — „Ale, děvče, ty blázníš,“ vpadl jí pan Dubois do řeči. „Madleno, ty mne nutíš k projevům, jež opravdu nemám v úmyslu. Víš, kolik usedlost stojí, o níž jsi myslila, že ji možno tak snadno získat?“ — „Ovšem, že vím. Poněvadž lázeňský dům bez pramene je zbytečný, a toto osamělé místo nemůže tak snadno sloužit jinému účelu, budou zaň žádati něco méně, asi 10.000 franků.“ — „A kde se těch 10.000 franků nabere?“ — „Bůh je dobrý, pane Dubois; všechno, co chci od vás vědět, je, kolik let, myslíte, že mi bude obec na tento obnos přispívat?“ — „Tobě přispívat? Co se mne týče, nedám ti na takový účel ani centimu.“ — „Docela dobře,“ odpověděla Ma-

dlena podrážděně, „ne každý bude tak bázlivě jednat; od nynějška se už nebudu obracet na vás, nýbrž na celou obec.“

Viděti Madlenu rozzlobenou, bylo něco tak kromobyčejného, že starosta ihned litoval své chyby a snažil se odvolati svůj výrok. „Madleno, pojd' sem, tak se přece nerozejdeme. Aby sis nemyslila, že jsem lakomý, tož ti teď pro tvůj úmysl slibuji 100 franků. Avšak věř mým slovům: jsem z nejbohatších lidí v obci. Nikdo jiný ti takový obnos neslíbí.“ — „Ostatní mi dají, co budou moci,“ odpověděla dívka. „Bůh je dobrý, on mi pomůže zbytek zaplatit.“ — „Dělej, jak myslíš, ale neutěšuj se růžovými nadějemi. Sám zde shromáždím večer v 7 hodin muže obce a oznámím jim svůj plán; můžeš pak přijíti, abys z jejich vlastních úst slyšela, co můžeš očekávat.“ — „Srdečný dík za vaši námahu; přijdu.“

Večer, přesně v 7 hodin, byla Madlena opět u pana Duboise. „Chci vám sdělit,“ začal starosta, když dvakrát nebo třikrát silně odkašlal, k mužům, shromážděným ve velkém počtu, „že tady Madlena, již dobře znáte, chce za 10.000 fr. koupiti lázeňský dům, jenž je právě na prodej. Avšak mimo 100 franků, jež jsem jí slíbil, nemá prostředků, aby zapravila tak veliký obnos, a proto by ráda věděla, kolik by byl každý z vás ochoten dobrovolně jí dáti.“ S opětným zakašláním si pan Dubois klidně sedl do své lenošky, jako ten, jenž dobře rozřešil svou otázku.

Mezitím přešel celé shromáždění studený chlad. Mužové zde stáli a jeden na druhého hleděl udiveným zrakem, aniž jediný promluvil a učinil nějakou nabídku. Madlena jediným pohledem prohlédla stav věci, že se totiž všichni, jako jeden muž, ustanovují na tom, nic jí nedáti. „Tedy není tu nikdo,“ pravila klidně, „jenž by mohl něco dát na nemocnici v Hoře sv. Jana?“ Ticho. Jen lehký pohyb. Starý lesník postoupil dopředu a ujal se slova.

„Madleno,“ pravil, „ty jsi opravdu hodné dítě. Že tě máme všichni rádi, to víš. Proto nepovažuj za tvrdost od nás, když ti nic nedáme. Nedáme ti proto nic, abychom tě neposílili v úmyslu, jenž je na naše poměry neproveditelný.“ — „Vždyť na vás nepožaduji celého obnosu, nýbrž jen tolik, kolik každý dáti chce a může,“ odvětila Madlena. „Pan Dubois mi již dal 100 fr., a kdybych měla stokrát tolik, byla bych u cíle.“ — „Ale právě v tom je ten vtíp,“ volal jeden ze shromáždění, „jak chceš stokrát tolik sehnat?“ — „Jako jsem sehnala onu stovku, již mi dal pan Dubois.“

„Pojd', Madleno,“ pravil teď starý lesník, „vidím, že vždy zůstane pravdivé staré přísloví: ‚Co žena chce, to se musí státi.‘“

Upisují 50 fr.“ — „Děkuji vám, lesníku,“ pravila Madlena s úsměvem. „50 fr. od vás a 100 od pana Duboise je 150 fr.“ — „Zaručuji se na 30!“ volal jiný. — „To činí 180 fr.“ — „Dávám dalších 30!“ volá třetí. — „To je 210 fr.“ Zkrátka každý chtěl něco dáti, takže upsaný obnos činil 550 fr. „Hled'te,“ pravila Madlena, radostí a vděčností vzrušena, „včera jsem neměla nic, dnes dopoledne jsem měla 100 fr. a teď mi dal Bůh do rukou již pětkrát tolik.“ — „Madleno,“ odvětil starosta, „ale se svými 500 fr. ses teď nedostala o mnoho dále, neboť kde vezmeš zbytek? Co se nás týče, nedáme už ani centimu.“ — „To nevím,“ pravila, „právě tak, jako jsem nevěděla, jakým způsobem dostanu těchto 500 fr., jež nyní mám.“ — „Dobře, považují sbírku za ukončenu!“ poznamenal starosta důstojně.

„Ne, strpení!“ volá starý lesník, jenž až dosud pozoroval se stoupajícím zájmem chytrost, vytrvalost a neochvějncu důvěru v Boha u mladé dívky. „Zdá se mně, že jsme všichni jednali jako nevděční lakomci. Je 500 fr. důstojná odměna za to, co tato dobrá dívka v době epidemie pro naši obec učinila? Což neodívala a neživila chudé, nenosila churavé na svých rukou jako pečlivá sestra, neoslazovala nemocným dlouhé bolestivé noci jako Anděl-těšitel? To musí každý z nás uznat. Abychom to však neoznámili pouze slovy, nýbrž také skutky, tož hlasuji nyní pro to, abychom poněkud šlechetněji uvolnili řemeny svých brašen.“

Ve shromáždění nastalo všeobecné pohnutí, a to, jak se zdálo, spíše v prospěch než v neprospěch mluvícího. „Ačkoliv s tím v podstatě souhlasím,“ mínil kdosi, „přece by se snad měla věc ještě odložit.“ — „Ale, nyní, když jsme pohromadě, nutno ji skončit,“ vyslovil se jiný, „jen by snad bylo dobře, kdyby Madlena opustila na několik minut místnost, aby mohl každý mluvit a jednat úplně volně.“ — Poslední návrh byl přijat a Madlena se vzdálila. Teprve po čtvrt hodině byla opět zavolána a starosta jí slavnostním tónem oznamoval výsledek jednání. „Madleno,“ pravil, „v uznání tvých zásluh jsme ti upsali ne méně než 3000 fr., kterýžto obnos bude dán do tvých rukou během příštích 14 dní. Dále ti připseme obnos 1000 fr., jenž byl původně určen na sad a k postavení důstojné tančírny. Nalož s těmito penězi podle své libosti, neboť jsme všichni přesvědčeni, že jich užiješ jen k dobru obce. Co se týká tvé myšlenky koupiti lázeňský dům, tu tě prosíme všichni jako jeden muž, aby ses jí vzdala jako něčeho nemožného. Neboť věz, že ti ode dneška nedáme ani centimu.“ — Madlena

poděkovala všem za neočekávaný dar a zdvořile se rozloučila. Až dosud své city ovládala. Jakmile však vyšla ven a pohlédla k jasnému, hvězdnatému nebi, přeteklo její srdce vděčností. Padla na kolena a z celé duše se modlila: „První krok je učiněn; jak ti zaň děkuji, ó Bože!“ — —

Opět uplynul téměř rok. Jsme na vrcholku léta. Žhavé paprsky poledního slunce padají do úzkého horského údolí. Jindy chodívalí vesničané o nedělích rádi ven: mládež se prohání po ulicích, staří pak zaplňují polní cesty, aby se potěšili plody své roční práce. Než dnes jsou ulice a polní cesty prázdné. Minulý týden přinesl mimo četné kapky potu neobyčejné horko; proč si alespoň v neděli neodpočinout v chladném stínu svých stavení? Avšak ne všem obyvatelům Hory sv. Jana bylo tuto neděli dopřáno užítí štěstí nedělního klidu...

„Nejsi ona dívka, jež dnes ráno stála u kostelních dveří v Ch.?“ ptala se vznešená dáma, jež dala 17 mil od Hory sv. Jana na silnici z Ch. zastavit svůj nádherný vůz. — „Ano, madame, jsem onou dívkou,“ odvětila Madlena skromně, neboť ona to byla, jež tu po namáhavé cestě ve stínu stromu obědvala kousek suchého chleba a doušek čisté vody. — „Sbíralas příspěvky na nemocnici nebo něco takového, není-liž pravda?“ — „Ano, madame, na nemocnici v Hoře sv. Jana.“ — „Kde leží Hora sv. Jana?“ — Madlena se udiveně podívala, že dáma neví, kde je Hora sv. Jana, ale ihned odpověděla: „Sedmnáct mil odtud, hluboko v horách, madame.“ — „A tys přišla z tak daleka, abys sbírala v Ch.?“ ptala se dáma udiveně. — „Ó, ano, a nyní jsem opět na zpáteční cestě.“ — „Ukaž mi, kolik jsi dnes ráno dostala.“ — Madlena rozbalila ihned s dětinnou prostotou svůj kapesník a položila jeho obsah dámě na ruku. „Tedy jen osm franků dostalas, tak málo?“ — „Ó, ne, to není málo, madame; byla jsem v mnohých kostelích, kde jsem za svou dalekou cestu dostala jen několik měďáků.“ — „Ty tedy pravidelně obcházíš vesnice?“ — „Ano, od několika měsíců pravidelně každou neděli.“ — „A chodíš pěšky?“ — „Dlouhý čas, když má cesta vyžadovala celý den, půjčoval mi pan farář svého koníčka; než nedávno ho nešťastnou náhodou ztratil v horách.“ — „Tedy pro nemocnici obcházíš?“ — „Ano, jen pro nemocnici, madame; co jiného by mne dovedlo tak daleko vzdálit od domova?“

Dáma se dívala se stále větším zájmem na slabou, a přece tak podivuhodně udřenou vesnickou dívku. „Jak se jmenuješ?“ po-

kračovala v otázkách. — „Mé jméno je Madlena, madame.“ — „Ale, Madleno, jak to přijde, že jevíš takovou horlivost pro nemocnici v Hoře sv. Jana?“ — „Poněvadž já sama bych chtěla koupit dům, který má býti nemocnicí.“ — „Cože, nemocnice tam ještě není?“ — „Ne, madame, ale já jsem už zaplatila notáři, jenž dům prodával, 4000 franků a dlužím mu jen ještě 6000 franků.“ — „Ale, Madleno, ty musíš být bohatá, že můžeš myslit na takový podnik.“ — „Ó, ne, madame; kromě toho, co mi dal Pán Bůh a dobří lidé, nemám téměř nic.“ — „Ale když jsi tak chudá, jak jsi přišla na takovou myšlenku?“ — „Poněvadž jsem přijala do svého domu již deset chudých, nemocných lidí, a pořád jich chce ještě více ke mně přijít.“ — „Jak? Tys přijala chudé?“ — „Ano, madame.“ — „Ale jak své chudé živíš? Jsi sama?“ — „Ne, je u mne ještě jedna dívka. Pracujeme ve dne v noci, abychom něco vydělaly, a mimo to máme malou zahrádku a kousek pole.“ — „A kdepak jsi vzala lůžka pro tak mnohé?“ — „Pán Bůh mi je poslal; já sama spím obyčejně na holé dřevěné lávce.“ — Tyto zprávy uvedly dámu v nejvyšší údiv. „Říkalas, že jsi za dům zaplatila již 4000 franků; kdo ti dal tolik peněz?“ — „Spoluobčané, jež jsem k tomu přiměla četnými prosbami.“ — „A co máš již na obnos, jež ještě dlužíš?“ — „Za 700 franků jsem prodala svůj vlastní dům, jenž byl pro mé chudé již malý, a dalších 900 franků jsem získala sbíráním a pozůstalostí starého muže, jehož jsem ošetřovala.“ — „Ale, mé dobré dítě, máš také vyhlídku, že zaplatíš zbytek — pohled, dělá to . . . 4400 franků — jež pak ještě dlužíš?“ — „Doufám jedině v Boha; neboť jsem již sbírala téměř ve všech kostelích a od obce nemohu již ničeho očekávati.“ — „Kdy musíš zaplatit?“ — „Letos, na sv. Martina, jinak je smlouva, již jsem s notářem uzavřela, zrušena, a mimo to ztratím polovici zaplacených 4000 franků.“ — „Mé dobré, předobré dítě, jak tě obdivuji! Vidím, že bez zázraku k cíli nedospěješ.“ Dobrá dáma sotva myslila v onom okamžiku na to, že právě ona bude nástrojem onoho zázraku. „Pojď sem, Madleno! Jsi hodné dítě. Já jsem ti dnes ráno dala u kostelních dveří příliš málo. Ani teď sice nemám u sebe mnoho peněz, ale budu na tebe pamatovat a pomohu ti sbírat.“ Madlena se blížila k vozu jako dítě, s pozdviženou zástěrou. Dáma jí do ní hodila pět zlatých, se slovy: „Modli se za mne!“ — a vůz odřachotil. — —

Uplynulo deset měsíců od tohoto setkání a po dlouhé, tuhé zimě stkví se tichá horská vesnice opět bujnou zelení jara. Vše-

chno žije. Sukovité jabloně na lučině se zdají, že se zlámou pod tíží květů. Tichá údolí hlaholí zpěvem ptáků a žádná zahrádka není tak malá, aby jí slastný máj nepřinesl nějakou květinu. Zdá se, že celá příroda chce oslavovat svátek, jenž dnešním dnem vesnici nastal. Dík úspěšným námahám oné šlechetné dámy se Madleniny tužby konečně po tolika bolestech splnily. Dlouho ždaná nemocnice stojí hotova a má býti dnes slavnostně otevřena, posvěcena a osídlena. Staletí neviděla Hora sv. Jana tolik cizinců; neboť se všech stran se jich sem hrne jako mravenců. Kdo hrdinku doprovázel po všechna léta na jejích stezkách, bude moci jen s dojetím přihlížet všemu, co se právě koná. Se sklopeným zrakem kráčí Madlena za velikým, slavnostně ověnceným vozem, jenž veze její největší poklad: chudé a nemocné. Po její levici vidíme důstojného představeného obce, ozdobeného třibarevnou úřední stuhou. Před vozem pak zaznívá ze sta dětských hrdel 113. žalm „Při východu Izraele z Egypta“. Nával cizinců je veliký a téměř na každém kroku je Madlena pozdravována radostným voláním. „Vidíš tam Madlenu?“ slyšíme matky říkati dětem, jež drží na rukou. „To je Madlena, jež nám dala nemocnici.“

Když přišli před budovu, nádherně vyzdobenou prapory, ujal se slova staříčkový farář a mluvil tak mocně o síle křesťanské lásky a podivuhodných cestách Boží Prozřetelnosti, že i starosta si opět kradmo stírá s oka slzu. Madlena naproti tomu, jež si za všech svízelností a bolestí minulých let uchovala klid duše, zůstává i nyní, na vrcholku štěstí a slávy, zcela klidná. Teprve když sama otvírá dveře nové nemocnice, cítí se city přemožena, padá na práh a hlasitě se modlí: „Jak podivuhodná je, Bože, tvá věrnost vůči těm, kteří v Tebe doufají; doufala jsem v Tebe a nebyla jsem zahanbena. Nyní propusť svou služebnici v pokoji, neboť mé oči viděly spásu, již jsi připravil k slávě svého lidu.“

Maredsous.

P. Thomas Elsässer.

Meditace ctih. Guiga převora kartuziánského.

Nakladatelství Vrin v Paříži vydalo před třemi lety ve sbírce „Études de Philosophie Médiévale“ vzácnou knihu, z jejíchž pokladů bychom zde rádi alespoň malou část českému čtenáři přiblížili. Věhlasný učenec a věrný syn Svatého Otce Benedikta, Dom.

André Wilmart, má beze sporu velkou zásluhu za to, že nám otevřel tento nezkalený pramen. Není sice jeho vydání jediné, jež dosud vyšlo tiskem; má však proti všem dosavadním vydáním tu přednost, že dokonale činí zadost zákonům, jež moderní metoda historicko-kritická pro podobnou práci stanoví.

Zahloubáme-li se — neboť jen v takovémto duševním rozpoložení možno přistoupiti k této knize — do jednotlivých odstavců, či — slohem, ne však obsahem, prostých axiomů, zjeví se nám celá duše tohoto mlčelivého kartuziána ve vsí své hloubce a šíři. A již po přečtení několika stránek zcela dáme za pravdu zmíněnému benediktinu, jenž staví tuto knížku po bok spisům samotného svatého Bernarda, Učitele Církve, a ve srovnání se světoznámou t. zv. „Zlatou knížkou“ Tomáše Kiempenského dává dokonce naší knize přednost jak co do hloubky myšlenek, tak do síly a hutnosti výrazu.

V usebranosti a nebeském klidu své cely, kde jako jeho veliký Otec a vzor Benedikt „pod zraky nebeského Dohlížitele sám se sebou přebýval“, nasbíral tyto drobné drahokamy, jež pak svým bratřím předal, aby jim usnadnil cestu k velikému Cíli.

Co se zevnější formy týče, nejedná se o nějaká delší pojednání snad o duchovním životě a pod.; kromě několika odstavců ke konci knihy, jež by se svou poměrně velkou délkou a svým rázem mohly označiti co menší rozjímání, je celá kniha složena z krátkých, dvou — tří — čtyřřádkových axiomů, průpovědí, jež na toho, kdo jim otevře vstup do svého nitra, zapůsobí dojmem takřka nesmazatelným. — Tato jadrnost a řekli bychom střídmost výrazu, spojená s opravdovou hloubkou a plností myšlenky, nás upomíná na některé z knih Starého Zákona, zvláště na knihu Moudrosti, a ještě více snad na knihu Přísloví, vzhledem k rozličnosti myšlenek a pravd, jež tu, obyčejně bez jakékoli vnitřní souvislosti, po sobě následují.

Jako ukázkou jadrnosti a hutnosti výrazu Guigova uvedeme tu několik z jeho axiomů.¹ Tak ku př. v kratičkých dvou řádcích vystihuje veškerý úkol křesťana: s jedné strany neúprosný boj „bez milosti“ vůči člověku starému, s druhé strany ničím neomezené pole lásky k Bohu a k bližnímu.

¹ Ježto je ve většině případů velmi nesnadno podati český překlad, jenž by vystihl jak myšlenku samu, tak i krátkost a jadrnost výrazu, podáváme tu pod čarou vždy též znění dotyčného výroku v latinském originále.

V ničem nepovoluj chťiči,
v ničem nezabraňuj lásce.²

Nesmyslnost a pošetilost přichylnosti k věcem tohoto světa ukazuje v celé její ubohosti:

Kolika je podrobena změnám to, co miluješ,
tolika i duše tvoje.³

Tutéž pravdu s lakonickou přesností vyjadřuje na jiném místě takto:

Zastyd' se, že drahým tobě bylo,
nermuť se, že zahynulo
to, co tak jako tak bylo k zániku určeno.⁴

S touto jadrností výrazu ruků v ruce jde u našeho kartuziána otevřenost a přímost, jakou bychom v jiných asketických knihách sotva kde našli. Z velké části možno však tuto vlastnost vysvětliti okolností, že — jak i vydavatel knihy Dom Wilmart dovozuje — kniha tato nebyla nikterak původně psána pro jakékoliv uveřejnění, nýbrž výlučně k vlastní potřebě a nutnostem duše pokorného převora.

Proti lásce k věcem tohoto světa:

Rozmlouvej s tím, čím se těšíš, můžeš-li.
Pakliže nemůžeš, zastyd' se, co modloslužebník.⁵

Na jiném místě k témuž tématu (slovo „děvka“ bereme zde v původním smyslu, tedy co „služka“, „služebná“):

Děvku miluješ hanebně,
to jest stvoření;
proto tolik běduješ,
když její pán, to jest Bůh tvůj,
zachází s ní podle své libosti.⁶

Konečně bychom tu ještě rádi ukázali na jinou vzácnou přednost, jež Guigovu knihu vyznamenává, totiž na jeho znalost skutečné lidské psychologie. Kdo by nežasl nad ostrostí jeho pohledu, jímž tento jinak všemu styku se světem uzavřený mnich proniká taje duše a téměř bezohledně pranýřuje její bídu a nízkost!

² Nil concessum cupiditati — nil velatum caritati.

³ Quot ea quae diligis casibus subiacent, totidem et animus tuus.

⁴ Pudeat dilexisse, non pigeat perisse necessario peritura.

⁵ Colloquere his, quibus frueris, si potes;
quod si non potes, erubescet te ydolatrám.

⁶ Ancillam diligis turpiter, id est creaturam;
ideo tantum cruciaris,
cum dominus eius, id est Deus tuus,
agit de ea quod bene vult.

Co pravdy je na př. v následujících slovech:
Podívej se, jak prodáváš lásku a ostatní city své duše za groše a zlaťáky, jako (se prodává) víno v hospodě. — Rovněž si všimni, jak kupuješ uznání, lásku a ostatní city, či hnutí lidských duší za groše a zlaťáky, jako (se kupuje) víno v hospodě.⁷

Pravdou samo o sobě velmi dobře známou v životě asketickém je nutnost snahy o poznání sebe sama. „Poznej sebe sama,“ volali již filosofové pohanští před příchodem Kristovým. Guigo však nám i tuto pravdu dovede při vši své lakonické střídmosti výrazu přiblížit jako snad nikdo jiný:

Podívej se, jak špatně znáš sebe sama.
Neboť není krajiny tak vzdálené a tobě tak neznámé,
abys snáz zvěřil o ní vyprávějícímu věci vymyšlené.⁸

Není možno dosti se vynadiviti umění, s jakým Guig v jeden harmonický celek slučuje s jedné strany prostotu a křišťálovou jasnost vyjadřování, s druhé strany přesnost postupu myšlenek; možno tu právem mluvit o rozloženém sylogismu aristotelovském:

Viz nyní, co trýzně ti jednou bude snášeti,
až tě Světlo pravé dokonale ukáže tobě samému,
jestliže tak bolestně je dotčen, komu jediným slovem ukazuješ
něco z jeho zloby.

Tehda totiž zjevný budou úmysly srdcí.⁹

Ukázali jsme tu něco z bohatství, jehož je plna pokladnice chudého kartuziána. Nezbyvá nám, než doporučiti vřele — alespoň těm z čtenářů, kdo ovládají latinu — tuto vzácnou knihu.

Emauzy.

P. Maurus Verzich.

Sv. Augustin († 430).

Církev africká směla darovati křesťanskému západu jejího vlastního Učitele. Augustin s Origenem je nejvýznamnějším Učitelem staré Církve. Bez něho je západní theologie a mystika právě tak málo myslitelná, jako východní bez Origena. Augustin sjednocuje

⁷ Vide quomodo vendis amorem et ceteros affectus animi tui ad obolatas et nummatas, sicut in taberna vinum. — Rursus attende qualiter emas opiniones et amores ac ceteros affectus sive motus humanorum animorum, ad obolatas et nummatas, sicut in taberna vinum.

⁸ Vide, quam te ipsum ignores. — Nulla est enim regio tam remota et ignota tibi, de qua facilius credas falsa narranti.

⁹ Vide modo, quantum supplicij passurus es, cum lux vera perfecte ostenderit te tibi, si tantum cruciatur, cui uno verbo aliquid malorum suorum ostendis. — Tunc enim patebunt consilia cordium.

v sobě tvůrčí původnost Tertulianovu, církevní smysl Jeronymův, důstojnost Ambrožovu a Basilia, kazatelský dar Jana Zlatoústého, učenost Origenovu, vysoký vzlet Platonův, věcnost Aristotelovu, praktický smysl Řimana se vznětlivostí punskou. Žádný z Otců není od Církve tak uctíván jako Augustin. Žádný nedostává se k slovu ve čteních breviáře tak často jako on.

Augustin vypráví ve svých „Vyznáních“ své životní události až do křtu r. 387. Jeho žák a přítel Possidius, biskup z Kalamy v severní Africe sepsal brzy po roce 430 spolehlivý životopis Augustinův spolu se soupisem jeho děl. Augustin narodil se 354 v Tagaste (jihozápadně od Karthaga) jako syn státního úředníka Patricia a Moniky. Podle obyčejje tehdejší doby byl sice přihlášen jako katechumen, ale nebyl pokřtěn. První vzdělání obdržel ve svém rodném městě. V sousední Madauře a v Karthagu studoval s úspěchem řečnictví. Z milostného poměru, jež Augustin udržoval v letech 371—384, obdržel syna, jež nazýval (s posměchem?) Adeodatus (Bohem darovaný). Toto období je zajisté třeba oceňovati jako spodní stupeň jeho hledání pravdy a klidu. Křesťanství zdálo se mu býti „pohádkou starých babiček“. Prvý trvalejší popud k povstání z pádu do smyslnosti dalo mladistvému Augustinovi pojednání římského filosofa Cicerona „Hortensius“. Kolem r. 374 přidal se k sektě Manicheů, jež jeho nespoutanému snažení po pravdě a klidu činila vyhlídky na úplné splnění, nevyžadovala slepou víru v autoritu jako katolická Církev, nýbrž patření a klid v patření. Devět let setrval Augustin v poutech této sekty. Mezitím truchlila zbožná matka pro spasení svého syna. „Syn takových slzí nemůže býti ztracen,“ utěšoval ji biskup. Od r. 375 až do r. 383 vykonával Augustin své povolání jako učitel řečnictví v Karthagu. Jeho hledání pravdy nebylo u Manicheů uspokojeno. Úplně zklamala jej rozmluva s manichejským biskupem Faustem, jenž se mu zjevil jako prázdný tlachal. Augustin přerušil své vnitřní vztahy k manicheismu, ne však k Manichejcům. Ano, on přijal s jejich zprostředkováním v Římě, kam roku 383 proti vůli své matky odešel, v každém ohledu vábné profesorské místo řečnictví v Miláně. Po úplném překonání manicheismu mučily duši Augustinovu, hledající pravdu, nové pochybnosti. Přes skvělé postavení byl vnitřně nešťastnější než kdy jindy. Tu vstoupil biskup Ambrož do jeho životní cesty. „Miloval jsem ho, avšak nemiloval jsem v něm zprvu učitele pravdy, neboť jsem byl nad Církví zcela zoufalý, nýbrž miloval jsem v něm dobromyslného muže. Pilně jsem naslouchal, když mluvil k lidu, jistě však ne

se správným úmyslem, nýbrž abych zkoušel jeho výmluvnost, zda odpovídá jeho povolání, nebo zda se rozlévá silnějším nebo slabším proudem, než o něm je rozhlašováno. Jen ze sladkosti jeho řeči jsem se těšil, jež sice byla učenější, přece však, co se předvedení samého týče, ne tak radostná a lichotivá jako Faustova. Přibližoval jsem se stále více.“ Stále více viděl Augustin v mohutné osobnosti Ambrožově ztělesněnu samu autoritu katolické Církve. Rozhodující změna připravovala si cestu v Augustinovi. Matka „milovala Ambrože jako anděla Božího, neboť viděla, že jeho pomocí jsem se dostal do onoho vnitřního pochodu, jímž dospěji z nemoci k plnému zdraví, až jednou se dostaví zvýšené nebezpečí, jež lékaři nazývají krise.“ Ale přece se ještě zdráhal. „Ale jak tomu bývá, že ten, jenž jednou se dostal do rukou špatného lékaře, nyní se obává svěřiti i dobrému, tak tomu bylo i se zdravím mé duše. Přece dal jsem již katolickému učení přednost.“ Augustin poznal rozumnost a nutnost víry a autority Církve, jež jej s počátku tak děsila. Čtením novoplatonských spisů, jež přeložil Cajus Marius Viktorinus, byl Augustinův pojem Boha očištěn a jeho smýšlení ještě rozhodněji povzneseno od pozemského k nadzemskému. Zabývání se listy sv. Pavla otevřelo porozumění pro milost Boží. Augustin zdá se být připraven pro rozhodný krok obrácení. Ale žena a touha po slávě jej zdržují: „Nech mne ještě okamžik! Stejně, ach stejně!“ Ale vítězství milosti nebylo lze již zadržeti. Augustin rozvázal pouta, jež ho vázala k ženě. Jeho krajan Ponticián mu vyprávěl o životě mnicha Antonína, kněz Simplicián o obrácení slavného Caje Maria Viktorina. Bylo to v roce 386. Augustin byl v zahradě. Tu slyší dětský hlas: „Vezmi a čti, vezmi a čti!“ Rozevře listy sv. Pavla a nachází místo Řím. 13, 13 nn.: „Ne v hodování a opilství....“ Všechny temnoty pochybností mizí.

Na podzim roku 386 odešel Augustin ze svého učitelského úřadu. O velikonoční noci roku 387 uvedl Ambrož bludnými cestami znaveného a k následování Krista odhodlaného Augustina do lůna katolické Církve, spolu s třináctiletým Adeodatem a přítelem Alypiem. Augustin byl 33 let star, když byl pokřtěn. Na podzim téhož roku nastoupil zpáteční cestu do Afriky.

V Ostii zemřela jeho matka Monika, od Augustina hluboce oplakávána. Ve „Vyznáních“ zvěčnil její památku. Po jednoročním pobytě v Římě na podzim r. 388 přibyl do svého rodného města Tagaste, kde pak se svými přáteli vedl klášterní život. Kolem r. 390 zemřel Adeodatus. Augustin praví ve svých „Vyznáních“

o něm: „Ty (Bože) jsi jej dobře stvořil. Byl patnáct let stár, předčil však svým duchem mnohé usedlé a učené muže. Tvými jsou tyto dary, Pane, můj Bože...; neboť já nemám na chlapci žádné jiné účasti, než svůj hřích. Že jsme jej však v tvé kázni vychovali, to jsi nám Ty vnukl... Napsal jsem knihu s názvem „Učitel“; on je to, jenž se mnou tam rozmlouvá. Ty víš, že všechny myšlenky, které jsou mu tam do úst kladeny, jsou skutečně jeho myšlenkami. A přece nebylo mu ještě šestnáct let. A ještě jiné a obdivuhodné věci jsem na něm zažil, takže mne často úžas pojal nad takovýmto výjimečným nadáním... Rychle jsi jej vzal se země a bez neklidu vzpomínám nyní na něj... Byli jsme pokřtěni, a každá úzkostlivá starost pro náš dřívější život zmizela.“

V roce 391 byl Augustin po nějakém zdráhání od biskupa Valeria z Hippo, malého to, bezvýznamného přístavního města, vysvěcen na kněze. Po čtyřech letech se stal biskupem-koadjutorem a brzy potom nástupcem Valeriovým. Augustinův život a duševní síla byly věnovány povznesení Církve a potírání bludů. Manicheismus, donatianismus, pelagianismus, odumírající arianismus, židovství i pohanství, našly v biskupu z Hippo nejmocnějšího protivníka. V boji proti bludům rozvíjela se jeho písemná činnost. Kolem r. 397 poznal všemocnost milosti. Připisoval-li až doposud své obrácení především svému poctivému hledání pravdy, tu poznal je nyní zcela jako jediné dílo Boží milosti. Nyní píše chvalozpěv na milost ve svých „Vyznáních“. Dobyť Říma Alarichovými Westgoty, r. 410 hluboce jím otřásl. V roce 411 zúčastnil se církevního sněmu v Kartagu, na němž bylo přítomno 286 katolických biskupů a 279 donatistických. Již v následujícím roce začal neúprosný boj se sebevědomým mnichem-laikem Pelagiem, jenž se snažil nutnost milosti a vykoupení přes míru omeziti, ne-li popírati. V tomto sporu získal Augustin čestný název „Učitele milosti“. R. 428 zúčastnil se památné náboženské rozmluvy s gotským vojenským biskupem Maximinem, jenž při tom biskupa z Hippo, jak tento poznamenává, stěží připustil k slovu. Východ připravoval se na Efesský koncil, Augustin měl býti k němu pozván. Zemřel však 28. srpna 430, zatím, co Vandalové obléhali jeho biskupské město.

Beuron.

P. Basilius Steidle O. S. B.¹

¹ Ukázka z knihy „Die Kirchenväter. Eine Einführung in ihr Leben und Werk“. F. Pustet 1939, Regensburg.

Opatství Prinknash v Anglii. Minulé léto byl benediktinský převorát Prinknash v západní Anglii povýšen na opatství. Tento klášter má zajímavé dějiny svých začátků. Asi před 25 lety četl jistý mladý Anglikán knihu o klášterním životě. Rozhodl se zařídit svůj život podle řehole Sv. Benedikta. Rovněž několik jiných mladých mužů získal pro svůj ideál. Konečně obdrželi od jistého anglikánského duchovního dům pro uskutečnění svých plánů. Komunita vzrůstala a po několika letech žádali arcibiskupa canterburského o dovolení vésti v lůně církve anglikánské svůj benediktinský život a zároveň o povolení volby vlastního opata.

Arcibiskup jim povolení dal po delším zdráhání. Zvolili si zakladatele za opata, přesto že ani on ani kdo jiný z jejich společnosti neměl kněžského posvěcení. Musili tedy „mniši“ chodit do anglikánského kostela k přijetí Svátosti Oltářní. Po nějakém čase prosili arcibiskupa, aby posvětil opata na kněze, což však bylo zamítnuto. Dostalo se jim však odpovědi, že — získali opat jiného anglikánského biskupa k posvěcení — bude i on sám s tím srozuměn. Biskup jejich diecése se zdráhal; konečně se k tomu uvolil jeden kanadský biskup. Nyní tedy byli podle anglikánského obřadu posvěceni, nebyli proto již odvislí od farního kostela, nýbrž mohli Svátosti přijímat ve vlastním kostele klášterním. Obdrželi od majitele panství Caldey; tento totiž byl anglokatolík a sympatisoval se snahou o znovuzavedení monastického života v anglikánské církvi. Tu však přišly potíže vnitřní. Biskup, v jehož diecési Caldey leželo, jim nebyl nakloněn. Mniši však věděli

velmi dobře, že mají podle principu autority zapotřebí svolení biskupa. Biskup je však neuznal a rovněž vísitatora pro ně neustanovil. Klášter prosil tedy biskupa o sdělení, za jakých podmínek by je chtěl uznati. Odpověď zněla: Svůj život klášterní směji mniši dále vésti; rovněž svůj hábit směji nositi. Musí však se zřici používání římského či benediktinského breváře, a směji používat jen anglikánské Knihy modliteb. Mají se rovněž zřici některých svátků, jichž církev anglikánská neuznala, jako Nanebevzetí P. Marie a Božího Těla. Kdyby nechtěli přijmouti tyto podmínky, nemohlo by jim být uděleno kanonické uznání. —

Mniši poznali, že by jim za těchto podmínek bylo nemožno dále vésti benediktinský způsob života. Bylo stanoveno, že se každý člen má svobodně rozhodnouti. Každý z mnichů se měl odebrati do své cely a tam písemně sestaviti svůj názor, co činit. Když se mniši znovu sešli, přečetl každý své votum. Všichni byli jednohlasně toho názoru, že je nemožno, splní-li se biskupem položené podmínky, vésti dále benediktinský způsob života. Poněvadž však chtěli obojí, žít benediktinsky, i býti v souhlasu s autoritou biskupa, nezbývalo, leč jediné východisko, podrobiti se autoritě Říma a žádati o přijetí do Církve katolické. Musili Caldey opustiti a jistý dobrý katolík dal jim nový domov v Prinknash.

Papež Pius XII. a Einsiedeln. P. E. Pfiffner píše v časopise „Maria Einsiedeln“:

„Papež Pius XII. byl konečně nejen v New-Yorku, v Lurdech, v Budapešti — on byl také v Einsiedeln.

Eugenio Pacelli přišel po prvé do

Einsiedeln v roce 1917 na své první cestě do Mnichova jako papežský nuncius. Bylo to za světové války a vysoký hodnostář očekával ve Švýcarsku svá zavazadla. Nezapomenutelný přítel našeho kláštera, Msgre Kazimír Skirmunt, pohnul Pacelliho, aby ztrávil čtyři, pět dnů v Einsiedeln.

Až do té doby měl nynější Svatý Otec málo styků s benediktiny. Byl žákem jezuitů a je terciářem dominikánů. V Einsiedeln setkal se po prvé s opatem-primasem benediktinského řádu a zůstal s ním od té doby v oddaném přátelském styku. Pro benediktinské zřízení a velkou benediktinskou minulost nadchl jej teprve svatý Beda, při jehož jubileu (15. prosince 1935) po rozsáhlém studiu pronesl v San Paolo v Římě oslavnou řeč, velmi obdivovanou.

K benediktinům, kteří Msgre Pacellimu byli zvláště blízcí, počítá se jeden bratr laik ze Scheyern, komorník mnichovského nuncia.

Pozdější státní sekretář psával tomuto benediktinskému bratru laikovi ke každým vánočním svátkům, a když před několika lety zvěděl o jeho úmrtí, plakal pro něj jako pro nějakého příbuzného. Obzvláště velkou důvěru věnoval Svatý Otec též dvěma patres z Einsiedeln.

Osobní vztahy a vzpomínky na prvou návštěvu přivedly ještě třikrát Msgre Pacelliho do kláštera „Naší Milé Paní v Temném lese“.

V neděli růžencovou roku 1929 sloužil v Einsiedeln pontifikální Mši svatou. Msgre Pacelli spojoval majestátní důstojnost s jižní gracií. Když téhož dne odpoledne mluvil od chorové mřížky k německým poutníkům, byl jeho chod a celé vystupování podivuhodně čilé, mladické, statné. Mluvil dokonalou němčinou...

Tato první návštěva římského pre-

láta byla pro klášter a osadu Einsiedeln událostí, kterou brzy i malé anekdoty obklopily.

Msgre Pacelli měl před pontifikální Mší sv. zapotřebí holiče. Dobrý zvěčnělý bratr Pavel vykonal s nemalou pýchou svůj úřad a potom se odvážil smělého proroctví: „Tak, teď jsem oholil Lva XIV.“ — Zjevná velikost tohoto knížete Církve byla i zvěčnělému bratru Evženovi nápadnou.

Sklenku, jíž Pacelli u stolu používal, opatřil lístkem, který do ní vložil, a choval ji co relikvii. —

V knize vzácných hostí kláštera Einsiedeln přijdeme v den svátku Svatého Růžence zmíněného roku na následující zápis, psaný rukou nynějšího papeže: Říjen 6. 1929. † Evžen Pacelli, arcibiskup Sardský, apoštolský nuncius v Německu.

Po prvé se nalézá jeho podpis vprostřed mezi podpisy jiných preláťů. Později (na podzim 1930) přichází jméno Pacelli znovu. Avšak tentokrát je pro „státního tajemníka Jeho Svatosti“ vyhrazena celá strana knihy. Toho podzimu byl kardinál v Einsiedeln dvakrát.

Vysoké vyznamenání bylo již pro klášter zajištěno, nesplnilo se však: Msgre Pacelli měl být vyslán co papežský legát k oslavám tisícího výročí kláštera.

Krátce před svým zvolením zabýval se Pius XII. znovu s Einsiedeln. Zprostředkoval povolení Svaté Stolicе pro novostavbu zemědělské školy v Pfäffikon. Mluví o tom v jednom dopise, jenž se nyní náhle stal pro archiv školy vzácným majetkem.

Z posledních papežů znali Pius X. a Pius XI. svatyni Naší Milé Paní v Einsiedeln z osobní vzpomínky. Pius XII. se sám přiblížil více než kdokoli z jeho předchůdců.“

Pax, Praha.

Archiv Emauzy.

Ročník XIV.

Září 1939

Číslo 9.

Povýšení sv. Kříže.

Svaté znamení šlo světem. Ve stromě života bylo předobrazeno v ráji a se svými zlatými plody bylo vrcholem a středem oné země nevinnosti, lásky a radosti. Zlaté plody opadaly. Zbaven listí vrhal tvrdý, holý kmen svůj stín na Starý zákon. Ale stále ještě dával plody života. Jeho úderu povolila tvrdá skála a z ní vytryskla synům izraelským voda. Nesa na sobě měděného hada, léčil rány těch, kdož byli v nešťastné poušti uštknutí. S knihou zákona a s manou, posilou to duše i těla, spočíval kvetoucí prut Aronův ve stánku úmluvy. Pak bylo svaté znamení, temné, velké a těžké, vztyčeno na hoře Kalvarii, a opět, jako kdysi v ráji, visel na něm zlatý plod života. Lidstvo jej utrhlo, a sklizeno pro lepší život, spočinulo na klíně druhé, nové Evy.

Avšak zlý svět má ještě přesilu na zemi. Kříž je s Golgoty vzat a ukryt v lůně země. Ale věřící svět toužebně pátrá po blaženém znamení vykoupení. Ruka ženy se vztáhne opět po něm. Sv. Helena najde pravý Kříž! Jakou úlohu hraje přece žena u kříže! Jen u Kříže a vedle Kříže byla vskutku veliká!

Jako však ve staré době zlý nepřítel kul pikle proti Kříži, snížil jej na znamení smrti a potupy, tak ani nyní nevzdal se hry proti nenáviděnému dřevu. Jeho nástroj, pohanský perský král Chosroes, uloupil Kříž z Jerusalema a odnesl s sebou. V tuhém boji musel být zpět vydobyt. Císař Heraclius měl to štěstí, že se opět sv. znamení zmocnil a za jásavého triumfu celého křesťanstva postavil Kříž zase na hoře Kalvarii. Kříž byl tím slavnostně povýšen jako svaté znamení vítězství a spásy světa. Tuto událost oslavuje ještě nyní celá Církev o svátku Povýšení sv. Kříže.

S křížem je nerozlučně spjat osud světa. Kříž stojí jako mezník na rozhraní Starého a Nového zákona. Jde svými cestami, zeměmi, skrze národy a lidi a zpečetuje a určuje jejich různý osud. Jednou kříž jako velkolepý klíč světů a věků ukončí, uzavře dějiny této země i s jejími obyvateli a národy. Hoc signum erit in coelo, quando Dominus ad iudicandum venerit — toto znamení bude na nebi, až Pán přijde soudit. Pod křížem a před ním bude se konat soud světa a bude dokonán závěrečný akt dějin této země.

Ale nechme velké lidstvo. Jeho úděl se splní skrz kříž. —

Není svátek sv. Kříže dnem, kdy se musím ptát sám sebe, se vši vážností se ptát: Jak ty se stavíš ke kříži? Jakou úlohu hraje v tvé duši, v tvém životě? Je ještě skryt, nebo již nalezen, či již povýšen, a je středem tvého života?

Kříž a Kristus jsou nerozlučně spojeni. Kde je jedno, je i druhé. My hlásáme Krista, a sice ne jiného, než Krista ukřižovaného. S křížem a na kříži se staví Kristus před duši každého člověka, aby ho přijal. S křížem a na kříži musí býti Kristus přijat, s křížem a na kříži chce nad tebou kralovat, chce být tvou cestou, tvou pravdou a tvým životem.

Otázka kříže je tudíž pro tebe otázkou Krista, otázkou, která rozhodne o tvé velké či malé ceně, o tvém štěstí či neštěstí, o tvém životě zde na tomto i na onom světě.

Bez Kříže není Krista! — Kde je můj Kříž? Je ještě daleko nebo již blízko? Vidím jej již zřetelně? Nenávídím jej? Prchám před ním? Nebo dovedu se již s ním spřáteliti, třeba s bolestí, ale přece s odevzdaností do vůle Boží? Či stal se již, jsa cílem mého života i mého nerovného úsilí, mou radostí, mým triumfem a sladkostí mé duše?

Mluví i má duše jako ta ve Velepísni: Pod stínem stromu, který jsem si zamiloval, jsem seděl! A sladký je jeho plod ústům mým (2, kap. 3)?

Křtem jsme, jak praví apoštol, s Kristem pohřbeni. Ale pak i k tomu určení, abychom s ním na kříži zemřeli. Křesťanu je určen kříž, nemůže se od něho odloučit.

Zbožná ruka matky zavěsila nám první křížek kolem krku. Jiná ruka vtiskne nám kříž do našich chladných rukou, až život náš bude dokonán a umírající tělo se bude ohlížet po poutnické holi na cestu do věčnosti. Přesto ale se mohlo stát, že jsme se v životě kříži vyhýbali a zůstali jsme jeho nepřáteli. Kříž nám snad byl, jak praví apoštol, pohoršením, bláznovstvím.

Naše přirozenost nás k tomu vede, že se snažíme všemožně oběma rukama kříž od nás oddálit. Ba i apoštolové, moudří, vážní muži, nechtěli nic o něm vědět, byli zdrženliví a úzkostliví, když jim bylo odhalováno tajemství kříže v životě jejich Mistra. Čím více teprve my?

Doba dětství je rajska doba. Jako v ráji, tak i v dětství, podle názoru starých i mladých, nemá kříž působit bolesti, má být rajským stromem s rozkošným stínem a zlatým ovocem. Milující ruka odstraňuje ze života dítěte všechno, co je drsné, tvrdé. A přece se to nepodaří zcela. Také na dětské cestě se najdou již kameny a trny! Kdo prolévá více slzí, kdo pláče více než dítě?

Jak si kreslí dítě, mládež svou budoucnost? Pro kříž a jeho černý stín není v ní místa. Fantasie si tvoří a buduje zlatou zemi, ráj plný světla a sluneční záře. Kříž je pochován, hluboce zemí pokryt. Střežíme se ho, utíkáme před ním, kam jen můžeme. Nelze-li mu uniknouti, pak spustíme nářky a říkáme o sobě, že jsme nešťastní! Jsme snad ještě dosud takovými dětmi, na dětském stupni mravního života, kdy již naše vlasy zešedivěly a zbělely?

Nebyly děti, které v porovnání s námi již ve svých mladých letech byly dospělými, ba skutečnými starci? Jak chápali takový sv. Alois, sv. Gertruda, sv. Růžena tajemství kříže již v časném mládí? Sv. Anděla Merici, zakladatelka Voršilek, zasvětila se dokonalemu panenskému životu, když jí ještě nebylo ani 11 let. Již tenkrát si zvolila kříž za svůj životní prapor, napodobujíc svého Spasitele, který rovněž, když mu byla poskytnuta volba mezi radostí a životní bolestí, podle slov apoštola dal přednost kříži. „Či nejsme děti svatých?“ tázala se 11letá Anděla. „Je pravda, při volbě, kterou já jsem učinila, se musí trpět, sobě samému zcela odumřít, ale jen cesta sebezáporu a kříže vede ke šťastné blaženosti. Skrze své utrpení vešel Ježíš Kristus, náš vzor, do slávy své. Teprve po mnohých utrpeních se stala Maria, jeho Matka, Královnou andělů a lidí. Ó, kolik zkoušek a trýznění, kolik strádání vytrpěli mučedníci a poustevníci, aby si vydobyli koruny nesmrtelnosti!“ Tak mluvilo toto sv. dítě. Ale také jednalo! Své lůžko zaměnila sv. Anděla za tvrdou zem. Při jídle nejlepší část odložila pro chudé, odřekla si zcela pokrm, které lahodily její chuti; často se postila tak přísně, že její slabé tělo téměř podlehlo útrapám hladu. Tolik její životopisec. —

To jsou ovšem výjimky, omilostněné děti! Milost Boží vychází s kříže a vede ke kříži. Neměla by se již mladistvá srdce rozplame-

nití láskou ke kříži, obzvláště v naší době, kdy jsou dívky připouštěny již záhy ke stolu Páně, kdy požívají ono zlaté ovoce, které zrálo na krvavém stromě kříže. Přirozenost ovšem se toho hrozí a většina lidí, i již dospělých, ukazuje málo porozumění pro takovéto myšlenky.

Jaká pomoc! Kříž si nás najde, on jde za námi, i když my před ním utíkáme. Ba doprovází nás jako náš stín. V dětství ještě daleko a mlhavý jako ranní šero, které slunce zaplašuje, je stále ještě ozářen zlatým světlem našich životních nadějí a očekávání. Rájem má náš život být, nikoli Kalvarií.

Konečně je dosaženo vrcholu života, vzestup je dovršen, v pevných kolejích se pohybuje dráha našeho života. Mnohem jinačí je, než jsme si představovali. To nám praví rozum a zkušenost. Nyní se ohlédni kolem sebe střízlivýma, jasnýma očima! Jako ranní růžové červánky rozplynuly se sny a v ostrém slunečním světle leží tu tvá země života.

Ach, nestala se žádným rájem! Spíše pouští! Mohu být rád, ukáží-li se na ní nějaké zelené oasy. Nebo kamenitá, tvrdá, sluncem rozpálená skála, na kterou musím vystupovat. Nyní nechybí mnoho, aby se podobala krajině kalvarské. Líbezná, palmami šumící údolí Jordánu, rozkošné jezero Genezaretské, nádherně stkvící se město Jerusalema, všechno zmizelo, ustoupilo, bylo vymazáno ze života Spasitelova a zbyla jen via dolorosa, křížová cesta na Golgotu. Nestalo se tak i s mým životem a jeho sny?

Pak leží i kříž, tvůj zvláštní kříž, který tě musí tížit a tlačit, který musíš snášet a na němž musíš i zemřít, hned vedle, ne hluboko pod zemí, jako kříž Kristův. Prohlédni vše, hledej a najdeš jej; nalezení, objevení kříže! Je to těžké najít svůj kříž? Vždyť on se ti postaví sám do cesty! A přece není všechno, co tě tíží a trápí, pravým křížem, tvým křížem. Vedle pravého kříže Ježíše Krista ležely též kříže lotrů. Tyto si sami na sebe připravili svou zlobou, svými hříchy a pošetilostmi! Kolik to křížů nakládáme sami sobě! I ty musí být nesený! Ale vlastní kříž a požehnání spočívá jen na kříži, který Kristus na nás vložil, pro nás určil, který s ním a pro něho neseme.

Jaký je tvůj životní cíl? Najdeš jej pod křížem Kristovým. Je to chudoba? Obnažený a chudý visí Spasitel na kříži. Je to závislost na někom a smutné tísnivé postavení? Spoutaného na rukou a nohou, bezmocného pro každý volný pohyb vidíš Ježíše na kříži. Zahleď se na zraněného, trpícího, umírajícího Syna Božího na Golgotě! Jsou lidé tvým křížem? Nikdo tě nedbá a nemiluje? Když byl bit

pastýř, rozprchly se ovečky. Písmo praví o Ježíši: „Tu opustili ho jeho učedníci a prchli.“ Jsi od těch, s nimiž musíš žít, pronásledován, snižován a posmíván? Slyš posměch a potupu židů a farizeů pod křížem! Jsou tvým křížem ti, kdo tě milují a tobě jsou blízcí, jimž však ty nemůžeš pomoci, kteří od tebe musí zůstat vzdáleni a jsou v opuštěnosti a nouzi? Pohled' na Matku pod křížem, zahled' se na Syna na kříži! Spasitel umírá, hodina loučení nastala pro oba. Je tvá duše, což je možná nejhroznější a nejtěžší kříž, který může člověka stihnout, mučena a trýzněna duševní opuštěností, pochybnostmi, úzkostmi? Zmučené a stísněné srdce Spasitelovo zvolalo: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“

Nalezl jsi teď svůj kříž?

Pak jej postav, povyš, zanes jej v radostném, triumfálním jásotu do svého srdce a učiň jej tam svým středem. Je to slavnost povýšení kříže. Uskrovní se ve svých velkých nárocích na život, které tě ještě zahalují do nádherných, marnivých šatů. Heraclius nemohl odnésti kříž v královském oděvu, vzítí jej na ramena a povýšiti. Musel být prostě a chudě oblečen. V pocitu vlastní hříšnosti, chudoby a duchovní nouze toliko lze nésti kříž. Pak je lehký, pak i ty jej můžeš povýšit a dokonce se z něho radovat!

K radosti z kříže, k povýšení kříže musíš dojíti, ještě dnes musíš k ní dospět! Jinak svátek Povýšení sv. Kříže přešel bez užitku.

Je to tak těžké?

Křesťané pozdravují toto svaté znamení slovy, která nám naznačují ovoce a zisk, jež nám kříž dává: „O crux ave, spes unica — Bud' pozdraven, kříži, naděje jediná.“ Není naděje naším životem? „Pascale quae fers gaudium! Ó kříži, který přinášíš pravou radost velikonoční!“ Vzkříšení je pravá radost křesťanů. Kříž nám přináší vzkříšení, nebe, věčnou blaženost! Může být pro nás ještě něco většího?

Pis adauge gratiam! Ó kříži! Dej a rozmnož zbožným duším božskou milost! Čeho více potřebujeme pro život a nesení kříže, nežli milost? S ní můžeme všechno, s ní překonáme všechny potíže! Kříž je pramen milosti pro nás. Reisque dele crimina — ó kříži, smaž vinníkům jejich hříchy.“ Vinníky jsme my všichni ubozí hříšníci. Po odpuštění a milosrdenství volá naše srdce. Kříž zahlazuje a usmiřuje naši vinu a hřích. Neměli bychom s radostí štípnout do svého srdce takovýto strom, který nese tak vzácné ovoce? To není ještě vše! Na stromě visí zlatý plod, Ježíš, tvůj Ježíš. Více nelze již říci. To je to největší a poslední slovo k povýšení kříže.

Miluješ-li Ježíše, musíš si zamilovat i jeho kříž! Postav se tedy dnes o svátku Povýšení sv. Kříže opět blíže ke sv. kříži, nes s odevzdáností a trpělivostí, co Bůh na tebe vloží. Ano, povyš jej ve svém srdci, aby to zcela odpovídalo myšlence svátku, to jest, važ si ho, miluj jej ještě víc a vroucněji než dříve, nes svůj kříž s radostí, ba jásej, honos se v něm! Vyjádři náladu svého srdce a radost z kříže nadšeně slovy dnešního introitu: „Nos autem gloriari oportet in cruce Domini nostri Jesu Christi: in quo est salus, vita et resurrectio nostra — My pak honositi se musíme v kříži Pána našeho Ježíše Krista, neboť v něm je spása, život a vzkříšení naše.“

Emauzy.

† P. Benedikt Coekol.

Církevní hymny.

Svátek sv. Michala archanděla.

Dva svátky slaví církev sv. k počtě sv. Michala: 8. května svátek Zjevení sv. Michala a 29. září svátek Zasvěcení chrámu sv. Michalu. Hymny obou svátků jsou tytéž. První hymnus „Te, splendor et virtus Patris“ pochází od revisorů za pap. Urbana VIII. († 1644), kteří úplně přepracovali původní hymnus „Tibi, Christe, splendor Patris“, pocházející od sv. Rabana Maura. Uvádíme zde obojí znění.

119. Te, splendor et virtus Patris.

K nešporám a k matutinu. Od korektorů za pap. Urbana VIII.

Obsah: Chvála Ježíše, na jehož rtech s oddaností visí andělé (1), kteří bojují za něho za vůdcovství Michala archanděla (2). Archanděl Michal srazil do pekel vzdorného satana i s ostatními padlými anděly (3). Proto nechť vede i nás do boje proti Knížeti pýchy, abychom také my mohli obdržet z Beránkova trůnu korunu slávy (4).

Te, splendor et virtus Patris,¹
te vita, Jesu, cordium,
ab ore qui pendent² tuo
laudamus inter Angelos.

Tě, moci Otce, výblesku,
živote srdcí, Jezu, všech,
chválíme s duchy v nebesku,
již s láskou visí na tvých rtech.

¹ Splendor et virtus Patris jsou názvy Syna Božího podle Žid. 1, 3.

² Qui pendent, kteří dávají pozor na tvé rozkazy, aby je ihned mohli provést.

Tibi mille densa millium
ducum corona³ militat,
sed explicat victor crucem
Michael salutis signifer.⁴

Draconis hic dirum caput
in ima pellit Tartara,
ducemque cum rebellibus
caelesti ab arce fulminat.⁵

Contra ducem superbiae
sequamur hunc nos principem,
ut detur ex Agni throno
nobis corona gloriae.

† Patri simulque Filio
tibi que, sancte Spiritus,
sicut fuit sit jugiter
saeculum per omne gloria.

Amen.

Za tebe hustý tisíci
do boje zástup vůdců spěl,
kříž vpředu vztyčil zářící
Michael, spásy hlasatel.

On hlavu draka krutého
v Tartaru svrhl hlubiny,
s povstalci vůdce vzdorného
vráz bleskem srazil s výšiny.

Bud' proti vůdci vzdornému
ten Kníže vůdcem našich cest,
by Beránkův trůn v odměnu
nám podal slávy ratolest.

† Bud' sláva Otci se Synem,
i tobě, Duchu, v kraji hvězd,
jak dříve, tak i v každý den
po všecy věky, co jich jest.

Amen.

119. b) Tibi, Christe, splendor Patris.

Původní text. Od sv. Rabana Maura († 865).¹

Tibi, Christe, splendor Patris,
vita, virtus cordium,
in conspectu angelorum
votis voce psallimus,
alternantes concrepando
melos damus vocibus.

Tobě, Kriste, Otce záři,
• živná sílo srdcí všech,
před andělů jasnou tváří
zní ti našich zpěvů dech,
střídavý zpěv nad oltáři
zvučí v tónu jasných ech.

³ *Mille densa millium corona ducum*: Podle Písma sv. (Gen. 32, 2, Deut. 33, 2, Dan. 7, 10, Mat. 26, 53, Žid. 12, 22, Jud. 14, Zjev. 5, 11) jest andělů velmi mnoho: „I uviděl jsem a uslyšel hlas mnoha andělů kolem trůnu a živočichů a starců. Počet jejich byl tisíce tisíců“ (Zjev. 5, 11).

⁴ *Michael, salutis signifer*: Archanděl Michal stojí v čele všech andělů. Písmo sv. nazývá jej „kníže andělů“ (Dan. 10, 13. 21; 12, 1), vystupuje jako vůdce ostatních andělů (Apok. 12, 7), je nazýván „archanděl“ (Jud. 9) a zastupuje anděly ve sporu se satanem (Jud. 9).

⁵ *Caelesti ab arce fulminat*: „I nastal boj veliký v nebi. Michal a andělé jeho bojovali s drakem. I byl svržen drak ten veliký, had ten starý, jenž slove d'áblem a satanem, jenž svádí celý okrsek zemský; byl svržen na zem a andělé jeho s ním“ (Zjev. 12, 7). Srv. Luk. 10, 18: „I řekl jim (Kristus): „Viděl jsem satana jako blesk padati s nebe.“

Collaudamus venerantes
omnes caeli milites,
sed praecipue primatem
caelestis exercitus,
Michaelem in virtute
conterentem Zabulum.²

Quo custode procul pelle,
Rex, Christe piissime,
omne nefas inimici:
mundo corde et corpore
paradiso redde tuo
nos sola clementia.

† Gloriam Patri melodis
personemus vocibus,
gloriam Christo canamus
gloriam Paraclito,
qui trinus et unus Deus
extat ante saecula.

Amen.

Chválu pjeje ret náš vřelý
bojovníkům z krajů hvězd,
obzvláště pak veliteli
hvězdných šiků pjeje čest,
archanděli Michaeli,
d'ábla svrhla jehož pěst.

Strážcem tímto zažeň v dáli,
Králi, Kriste nevinný,
čím nám škodí vrazi stálí:
s tělem, srdcem bez viny
vem nás k sobě, nebes Králi,
v radost hvězdné výšiny.

† Bohu Otci všichni pějme
chválu hlasy zvučnými,
slávu Synu jeho vzdejme,
Těšiteli, jenž s nimi
podstaty je povždy stejné,
Bůh trojí a jediný.

Amen.

120. Christe, sanctorum decus.

K laudám. Od sv. Rabana Maura († 856).

Obsah: Prosba ke Kristu Pánu, ozdobě andělů, aby nás přijal do nebes (1). Prosba k sv. Michalovi, aby navštívil naše chrámy a zahnal od nás války (2). Sv. Gabriel nechť je nám ochráncem proti nepřítelům spásy (3). Sv. Rafael nechť je naším lékařem a průvodcem na cestě životem (4). Prosba k Panně Marii, královně andělů a svatých, o její ochranu (5).

Christe, sanctorum
decus Angelorum,
gentis humanae
Sator¹ et Redemptor,
caelitum nobis
tribuas beatas
scandere sedes.

Andělů, Kriste,
svatých zárná krásu,
lidského rodu
Rozsevači, Spáso,
rač dopřáti nám
jednou s nebešťany
v rajské vjíti stany.

¹ Albin (La poésie du Breviaire 335) sice připisuje hymnus neznámému autorovi, avšak většina hymnologů udává sv. Rabana jako autora tohoto hymnu (Chevalier II, 667; Rosenberg II, 153 a 237; Schiösser I, 428).

² Zabulus = Závistník, řecké slovo, jež přijal do latiny sv. Paulinus a Laktancius.

¹ Sator, Rozsevač, Stvořitel.

Angelus pacis
Michael in aedes
caelitus nostras
veniat, serenae
auctor ut pacis
lacrimosa in orcum²
bella releget.

Angelus fortis³
Gabriel, ut hostes
pellat antiquos
et amica caelo,⁴
quae Triumphator
statuit per orbem,
templa revisat.

Angelus nostrae
medicus salutis⁵
adsit e caelo
Raphael, ut omnes
sanet aegrotos
dubiosque vitae
dirigat actus.

Virgo dux pacis
Genitrixque lucis,
et sacer nobis
chorus angelorum
semper assistat,
simul et micantis
regia caeli.⁶

Ať míru anděl
Michael k nám s výše
nadhvězdné slétne
v naše chrámy, chyše,
on míru dárce
ať slzavé války
zažene v dálky.

Statečný anděl
Gabriel nechť vrahy
zapudí dávné
a nebi řad drahý
chrámů, jež Vítěz
po vši zemi zřídil,
kéž by navštívil.

Ať anděl lékař
našeho spasení,
Rafael slétne
s výšin hvězd na zemi
uzdravit všechny
choré, napravit
bludný směr žití.

Rodička světla,
Panna, kněžna míru,
i šiky rajských
duchů v zářném víru,
ať nás vždy chrání,
a s ní plné lesku
sídlo v nebesku.

² Orcus podle řecké mytologie značí podsvětí, peklo.

³ Angelus fortis je překlad jména Gabriel. Srv. Dan. 10, 5.

⁴ Tempia amica caelo, chrámy nebi milé. Smysl této strofy: Jako se kdysi zjevil sv. Gabriel Zachariášovi v židovském chrámě, tak nechť obšťastní křesť. chrámy svou přítomností, neboť je dal zřídít po celém světě sám Vykupitel („Triumphator“).

⁵ Medicus salutis překlad jména Rafael (= lék Boží). Sv. Rafael byl průvodčím mladého Tobíáše na cestě do Ragu (v Medii). Proto prosíme jej, „ut diriget dubios actus vitae“. Po návratu z cesty uzdravil slepého Tobíáše.

⁶ Regia caeli, nebeská dvorana, nebešťané.

† Praestet hoc nobis
Deitas beata
Patris ac Nati,
pariterque sancti
Spiritus, cuius
resonat per omnem
gloria mundum.

† To všecko rač nám,
Bože dobrý, přátí,
ty Otče, Synu,
i ty, Duše svatý,
jejichžto celým
zvučí neustálá
vesmírem chvála.

Amen.

Amen.

Svátek sv. Venantia.

(18. května.)

Svátek sv. Venance, mučedníka a patrona městečka Kamerina, zavedl r. 1670 papež Klement X., který byl předtím právě tam biskupem. Svátek byl nejdříve slaven sub ritu semiduplici. Na duplex jej povýšil papež Klement XIV. r. 1774.

121. Martyr Dei Venantius.

K I. nešporám. Od pap. Urbana VIII. († 1644).¹

Obsah: Sv. Venanc, zvítěziv hrdinnou smrtí nad svým soudcem i katem, zpívá v nebesích vítězný chvalozpěv (1). Po krutém bičování byl předhozen lvům, kteří však lichotivě třeli se o jeho nohy (2—3). Pak jej pověsili střemhlav nad oheň a pálili pochodněmi (4).

Martyr Dei Venantius,
lux et decus Camertium,²
tortore victo iet iudice
laetus triumphum concinit.

Mučedník Venanc zářící,
květ Kamerťanů líbezný,
nad soudcem vítěz, biřící,
dnes zpívá triumf vítězný.

Annis puer,³ post vincula,
post carceres, post verbera,
longa fame frementibus
cibus datur leonibus.

Jsa lety hoch byl v pouta jat,
pak mučen, vězněn dlouhý čas,
a lvům, jež trýznil krutý hlad,
byl hozen katy na pospas.

¹ Podle Chevaliera II, 86 vyskytuje se hymnus ponejprve v karmelitánském breviáři z r. 1672. Schulte 278 a Bäumer (Kirchenlexikon VI, 541) připisují jej papeži Urbanu VIII; Kastner, Brevierkommentar II, 137 neznámému autoru ze stol. XVII.

² Camertino, městečko ležící nedaleko Benátek.

³ Annis puer. Sv. Venanc měl patnáct let, když byl za pronásledování Deciova r. 250 po dlouhém mučení sťat.

Sed eius innocentiae
parcit leonum immanitas:
pedesque lambunt Martyris,
irae famisque immemores.

Verso deorsum capite
haurire fumum cogitur,
costas utrimque et viscera⁴
succensa lampas ustulat.⁵

† Sit laus Patri, sit Filio,
tibi que, sancte Spiritus:
da per preces Venantii
beata nobis gaudia!

Amen.

Pro neviný pel na čele
jej ušetří však krutý lev,
mu lízá údy z úběle,
na nenávist, hněv zapomněv.

Zavěšen střemhlav nad oheň
pak přinucen je dýchat dým,
bok, žebra žhoucí pochodeň
mu pálí ohněm řeřavým.

† Dík Otci, Synu budiž vzdán,
i tobě, Duchu svatý, čest;
dej k Venancovým modlitbám
nám radost věčnou v říši hvězd.

Amen.

122. *Athleta Christi nobilis.*

K matutinu téhož svátku. Od pap. Urbana VIII. († 1644).

Obsah: Pokračování mučení. Venanc pohrdá všemi mukami („vitate pericla“). Byl svržen se skály, tvář mu rozdrásalo trní, tělo ostrý štěrk a kamení (1—2). Jeho mučitelé již umdlévali žízni. Proto zázračně vyvolá sv. mučedník ze skály pramen pitné vody (3). Kéž nás statečný hrdina osvěží rosou milosti! (4).

Athleta¹ Christi nobilis
idola damnat Gentium,
Deique amore saucius
vitae pericla despicit.

Loris² revinctus asperis,
e rupe praeceps volvitur:
spineta vultum lancinant,
per saxa corpus scinditur.

Zápasník Kristův vznešený
pohanské modly proklíná,
on láskou k Bohu zraněný
bolestných muk si nevšímá.

Drsnými svázán okovy,
jest svržen střemhlav do roklin,
tvář rozdírá mu tmoví
a tělo ostrých skalisk klín.

⁴ Viscera neznací zde pouze vnitřnosti, nýbrž celé tělo.

⁵ Ustulare (souvisí se slovem urere) = pálení, spalování.

Pokud běží o překlady hymnu, přeložil jej dvakrát Sušil. (Hymny církevní str. 165; 2. vyd. str. 153.) Jiný překlad znám není.

¹ Athleta (od slova ἄθλον = zápas) = zápasník, hrdina.

² Lorum = provaz, řemen. Bližší viz v životopise světce.

Dum membra raptant Martyris,
languent siti satellites:
signo crucis Venantius
e rupe fontes elicit.³

Bellator o fortissime,
qui perfidis tortoribus
e caute praebebes poculum,
nos rore gratiae irriga!

† Sit laus Patri, sit Filio,
tibi que, sancte Spiritus:
da per preces Venantii
beata nobis gaudia.

Amen.

Když světce mučí katů dav,
hle, každý žízní umdlívá,
tu Venanc skálu přežehnav,
z ní volá zřídla chladivá.

Ty, bojovníku udatný,
jenž biricům svým s radostí
zdroj připravil jsi vydatný,
nás osvěž rosou milosti!

† Dík Otci, Synu budiž vzdán,
i tobě, Duchu svatý, čest:
dej k Venancovým modlitbám
nám věčnou radost v říši hvězd!

Amen.

123. Dum, nocte pulsa, lucifer.

K laudám téhož svátku. Od pap. Urbana VIII. († 1644).

Obsah: Zatím co (v době laud!) začíná svítat, vzpomeňme na světlo, které nám dal sv. Venanc! (1). Nenáviděl tmou hříchu a noc pekla (2). Sv. křtem posvětil své rodné město a získal pro nebe své mučitele (3). Prosba o přímluvu a pomoc světcovu (4).

Dum, nocte pulsa, lucifer
diem propinquam nuntiat,
nobis refert Venantius
lucis beatae munera.

Nam criminum caliginem,
Stygisque¹ noctem depulit,
veroque cives lumine
divinitatis imbuit.

Aquis sacri baptismatis²
lustravit ille patriam:
quos tinxit unda milites,
in astra misit Martyres.

Když prchla noc a rozhláší
již Světloňoš zas nový den,
tu Světec Venanc přináší
nebeské světlo lidem všem.

On totiž hříchů temný stín
i podsvětné tmy rozmetá,
květ z jeho rukou věřícím
pravého světla rozkvétá.

Křestními zřídly očistil
své domoviny drahý kraj,
vojíny zkropiv, umístil
co mučedníky v zářný ráj.

³ E rupe fontes elicit, zázrakem tím byli mnozí z mučitelů tak dojati, že podle slov VI. lekce „plures permoti in Christum crediderunt“.

Hymnus přeložil Sušil, Hymny círk. 166; 2. vyd. 153.

¹ Styx, řeka v podsvětí, známá z řecké mythologie, zde značí synekdochicky (pars pro toto) celé podsvětí, peklo.

Nunc Angelorum particeps,
adesto votis supplicum:
procul repelle crimina,
tuumque lumen ingere!

† Sit laus Patri, sit Filio,
tibi que, sancte Spiritus;
da per preces Venantii
beata nobis gaudia!

Amen.

Dnes, bratře hvězdné družiny,
hlas proseb našich podpínej,
vzdal z duše tmy a proviny
a do ní svoje světlo vlej!

† Dík Otci, Synu budiž vzdán,
i tobě, Duchu svatý, čest,
dej k Venancovým modlitbám
nám věčnou radost v říši hvězd!

Amen.

Holubice chrámu panen.

(Podle staré jedné klášterní kroniky.)

Slyš, duše milá; kdos tě zve!
Tvůj Ježíš s nebes báni:
„Pojď, hrdličko má, v kraje mé!“ —
Znám dobře toto zvaní.

V jistém klášteře jeptišek v jižní Anglii, kde panny Bohu zasvěcené v černém oděvu svatého Benedikta ve dne v noci Bohu pěly chválu, žil před více stoletími zbožný jakýs siroteček, jménem Imelda; v době, kdy začíná náš děj, mělo dítě sotva deset let. Přijali ji z milosrdenství do kláštera a ona se ukazovala za to vděčnou tím, že s dětinnou prostotou a podivuhodnou nevinností Pánu sloužila. Leckterá z jejích družek, s nimiž si hrávala, jež podobně jako ona byly v klášteře vychovávány, náležela rodem do stavu vysoké šlechty; ale Imelda je všechny předčila co do urozenosti a vznešenosti duše, co do zbožnosti a jasu ctností. Co především vyznamenávalo tohoto sirotka holubičí něžností, byla její mimořádná úcta k Nejsvětější Svátosti Oltářní. Jejím nejoblíbenějším místem byl kout choru, kde mohla svým citům vůči sladkému Hostu, jenž se byl ukryl v příbytku oltářním, dáti nerušená a nepozorována volný průchod. Tehda ještě vládl krásný zvyk, že se tento nejvznešenější Poklad choval ve zlaté či stříbrné schránce, jež měla podobu holubice. Tato holubice spočívala na zlaté paténě nebo ve svatostánku vízce podobném a vznášela se obyčejně nad hlavním oltářem, odkud, zdálo se, volala svým tichým hlasem k lás-

² *Aquis sacri baptismatis*: Zázrak sv. Venance pohnul mnohé tak, že dali se mnozí občané pokřtiti. Na rozkaz prefekta byli však všichni ihned usmrceni.

kou planoucí duši: „Vstaň, holubičko má, pojd' a spočiň v roklinách mých Ran!“

V chrámu našich panen, kde se Imelda modlívávala, nalézala se rovněž taková holubička ze zlata, a zbožné dítě mělo ji nade vše rádo. Když se záře večerního slunce či plápol nesčetných svěc zrcadlil ve zlatu holubice, měl tento mírný svit pro děvčátko více půvabu než veškerá nádhera večera a líbezný žár jasného poledne. Holubička vyluzovala v ní nejčistší a andělsky krásné myšlenky, slova plná něhy a vroucnosti, hodná, aby byla v šepotu pronášena před tímto vznešeným Pokladem. Nikde jinde necítilo se toto předčasně zralé dítě nebi blíže, nikde jinde na křídlech svaté touhy od země tak odpoutáno, jako zde, před tajuplnou holubičkou, jež v sobě tak drahého přítele, tak sladký poklad uzavírala. — Šla ke své vychovatelce, zkušené Eadbertě, a prosila ji, aby jí vysvětlila význam této svátostné holubice; ráda ukojila učená jep-tiška žádost svého po poučení toužícího miláčka, jemuž byla druhou matkou.

„Holubička, jež přesvaté Tělo Páně uzavírá — tak děla — znázorňuje Ducha Svatého, jenž se při křtu Ježíšově v této podobě byl zjevil. Přesvaté Tělo Páně je darem Ducha Svatého, jež nám při Vtělení s nebe přinesl a jež nám denně ještě ve Mši svaté uděluje. Duch Svatý to přece byl, jenž Matku Boží, nejčistší Pannu Marii, zastínil, takže ve svém lůně Slovo Boží počala a lidským tělem oděla. Duch Svatý jest to rovněž, jenž ve Mši svaté svou mocí jako Božský Oheň stravuje podstatu chleba a vína a mění ji v přesvaté Tělo a předrahou Krev našeho Pána. Jemu tedy vděčíme za velikou tuto Svátost; proto se sluší, aby byla chována v holubici, již on sám si byl jako svou podobu zvolil. Duch Svatý je to dále, jenž k nám v tomto vznešeném Pokladu přichází a líbezný příbytek si v nás zřizuje. Neboť svaté Boží Tělo je zcela naplněno a prostoupeno vůní Ducha Svatého, a když přijímáme Tělo Páně, přichází v něm k nám i Boží Duch se svým pokojem a svou útěchou. Ještě jiný význam má svátostná holubička. Znázorňuje totiž věřící duši a ctnosti, jimiž tato má při přijímání svaté Svátosti vyzdobiti příbytek svého nitra. Těmito ctnostmi jsou mírnost, ukázněnost a usebranost, skromnost a prostota, nevinnost a láska. Těmito perlami musí býti ozdobena nevěsta eucharistického Krále, pak ji nazývá svou ‚hrdličkou‘, svou ‚holubičkou‘, a dává jí ve svých svatých Ranách sladké pohostinství pro noc tohoto života. I ty, drahá moje Imeldo,“ tak končila učitelka, „se

připravuj, aby ses stala ‚hrdličkou‘ Nejsvětější Svátosti, potom i v tebe přijde Pán a i v tobě s Duchem Svatým bude něžný rozhovor vésti.“

Imelda neměla dosud toho štěstí směti přijmouti svaté Boží Tělo do svého srdce. Toužila po tom veškerou touhou své duše a jeptišky byly by rády splnily přání dítěte přes jeho nedospělost; avšak daleko široko nebylo lze nalézt katolického kněze, jenž by byl mohl podati děvčátku svaté Přijímání. Tehdy totiž přišly zlé doby na katolickou Církev v Anglii a jen s nasazením života mohlo něco málo kněží, kteří byli zůstali víře věrni, vykonávati svůj posvátný úřad.

Imelda však nezoufala. Poněvadž nebyli lidé s to podati jí sladký ten Poklad, prosila jej samotný, aby z vlastní své Božské síly k ní přišel. Bez přestání ždala ve svém koutku v choru: „Ó Pane, dej, ať holubička sestoupí a ukojí mou touhu!“ Při tom se se vši horlivostí snažila, aby i sebe samu v „holubičku Boží“ přetvořila. Její mírnost a pokora, její odhodlanost k sebezáporu, její skromné, usebrané chování, její poslušnost a vroucí láska k Bohu, zároveň však její předčasně zralé chápání věcí Božích uváděly v údiv všechny obyvatele kláštera.

Obrátila se na svého milovaného Mistra, jenž ji ve zlaté holubičce poučoval, a prosila ho úpěnlivě, aby v ní vymýtil každou nedokonalost a pozemskou náklonnost. Ve své vroucí lásce modlila se k Němu:

„Tvou hrdličkou já mám-li být,
mně křídla musíš dáti.
S nich rmut chci v Tvoji Krví smýt,
se s věrou vstříc Ti bráti.“

Když ji její nedokonalosti plnily bázní a ona se za nehodnou pokládala státi se „hrdličkou“ Páně a spolu s Ním Velepíseň lásky zpívati, ukryla se s důvěrou v roklinách přesvatých Ran a děla takto pokorně ke svému Spasiteli:

„Ty voláš mne. — Ač chudá jsem,
smím přece k Tobě blíže;
vždyť Lásky své hned plamenem
mne zbavils viny tíže.“

Často, a v klášterích zvláště, je možno pozorovati, že osoby, jež po dlouhou dobu spolu ve svornosti žijí, stávají se sobě navzájem podobnými tak, že by bylo snadno pokládati je za při-

buzné. Totéž se dělo i s naší Imeldou. Následkem svého častého obcování s nebeskou Holubicí ve Svátosti vstřebala v sebe zcela její jasný obraz; byla hodnou uslyšeti a pochopiti v hloubi svého čistého srdce sladká tato slova:

Slyš, duše milá, kdos tě zve!
Tvůj Ježíš s nebes báni:
„Pojď, hrdličko má, v kraje mé!“ —
Znám dobře toto zvaní.

Byl-li to žár její touhy, jenž ji stravoval, či hlas Miláčkův, jenž ji k nebeské hostině zval — Imelda se rozstonala a sil jí rychle ubývalo. Zdvojnásobila své volání po příchodu nebeské Holubičky do svého srdce a měla být konečně vyslyšena.

Za vlažné letní noci klečela abatyše kláštera za jedním z pilířů ve chrámu a modlila se. Náhle uslyšela tiché krůčky. Zhlédla Imeldu, jež vešla do chóru, a jsouc přesvědčena, že ji nikdo nepozoruje, vrhla se před oltářem na kolena a vroucněji než kdy jindy opětovala své toužebné volání: „Můj Spasiteli, dej holubici sestoupiti a mou touhu již jednou ukojiti!“ Jako hrdlička vzdychala něžně:

„Rci, budu moci hnízdečko
si u Tě najít, Kriste?“

Déle nemohl Miláček její duše odporovati. Sladce zazněl Jeho hlas v jejím srdci:

„Pojď v moje Rány, hrdličko,
tam bydlit můžeš jistě!“

V téže chvíli viděla abatyše, jež sotva svým očím věřila a posvátnou hrůzou jata byla, která se zlatá holubice zvolna s oltáře dolů snáší a přesvatý Chléb, paprsky jasné záře obklopený, na Imeldiny rty klade. Potom se holubice zase zvolna vznesla na své místo.

Jak šťastna byla Imelda! Žvatlala jen jediné slovo: „Můj Miláček je mým, a já jsem Jeho!“ A Pán jí odpověděl: „Hrdličko má v roklinách mých Ran, dej mi uzříti svou tvář, dej mi slyšeti tvůj hlas; jeť sladký hlasu tvého zvuk a tvář tvá líbezná.“

Šťastná hrdlička dala zazníti svému hlasu a děla:

„Můj Jezu, co tam čekat smím,
an zveš mne ve Své Rány?“

Tu zazněl v hloubi její duše tajemný Hlas, a zbožné děvčátko nikterak se nezhrozilo nad podivnou zprávou, již obdrželo:

„Skrz Rány Moje, to ti dím,
mrouc — vzlétneš v Žití brány.“

Bylo to pozvání k nebeské Hostině. Několik dní později ležela Imelda na smrtelném lůžku. V duši zaznělo jí to znovu jako sladká hudba: „Vstáň, holubičko moje, pojd'; chci ozdobit tě korunou!“ a umírající pronesla své poslední slovo:

„Hle, smrti šíp ač namířen,
vstříc bez bázně mu hledím.
V Tvé Rány, Pane, spěchám jen,
tam život věčný zdědím.“

To je ona událost s holubicí chrámu panen. Brzy nato byl klášter zrušen a nevěsty Kristovy vyhnány. Zlatá holubice byla stržena s oltáře a nyní krouží divocí dravci nad opuštěným místem.

List z opatství Montserratského.

*Nejdůstojnějším Opatům, Převorům,
všem představeným
a spolubratřím klášterů řádu sv. Benedikta.*

Milosrdenství Páně, že
jsme nebyli zahubeni.

Důstojní Otcové a Bratři v Kristu milovaní:

Pokud si vzpomínám, zaslali jsme Vám list ze svého prvního útočiště, koleje Sv. Anselma ve Věčném Městě, a to zatím co v našem Španělsku již zuřilo marxistické pronásledování a válka občanská hrůzně se šířila; bylo to několik týdnů po rozptýlení naší komunity z kláštera vyhnané. V tom listě jsme kromě zprávy o svém vypuzení z Montserratu přinesli jména těch, jež jsme měli za první žertvy, ze zášti proti víře obětované; výsledek to pátrání vykonaného v oněch bouřlivých okolnostech, a proto nutně nedostatečný. Teprve později bylo tedy možno opravití onen seznam šestnácti obětí: dva z těch, jež jsme pokládali za zabité, ukázalo se, že jsou na živu, totiž bratři-laici Robert Ambrós a Alexej Cebollero. Je nyní naší povinností alespoň zhruba o všem, co se s námi a s naším

domem dělo v tomto čase, podati Vám zprávu, od nichž jsme byli obdrželi tolik a takové důkazy pozornosti, ať už to bylo soustrastí s naším utrpením či blahopřáním po znovuzískání kláštera Montserratu.

Část komunity, počtem 35, skládající se jak z kněží, tak z kleriků a bratří-laiků, spolu se svým opatem mohla, jak bylo shora řečeno, bez vybavení sice, ne však bez obtíží a nebezpečí, brzy odejít ze Španělska; italská loď je milosrdně přijala za snížený poplatek a dovezla je do Janova. Tam byla od nejdůst. pana opata kláštera sv. Juliána nejenom s bratrskou láskou, nýbrž s laskavostí takřka víc než otcovskou přijata a nejnужnějšími potřebami vybavena. Několik dní nato dosáhla Věčného Města, kde byla nejdůst. panem opatem primasem v koleji sv. Anselma po dobu víc jak jednoho měsíce touž vlídnou láskou přijata a živena. Tam byla též nejdůst. pánem P. A. Albaredou, prefektem vatikánské knihovny, a samým Veleknězem Piem XI. opatřena řeholním šatem a jinými nutnostmi.

Ježto však chudoba nás nutila, abychom se roztrousili a tak lásky mnohých požívali, mnoho z klášterů našeho Řádu, ať už z Itálie, či z jiných zemí, nám upřímně přislíbilo pohostinství; a nechyběli ani opati z dálných krajů Severní Ameriky, kteří i hojné almužny udělili, jimiž nám, o vše připraveným, pomohli. Těm všem chceme zde znovu dát najevo svou vděčnost. Jejich tedy laskavostí obdrželi živobytí a přístřeší a bratrské společenství nejen ti, kteří — jak jsme se zmínili — téměř již na začátku revoluce do Itálie po lodi byli dorazili, nýbrž i ostatních skoro třicet, kteří různými způsoby, často v bezprostředním nebezpečí nepřátelských tlup, nebo po neschůdných stezkách horských, ve sněhu a ledu, v němž jim hrozila smrt zmrznutím, nebo skryti v nákladních lodích byli s to utéci. Uvádíme zde kláštery, jež tehda některé z našich členů přijaly: v Itálii vedle kláštera janovského Subjako, kde mimo to tři z našich kleriků byli od nejdůst. pana biskupa Vavřince Salvi, opata-Ordinaria, povýšeni k posvátným svěcením a ke kněžství, dále Montevergine, Praglia, Parma a Finalpia; ve Španělsku kláštery Valvanera, Silos a Lazcano; Singeverga v Portugalsku; Calcat, Belloc, Solèsmes ve Francii; Buckfast v Anglii; Maredsous, S. André a Afflighem v Belgii; Einsiedeln ve Švýcarsku; v Německu: Maria-Laach, Sekava, Sv. Pavel v Korutanech a Beuron; všude tam všichni mniši i bratři laici láskou téměř bezmeznou snažili se zmírniti bolest našeho trpkého osudu.

Jakmile byla v postupném vývoji událostí severní část Španělska národními zbraněmi zpět dobyta, bylo uznáno co nutné k odstranění nebo alespoň k zmírnění velkých nepřístojností, jež se každé rodině — a benediktinské zvláště — z rozptýlení jejich členů přiházejí, aby se montserratský konvent se svým opatem znovu na jednom místě oné krajiny shromáždil.

A tak na radu samé Svaté Stolice hledalo se útočiště; to se též našlo a zároveň bylo shledáno dosti vhodným k vedení řeholního způsobu života, a sice v místě Belascoain, v diecési pampelonské, jejíž biskup byl věci velmi nakloněn a s horlivostí a láskou otcovskou byl nápomocen. Tímto způsobem mohla větší část naší družiny, jež se byla zachránila před bezbožným pronásledováním, pod vedením svého opata po dobu půl druhého roku trávit příjemně život po způsobu mnišském, ve vykonávání posv. Liturgie a v soukromém studiu věd a umění; tímto útočištěm byl lázeňský dům, obklopený velikou zahradou, položený na břehu řeky Arga, na samotě v usměvavém údolí Navarských hor. (Vděčně tehdy byl přijat dar od opaství Einsiedeln, Grüssau a Maria-Laach, pozůstávající z posvátného náradí a z knih.) Mezitím vyčkávala naše družina s napětím okamžik, až by vítězné zbraně nepřemožitelného vůdce Franco dobyly kraje katalánského, aby i ona se mohla rychle zmocnití svého kláštera. To se též s pomocí Boží zcela splnilo. Neboť koncem ledna t. r. mniši montserratské, nedbající nebezpečí, zmocnili se dříve než vítězné vojsko kláštera, sotvaže nepřátelé byli utekli z příbytků, ba zůstávali ještě roztroušeni po hoře.

Nemožno však vypovědět, jaké city ovládaly duše těchto prvních dobyvatelů kláštera, když vešli do basiliky a shledali ji — alespoň na první pohled — nedotčenu; rovněž tak i knihovnu výborně vybavenou, nám tak drahou; hlavní tedy dílny našeho zaměstnání duchovního... Bůh, dobrý ke všem, kdož ho vzývají, vyslyšel naše pokorné prosby, vysílané k němu za vyhnanství.

Zajisté mnoho je toho a ceny nemalé, co bylo nepřáteli buď zničeno či odneseno z Montserratu. Téměř všechny kapličky poutevníků, kostelíky, pomníky posvátného umění (mezi nimi ohromných 14 zastavení křížové cesty, jež byla srovnána se zemí), které posvátnou horu se všech stran zdobily, utrpěly buď spálením či vykradením či odcizením. Rovněž tak hostince pro poutníky; jejich nábytek byl naložen a odvezen na šedesáti železničních vozech. Asi třicet drahých kalichů, vícero velkých svíců stříbrných,

rovněž tak více lamp, berel, monstrancí, některé z velkých zvonů, a vůbec všechno stříbrné a zlaté nářadí z kostela bylo odcizeno. Avšak prastarý zázračný obraz blahoslavené Panny Marie, hlavní to náš poklad, dále basilika sama a knihovna jsou, jak jsme již řekli, nedotčeny. Doufáme pevně, že po skončení nákladných, více méně obtížných, zdlouhavých oprav budou klášter s přílehlými budovami, dále naše musea, kolej, tiskárna a hospice přivedeny zase do původního stavu.

Nebylo by tu však — myslíme — správné pomlčeti úplně o tom, co hrozného, krutého, ohavného mnozí ze zbylých našich bratří statečně pro Krista vytrpěli; duch se hrozí znovu na to vzpomínat a žalem se takřka vzpírá znovu to připomínati. Nade vši pochybnost ony žaláře, mučení, těžká práce, opuštění, úzkost duše, hlad, to vše je téměř strávilo za ten dlouhý čas; všichni ti však, díky Bohu, ve všem tom zvítězili pro toho, jenž si je zamiloval, a tak si zasloužili státi se pravými vyznavači víry.

*

Definitivní počet obětí naší řeholní obce, od marxistů usmrce-
ných, je dvacet tři. Uvádíme zde slavná jejich jména:

(Následuje výpočet všech obětí; přinášíme z nich některé, jejichž způsob smrti, různé okolnosti a pod. jsou zvláště zajímavé.)

Vdp. P. Robert Grau, převor; zrádně byl dne 5. ledna 1937 zaja-
jat, uvržen do hrozného žaláře „S. Elias“ a pravděpodobně
12. března téhož roku usmrčen.

Důst. pán P. Josef Fontseré s jinými šesti (následuje jejich vý-
počet) byl v noci ze dne 19. na 20. srpna 1936 v Barceloně v do-
mě náležejícím našemu klášteru rukama bezbožníků z lůžka vy-
tažen a spolu s nimi veřejně odveden na smrt za městem na místě
zvaném Pedralbes. Jejich těla byla od zbožných žen a částečně
též od několika z našich tajně sebrána a uctivě pohřbena.

Dp. P. Petr Vallmitjana; v Barceloně je vržen za živa do žhavé
pece v cementárně.

Důst. pán P. Odilo Costa ještě s dvěma kleriky jeli vlakem do
města Vich; cestou byli shozeni s vozu a zavražděni.

Důst. pán P. Veremund Boqué; když byl unikl mnoha nebezpe-
čím, vyjevil komusi příliš neopatrně svou hodnost kněžskou; načež
byl v polovici listopadu r. 1936 zrádně popraven.

V POKOJI S KRISTEM

Opat a konvent.

Z opatství na Montserratě, v červenci 1939.

Pax, Praha.

Archiv Emauzy.

Ročník XIV.

Říjen 1939

Číslo 10.

Jitřní rozjímání v den posvěcení chrámu Páně.

Mohutný, protáhlý akord zaznívající rozsáhlými, vysokými prostory našeho krásného chrámu, zakončil ranní bohoslužby. Zář světél, vůně kadidla, vznešené melodie udržovaly duši v posvátném rozechvění. Avšak nad tímto imrakem smyslových požitků, který se ponenáhlu uklidňuje a ustává, se upevňují, stojí a září jako slunce na nebi jasná slova věštce sv. Jana:

„Já Jan jsem viděl město svaté, Jerusalemský nový, jak sestupuje s nebe od Boha připraven jako nevěsta ozdobená pro muže svého. A slyšel jsem hlas velký s nebe, jak praví: Hle, stánek Boží s lidmi. Přebývatí bude s nimi, a oni budou jeho lidem, a on, Bůh, s nimi bude jejich Bohem.“ (Zjev. 21, 2—3.)

Připravená jako nevěsta pro ženicha svého; takovou zdála se mi býti naše svatyně, když jsem za ranního šera do ní vstoupil. To je to pravé slovo pro chrám Boží o slavnosti jeho posvěcení. Ozdobena věncem a šperky, v nádherném oděvu, předstupuje nevěsta před svého ženicha. Posvěcené věnce a květiny, množství svící a světél zdobí dnes svatyni. Tak předstupuje před zraky Páně, svého ženicha.

Svíce jsou zhašeny, zvuky písní a varhan dozněly, ranní bohoslužby jsou skončeny. A já vstupuji do klášterní cely k rozjímání. V duši nesmí světlo nikdy zhasnout. Vzníceno slavnými bohoslužbami musí prozářit a rozžhavit všechny síly duše v posvátné chvíli rozjímání, kdy duše je teď nevěstou a ozdobena a okrášlena se má ukázati ženichovi. Také ostatní den potřebuje světla a tepla. Vzňa-

tý žár má hořet a plát, roznítit srdce k radostné práci, až si bude moci odpočinouti v chladu a tichu klidné noci.

Nuže, nastupte tedy, myšlenky! Jděte svou cestou a zanešte svatý oheň do cely i do srdce! Je potřeba rozhlédnout se kolem sebe.

Je ještě tma. S nebeského stanu svítí spokojeně hvězdy, tyto věčné lampy, které tam Bůh rozsvítil nám pro radost a útěchu. Jestliže Boží oko nyní pohlédne dolů na temnou zemi, září asi také i jemu k radosti a útěše hvězdám se podobající věčné lampy, které lidé postavili v domech Božích před svatostánky. Tisíce je jich snad a miliony, i když se počtem nevyrovnají hvězdám.

Byl však kdysi čas, kdy všechna kostelní světla na zemi pohasla. To byla temná, strašná doba po pádu člověka do hříchu, doba Starého zákona.

Na počátku stvořil Bůh ráj na zemi, ten byl i jeho stanem, v něm přebýval. Ráj byl zároveň i příbytkem člověkovým. Dům Boží a dům člověkův, v němž člověk bydlel jako kněz ve svatyni a s Bohem obcoval, neboť Bůh tam kráčel a rozprávěl s prvními lidmi — *facie in faciem* — s nezahalenou tváří, viditelně. Chtěl být mezi svými tvory takřka osobně, viditelný, jak to odpovídalo smyslové povaze člověkově, chtěl se o ně zajímat, o ně se starat. Nesmírná jeho láska tomu tak chtěla. Blažená doba, kdy země byla rájem, chrámem, velesvatyní! První hřích připravil příliš brzy konec tomuto neobyčejně krásnému stavu. Ráj zmizel. Lidé byli z něho vyhnáni.

Uvážíme však také, že když byli první lidé pro hřích vyhnáni z ráje, byl zároveň z něho vypuzen i Bůh? Že jeho stánek, jeho příbytek byl tím zničen? O Synu Božím se praví v první kapitole Evangelia sv. Jana, který nám odhaluje nejsmutnější tragedii, jež se kdy udála: „*In propria venit et sui eum non receperunt* — do vlastního přišel a vlastní ho nepřijali.“ (Jan 1, 11.)

Ovšem je také pravdivé:

„*Domini est terra et plenitudo eius, orbis terrarum et universi, qui habitant in eo*“ — „Hospodinova je země a všechno, co k ní náleží, okrsek zemský a všichni obyvatelé jeho.“ (Ž. 23.) Ale místo jeho obzvláštní cti a lásky, jeho oblíbené místo pobytu, kde, jak praví

Písmo sv., se Bůh procházel za podvečerního vánku (Gen. 3, 8), bylo hříchem znesvěceno a zničeno. Kde Bůh se zjevoval lidem ve své kráse a v půvabu své lásky, stál nyní trestající anděl s ohnivým mečem.

Bůh se vzdálil.

Ale jeho nekonečná, nikdy neuhasínající láska si nedopřála klidu.

Chtěl míti mezi lidmi svůj dům, chrám, aby opět byl u nich a s nimi přebýval. Zdaž úsilí a snaha Boží o uskutečnění toho netvoří dějiny Starého zákona? Nejsou to také dějiny izraelského národa? Lid byl oddělen, odlišen od národů ostatních, země vybrána, tam uprostřed té země měl stát chrám, kolem něhož se měl národ izraelský seskupit, jej zdobit, chránit a hájit. Stavba chrámu, jeho posvěcení za Šalomouna znamená vrchol, jeho zničení konec dějin židovských.

Drahná léta to trvalo a mnoho námahy stálo, než Bůh dosáhl svého cíle. To jsou ty nejčernější listy v letopisech země, když po pádu do hříchu každé spojení mezi lidmi a Bohem bylo zpřetrháno. Jen proto evangelium, příslibení Mesiáše se svým příjemným, útěšným světlem se vznášelo jako hvězda za temné noci nad ubohým, opuštěným světem. Ona pochmurná doba pokolení lidského byla také dobou jeho hříchu. Lidstvo propadalo krevní vině a smyslným rozkošem. Na zemi takto zhanobené a poskvrněné nemohl Bůh přebývat. Teprve, když potopou byla očištěna, omyta a obnovena, vešel s ní Bůh opět ve styk a spojení. Za času, kdy žil Noe, mluvil Bůh opět po prvé s lidmi.

S Abrahamem uzavírá již smlouvu: „A já uzavru smlouvu mezi mnou a tebou... věčnou smlouvu... a dám tobě a potomstvu tvému celou zemi Kanaan ve věčný majetek a budu jeho Bohem.“ (Gen. 17, 7, 8.) Země Boží byla tedy vybrána. Brzy byl také zvolen i lid, jenž měl vtáhnouti do této země. Za Mojžíše, vůdce tohoto lidu, začíná obnova starého poměru — spolupřebývání Boha s lidmi. Ba, je již řeč o domě, stánku Božím: „Postavím stánek svůj mezi vámi a budu chodit mezi vámi, budu Bohem vašim a vy budete lidem mým.“ (Lv. 26, 11, 12.) Bůh jako by se těšil myšlenkami, že bude míti sídlo, stánek na zemi: „Faciens mihi sanctuarium et habitabo in medio eorum — Vybudují mi svatyni a já sídliti budu mezi nimi.“ (Ex. 25, 8.) Svatý stánek a archa úmluvy byly postaveny. Různý osud je stíhal a uplynula dlouhá doba, staletí, než

záměr a laskavá vůle Boží dosáhla toho, že mohla za vlády Šalomounovy nazývatí svým vlastnictvím sídlo, chrám u svého milovaného lidu. Od té chvíle se otevřely bohaté poklady jeho milostí a slitování. Neboť po slavnosti posvěcení chrámu se zjevil Bůh a pravil: „Slyšel jsem modlitbu tvou a vyvolil jsem si místo toto za obětiště. Oči mé budou otevřeny a uši mé pozorovati modlitbu toho, kdo se bude modlití na místě tomto. Jméno mé bude tu na věky a oči i srdce mé po všechny dny.“ (2. Par. 7; 12, 15, 16.)

Avšak toliko jeden chrám, „jeden dům to byl, jenž náležel na zemi Bohu a malý národ, který bydlel kolem tohoto domu Božího. Pozemský a povrchní byl také poměr mezi lidmi a Bohem, poměr to ne neodpovídající nedokonalosti Starého zákona.

Bůh chtěl víc: více chrámů na zemi, především ale chtěl lidi samy, jejich srdce, jejich duše.

A jednorozený Syn sestoupil na zemi, aby tyto úmysly Boží splnil. Stálo jej to mnoho práce, jeho krev a život. Jediný starý chrám židovský musel padnout, aby mnoho nových Božích příbytků povstalo na zemi, které by jako pevnosti takořka pokryly celý svět a zajistily na zemi jeho vládu. Čím více je chrámů, tím jistější, bezpečnější je království Boží na zemi. Neboť jedenkaždý chrám je chrání a střeží.

Dojemná je myšlenka na něžnou lásku Boží. Bůh chce na každém místě, v každé obci, byť byla sebemenší, mítí své sídlo, svůj dům, aby tam mohl přebývat mezi svými lidmi.

A jak vyzdobuje tento svůj dům! Činí z něho nebe, ráj pro věřící. Ve svatostánku přebývá viditelně, tělesně Syn Boží a vidí a slyší svými tělesnými očima a ušima toho, kdo vstupuje a se v chrámě zdržuje: „Dominus ibidem — Bůh tam přebývá.“ (Ezech. 48, 35.) Všechny poklady svých milostí tam uložil, ze svého domu učinil skutečně a pravdivě zemi kananejskou, která oplývá mlékem a medem. Proto i na tom nejmenším a nejnepatrnějším kostelíčku Nového zákona spočívá veškerá ona vznešená velebnost Šalomounova chrámu, který úžasem naplňoval celý tehdejší svět. Ba větší, nesrovnatelně větší je vznešenost tohoto druhého chrámu, než onoho izraelského. Obsahuje mnohem více a kol něho se nevznáší jen úsilí lásky Boží o svůj příbytek, o chrám, jak to je tak dojemně vyjádřeno ve Starém zákoně, nýbrž láska srdce Syna Božího, jenž se stal člověkem, bije nám vstříc z každého koutu toho nejmenšího katolického domu Božího. Ó lásko, nevýslovná lásko

Boží! Jak vypráví mi opět tak právě dnes, o této lásce Boží, ve svátek posvěcení chrámu Páně, můj kostel.

Kostel jako dům Boží je zároveň i příbytkem lidským. To mi praví další zajímavý pohled kolem sebe. Vždyť Bůh je náš pravý Otec a jeho dům je naším otcovským příbytkem. Tam se zrodila pro Boha nejlepší část mého bytí, má duše! Chrám — mé skutečné rodiště! Tam se uskutečnilo nevýslovné tajemství, spojení mé duše s Kristem, Synem Božím, při prvním sv. přijímání: tedy můj svatební dům v mnohem světějším a pravdivějším smyslu, než když se před oltářem nevěsta snoubí se ženichem. Tam je bohatý dům Otcův, kde má duše je na hostině Kristově živena, občerstvována a potěšována! Tam odtud, z kázání slova Božího odnáší si má duše světlo a sílu pro tento život! Tam teče Jordán, léčivý pramen, který, ach, jak již často, uzdravil mou duši z malomocenství hříchů! Všecko, co je život duše, její síla, její zdraví, její štěstí, její radost, její útěcha, to všechno odnáší si z domu Božího, z chrámu! Odtud, až naposledy mi bude požehnáno a posledního se mi dostane rozhřešení, nastoupím i svou poslední cestu ke hřbitovu, k věčnému odpočinku. Jak líbezně se to asi spí a dřímá na těch malých venkovských hřbitůvcích, kde v Pánu zesnulí druží se kol svého kostelíčka, jež navštěvovali za svého života.

Vpravdě, odpočívají v pokoji! Ve stínu a pokoji domu Božího! Žádné místo na světě, ba dokonce ani klín matčin, rodinný dům a moje domovina není mi tím, čím je pro mne můj kostel. Jak jej mám milovat, jak se musím v něm cítit jako doma! Odtud vzchází mi štěstí a radost! Ubozí lidé, kteří se od kostela vzdalují a utíkají před ním! Jsou jako sirotci a děti bez domova, bez otcovského domu. Nešťastný národ, ubohá obec, které nemají kostela! Je to temná země, kterou obývají, kterou nemůže osvítiti žádný lesk kultury a civilisace. Malinká lampička před svatostánkem má v očích Božích více světla než všechny sebevětší světelné zdroje, které si lidská chytrost dovede vynalézt. Na lásce a péči, kterou Bůh měl a ještě má o svůj dům, svůj chrám na zemi, která se táhne jako zlatá nit — zlatý paprsek s nebe a obepíná chrámy a oltáře, se má člověk učit. Nemá moje první a největší péče, můj hlavní zájem, moje láska platit domu Božímu?

Lidstvo dávných století použilo veškerého svého umu a lásky ke zbudování nádherných chrámů. Téměř všechny zbytky a ssutiny ze šedého dávnověku jsou jen troskami chrámů a svatyň. Bude

naše doba pozadu za minulými věky? Nestaví více chrámů a budov pro sebe, pro svou radost a rozkoš než pro Boha? Pak by měla sama sebe odsoudit a vědět, že se neliší od temného starověku. Není právě ke cti obce, nepostaví-li svému Bohu svatyni. Slova řečená o Spasiteli: „Et sui eum non receperunt — a vlastní ho nepřijali,“ opakují se na ní. Svého Boha nechají bez přístřeší, bez příbytku.

Avšak více ještě jsem odpověden sám za sebe. Patří moje láska, mé srdce chrámu? Miluji okrasu „jeho domu a místo jeho slavného přebývání“? (Ž. 25, 8.) Mohu s Davidem zvolati, že mé srdce i má duše prahne a touží po síních Božích? (Ž. 83, 3.) Pak rád přispěji na výlohy, které vyžaduje udržování domu Božího, pak se postarám, aby alespoň nějaká část toho, co slouží potřebám bohoslužebným, vyprávěla tam v chrámě o mé lásce. Boží oko vidí můj dar ve svatyni a tento odporoučí mne ve dne v noci Božímu milosrdenství a milosti.

Jako Bůh dal to nejlepší, aby vyzdobil naše chrámy, totiž svého Syna do svatostánku a bohatství svých milostí na oltáře, tak i já chci dáti Bohu to nejvzácnější, co mám, kdykoliv navštívím chrám Páně.

Mé bohatství, můj největší, nejvzácnější statek je má duše. Není-li tato se mnou v chrámě přítomna, pak i na mne se vztahují kárná slova Boží: „Tento lid mne ctí ústy, ale jeho srdce je daleko ode mne.“ (Mat. 15, 8.) Moje duše má své nejvzácnější poklady postavit před oltář. Jako žhoucím kadidelnice má vydechovat vůni klanění, víry, naděje a lásky. Jako vonné kadidlo mají tyto úkony duše stoupat vzhůru a duši povznášet k Bohu. „Dům můj je dům modlitby.“ (Is. 56, 7.)

Pak sestoupí i milost Boží a mé srdce si odnese z chrámu to nejlepší pro život: novou sílu, naději, odvahu a důvěru. Tak bude pro mne chrám nejpožehnanějším pramenem štěstí pro život.

Od milých prostorů domu Božího se vrací pohled mého rozjímání do jiného chrámu, do chrámu vlastního já, je to pohled důkladnější a pohled dovnitř. Spasitel nazývá sám sebe chrámem. „Zbořte chrám tento a ve třech dnech jej vzdělám“ (Jan 2, 19), praví k židům. A opravdu! Jeho osoba byla tím nejnádhernejším chrámem Božím, který kdy země nosila. Ale i my jsme chrámem: „Nevíte, že chrámem Božím jste a Duch svatý přebývá ve vás,“ volá sv. apoštol. „Domum tuam decet sanctitudo in longitudinem dierum — domu tvému, Pane, přísluší svatost neustálá“ (Ž. 92, 5),

tak zaznívá to zase dnes domem Božím. Příbytek pro mne samého. Co mi praví tento zevrubný pohled do mého nitra? Je mé nitro svatým chrámem? Ozařuje jej milost Boží? Kde je obětní oltář? Kde jsou obláčky kadidla a sladké písně klanění a myšlenek na Boha?

Dejž Bůh, aby tento pohled byl pln útěchy a uspokojení, aby dějiny mého nitra, mé duše nebyly dějinami zhouby a zkázy. Přesto přece to bude pohled jak na nějakou neznámou, v mlhu a temnotu zahalenou zemi. Neboť stavba není ještě ukončena, a teprve tehdy se ukáže, jaký vskutku je chrám mé duše, mého nitra, až lešení, pozemský to obal, tělo takořka spadne a objeví se pouze chrámové zdi a cimbuří! Kéž by pak stavba ta byla krásná a zdařilá!

A ještě jeden pohled, pohled, který nám skýtá liturgie dnešní slavnosti. Ten budiž již poslední v této úvaze. Ranní červánky planou v řadě oken na druhé straně Vltavy a jejich oslňující záře se odráží od skleněných tabulí městských domů. Lehce se přenáší pohled dál, do daleké budoucnosti a do prohlubně věčnosti: Nebeský Jerusalems, blažené město míru, se vynořuje před naším duchovním zrakem, jak je to líčeno v hymnu na svátek Posvěcení chrámu. Naše domy a chrámy jsou jen pouhý obraz onoho města Božího.

Jan viděl na nové zemi a v novém nebi toto město a nevěstu Boží, které obkličovala nádhera slávy Boží a jehož lesk se podobal třpytu jaspisu a křišťálu. „Chrámu jsem v něm neviděl, neboť Bůh všemohoucí jest chrámem jeho, a Beránek“ (Zjev. 21, 22), zněla dále jeho slova. Celé nebe jest opět chrámem a svatyní, tak jako jím byl i ráj. Bůh je v něm, alfa a omega, začátek a konec, vše ve všem!

Zůstaň jen tam v onom městě Božím, můj pohlede a má duše! Též i mé obcování dnešního dne a neustále potom bude, jak tomu chce apoštol, v nebi — *nostra conversatio in coelis est* (Filip. 3, 20).

To budiž ovocem mého ranního rozjímání. Naplněn tímto nebeským světlem chci pak přistoupiti k ranní Oběti a k ranní radosti.

Introibo ad altare Dei, ad Deum, qui laetificat iuventutem meam — vstoupím k oltáři Božímu, k Bohu, jenž obveseluje mladost mou. (Ž. 42).

Emauzy.

† P. Benedikt Coekol.

Tonogaoka Shudoin.

Tonogaoka je místní název prvního benediktinského kláštera v Japonsku; Shudoin značí klášter. Jméno „Tonogaoka“ má pro japonské ucho dobrý zvuk a pro japonské oko výmluvný obraz. Slovo je složeno z „Tono“ a „oka“; slabika „ga“ slouží jen jako spojka. Tono nebo též Daimyo byli dříve mocnými feudálními pány Japonska, až do polovice 19. století, kdy novým uspořádáním poměrů základy feudálního zřízení padly. Po jednom takovém Tono je nazváno území Tonogaoka, a výraz „Tono“ značí dnes ještě tolik co velký „pán“; „oka“ znamená pahorek“ nebo „horu“. Tím jméno Tonogaoka značí pro japonské ucho tolik jako „hora Tono-va“, „hora pána“. Když pak nyní na této hoře je křesťanský klášter, stala se zvláštním způsobem vlastnictvím nejvyššího Pána, vlastnictvím Božím; stala se „horou Páně“ ve smyslu vyšším. Kterému křesťansky smýšlejícímu člověku by nepřišlo bezděčně na mysl ono význačné místo z Izaiáše: „I bude v posledních dnech připravena hora domu Hospodinova na temeni hor... A půjdou národové mnozí a řeknou: Pojdte, vstupme na horu Hospodinovu... Učiti nás bude cestám svým. Budeme kráčet po jeho stezkách!“ (2, 2n.)

Japonskému oku odhaluje psané znamení pro „Tonogaoka“ ještě více než vyslovené slovo japonskému uchu. To jest zvláštností východoasijského ducha, čínské, japonské a korejské mluvy, a podstatná odchylnost od evropského pojetí, že psané znamení mnohem více platí než vyslovené slovo; neboť vyslovené slovo jako zvuk má okamžité trvání a rychle se rozplyne, zatím co v psaném znamení myšlenka dostává obrazné názornosti a tím trvalý výraz a neproměnnou podobu. Tato znamení byla totiž původně obrázkovým písmem, při němž jednotlivé znamení neznáčilo nějakou hlásku nebo slabiku, nýbrž znázorňovalo obraz, předmět, pojem. Když Japonec pozoruje znamení pro Tonogaoka, shledává, že znamení pro „Tono“ může značiti nejen „pán“, nýbrž také „dům“, „palác“; ve spojení s „oka“ (= hora) značí toto znamení tolik jako „dům na hoře“, tedy něco podobného jako Montekasino, mateřský klášter benediktinského řádu. Jak doufáme, je to příznivá předzvěst pro rozvoj benediktinského řádu v Zemi vycházejícího slunce.

Poloha.

Tvář Japonska hledí původně a až do nejnovější doby téměř výhradně na východ k Pacifiku nebo k Velkému oceánu, ne na západ, k asijské pevnině. Na východě bohatě rozčleněné, úrodné pobřeží Japonska se svými četnými poloostrovy jako by vztahovalo paže do Tichého oceánu a zve námořníky k přistání. Na východě mořské proudy činí klima příjemnější a půdu úrodnější než na západě. Žádný div proto, že východ Japonska byl dříve a silněji osídlen než západ. Na východě odehrávají se převážnou většinou dějiny Japonska s politickými středisky v území Yamato, v Nara, Kioto, Kamakura, Tokio, s náboženskými středisky v Ise, Nara, Kioto; na východě leží velká dopravní, obchodní, průmyslová a kulturní střediska až do dnešních dnů: hlavní město Tokio, jiná velká města, jako Osaka, Nagoya, Kioto, hlavní vstupní a vývozní brány Japonska: světová přístavní města Yokohama a Kobe. Zde na východě Japonska s jeho bohatou minulostí, s jeho hustým osídlením a s jeho čilým životem v přítomnosti našli též benediktini svůj prvý domov. Tonogaoka leží téměř uprostřed Japonska v monastické samotě lesa, vzdáleno hluku světa a přece opět zcela blízko proudu japonského života, jen několik kilometrů do nitra od zálivu Sagami, jež malým poloostrovem Minra (se starým hlavním městem Kamakura) je odděleno od Tokijského zálivu, neda-leko od Tokaido, východní mořské japonské linky, na silnici Chigasaki — Amanuma — Koidemura — Atsugi. Od kláštera až k městu Chigasaki (nejnovější úřední způsob psaní Tigasaki; ch nebo t se vyslovuje jako „č“) s 30.000 obyvateli, ležícímu u zálivu Sagami, k jehož okresu Tonogaoka náleží, je 3 km, k severovýchodní Yokohamě (drahou se jede přes Chigasaki) 30 km, do Tokia (přes Yokohamu) 60 km. Okres Chigasaki a tím i Tonogaoka náleží k provincii Kanagawa. Kanagawa jest dnes předměstím Yokohamy, takže provincie Kanagawa s Yokohamou (kde má též prefekt své sídlo) a okolím ve skutečnosti splývají. Církevně leží Tonogaoka v diecési Yokohama, jejíž území bylo odděleno v roce 1937 od arcidiecése Tokio a zřízeno jako nová diecése. Od kláštera obráceného k jihu a při Nipponbare (= jasné japonské počasí) zalitého slunečním jasem toulá se lidský pohled přes venkovské usedlosti, rýžová pole a zalesněné pahorky pobřeží v dál k jasné modré hladině Pacifiku a na obzoru spatřuje ostrov Oshima, s jeho činnou sopkou Mihara, obdivuje na západě zprohýbaný hřeben horstva Hakone, a především svatou horu Japonska Fujisan, jež

s majestátností a neporovnatelnou důstojností tyčí se k nebi. Tak má Tonogaoka také účast na zvláštní kráse japonského kraje, jehož podstatu možno vyjádřiti trojzvukem: „hory, voda, slunce“, nebo též jiným: „moře, pobřeží, hory“.

Úkol.

O úkoly pro benediktiny v Japonsku není nouze. Japonsko a vůbec východní Asie není dnes již uzavřenou zemí s nečinným životem. Naopak, vzdálený východ stojí dnes uprostřed světového zájmu, a Církev spatřuje tam před sebou misijní úlohu tak velkou, že co do velikosti v dějinách jí není rovné. V Japonsku vytryskl v polovině 19. století nový pramen života, jenž tryská stále dál a o němž dnes ještě nemůže nikdo říci, kde jednou vyústí. Jedná se o uvedení západní civilizace a kultury do Japonska. Japonsko je zajisté již dávno kulturním státem, — a sice se vzácně silným národním sebevědomím. Již jednou, asi před půldruhým tisíciletím, přejal cizí kulturu, totiž čínskou a podařilo se mu též tuto kulturu přivést k vysokému rozvoji a ve všech životních odvětvích vtisknouti jí vlastní japonský ráz; stačí jen pomyslet na vznešené, umělecky propracované obydlí, na půvabný, důstojný oblek, na jemné chování, na umění, literaturu, duševní vzdělání, rodinný řád, společenský život atd. Ale dnešní úkol je od tehdejšího úplně odchylný a mnohem těžší: Tehdy byli Japonci ještě primitivním národem a neměli ještě žádnou kulturu, mohli proto utvářeti neuspořádaný dotud život volněji a tak, aby odpovídal jejich svérázu. Dnes je již japonský život ustálen a má vysoce vyvinutou kulturu, jež též vědomě a systematicky je dále pěstěna; ale vedle toho stejně vědomě a systematicky je přejímána nová západní kultura a civilizace. Úkolem je nyní nové se starým vnitřně a harmonicky spojit, nejen zevně naštěpovati. Úkol je proto tak těžký, že stará a nová kultura neobsahují žádné podobné životní formy, jež by se snadno daly doplnit, nýbrž v mnohém si odporují. Již průvodce sv. Františka Xaverského poznamenává: „V Japonsku je vše právě naopak než u nás v Evropě.“ O velikosti a těžkých následcích tohoto úkolu může si člověk ze západních zemí, jenž poměry v Japonsku sám neviděl, jen stěží učiniti představu. Úkol není ještě rozřešen. Přeměnný proces je spíše teprve na začátku než na konci a bude potřebovati staletí, než bude ukončen. Nyní stojí Japonsko v období vysloveně přechodném; známkou, jež ovládá celý jeho život, je zápas starého s novým, což v prvé řadě má za následek silné otře-

sení všeobecné moci starého řádu. V tomto zápolení připadá Církvi Kristově a jejímu mnišství velký úkol. Japonec Utschimura soudí správně o nejnovějším vývoji ve své vlasti, když praví: „Bez křesťanství je západní civilisace a kultura větší škodou a větším nebezpečím pro lidstvo než kterákoli jiná životní forma.“ Námitka, že u západních národů křesťanství zklamalo a proto že se nemůže japonský národ rozhodnouti k přijetí křesťanství, není udržitelná; křesťanství neselhalo, nýbrž západní národy staly se mu nevěrnými. V Japonsku žijí ještě stará jeho náboženství: šintoismus a buddhismus. A máme-li usuzovati podle počtu, velikosti a bohatství svatyní, je japonský lid skutečně jedním z nejnábožnějších na celé zemi. Ale i na náboženském poli stojí Japonsko před převratem, nastává hluboká změna. Dnešní japonský stát je oficiálně beznáboženský, a ve školách není žádného vyučování náboženství, vyučuje se jen beznáboženské morálce. Ale se strany vlády dělá se mnoho pro to, aby se šintoismus (a to jak státní šintoismus, jenž je uznáván jako národní kult a ne jako náboženství, tak i lidový šintoismus, jenž platí tolik co náboženství) mezi lidem udržel a šířil.

Také budhisté jsou velmi čilí v oživování svého náboženství. Ale skutečnosti ukazují přece již dnes, že ani jedno ani druhé náboženství nebude japonskému lidu trvale vyhovovat. To je také podstatný rozdíl nové doby od dřívější, že není vzdělána jen slabá vrchní vrstva, nýbrž celý národ; a našlo by se málo zemí s tak dobrým, průměrným vzděláním, a s tak málo analfabety, jako je Japonsko. K tomu se druží mezinárodní výměna myšlenek (pomocí radia, kina, knih, novin, časopisů atd.), na níž má účast rovněž celý národ. Účinky toho ukazují se v Japonsku již dnes. Právě mezi vzdělanými a mezi studující mládeží jsou mnozí, kteří se od šintoismu stejně jako od buddhismu vnitřně odlučují a jsou prakticky bez vyznání. I když křesťanství v dnešní době zapouští v Japonsku jen velmi pomalu kořeny, přece nesmíme ztráceti naději, že jednou přijde den, kdy též velmi snaživý japonský národ se přikloní k tomuto nejvznešenějšímu náboženství, a pak právě s přispěním sil křesťanství bude spěti k novému rozkvětu japonského života v dokonalém spojení dobrých starých obyčejů s dobrou novou naukou. K spolupráci na tomto úkolu byli povoláni též benediktinští mniši od misionářů v Japonsku působících. Jako za starých časů při zavádění čínské kultury a buddhismu v Japonsku byli podstatně účastni mniši, tak také v nové době pro nové úkoly nemají chyběti

mniši. Benediktini vznikli v 6. století, právě v době, když buddhismus vnikal do Japonska, a pomáhali ve své 1400leté minulosti utvářeti náboženskou a kulturní tvářnost Západu. Benediktinská řehole napsaná pro statečné pokolení cenobitů obsahuje, co se týče společenského ducha, autority, organického roztrídění, pedagogické moudrosti, úcty k osobnosti, poměru k práci atd., cenné síly pro utváření a upevnění japonského života v nových poměrech. Ale úkol mnichů je především náboženský a benediktinská Řehole představuje náboženský program. Svatý Benedikt nazývá klášter školou pro službu Páně, a kdo do ní chce býti přijat, musí opravdově hledati Boha a nesmí ničemu dávat přednost před chválou Boží. Tak stojí benediktinský klášter především ve službách Církve Kristovy jako místo k uskutečňování ideálu křesťanské dokonalosti, jako obzvláště vhodné místo k pěstění modlitby a svaté Liturgie a tím jako středisko křesťanského života. Katolická Církev v Japonsku je ještě mladá a malá, mizí téměř pod tíživým množstvím nekřesťanů. Tu má zvláštní význam uzavřená klášterní společnost, jež jako o hlavní cíl se snaží o uskutečnění ideálu křesťanského života, a podobna Mojžíšovi na hoře svolává požehnání Boží na Církev, na činnost a záležitosti duchovních vůdců i věřících a na celou japonskou říši a národ. A benediktinská Řehole, jež je rozšířena po celé zeměkouli, bude schopna se přizpůsobiti též zvláštním japonským poměrům a bude obzvláště vhodnou k tomu, aby pomáhala uskutečňovati myšlenky ve „Visions d'espoir“ (Tokio 1938) od Apoštolského delegáta Msgre Paolo Marella tak jasným způsobem podané. A dokonce i v poutu Církve všeobecné má benediktinský klášter v Zemi vycházejícího slunce svůj úkol, především jako místo Boží chvály, aby se tak uskutečnilo slovo Žalmisty: „Celá země, od slunce východu až k slunce západu, zpívej Bohu chválu.“ Když mniši na západě svou denní bohoslužbu končí, vstávají mniši na východě, aby v ní pokračovali — je to nová forma ustavičné chvály Boží.

Dějiny.

Klášter Tonogaoka je starý teprve 3 léta. Počátkem roku 1936 začal klášterní život. Ani období jeho zakládání nesahá příliš zpět. O plánu zříditi v Japonsku benediktinský klášter slyšíme po prvé roku 1907, když opat Primas Hildebrand de Hemptinne vyběhl představené kongregaci benediktinského řádu při jejich shromáždění v Římě mezi jiným, aby v Japonsku založili klášter; tento ná-

vrh zůstal však bez úspěchu. Teprve když v poválečné době misijní myšlenka opět mocně ožila, bylo požadováno k podpoře apoštolátu podobně jako jinde i v Japonsku zřízení benediktinského kláštera. Arciopat Rafael Walzer z Beuronu vyhověl této žádosti vícekrát na něj řízené tím, že v r. 1931 vyslal dva Otce do Japonska. Tito se měli nejprve učit japonské řeči stejně jako poznávat zemi a lid a měli nalézt vhodné místo pro založení kláštera. Roku 1934 získali asi 20 ha velký statek Tonogaoka; r. 1935 byl vystavěn malý klášter. Až k dokončení stavby, počátkem roku 1936, byli vysláni z Beuronu do Japonska ještě další Otcové a Bratři, takže převorát nyní má sedm Otců — kněží a šest Bratří laiků.

Japonský klášter.

Benediktinský klášter může se v zemi vůbec trvale udržeti jen tehdy, když země sama mu dává dorost. To je zkušenost získaná z mnoha staletí benediktinských dějin. A je to něco zcela zdravého a odpovídajícího stabilitě benediktinského opatství. Benediktin srůstá silou svého slibu stálosti s rodnou hroudou, s domovem a vlastí. A tu je věcí samozřejmou, že synové dotyčné země opatství zalidní, vtisknou mu něco z charakteru vlastního národa a především tomuto národu prospějí svou apoštolskou a kulturní činností. Tak založil sv. Bonifác v 8. století ve Fuldě ne anglický, nýbrž německý klášter, tak založili téměř ve stejné době Hariolf a Erlolf v Eilwangen ne francouzský, nýbrž německý klášter, tak založili v 19. století bavorští a švýcarští benediktini v Severní Americe ne bavorské a švýcarské, nýbrž americké kláštery, a tak také Tonogaoka má se státi japonským benediktinským klášterem; Japonci mají vstupovati a stávat se mnichy a pod vedením opata ze svého středu uskutečňovati ideál benediktinské Řehole. Jak rychle tohoto cíle bude lze dosáhnouti, to nám ovšem musí teprve budoucnost ukázati. Přítomnost má za úkol benediktinské mnišství vštípnouti do Říše vycházejícího slunce a Japonce učiti poznávati monastický život. Kdo chce býti učitelem benediktinského života, ten musí nejprve býti jeho žákem, musí se učiti znát benediktinskou Řeholi teoreticky i prakticky a podle ní žítí a musí najíti spojitost s benediktinskou tradicí. Proto jednu nebo dvě generace za sebou budou museti cizí mniši pomáhati budovati benediktinský život v Japonsku.

(Pokračování.)

Tonogaoka.

P. H. Suso Mayer.

Misionářova noční jízda.

Na dalekých, v roce 1857 ještě velmi skrovně obydlených pláních státu Kansy, na druhé straně řeky Mississippi, je misionář, starý, důstojný Otec H. L. O. S. B., na zpáteční cestě do A. Ve vzdálenosti asi 20 anglických mil uděloval nemocnému svátosti umírajících. Je studený prosincový den; jednotlivé sněhové vločky padají pomalu, krouživě k zemi; nebe je pošmourné, slunce blízké západu. Misionářův kůň se namáhavě prodírá zasněženou cestou. Brzy, ano pro cestujícího neočekávaně brzy, slunce zapadá a po krátkém soumraku je překvapen temnou nocí. Kůň, jemuž povolil uzdy, ztratil cestu. Než bez určité dráhy, zdánlivě bez cíle, jde stále dále a dále do noční temnoty.

Situace není nijak bezpečná. Misionář obrací v modlitbě své myšlenky na eucharistického Pána, jehož nese na svých prsou a prosí ho o pomoc. Když šel zaopatřovat — to zde musí být poznamenáno — stalo se mu čímsi, co se obyčejně nazývá náhodou, že místo je díné hostie vložil do schránky d v ě. Zpozoroval to teprve při podávání sv. přijímání. Aby zbylou hostii opět přinesl domů, vložil ji zpět do schránky.

Nebezpečí, v němž nyní je, ho pobádá k ustavičné modlitbě. Poručil se do ochrany Nejblahoslavenější Panny a svého sv. Anděla strážce. Těd' vytahuje z kapsy růženec a začíná se jej modlit. Po skončení pěti desátek se rozhlíží kolem, v naději, že někde spatří světlo, jež by bylo znamením lidského obydlí. Marrně; kol dokola tma a nic než tma. S ještě větší vroucností obnovuje svou modlitbu a opět se začíná modliti růženec, tentokrát za duše v očištění. Když se jej domodlil, znova se rozhlíží, než zase jako po první, nadarmo. „Jsem ve vážném nebezpečí života,“ praví kněz sám k sobě. „Jak bych mohl, nenajdu-li ani východu ani přístřeší, tuto dlouhou, studenou zimní noc přežít? Je mi však velkou útěchou, že mám při sobě Nejsvětější Svátost. Jak? Že by byla zbylá sv. hostie Prozřetelností určena k tomu, aby mně samému posloužila k Zaopatření?“ A ihned se začne se vši usebraností připravovati na smrt. Opět se chápe růžence a modle se, propouští prsty, zimou ztuhlými, jednotlivá zrnka.

Mezitím zpozoroval, že se kůň dostal na cestu. Ihned mu začne svítat naděje na záchranu. Vtom spatří v nesmírné dálce blikotati světlo. „Díky Bohu!“ zvolal, chopil se uzdy a zamířil směrem ke světlu. Po čtvrt hodině stojí před domem, z jehož okna světlo vy-

cháží. Zaklepe na dveře, jež se ihned otvírají a je pozdraven známým mu hlasem.

Je to Marketa, jež mu praví: „Důstojný Otče, jak je dobře, že jste přišel tak rychle; matka je velice nemocná; začíná zápasit se smrtí.“ Kněz vchází dovnitř a žehná slovy: „Pokoj domu tomuto a všem přebývajícím v něm!“ — „Proč přichází vaše důstojnost sama?“ táže se Marketa. „Kde zůstal Josef, jehož jsme poslali, aby vás zavolal?“ — „Já jsem Josefa neviděl,“ zněla odpověď. „Než buďte bez starostí; on už nalezne zpáteční cestu. Budu vám podrobně vypravovati, jak jsem sem přišel a budete míti důvod, abyste velebili Boží Prozřetelnost, jež je plna lásky. Především však musím vykonati svůj svatý úřad.“ S těmito slovy se přiblíží k nemocné na lůžku, vyzpovídá umírající, za hlasité modlitby přítomných členů rodiny udělí jí poslední pomazání a podá sv. přijímání. Byla to umírající, pro niž byla Boží Prozřetelností určena druhá hostie.

V příhodný čas vyprávěl misionář pozůstalým svou příhodu, jež je čtenáři již známa. Se slzami vděčnosti velebili Boha. „Bylo to nejtoužebnějším přáním zemřelé matky a často opakovanou prosbou,“ pravila Marketa, „aby jí Bůh udělil milost, by při poslední hodině stál u ní kněz. Pán ji vyslyšel a k vyslyšení připojil zřejmé znamení své zcela zvláštní péče. Jemu budiž čest a chvála po všechny věky!“

Legenda.

(Anglická.)

Před dávnými, dávnými časy stál v jednom lesnatém údolí starý, omšelý klášter. Staletí tam mniši žili modlitbě a tvrdé práci. Nyní však jich zbylo jen několik málo, všichni stářím zlomeni, a — ani jediný, jenž by mohl silně zpívati.

Nouzí donucen, ustanovil opat, že také ty části oficia, jež se dosud ještě zpívaly, se budou prostě recitovati. Jen jedinou výjimku učinil. „Bratří,“ pravil, „Magnifikat budeme i nadále zpívati dobře nebo špatně, jak budeme moci; nehodí se, aby se píseň naší milé Paní jen recitovala.“

A tak se každý den při nešporách zpíval Magnifikat, přesto že zpěv byl takovou změtí hned falešných, hned neakcentovaných a stále stejně slabých tónů, jak si jen možno pomysli. Ptáci, hníz-

dící v okolních stromech, uletěli odtud, zděšeni hroznými těmi zvuky. Dobří mniši to ovšem zpozorovali, ale pan opat to poručil, a proto s pokornou poslušností zpívali svůj ubohý Magnifikat dále.

Tak to trvalo nějaký čas. Tu však na Štědrý večer přišel ke klášterní bráně mladý muž a žádal stát se novicem. Jeho krásného hlasu, mínil, by se mohlo v choru dobře použít. Zpíval na zkoušku a jeho hlas zněl tak jasně a čistě, že ubozí mniši byli u vytržení. „Ó,“ pravili všichni, „jak krásný bude nyní náš Magnifikat!“

Mladý bratr byl ihned oblečen a ještě téhož večera zazníval v choru mnichů při Magnifikat jeho hlas tak překrásně, že všichni mysleli, že jen Seraf by mohl tak zpívat. Ptáci se vrátili a tiše naslouchali.

Kdyby nebyli mniši tak pohrouženi v radost a rozjímání, tu by mohli čísti v tváři mladého zpěváka podivné myšlenky: „Jsem já ale ziskem pro tuto ubohou družinu, — já jediný, jenž umí zpívat! Je to radost! Jak krásně můj hlas zní, — a jak nábožně tito dobří staří mniši naslouchají!“

Pozdě večer klečeli opět všichni v choru v tichém rozjímání. Tu vstoupil do jejich středu Anděl zářící nebeským světlem. Jeho pohled byl neobyčejně vážný, skoro přísný. Co přináší?

„Přicházím z rozkazu nebeského krále,“ pravil, „a mám se zeptati, proč zde nebyl dnes zpíván Magnifikat. Po tolik let stoupala k nebi z tohoto choru velmi sladká melodie, když bratří z věrného a vděkem naplněného srdce zpívali chválu Páně a jeho Matky. Proč právě dnes, při prvních nešporách Narození Páně, bylo staré cvičení a povinnost opomenuto? Ani jediný tón nepronikl k uším Božím.“

Anděl nečekal na odpověď. Ubozí mniši vrhli se ustrašení na zem a nebeský posel opustil družinu bez jediného slova útěchy. — Novic ještě téhož večera odložil klášterní šat a šel do jiného kláštera, aby tam promyslel a ve skutek uvedl udělené mu naučení.

Mniši však začali druhého dne s vděčným a radostným srdcem znova zpívat Magnifikat, tak hlasitě a melodicky, jak byli s to. Ptáci opět odtud odletěli, Bůh však v nebi se zalíbením naslouchal sladce zaznívajícím Velepísni své nejmilejší Matky.

Pax, Praha.

Archiv Emauzy.

Ročník XIV.

Prosinec 1939

Číslo 11—12.

NAŠIM MILÝM PŘÁTELŮM!

Přicházíme k Vám dnes nejen s upřímným přáním všeho dobra a míru v duši pro nastávající rok, nýbrž i se zprávou, že tímto číslem končíme na neurčitou dobu vydávání časopisu Pax.

Děkujeme Vám všem za Váš přátelský zájem a za podporu liturgického hnutí, které je u nás stále ještě v začátcích. Nemíníme také opustit práci, kterou jsme si na tomto poli předsevzali a dosud vykonali. Čtenářům se dostaly do rukou odborné články z liturgie i z dějin Řádu. Velká práce byla vykonána pořádáním »Liturgických týdnů«, jejichž přednášky byly vydány ve zvláštních Sbornících. Po prvé vyšly u nás v českém překladu všechny liturgické hymny od vldp. Škráška. V příloze vycházely historické práce Dr. A. Neumanna. Doufáme pevně, že v krátké době předstoupíme před Vás s novými podněty a s novými pracemi v liturgickém oboru. Těšime se, že pak náš hlas opět zaslechnete.

Vyprošujeme všem lidem dobré vůle vnitřní pokoj, který nemohou žádné okolnosti zvrátit! Přátelům benediktinského Řádu vyprošujeme ochranu sv. Otce Benedikta a všech jeho svatých duchovních synů a dcer!

S Bohem a na shledanou!

Emauzy, Vánoce 1939.

*P. Marian Schaller O. S. B.,
redaktor.*

Adventní hlasy.

„Vox clara ecce intonat — Hle, zazněl jasný hlas.“ Ne jeden, více, mnoho je jich. Znějí, budí hrůzu, probouzejí. Co je lidského, má své doby ochabnutí, má své doby odlivu. Ba i lidský duch, sám o sobě nikdy nespící a nikdy neodpočívající. A s ním náboženský život a náboženské cítění. Neboť toto je vázáno na hmotu a smysly. Tělo však je slabé (Mk. 14, 38), pomíjející tělo zatěžuje duši a pozemská schránka tísní ducha přemýšlejícího o mnohých věcech (Moudr. 9, 15).

Vysoko se povznesl příval zbožných myšlenek a nebeských tužeb, když andělé ve vánoční době zpívali svou píseň pokoje, když Zmrtvýchvstalý zářil nad zemí jako slunce, a když hukot a oheň o letnicích pronikal srdce a svět. Pak přišla jednotvárná široká rovina církevního roku, jak se odehrává v době po Sv. Duchu. Jen četné neděle naskýtaly se pátrajícimu oku jako jednoduché, přece však třpytivé a směr udávající milníky na cestě. Pomalu a klidně valilo se kolem nich kolo a vozidlo duše. Pohybuje se ještě, nebo stojí již úplně? Téměř se zdá, že je tomu tak. Každá vzpruha zde na zemi, třeba byla sebe mocnější a sebe silnější, konečně doučinkuje a skončí stagnací.

Také slavnosti Všech Svatých a Dušiček budou brzy zapomenuty. Obrazy věčnosti odrážejí se od pozemského podkladu jen slabě a matně. Obrysy věčnosti zmizí brzy úplně, zář postav světců stane se brzy mdlou v mlze pozemského života. Věčný klid, jenž kolem nich vládne, tíží jen příliš snadno na našich víčkách jako olovená tíže a spánek!

Vox clara ecce intonat! Naslouchej! Tichem a temnotou proniká hlasité volání a hlasy! Adventní doba volá svým hromovým: „Probud' se!“ k lidskému srdci. Jedná se o počátek! A každý začátek je namáhavý a těžký! Je třeba zahnati dřímotu a noc. To volání platí jitru a dni, námaze a práci. První, mocný adventní hlas je hlas Boha samého. Můžeš jej slyšeti v Evangeliu první neděle adventní. Jeho zvuk je doprovázen a zesilován praskáním a hukotem zanikající země, hvězd a nebeských těles. Je to advent, příchod a zjevení se Syna Božího k soudu: „A pak uvidíte Syna člověka přicházejícího v oblacích s mocí velikou a velebností“ (Luk. 21, 27). Myšlenka na konec světa a na poslední soud stojí na počátku církevního roku jako ohnivě znamení. Hrozivý ukazovatel cesty; vážné, strašlivé napomenutí pro křehké, smyslné, pozemské srdce lidské!

Tím je každému tvoru ukázán cíl, jenž určuje jeho život a snažení. Konec a závěr je Bůh a věčnost. Tam ústí vše. Před tím však bude soud a skládání účtů.

Advent nám tedy oznamuje cíl a konec. Nesmíme zblouditi ve spleťtých cestách tohoto světa, naše srdce nesmí záviseti na této zemi a lidech. Jdeme vstříc věčnosti a soudu! Tím je naše velká životní dráha stanovena, dráha, na níž máme putovati: ze země k nebi. Nemá ceny příliš se ponořovati do pozemského: Ne tam, nýbrž odtud pryč vede naše životní cesta. „Nebe a země pominou, ale slova má nepomnou.“ Tímto mocným závěrečným akordem končí nedělní Evangelium.

Druhý adventní hlas, jenž má nás připravit pro jiný příchod Boží, je hlas volajícího na poušti, sv. Jana Křtitele, Předchůdce Páně. Jeho volání, jeho kázání platila příchodu Syna člověka v těle a při vtělení: „Parate viam Domini, rectas facite semitas eius — Připravte cestu Páně, přímými učíte stezky jeho!“ Tak zazněl tehdy jeho hlas a pronikl mocně pouští i zemi, do lidnatých měst i krásných královských paláců. Jeho hlas ještě nedozněl: On je ještě nyní adventním hlasem, adventním kazatelem pro každé křesťanské srdce. Máme se připravit a státi hodnými pro Vykupitele světa, pro Ježíše Krista. On sice již přišel. Přišel však i pro nás? Zapůsobil jeho život na život náš? Jsme mu blízcí? Jsme mu podobní? „Připravte cestu Páně!“ zaznělo volání. Opět chce nám předcházeti slovem i příkladem v novém církevním roce. Máme jej následovati! Máme cesty Pánu připravit i pak sami po nich kráčet!

Nezdají se nám tyto cesty příliš namáhavé, když nyní na začátku upíráme na ně svůj zrak? Cesta dětství a pokory? Cesta skromnosti a chudoby? Cesta námahy a práce?

Přece snad na všech cestách jsme se dostali již kupředu; jen po jediné nechceme vůbec jíti: po poslední a nejtěžší cestě utrpení! A přece musí býti především tato cesta nastoupena. Náleží bezpodmínečně k následování Ježíše Krista. Či není křížová cesta vlastní cestou Páně? Není to jeho poslední, jeho nejtěžší, ale též jeho nejzárnější cesta, pravá via triumphalis Domini, triumfální cesta Páně?

Vedle vážné postavy kazatele na poušti v zíněném oděvu zje-

vuje se neméně vážnost vzbuzující postava sv. Apoštola. Je to svatý apoštol Pavel. Jeho mocného hlasu Církev nechce postrádati. On jest jejím adventním kazatelem. Jeho volání slyšíme v epištole první neděle a zní takto: „Bratři, nyní zajisté je nejvyšší čas, abychom ze sna povstali“ (Řím 13, 11). Svatý Pavel, doctor gratiae — učitel milosti, dává zazníti svému hlasu, pro třetí příchod Páně, pro jeho příchod v milosti do srdcí lidských. První adventní volání vedlo nás k nebi, do věčnosti, druhé na zemi, kde Ježíš se stal člověkem, třetí volání Apoštola národů upozorňuje nás na vnitřní říši duše, na říši milosti, jež má v nás býti založena a vybudována a o níž platí též slova: „Appropinquavit regnum Dei — Přiblížilo se království Boží.“ Toto království milosti je královstvím světla. A aby toto světlo v duši naší mohlo vzejíti, nabádá nás svatý Pavel k boji proti temnosti a jejím skutkům. V tom má spočívat naše adventní příprava na milost. „Odložme tedy skutky temnosti a oblecme se v odějí světla. Jako ve dne počestně chodme: ne v hodování a opilství, ne v smilstvu a nestydatostech, ne ve sváru a závisti, nýbrž oblect se v Pána Ježíše Krista.“ (Řím. 13 nn.) Oblect se v něj, praví. Oblékáme se v šaty. A oděvem Ježíše Krista je milost. Bez boje to nepůjde! Ale není to právě svatý apoštol Pavel, Apoštol milosti, jenž tak často mluví o křesťanském boji? Království světla milosti musí býti vybojováno: je to vítězná cena běžce na závodní dráze, vavřínový věnec pro nezmalomyslnějšího zápasníka, a jeho světelné brány otvírají se jen tomu, kdo může spolu s velkým hlasatelem milosti říci: „Dobrý boj jsem bojoval.“ Volání sv. Pavla nás napomíná, abychom se v adventní době vystříhali každého hříchu, jenž je v odporu s milostí, a učinili svou duši čistou a neporušenou, aby Bůh mohl k nám přijíti ve své milosti.

Čtvrté adventní zvolání je zcela nadpozemský, nebeský hlas. Ne tak strašlivý a hrozný jako první tři. Je to hlas anděla, jenž doléhá k našemu uchu: Archanděl Gabriel volá k nám v adventním oficiu sladká slova pozdravu, jež byl jedenkrát pronesl při svém Zvěstování: „Ave, Maria, gratia plena — Zdráva buď, Maria, milosti plná.“ Tím nás zve k Marii, Boží Matce, k jejímu uctívání, k jejímu následování. Vždyť je Advent časem zvláštní pocty pro Marii. Ona nám musí být také zcela zvláště při naší Přípravě nápomocna.

Trojí příchod Páně, jak jej Adventní doba představuje a oslavuje, je osvěcován a oslazován přítomností Matky Boží Marie. Ona klečela jako Matka u jesliček, při prvním příchodu Páně. Při druhém, při tajemném rození Boha v srdci člověkově skrze milost, přistupuje rovněž co nejbližše jakožto Prostřednice, jakožto Matka Milosti.

Ó, kéž je nám též Pomocnicí a Orodovnicí při třetím příchodu Páně — na konci světa a v den Soudu.

Tak k nám volají rozličné hlasy času adventního hned přísně a výstražně, brzy nato zas tónem povzbudivým a útěšným.

Vstaňme tedy a dejme se do díla! Bez náporu a bez boje to nepůjde.

Vytrváme-li však, potom je nám dokořán otevřen přístup do říše světla a milosti Adventu, do onoho bohatého času, o němž praví prorok Joel: „Et erit in die illa, stillabunt montes dulcedinem — V čase onom budou hory rosou sladkosti pokryty a pahrbky budou mlékem oplývati, a ve všech potocích judských voda se bude proudem hnáti. Pramen vyjde z domu Hospodinova a údolí slz napojí.“ (Joel 3, 18.)

Emauzy.

† P. Benedikt Coekoll.

Tonogaoka Shudoin.

Vyhlídky.

Jaké jsou nyní ve skutečnosti vyhlídky pro benediktinský klášter v Japonsku? Můžeme doufat, že se založení podaří? Odvažují se tuto otázku zodpovědět kladně. V každém případě je třeba mnoho důvěry v Boha a trpělivosti, neboť, i nehledě na nemalé hmotné starosti, věc není lehká. Se strany japonského státu není žádných těžkostí; podle japonského práva vládne náboženská svoboda, a nový japonský zákon z 23. března 1939 o náboženských společnostech staví křesťanství právně na roveň se šintoismem a buddhismem. Na japonské úřady nemohou si mniši z Tonogaoka nářikat, naopak stále zakoušejí jejich blahosklonnost a šlechtný způsob jednání. Také nekřesťanský svět japonský nečiní překážky pro benediktinský klášter. Pomocí buddhistických klášterů je Japonci mnišství samo o sobě již známo, a je k němu blahosklonný. Toto smýšlení projevuje i ke katolickému mnišství, neboť Japonce se prozrazuje jemnocitnou a úctyplnou shovívavostí a ohledem

k přesvědčení druhého člověka, obzvláště též v náboženských věcech. Těžkosti jsou v jiném oboru. Katolická Církev v Japonsku nemá ještě mnoho přívrženců; mezi více než 70 miliony Japonců v japonské zemi je jen něco přes sto tisíc katolíků; a jejich počet roste jen velmi pomalu, takže je nutno téměř mluvit o stagnaci v misii. Když se uváží, že větší část katolíků jsou ženy a ze zbývajících částí se musí brát dorost pro světský klerus Japonska a pro ostatní klášterní společnosti, nemohou se zprvu očekávat příliš hojná povolání pro benediktinský klášter. Ale i když povolání přijdou, pro cizince není lehké porozumět japonskému charakteru a vychovávat jej pro benediktinský život. Na druhé straně ukazuje však japonský národní charakter dobré vlohy pro mravní ctnosti, jakých nenacházíme u každého národa, a řadu vlastností, jež se zdají jej uschopňovat k uskutečnění monastického ideálu. Japonec má smysl pro vysoké duchovní a náboženské snažení a činí velké požadavky na svůj ideál a na sebe samého. Člověk cítí v tomto národě dech dlouhé kulturní minulosti. Japonec má hlubokou a jen těžko zbadatelnou duši a ukázněný, vášně krotící charakter zahaluje ještě více charakter již tak dosti uzavřený; ale když člověk odhalí jeho duši, nalezne „duši krásnou“, jak řekl jeden zkušený misionář. Tato duše má zvláštní sklon k náboženskému nazírání a mystice, silnou vůli k sebeovládání, velkou schopnost k snášení utrpení a obětí, ochotu až do nejzazších mezí jdoucí zasádnout se o dosažení poznatého ideálu. Zářný důkaz o tom podává chování japonských katolíků za pronásledování v minulých stoletích, stejně jako v dějinách misí bezpříkladná věrnost a vytrvalost v katolické víře, v níž setrvali bez jakéhokoli popudu a vedení zvenku po dvě století za nejtěžších a nejnebezpečnějších poměrů. Ve svých hmotných nárocích je japonský národ průměrně skromný a umírněný. Tělesně není všeobecně tak silné konstrukce jako německý. Ale benediktinská Řehole nečiní nadlidské požadavky, vyznačuje se naopak podle výroku svatého papeže Řehoře Velikého rozumnou umírněností a zná laskavý ohled na slabší síly. Daleko znám je silný smysl Japoncův pro rodinu a společnost. Potřebuje a hledá skrytost ve společnosti, a kde v uspořádané společnosti je uspokojen jeho jemný, ohledu vyžadující cit, tam je šťasten, vesel a rád. Touží po poučení a vedení; vyznačuje se úctou, taktem a dvorností, uctivostí ke stáří — vše to jsou cenné vlastnosti pro klášterní společný život. Pro liturgickou bohoslužbu prospívá Japonci kromě jeho náboženského, bohabojného rozpo-

ložení duše jeho vypěstěný smysl pro vznešený ceremoniel. Stinné stránky japonského charakteru (jako svéhlavost, vrtkavost s občasnou nestálostí, nárůživost, pomstychtivé smýšlení, pýcha, uzavřenost) nedosahují takové míry, že by nemohly býti překonány nebo uvedeny do patřičné míry nadpřirozenými silami křesťanství. A to je konečně úkolem klášterního života. Neočekává se od toho, jenž vstupuje do kláštera, že si již dokonalost přinese s sebou, nýbrž jen opravdová snaha po ní. Že je monastický ideál Japonci vhod, dokazuje trapistický klášter Tobetsu na Hokkaido. Tam žije asi 60 chórových mnichů a bratří laiků; z nich je ještě ne více než šest Francouzi; všichni ostatní jsou již Japonci, přes přísný způsob života trapistů a přes nevlídnost severního tamního klimatu. Lektři z misionářů a z japonských katolíků míní, že mezi rozličnými katolickými řády mají Benediktini nejlepší vyhlídky. Tak se chce brzy Tonogaoka odvážití otevření noviciátu pro japonská povolání. Má-li se však celé dílo zdařit, pak ovšem musí „Hospodin dům ten stavěti; neboť jinak se marně namáhají jeho stavitelé“.

Tonogaoka.

P. H. Suso Mayer.

Hlas liturgie vánoční o úhelném článku Credo.

Mešní liturgie obou vánočních velesvátků (Narození a Zjevení Páně) počíná božským manifestem mesiášským (Ž. 2, 7; Mal. 3, 1). Inspirovaná slova, jež s hlaholem vánočních zvonů zaznívají z introitu obou vánočních slavností, zvěstují základní pravdu křesťanskou. Osvědčují Přicházejícího jako vtěleného Boha a Krále králů.

Nenarodil se v Betlemě pouhý člověk. Nenarodil se pouhý náboženský filosof. — Nenarodil se pouhý prorok a náboženský reformátor, jehož velikost nepřesahuje mezí konečna, jehož nauka má hodnotu podstatně lidskou. Nenarodil se duchovní velikán, jehož osobnost a dílo je článkem přirozené vývojové linie, jemuž lze přiznat prvenství (snad ojedinělé, ale přece jen vztažné), pokud v něm sebezjevení lidského rozumu v relativně čistší (a snad nejčistší) formě vkročilo v dějiny člověčenstva.

Ne. Vtělil se Bůh a v lidské přirozenosti sestoupil v lidstvo. A jeho lidské narození, jeho příchod v přijatém člověčenství je

se bez zjevení Boha. Sebezjevením Boží moudrosti, Boží moci a Boží lásky.

Bůh vkročil do našeho středu. Božské, nedostupné, číře duchové, nepostižitelné, neobsáhlé zjevilo se dostupně, lidsky. Všemouhounost Boží, kterou jinak postřehujeme jen nepřímo, v účinku, zjevila se přímo a makavě — třebaš pod schránou přijaté lidské přirozenosti. Stejně i moudrost Boží, byť oděla se v prosté roucho lidské řeči. Slyšet tu přímo hlas Boží. V Kristu vystupuje před námi moudrost Boží jako učitel. Přímo. Tu mluví Bůh, vtělený Bůh, který se zpřítomnil naší slabosti, našim bédám.

A podobně zjevuje se tu Boží láska. Láska neskonalá, neobsáhlá, nekonečná, jež přesahuje všechna lidská měřítka a pro ubohé lidské srdce je příliš veliká — lidsky se nám z přístupu je. Vtělením přelévá se do lidského srdce, aby byla viditelná, makatelná, měřitelná — a tím naší bédnosti dostupná. Láska Božská, naší malosti a malomoci přiblížená, lidsky září z oka Ježíše Krista, řine z jeho úst, kane jako balzám z jeho rukou, rozlévá se s krví jeho Srdce.

Bůh mezi námi, s námi. V něm je Život a ten Život je světlem (Jan 1, 4). Jsme slabí a náchylni k zlému. Proto obtížně následujeme i poznanou pravdu. Potřebí příkladu, který odtažitou pravdu názorně přibližuje, který i nejslabší vůli přesvědčuje a vede. Proto vtělený Bůh žije pozemským životem, jenž je nám živým příkladem. Zahnuje v sobě všechno, co je vzorem pro všechny a pro každého zvlášť. Učí všem ctnostem v nejprostších i nejvznešenějších formách. Vyučuje modlitbě i práci a hlavně učí trpět. Není životní otázky, která by nebyla rozřešena v jeho životě. Není povinnosti, pro kterou by nebyl svým příkladem vytvořil normu a dokonalý vzor.

A svou smrtí, kterou uzavírá svůj pozemský život, dovršuje sebezjevení Boží moudrosti, moci a lásky konem, jímž počínají nové dějiny lidstva, nový vývoj světa. Konem, jenž zůstane navždy korunou vši oslavy Boží v tvorstvu a spolu nevysychajícím zřídlem nejvyšších darů Boží lásky, nadpřirozených sil milosti k odpuštění hříchů, k posvěcení lidstva a k dosažení spásy.

Nezpomínáme o vánocích narození pouhého člověka. Neoslavujeme zrození lidského učitele, jehož nauku lze přijímat jako učení člověka, které nemá záruk pravdy naprosté. Nauku, z níž lze si libovolně vybírat, kterou lze upravovat, jak se našemu úsudku, našemu cítění uzdá.

Nevzpomínáme narození člověka, jehož duchovní a mravní velikost je pouze vztažná a tudíž konečná, jehož dílo i příklad má hodnotu lidskou. Neoslavujeme zrození člověka, jehož skon na kříži byl žalostnou justiční vraždou, jenž jako nevinně odsouzený a popravený dal nám pouze příklad ušlechtilé trpělivosti a velkodušnosti.

Vzhlížet ke Kristu jako k pouhému člověku je zásadním, podstatným omylem v pojmání jeho díla, jeho učení, jeho příkladu i vykupitelského poslání. Nevěra v Božství Kristovo, je nejtragičtějším zjevem v dějinách křesťanstva. Nejen pokud úplně odvrací od Boha, ale též (a to zvláště) pokud se pokládá za slučitelnou s uřednictvím Kristovým a jménem křesťana.

Je hořkým omylem domnívat se, že lze být křesťanem a nevěřit v Božství Kristovo. Kolik energie, učenosti, ba geniality bylo za posledních 100 let vyplýváno, aby se to dokázalo. A nebylo práce marnější.

Kde padá víra v Krista, vtěleného Boha, hrouť se nezadržitelně všechny opory křesťanské víry a křesťanského života. Že si to mnozí neuvědomují, že si to zamlouvají, nic bohužel na věci nemění. Bez víry v Božství Kristovo pozbývá v křesťanství všechno postupně svého pravého a plného významu, obsahu, hodnoty a síly. Zatemňuje se řád díla vykoupení, milosti a spásy. Nevěra v Božství Kristovo podvrací v nezadržitelném sledu vše nadpřirozené a tím nejvyšší hodnoty křesťanství. Může zůstat křesťanské názvosloví, ale vlastní obsah křesťanských pojmů se vyprazdňuje. Padá víra v nadpřirozenou milost, vlastní ovoce vykoupení, nej-cennější, co v pozemském životě máme. A bez víry v milost není pravého chápání hříchu, není porozumění pro vykupitelské dílo Kristovo. Je snad největší neštěstí dnešní doby, že nemá porozumění pro tíhu hříchu (pondus peccati — podle slova sv. Anselma). To však souvisí s nevěrou v milost. Je to bludný kruh: Komu zůstává zastřena podstata hříchu, ten nerozumí ani léku proti hříchu — milosti. A kdo je lhostejný k hříchu, zůstává mravně netečným a slepým i před křížem golgotským. A co je život, z něhož je prakticky vyražena milost? Žítí jako by milost neexistovala, znamená úplné praktické odkřesťanění. Krásná slova, filosofické pokusnictví s křesťanstvím, zbaveným všech podstatných složek, nemůže vnést nic pozitivně náboženského, duchovně ozdravujícího do zmateného myšlenkového víru, jenž zmítá rozeklanými dušemi, trpícími skepsí dnešního náboženského tápání a po-

chybování. Ach, mnozí nevěřící v Božství Kristovo dovedou krásně mluvit, hloubat a psát o vznešenosti lidské dokonalosti Kristovy, o ušlechtilosti některých jeho myšlenek, ale co tím dávají v náhradu za ztrátu vlastních hodnot integrálního křesťanství? Obdiv pro Krista-člověka a akcentování některých jeho zásad, pojatých v rámcích filosofického systému, stačí snad mnohým, aby se domnívali, že hájí věc Kristovu a jsou křesťany, naprosto však nezastře duchovních pohrom, jež působí nevěra v Božství Kristovo a nic nábožensky kladného nevnesou do pustiny, kde se stená pod přívalem nevěry, skepse a duchovní vysílenosti.

Nevěra v Krista-vtěleného Boha znamená rozvrat a odhodnocení křesťanství v soujmu jeho celistvé nauky, autority i nadpозemských jeho hodnot a jeho příkazů. Důkaz ve velkém podává zkušenost za poslední století. Ničím ji nelze zastlonit. Křesťanství hlásající nevěru v Krista-Boha tápá nejasně v stěžejních otázkách náboženských, tone v myšlenkové bezradnosti u vyschlých cisteren. Mizí v něm duch světovosti, obecnosti, jednoty. Propadá nezadržitelnému tříštění v nesčetné útvary mezi jednotlivými národy, trpí omezeností obzoru, duchovním provincialismem a dusí se v průměrné liberální náladě nacionální a kulturní. Propadá náboženské chudobě a duchovnímu vysýchání. Ztrácí všechnu odolnost proti praktickému pohanství a duchovně mrtvé nevěře. Z nadpřirozených realit milosti nemá už nic. Zbylo mu jen slovo. A po zviklání garancie bible je to slovo úpějí pod tíhou nevěry. Slovo, jež nedovede pevně podepřít modlitbu víry, tím méně trosky posvátné liturgie, zbavené duše. Slovo, jež pod hesly novodobého zvědečtění náboženství tam, kde nadpřirozené zjevení postavilo věčně neochvějně kvádry příkazů, zůstává nejasně odpovědi náboženského citu a mlhavého, mnohotvárného subjektivního prožitku...

Opuštěn úhelný kámen. Pod nohama necítit než uhýbající písek náboženské filosofie, v jejímž jménu vydávají se nejvyšší statky křesťanství všanc anorganickému subjektivismu, který ve všech oborech mravního snažení novodobé lidstvo jen rozerval, rozbil a ochromil...

Odkřesťaněné křesťanství.

Mešní liturgie Narození Páně počíná zvěstí přicházejícího Vykupitele lidstva: „Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty...“ (Ž. 2, 7.) Vtělenému Synu Božímu, vyhrazuje liturgie vánoční první slova. Slova veliká, mohutná, plápolající... Výkřik,

jež žalmista, osvěcený Duchem svatým, vložil na rty přicházejícího Mesiáše. Slova, jimiž se Očekávaný zjevuje a legitimuje jako vtělený Bůh. Slova, jež jsou božským manifestem mesiášským.

A introit druhého vánočního velesvátku Epiphanie souzvučně hlaholí jako triumfální adorační pozdrav Králi králů, Božskému vládci: „Hle, přišel jako Vládce Pán a království v ruce jeho, moc a vláda...“ (Mal. 3, 1.)

Přišel jako dítě, ale „knížectví spočívá na rameni jeho“. Přišel, aby zbudoval království Boží v lidstvu pod vládou své božské spasné pravdy a milosti. Jeho zrození a zjevení je příchodem Božského Vykupitele a Božského Vládce, který panstvím svým spojí zemi s nebem.

*

Slunce vyšlo. A svítilo teple v jasu Božské pravdy a milosti několik let na jednom úseku země. Břímě dne Páně a díla vykoupění... A pak přechodně zašlo, pohlceno mrakem utrpení v noci smrti, ale jen, aby vzešlo o jitru slávy v nepomíjivém jasu — provždy.

A svítí dál. Po všechny doby, všude, kde hlásá se evangelium a rozlévá se jeho milost. Všude tam, kde plápolá světlo před svatostánkem a na oltářním obětišti obnovuje se tajemně obět kříže. Všude, kde Duch Páně posvěcuje hrud' spravedlivého, aby byla živým svatostánkem. A až zhasne každé světlo stvořené, bude jasně zářit a svítit nebeskému Jerusalemu; po všechny věky věkův. Neboť město nebeské nebude potřebovat slunce. Svítilnou jeho bude Beránek. (Zjev. 21, 23.)

Olomouc.

Dr. František Cinek.

Pozoruhodná kniha.

Přede mnou leží tlustý kvartový svazek. A co ještě divnější v naší době — dílo vyšlo sice letos v Grégrově tiskárně v Praze, ale je psáno od začátku do konce latinsky, a jakou krásnou latinou! Vydavatel upozorňuje žasnoucího čtenáře ještě na dvě jiné zvláštnosti, proč totiž dílo je tištěno tak velikým, krásným písmem a proč vyjma rejstříku celá kniha je stránkována římskými číslicemi a je těch číslic ne méně než 696. Samé nezvyklosti, zvláště u nás. Vysvětleme je jednu za druhou.

Jak dole uvedený titul praví,* jde o Spisy Posvátné kongregace pro šíření víry — *Sacra Congregatio de propaganda fide*, pokud objasňují dějiny české. Byl to papež Lev XIII., velkomyslný ochránce vědy, jenž neohroženě otevřel vatikánské archivy historikům celého světa, všech vyznání. Pravil: „Církev se nemusí pravdy báti.“

Této příležitosti mělo být využito též pro české dějiny. Sněm království českého rozhodl, že bude vysílati na náklad království české učence do Říma. V důsledku toho pracovali od roku 1888 naši historikové ve vatikánských archivech a vydali ve sbírce „*Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia*“ dosud tři svazky. V prvním uveřejnil Ladislav Klicman spisy papeže Klementa VI. (1342—1352), v druhém Jan Bedřich Novák spisy papeže Innocence VI. (1352—1362), v pátém Kamil Krofta spisy papeže Urbana VI. a Bonifáce IX. (1378—1404).

Archivář země české Hynek Kollmann si vybral za úkol prostudovati archiv Posvátné kongregace pro šíření víry. Pracoval s neobyčejnou pílí a velmi bohatým výsledkem. Sebraný materiál vzrostl tak, že by vyplnil řadu svazků; jen z prvního pětiletí od založení kongregace (1622—1626) snesl Kollmann 464 čísel, takže první svazek musil být rozdělen na čtyři části. První část vyšla s obšírnými poznámkami tiskem 1923. Předmluva, která měla tento svazek doprovázet, nabyla takového rozměru, že bylo rozhodnuto vydati ji zvlášť jako Úvod — *Prodromus*, nejen k prvnímu svazku, nýbrž k celé serii pramenů, jež mají vyjít; to je dílo, o němž zde jednáme.

Kollmann zde shrnul s vědeckou suverenitou, snad jen jemu vlastní, vše, co se dá o Posvátné kongregaci pro šíření víry říci, to jest: její pravomoc, kancelář, oficiálové, způsob, jakým kongregace své záležitosti vyřizuje, její archiv se všemi druhy listin, z nichž to nesmírné bohatství *Propagandy* pozůstává.

Tento Úvod dává na 696 stranách výsledky Kollmannova neúporného badání, vědecké výklady a směrnice pro další práci a vydávání textů z archivu *Propagandy*. Všechna tvrzení a každý závěr jsou doloženy úžasně bohatým listinným materiálem v dlou-

* *Acta Sacrae Congregationis de propaganda fide res gestas Bohemicas illustrantia. Prodromus. Opera Ignatii Kollmann. Edidit Comitiorum Bohemiae Deputatio, Pragae 1939. Sumptibus Comitiorum Bohemiae Deputationis. Typis Gregorianis.*

hých poznámkách, jichž je v tomto svazku 1451. Konec tvoří rejstřík osob a míst na 124 stranách o dvou sloupcích.

To vše Kollmann, jsa již dlouho a těžce nemocen, k vydání připravil a až na dva poslední tiskové archy opravil, napsal v lednu 1938 doslov, ale ukončení se již nedočkal; zemřelť uprostřed práce dne 22. června 1938. Postavil si svým dílem vsutku monumentum aere perennius. A dal české vědecké literatuře dílo, jehož si budou a musí všímat učenci celého světa, kdykoli přijdou do styku s archivy kongregace de propaganda fide.

Veliký dík dluhujeme panu archiváři země české PhDr. Bedřichu Jenšovskému, že dílo vydal a napsal k němu předmluvu tak elegantní latinou. Napadá nám mimoděk, jak dobré jsme to měli školy, jež nám odchovály takové historiky a latináře, k nimž patří ovšem — i dobré hlavy.

Emauzy.

Opat Arnošt Vykoukal.

O pastýři, který přišel pozdě.*

*„On pravil ke mně: Ty jsi můj Syn;
já sám dnes zplodil jsem tebe. Nuž,
vyžádej si jenom ode mne, a v dě-
dictví já dám ti národy a země kon-
činy v tvé vlastnictví.“ (Žalm 2.)*

Přiložíme-li obě uši na bezbožnost našich dnů, věru, hlas od-
věkého Antikrista-Satana tu nad vším zaznívá; on přehlušuje dlou-
hý, táhlý vzlykot masy, která — aniž by si toho byla vědoma —
volá po Kristu.

Časy jsou spíše prázdný Krista, neznalé Krista.

Vše, co je prázdné, volá po naplnění; co je neznalé, volá po
poznání; ta jedna slza pro Krista vytryskne přece jen vždycky po-
znovu.

* Následující stať je výňatek z holandské knihy „Een Gedachte over Kristen-
eenheid“. Její autor, kněz Feodor Strotmann, zemřel před desíti lety
(v únoru 1929) v Praze, kde byl pověřen duchovní správou tam dlicích Rusů.
Výňatek, ježž uveřejňujeme, byl upraven pro revui Pax jeho bratrem, bene-
diktinským mnichem unionistického kláštera v Amay-Chevetogne v Belgii.
Pozn. red.

A my, kteří jsme říkali, že následujeme Krista, my jsme spali, se sebou samými spokojeni, ve znoji jeho poledního slunce; své džbány na jeho křišťálovém prameni jsme plnili, než, když druhým z nich jsme chtěli podat, tu jsme shledali, že puklé byly nádoby, jimiž jsme nabírali. Zdaž nevíte, bratři, že svět, ten svět, jež nazýváte zlým, touží po vaší plnosti? Že svět, jež temným zovete, touží po vašem slunci? Že svět, jež válekchtivým zovete, touží po vašem míru?

Jste plni, jste vrchovatě plni Krista? — Pak jistě touha světa po návratu domů najde vás. Je ve vás, mezi vámi, Kristův mír, ten totiž mír, který není schopen dáti svět? — Pak jistě půvab vašich Vánoc svět k sobě přitáhne a on vděčně složí na jeho jesle svou unavenou hlavu k spočinutí.

Znáte tu událost s pastýřem, který přišel pozdě? Vězte, oním pastýřem je svět, jež my chceme získat pro Krista:

Když Ježíš se z čisté Matky narodil, hlídali pastýři na nivách kolem Betlema. — Jeden z nich (stříbro jeho vlasů převyšovalo bílou nádheru jeho oveček) se jmenoval Nábál.

Sílu svých let byl vyčerpal ve válečných taženích římských vojáků, a když zestárl a již nebyl k ničemu, poslali ho nazpět ke klidu jeho oveček.

Všechnu nádheru a všechnu bídu světa byl spatřil, a teď, ve dny svých šedin, si myslil svoje o tom všem.

Druzí z pastýřů ho ctili pro jeho důstojnost a jeho zkušenost; avšak často zklamáni zmlkli, když reptání a trpká slova pronášely jeho rty; neb tehdy Nábál ostrého byl jazyka.

Když potom noc všech nocí nastala a Ježíš v Betlemě se narodil, tu s nebe sestoupili andělé a pěli krásnou píseň pastýřům: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi lidem dobré vůle Mír!“

Spěšně sehnali pastýři svá stáda a vydali se na cestu k Betlemu, aby shlédli, zdali skutkem jest, co anděla jim bylo slovo zjevilo.

Však dříve ještě, nežli odešli, vzbudili ze spaní šedivého Nábala; neb Nábál nebyl procitl, když zněly zpěvy andělů. A děli jemu: „Pastucho Nábale, vstaň a s námi pojď; jdeme slávu Boží spatřit na výsostech a poklonit se Míru mezi lidmi na zemi.“

Než srdce Nábalovo hněvem vzkytělo, že takto vzbudili ho ze spaní, a takto reptal ve své nevěře: „Jděte svou cestou sami, pastýři; já Bohu jeho slávu na výsostech ponechám, a Mír mezi lidmi na zemi — to není nežli přelud mátožný, za nímž se honit nebudu.“

Šli tedy pastýři a tak, jak anděl byl jim zvěstoval, vše našli: Dítě a Matku Jeho.

Když byli odešli, vstal také Nábál; neb s jeho víček spánek odletěl, a jasu, vlaha plná byla noc. S úsměvem ve svém vousu dal se Nábál do bloudění divem oné noci, a myslil při tom na pošetilá slova pastýřů.

Tu náhle smutným stal se Nábál, a hvězdy zajiskřily se v slzách jeho očí.

„Můj Bože,“ tak děl, „jak jenom mohou tebe lidé takto zlehčovat! Jako by až tak daleko tvá dobrotivost sahala, že bys svůj nejvznešenější dar, svůj Mír, do pošpiněných jejich rukou vložit chtěl! O Míru stále ještě oni sní! Ty však jsi nedal Mír, vždyť země není schopna unést tento dar! Ó Bože Izraele, viz moje jízvy. Z nich za každou jsem jeden lidský život zachránil. Viz, Hospodine zástupů: mé ruce zduřely od rukojeti mého meče; nežádej po mně, aby ve své síle tebe žehnaly!“

Tak stal se Nábál smutným hluboce pro zatracení této země.

Však Hospodin, Bůh zástupů, krok bojovníka vedl starého a nad slzami pochyb i žalu jeho soucitem byl jat.

Když totiž potom nohy jeho blouděním tím zemdly, jal se hledati místo k odpočinutí. A hle, tu spatřil světlo jakési v jedné z jeskyní; šel tiše, opatrně blíž. Do nitra vhlédl; a jeho oči se setkaly se zrakem Dítka, jež zdálo se, že na něj kývá z jeslí slámou vystlaných.

Paprsek slunce dotkl se srdce starcova, a znaven, nejistě se blížil k jeslím; tam také jakás Paní seděla, jež bez ustání úsměv měla ve zraku. Ta, zdálo se, že dí: „Pojď, Nábale, a sobě odpočiň!“

A všichni mlčeli a šťastnými se zdáli být, jak skutečně by Mír byl na zemi.

Klesl Nábál znaven k jeslím, a stříbro jeho vlasů zakrývalo Děcka chudobu; tu zaslech' šepot tichý ve svých uších: „Nábale, na zemi lidem dobré vůle Mír!“

A jak mu políbení vtisklo v čelo jeho vráscité, i s Matkou usmálo se Dítě pro velké slzy štěstí dvě, jež zespod jeho víček vylitly.

Když pak se Nábál zase uklidnil, vstal se země a mlčky jen se s Mírem tímto rozloučil; byl udiven, co slunečního jasu kolem sebe zřel, ač do svítání bylo ještě daleko.

Když k druhům svým zase cestu našel, byla noc. Ti byli v živém hovoru o tom, co zažili a uviděli tuto noc. A děli k Nábalovi: „Nábale, ty starý mručile a nedůvěřivče, proč nešels s námi! Mohl jsi Boží slávu spatřiti a pozdraviti Jeho Mír; my totiž našli jsme Krista, světa Vykupitele, Syna Božího, a ten nám přinesl Mír.“

A Nábál odpověděl: „Vy, pastýři, moji přátelé, jásejte ve slávě míru, o němž nesete mi zvěst; já toho míru neznám sice; však já jsem rovněž uzřel Mír, jenž jistě vašemu se vyrovná. Tož nechejte mne v Míru mém!“

A pastýři se ptali navzájem, odkud že ona radost v zracích mručivého Nábala. — A Nábál sám svou radost nebyl schopen déle stlumiti a zeširoka vypravoval druhům svým o slávě, kterou on, a — jak si myslel — on sám jediný, byl zažil tuto noc.

Však když své vyprávění ukončil, tu spatřil nové slzy radosti ve zracích pastýřů: ti kolem starce v kruhu seskupili se a jeden po druhém se k němu přiblížil a políbil ho s pozdravením svatým Východu:

„Bratře Nábale, Kristus s námi!“

Tu Nábál pochopil a slzy mísily se v jeho odpověď:

„Tak tomu jest, a na věky tak zůstane.“

A řekl Ježíš: „Já jsem brána. Kdo skrze mne vejde, bude spasen; vycházeji a vycházeji bude a pastvu hojnou nalezne.“ Jan X., 9.

Církevní hymny.

Svátek sv. Juliány z Falconieri.

(19. června.)

Juliána byla prohlášena za svatou papežem Klementem XII. (16. června 1737), a již těsně předtím Benedikt XIII. (1724—1730) dovolil servitům recitování zvláštního oficia k její počtě. Klement XII. rozšířil svátek na celou církev, rozhodnuv, aby se slavil sub ritu semiduplici. Na duplex jej povýšil papež Klement XIII. roku 1762.

124. Caelestis Agni nuptias.

Skladatel: Podle Chevaliera I, 205 složil hymnus Francesco Lorenzini v 18. stol. Hymnus vyskytuje se nejdříve (r. 1728) v oficiu řádu servitů.

Obsah: Juliána opustí otcovský dům, aby společně s jinými dívkami se zasvětila Pánu Ježíši. (1) Rozjímání o jeho hořkém umučení vtisklo jí na hrud' viditelný obraz Ukřižovaného. (2) Stejnou láskou zahoří i k Sedmiboletné Matce a spolu s ní sdílí hořké chvíle utrpení Ježíšova. (3) Bůh sám podivuhodně odmění její lásku zázrakem, když pro nemoc nemůže přijmouti Tělo Páně. (4)

Caelestis Agni nuptias,¹
o Juliana, dum petis,
domum paternam deseris,
chorumque ducis Virginum.

Po sňatku s rajským Beránkem,
ty, Juliáno, dychtící,
opustíš dům svůj otcovský,
sbor dívek vedeš zářící.

Sponsumque suffixum cruci
noctes diesque dum gemis,
doloris icta cuspide,
sponsi refers imaginem.²

Nad snoubencem svým na kříži
přibitým ve dne, v noci lkáš,
až mečem žalu zraněna
na hrudi obraz chotě máš.

Quin septiformi vulnere
fles ad genu Deiparae,
sed crescit infusa fletu
flammasque tollit caritas.

Proklána ranou sedmerou
před Matkou Boží pláčeš dlíc,
než vzrůstá pláčem vznícená
žár bolu láska zmírňujíc.

Hinc morte fessam proxima
non usitato te modo
solatur et nutrit Deus,
dapem supernam porrigens.³

Až k samé smrti strávenou
tě neobvyklým divem sám
Bůh posílí a potěší,
když je ti v chlebě podáván.

¹ Sv. Juliána z Falconieri se narodila r. 1270 ve Florencii. Byla příbuznou Alexia Falkonieri, jednoho ze sedmi zakladatelů řádu servitů. Otec její byl příznivcem servitů, vystavěl jim chrám. Po smrti matčijně odešla Juliána z rodného domova, shromáždila kolem sebe sbor nábožných panen a vdov, a tak vzniklo nové odvětví řádu servitského, které se nazývalo: „Služebnice Panny Marie“. Stanovy, které Juliána pro nový řád sestavila, schválil papež Martin V. Když jí bylo asi 70 let, onemocněla těžkou žaludeční nemocí, takže nemohla přijmouti Tělo Páně. Proto prosila kněze, aby jí velebnou Svátost oltářní přiblížil aspoň k srdci. Když to kněz učinil, svatá hostie zmizela a Juliána s úsměvem na rtech vydechla, roku 1344. Na jejích prsou zůstal obrys hostie, nesoucí obraz Ukřižovaného.

² „Sponsi refers imaginem“: svatá hostie, již Juliána zázračně přijala před svou smrtí a jež zanechala na hrudi světice vyrytý svůj obraz, nesla obraz Ukřižovaného.

³ „dapem superna“: sv. přijímání.

† Aeterne rerum Conditor,
aeterne Fili par Patri,
et par utrique Spiritus,
soli tibi sit gloria. Amen.⁴

† Všech věcí Tvůrce odvěký,
mu Synu rovný v kraji hvězd,
i, Duše, rovný oběma,
jen tobě, Bože, sláva, čest!

Amen.

Kroměříž.

Josef Škrášek.

⁴ Hymnus přeložil Sušil, Hymny církevní, str. 168, 2. vyd. 154. Jinak hymnus, pokud se dalo zjistit, nebyl překládán.

K. B. Hroch-H. Zadíková, Ježíškovo štědrovečerní putování. Ilustrovaná knížka pro děti. Praha, naklad. Vyšehrad. — **Tomáš Kempenský, Růžová zahrádka.** Dobrý znatel lidského nitra vyslovil v této knížce pravdy drahé našemu věku: čisté, nevinné srdce jest důležitější nad všecko vědění a umění světa. Kempenský ukazuje nám zde věci v jejich pravé podobě. 56 stran. Praha 1940, Lad. Kuncič. Cena 7.50 K. — **Bohuslav Balbín S. J., Život sv. Jana Nepomuckého.** IX. svazek Národní knihovny. 82 stran. Vydal a poznámkami opatřil univ. prof. Dr. Josef Vašica. Je to edice vzácného tisku z r. 1698, který se chová v stud. knihovně v Olomouci, neúplný exemplář je též v muzejní knihovně pražské. Spis vyniká krásnou a jadrnou řečí. Praha 1940, Lad. Kuncič. Cena K 15.— — **Abbé Merlin, La sainte Messe.** Ribemont sur Ancre. Autor vydal vlastním nákladem tuto ministrantskou příručku, která seznamuje sluhy oltáře nejen s ministrancí, ale vůbec se vším, co má vztah k Nejsv. Oběti. O veliké oblibě a praktické ceně této knížky, která má 332 stran, svědčí její 16. vydání. — **P. Magaud, Les Evangiles du dimanche.** 402 pages. Paris, P. Téqui. Prix 15 fr. Kniha obsahuje stručný komentář evangelních perikop na všechny neděle církevního roku. — **P. Willibald Mathäser O. S. B., Bonifaz Wimmer O. S. B. und König Ludwig I. von Bayern.** Ihre Briefe. 200 Seiten. München 1937, Johann Neuhäuser. Dopisy, jež jsou v této knize sebrány a uveřejněny, jsou nejvýmluvnějším svědectvím nejen o blahovolnosti štědrého královského příznivce benediktinského řádu, ale především též o velkých obtížích spojených s novým založením v Sev. Americe a svědectvím o neúmorné a nezdolné činnosti opata Wimmera, jenž svou vytrvalostí a nezdolností stal se zakladatelem největší americké benediktinské kongregace.

VERLAG FERDINAND SCHÖNINGH, PADERBORN: P. Max Kassiepe O. M. I., Die katholische Volksmission in der neuen Zeit. Grundsätzliches und Praktisches für Seelsorger. 200 Seiten. — **Hermann Franke, Österlicher Frühling.** Von der Ostererwartung der Kirche. Zweite, überarbeitete Auflage. 96 Seiten. Paderborn 1937. — **P. Paulus Sondergeld O. F. M., Christus lebt in mir.** Betrachtungen für Freunde der Liturgie und Opferseelen. 432 Seiten. Paderborn 1937. Gebunden RM 4.80.

ÉDITIONS ALSATIA, PARIS VIe-1, RUE GARANICIÈRE: Agnès Goldie, Je me Confesse. 24. pages, Prix 9.50 fr. Je communie 24 pages. Livre pour enfants. Illustrations de Jeanne Hebbelynck. Prix: relié 9.50 fr.

F. Spirago: Utrpení a radosti očistce. Překlad z německého. Školské Sestry O. S. F., Praha XII., Korunní 1936. Dobrá brožura, jež i leckterému z katolíků poopraví jeho dosavadní názory na očistec. Titulní obrázek, byť i věroučně správný a myšlenkově bohatý, přec jen trochu archaistický (francouzský nápis!).

Anděle Boží. Nakreslila H. Zadiková, verše od K. B. Hrocha. Vyšehrad 1936. Krásně vypravená knížečka, kterou dětem jednak uděláte velkou radost, jednak jim snadno a pevně vštípite vědomí o neustálé přítomnosti anděla Strážce.

Henri Pradel: Les Lectures des Jeunes. Préface de m. Henri Truchy. Téqui — Paris 1938. Prix 12 fr.; étranger 14 fr. — Ukázat dospívající mládeži na důležitost a užitečnost dobré četby, skrze niž „vstupujeme v bratrský jakýs svazek se vším, co je nejlepší v myšlenkovém světě člověka“, s druhé strany však uchránit před zkázou četby špatné, naučit ji užít správně podnětů, jež dobrá četba v duši budí, to jsou povinnosti rodičů a vychovatelů vůbec. Tato kniha je pravou Sumou všeho, co mají rodiče vědět o tak důležitém činiteli ve vývoji mladého člověka, jako je právě četba.

Léonard Bohler, O. F. M.: Le Christ au Collège. Téqui — Paris 1936. Prix 7 fr. 50. — Křesťanská askese dnešních dnů vrací se znova do svých původních kolejí křistocentrických: Kristus v úplnosti svého tajemného působení v Těle Církve je úhelným kamenem života křesťanova. To platí modo eminenti o životě kněze. Tato kniha — jak praví její předmluva napsaná biskupem tullským — má ukázat tuto základní

myšlenku: „Ježíš Kristus, neustále přítomný před zraky vyvolených k službě Svatostánku, jakožto ideál, jež mají pozorovati a s věrností stále rostoucí reprodukovati.“

Alexandra Rachmanová: Studenti, láska, čeka a smrt. Vyd. Vyšehrad v Praze. Str. 332. Brož. K 28.—; váz. K 38.—. Dílo, jež s jedinečnou opravdovostí a otevřeností odhaluje psychologické základy ruské revoluce. Vyšlo již v 18. světových jazycích.

Vonier-Schmidt: Christianus — das Bild vom katholischen Menschen. Freiburg i. Br. Herder, 1935. — Úhelným kamenem, na němž spočívá celá stavba života křesťanova, jak nám jej zde opat Vonier líčí, je vědomí o našem organickém zapojení do mystického těla Kristova — Církve. Písmo a Liturgie, to jsou prameny, z nichž nám autor obraz pravého, celého křesťana kreslí. Osobní duchovní život křesťanův musí být — nemá-li ztroskotat na mělčině — jen plodem a důsledkem jeho přesvědčení věroučného — askese musí být zakotvena v dogmatu. Kniha hutné duchovní stravy.

Gertrud von Le Fort: Hymnen an die Kirche. München, Kösel-Pustet 1936. — Pravou podstatu Církve — nevysychajícího zdroje všeho života, jež nám Boží láska byla před dvěma tisíci let otevřela, — je vstavu vystihnout jen duše básnická, duše, již sám Bůh byl poodhrnul clonu svého Tajemství. — Kniha vroucí lásky a díků jediné a pravé Matce všech.

R. Plus T. J.: V Kristu Ježíši. Edice Smíru, Píerov 1936. Brož. 10 K. — Slohem a podáním každému přístupným je v této knížce objasněno dogma našeho včlenění v Ježíše

Krista, jež jedině je vstavu usměrnit správně náš vnitřní život.

R. P. Schmitz, S. V. D.: A la source Pure de la Vie. Éditions Salvator, Mulhouse 1937. — Originál této malé, avšak tolik časové knížky je psán německy. Autor se obrací na křesťanské matky, jimž v první řadě přináleží úkol objasnit vlastnímu dítěti v poměru k jeho celkovému vývoji tajemství vzniku pozemského života člověka. Ne ukojovat jeho zvědavost, nýbrž vštípit mu posvátnou úctu ke konu, jenž je vpravdě účastí člověka na stvořitelském díle samého Boha.

C. Chappet: Aux Ames Religieuses. Libraire E. Vitte, Lyon 1931. Autor je si dobře vědom, že „všechno to, co zde podává, bylo již řečeno, a dobře řečeno“ (Předmluva.); nicméně má — a máme i my — za to, že jeho kniha není zbytečnou, poněvadž je jakýmsi zhuštěným podáním více méně všeho, co velcí učitelé duchovního života byli o řeholním povolání sepsali.

J. Klug: Kämpfer und Sieger. Schöningh, Paderborn 1924. Geb. RM 5.40. — Pět životopisů velkých duší, pět krásných vzorů: Augustin, Ambrož, Bonifác, Marie Stuartovna, Marie Wardová. Přístupný a poutavý sloh.

G. Hofmann: Sankt Dominikus, Zeugnisse seines Innenlebens. Albertus-Magnus-Verlag, Vechta 1935. — Pěkně vydaná knížka, jež je 10. svazkem sbírky „Dominikanisches Geistesleben“, podává v německém překladu devět různých a různorodých pramenů, z nichž si můžeme sestavit autentický obraz tohoto velikého muže. Zvláště zajímavé a plné půvabu jsou výroky svědků při jeho kanonizačním procesu.

Le Saint du jour: Don Bosco, Géant de la Charité. 208 pages. Lyon

1936, Emmanuel Vitte. — Kniha snaží se nám přiblížit co nejvíce postavu svätce turinského. Jednotlivé stati jsou napsány od různých autorů. Úvod je od kardinála Maurina. Většina statí objasňuje poměr sv. Jana Boska k mládeži a jeho výchovné metody. Výstižně je zachycena též jeho služba lidstvu a jeho sociální význam. Ve zvláštní stati je také pojednáno o duchu salesiánských sdružení.

Agnes Goldie, Le Mont St. Michel. 120 pages. Paris, Éditions „Alsatia“. Prix 6 frs. — Kniha určená mládeži je psána ve formě dialogu a líčí zajímavé dějiny bývalého opatství St. Michel.

Abbé Charles Grimaud, Lui et nous: un seul Christ. 324 pages. Paris 1937, P. Téqui. Prix: 12 fr. Hluboké úvahy této knihy snaží se objasniti všechny naše vztahy ke Kristu, abychom byli platnými údý mystického těla Kristova a abychom měli v sobě život Kristův v hojnosti.

Eug. Duplessy, Dominicales. Tome IV. A - propos Evangéliques. 506 pages. Paris 1937, Téqui. Prix: 15 fr. Jsou to úvahy, jež chtějí udávati směr našeho duchovního života. V prvých třech dílech na podkladě nedělních evangelií byla probrána křesťanská věrouka a mravouka. Poslední — čtvrtý — díl je více praktický. Především obsahuje některou myšlenku z evangelií, promeditovanou a aplikovanou na náš život. Pak jedna strana je věnována liturgii, jiná opět některému svätci z týdne. Konečně několik pokynů pro povolání a činnost v Katolické akci. Knihu vřele doporučujeme.

Henri Morice, La Mère de Jésus. Trente et une Lectures pouvant servir pour le Mois de Marie et le Mois du Saint Rosaire. 246. pages.

Paris-VIe, P. Téqui & Fils, 82. Rue Bonaparte. Prix: 12 fr. — Jednatřicet úvah, jež mohou sloužit jako četba nebo kázání v měsíci květnu. Kromě tří posledních, jež mají zvláštní vztah k Francii, mohou sloužit i našim kazatelům jako květnové úvahy. Některých námětů může být též výhodně použito při různých Mariánských svátcích.

Docteur Auguste Vallet, Mes Conférences sur les guérisons miraculeuses de Lourdes. 268 pages. Paris 1937, P. Téqui. Prix: 15 fr. — Autor, předseda lékařského výboru pro zjišťování uzdravení, pojednává v sedmi konferencích o lurdských uzdraveních. Ze všech konferencí vysvětluje, s jakou pečlivostí jsou prováděna lékařská šetření a že je brán zřetel ke všem přirozeným léčivým vlivům a možnostem. V druhé části je pojednáno o několika posledních uzdraveních. Jako dodatek jsou připojeny stanovy Mezinárodního sdružení lékařů N. Paní Lurdské.

René Gaëll, Carillons de Lourdes. 210 pages. Paris 1936, P. Téqui. Prix: 10 fr. — Kniha nepojednává tu o záračných uzdraveních, jako spíše o milostech a obráceních, jež se udála na posvátných místech v Lurdech a na přímluvu Neposkvrněného Početí.

Chanoine Gabriel Blanc, Lourdes et la libre-pensée. 50 pages. Paris, P. Téqui. Prix: 2.50 fr. — Knížka obsahuje pět apologetických pojednání o zázracích, jež se udály v Lurdech.

Chan. Michel Pfliegler, Le vrai Chrétien en face du monde réel. 196 pages. Mulhouse 1938, Salvator. Prix: 15 fr. — Německé vydání této knihy, přeložené do franštiny od abbé E. Roblina, dočkalo se v prvním měsíci svého uveřejnění tří vydání. Vídeňský profesor pastorálky měl ostatně již dávno dobrou pověst jako spiso-

vatel a kazatel. Není proto divu, že také zde podaná kritika na nedostatky katolického života u mnohých katolíků našla ohlas nejen ve Vídni, ale i v cizině. Jsou přece ve všech zemích tak mnozí, kteří se nazývají katolíky, a nestojí na výši pravého křesťanského života. Zaslouží proto tato knížka, zvláště ve zkouškách dnešní doby, všeobecné pozornosti, aby lidé poznali ve zkouškách spravedlivá navštívení a tresty Boží.

P. Leo Aicher.

Abbé Emm. Legrand, Apôtres et Martyrs. 292 pages. Paris 1937, P. Téqui. Prix 15 fr. — Jedná se zde o krátké vyličení života a působení některých vynikajících francouzských misionářů. Obsáhleji je pojednáno na začátku o bl. Janu de Brébeuf, jenž v 17. stol. nejvýš plodně působil v Kanadě a svůj apoštolát zakončil hrozně krutou mučednickou smrtí. Rovněž životu a misijní činnosti bl. Augusta Chapdelaina je na konci knihy věnován větší oddíl. Mezi těmito delšími pojednáními nacházejí se kratší o francouzských misionářích — většinou z Normandie — kteří pracovali a trpěli v Kanadě, v Indii, Indočíně, Korei a Mandžusku, v Japonsku i Číně a v Africe. Knížka je jasným důkazem pro úrodnost Francie na misijní povolání a pro energii a heroickou obětavost francouzských věrozvěstů. Poněvadž nejsou uváděni misionáři jiných národností, mohl by čtenář klamně se domnívati, že ve zmíněných územích působili jen Francouzi.

Michel Christian, Notre-Dame de France. 146 pages. Paris 1938, P. Téqui. Prix: 10 fr. — K třístému výročí zasvěcení Ludvíka XIII. a jeho země Matce Boží, chce autor svým krajanům připomenouti tuto skutečnost a význam toho úkonu. Dříve než přijde

k předchozím událostem tohoto zasvěcení a k zasvěcení samému, zdůrazňuje dosti obšírně a píše krásné stránky o mariánské úctě ve Francii od počátku Franské říše. Francie je pro něho bezesporně zemí zvláštní přízně Mariiny. Pro Ludvíka XIII. přeje si, aby se mu dostalo ctí oltáře.

Odoric de Prodenone, De Venise a Pékin au Moyen Age. 126 pages. Paris, P. Téqui. — Blahoslavený Odorich z Prodenone ve Friaul je snad českého původu, jak se domnívá spisovatel úvodu k této knížce, René Grousset. Jako mladý františkán vydal se za misijními účely v roce 1296 po prvé na východ do území severního Tatarska a vlastního Mongolska, kde jak se zdá, získal patřičné jazykové znalosti. Toto popsání cesty vztahuje se však na druhou cestu, na kterou se vydal v roce 1314 z Benátek. Přes Cařihrad a Trapezunt vedla jej do Aserbeidžanu v severní Persii, kde začíná jeho cestovní deník. Z Persie vedla jej cesta po moři do Tana v Přední Indii, v blízkosti dnešního Bombay, kde několik měsíců před jeho příchodem od divokých muslimů r. 1321 byli umučeni 4 spolubratři, jichž ostatky pak vzal s sebou do Číny. Podél Malabarského pobřeží přišel do jižní Indie, pak na Ceylon, přes Andamany a Nikobary na Sumatru, Javu, Borneo, do Anamu, Kantonu v jižní Číně a pak do Pekingu. Právem praví Grousset, že tento popis cesty je druhem Bädekera, k použití pro misionáře v tomto území, se všemi údaji, jež jim mohou býti užitečné. P. Leo Aicher.

Marcel de Corte, La philosophie de Gabriel Marcel. 108 pages. Paris, P. Téqui. — Svazek obsahuje tři studie o filosofickém systému filosofa Gabriela Marcela. Pro čtenáře, kteří nejsou obeznámeni s moderní filoso-

fií (v tomto případě s tak zv. existenciální filosofii), je spisek stěží nebo jen nesnadno srozumitelný.

Hermann Fischer, S. V. D., Licht Christi. Leben Jesu in 370 Schriftlesungen. mit Erwägungen. I. Band, 348 Seiten; II. Band, 250 Seiten; III. Band, 324 Seiten. Klosterneuburg b. Wien, Volksliturgisches Apostolat. Dílo, jež je vydáno v příručních svazcích, podává nám názorně příklad, jak máme prováděti četbu Písma sv. Texty jsou sestaveny chronologicky. Výklad, jež je doprovází, je věcný a praktický.

L. Desnoyers, Les Psaumes. Traduction rythmée d'après l'hébreu. 470 pages. Paris, Desclée de Brouwer et Cie. — Kniha obsahuje básnický překlad žalmů podle hebrejského originálu. Prvých šedesát stran je věnováno úvodu do knihy žalmů, jež je velmi přehledný a věcný. Také poznámky k jednotlivým žalmům jsou stručné, ale obsažné. Samotný překlad je plynňý a melodický. Úprava knihy je vzorná.

Berthem-Bontoux (Sociétaire des Gens de Lettres) **Sainte Françoise Romaine et son temps** (1384—1440). 556 pages. Paris, Bloud & Gay. — Toto monumentální dílo zachycuje nejen život sv. Františky do všech detailů, ale líčí též její blahodárnou činnost, již rozvíjí kolem sebe, a podává nám názorný a živý obraz tehdejší neklidné doby.

L. Herbert, Leçons de liturgie à l'usage des séminaires. III. Le Cérémonial. Quinzisième édition revue et mise à jour par A. Fayard. 432 pages. Paris 1937, Berche et Pagis. Prix: 18 fr. Prvé dva díly těchto liturgických přednášek pro bohoslovce zabývají se hlavními liturgickými knihami: Breviářem, Rituálem a Misálem. Třetí díl všímá si ceremonií — ob-

řadů. Kniha, jež je určena pro seministy, snaží se být přehledná a pokud možno stručná. Nejprve jsou podána všeobecná pravidla o obřadech. Pak jsou probírány obřady při Mši svaté, církevních hodinkách, svěcení hromnic, popela, palmových ratolestí a obřady Svatého týdne. Přitom je přihlíženo jak k nejslavnostnějšímu provádění obřadů, to jest pontifikálním způsobem od biskupa, tak i k jednoduchému způsobu v malých farních chrámech. Posledních pět kapitol je věnováno jednak některým zvláštním obřadům o nedělích církevního roku, pak obřadům při některých příležitostných slavnostech (jako je visitace, břimování, instalace faráře, obláčka a řeholní profes, křížová cesta a svěcení zvonů), liturgické úctě nejsvětější Svátosti a ostatků, a konečně církevní hudbě a zpěvu. Poslední vydání této knihy bylo upraveno podle nových dekretů Posvátné kongregace obřadů.

Caesare Carbone, Circulus Philosophicus seu Obiectionum cumalata collectio iuxta methodum Scholasticam. **Vol. III. Cosmologia.** 624 pag. Taurini, Marietti. Pretium: Lib. It. 20. — Kniha má celkem 38 thesů, sestavených do dvou částí. Ve všeobecné části pojednává se o přirozenosti a podstatě světa, o jeho původu a stáří. V druhé speciální části jedná se o podstatném složení světa (hmoty), o účincích přirozených a nadpřirozených, na nichž svět závisí (přírodní zákony, účelnost v přírodě, derogace přírodních zákonů, přírodní běh), o světě anorganickém a o tělesech živých. Všude autor přihlíží k moderním názorům filosofickým a zaujímá k nim stanovisko.

Felix M. Cappello S. I., Tractatus Canonico-Moralis De Sacramentis. Vol. II. Pars III. — De Sacra Ordina-

tione. Accedit Appendix de iure Orientalium. 716 pag. Taurini, Marietti. Pretium: Lib. It. 27. — Kniha je nejdůkladnějším dílem, pojednávajícím o svátostech s hlediska právně - morálního. V přítomném svazku pojednává o svátosti svěcení kněžstva. V úvodě je probrána též věroučná stránka této svátosti. Pečlivě je přihlíženo též k dějinám církevního práva a privilegiím, vztahujícím se na tuto svátost. V dodatku je pojednáno o právu Východní církve a dekret o procesu při prohlášení svěcení kněžstva za neplatné s příslušnými formuláři.

P. Matthaeus Contz a Coronata O. M. C., Institutiones iuris Canonici ad usum utriusque Cleri et Scholarum. Vol. IV. De Delictis et Poenis. 676 pag. Taurini, Marietti. Pretium: Lib. It. 30. Kniha pojednává podrobně o té části C. I. C., jež je věnována proviněním a církevním trestům. Kniha bude zvláště prospěšná kněžím a církevním soudcům.

P. Arrighini A., I Dodici (Apostoli). Pag. 668. Torino, Marietti. Prezzo Lire 20. — Je skutečně málo knih o dvanácti Apoštolech, v nichž by bylo obsaženo vše, co dovede o nich povědět vědecké badání i legenda. Zde je pečlivě sebráno vše podle nynějšího stavu badání a podáno svěžím způsobem a krásnou řečí. Nejpodrobněji je pojednáno o Knížatech apoštolských. P. Leo Aicher.

Blažej Ráček S. J., Církevní dějiny. 2. svazek „Podlahovy knihovny naučných spisů“. Stran 680, obrazová příloha o 32 stranách. Praha 1939. Nakladatelství Vyšehrad. Cena brož. K 110.—, v celoplátěné vazbě K 135.—, v polokůži K 155.—. Nakladatelství Vyšehrad ukončuje letošní literární žeh dílem skvěle reprezentativním a záslužným zároveň. Ráčkovi se podařilo podat Církevní

dějiny v obrazech opravdu přehledných a plastických, kteréžto přednosti učiní z tohoto díla oblíbenou, četbu nejširších vrstev katolického čtenářstva. Zasluhou Ráčkovou také jest, že zařadil ve svém díle i rozsáhlou kapitolu věnovanou misijnímu dílu Církve, a tak ukazuje její velikost a světovost a učí tak milovat matku světců a mučedníků.

Piny-Brajto, Odevzdanost do vůle Boží. Stran 160. Olomouc 1939. Edice Krystal. Cena K 15.—. Kniha je veledílem francouzské dominikánské mystiky XVII. století. V dnešní době nelze dáti katolíkům do ruky lepší knihy, než je tato. Je to čítanka odevzdanosti do vůle Boží. To je nejlepší odpověď na všechny otázky, na všechny bolesti: Věř Bohu. Dokázali ti, že mu můžeš věřit. V tom také spočívá pravý duchovní život. Nejvyšší mystika začíná i končí v naprostém oddání se Bohu, aby on nás vedl. Jím vedení nezbloudíme.

Ctíh. Kateřina Emmerichová: Svaté kněžství. Stran 120. Olomouc 1939. Dominikánská Edice Krystal. Cena K 10.—. Dlouho meditoval Jaroslav Durych nad knihami ctíhodné Kateřiny Emmerichové. Jedním z výsledků dlouhé a pozorné četby jest tento výbor visí a výroků ctíh. Kateřiny Emmerichové o svatém kněžství, kterému věnovala stále zvláštní pozornost. Velikost, vznešenost kněžství i hrůza kněžství špatně vykonávaného, bohatství duchovních darů, které přijímáme od kněžství, to vše nám připomíná visionářka Dülmenská.

Dr. I. Klug, Les Profondeurs de l'ame. Etude de psychologie et de morale. 496 pages. Mulhouse 1939. Editions Salvator. 45. — Fr. — Je to překlad jednoho z nejvýznamnějších německých děl v tomto oboru. Autorovo jméno je chvalně známé z jiných

spisů. V knize popisuje duševní lidské síly, a to i síly podvědomé. Cíl knihy je především morální. Kniha je určena v první řadě pro zpovědníka. Bibliografie a dobré rejstříky činí knihu přehlednou.

Joseph Fattinger, Recueil d'Exemples Modernes. Traduit de l'Allemand par M. l'Abbé Grandclaude. In-8° écu de 320 pages. Mulhouse 1938. Editions Salvator. Prix: 18 Fr. Kniha vhodná pro kazatele, zpovědníky i učitele náboženství, je překladem z němčiny. Příklady jsou rozděleny podle následujícího schématu: Vyznání víry, desatero přikázání, milost a svátosti, Panna Maria, úcta svatých.

Son Exc. Msgr. Louis Hudal et Joseph Ziegler, Précis d'introduction à l'Ancien Testament. Traduit de l'Allemand sur la 5e édition par l'Abbé Marcel Grandclaude. 264 pages. Mulhouse 1938. Editions Salvator. Prix: 30 fr. — Překlad německé knihy bude především užitečný pro svou přehlednost studujícím theologie a kněžím. Poskytne však i laikům dobré služby a nejn nutnější úvod do knih Starého zákona.

Sac. Aloisius Moretti, Caeremoniale iuxta Ritum Romanum seu De sacris functionibus - Episcopo celebrante, assistente, absente - in partes septem digestum. Manuale iuxta novissima Decreta S. Rituum Congregationis et Codicem I. C.; 4 vol. in-8° max. — Vol. III. De sacris Functionibus infra annum occurrentibus. Paginae XVI-560. Lib. It. 30. — **Vol. IV. De Sacramentis — De Sacramentalibus et de Exequiis.** Pag. XX-640. Lib. It. 40. — Torino, Marietti. Důkladnost a přehlednost, již jsme chválili u předchozích dvou svazků, jeví se i zde. Jednotlivé oddíly celého díla jsou číslovány. V celém spise je těchto oddílů 3295. Také v těchto posled-

ních svazcích jsou četné názorné obrazce, někde jsou i noty k intonaci při některých funkcích. Čtvrtý, nejrozsáhlejší svazek pojednává o svátostech. V první části o křtu, biřmování, svěcení kněží a konsekraci biskupů, uzavírání sňatků. Další část pojednává o udílení svátostí obyčejnými kněžími ať již z moci řádné nebo mimořádné (při sv. biřmování). Jako dodatek je připojeno pojednání o udílení viaticka a posledního pomazání biskupů. Další díl rozvržený ve dvě části pojednává v první části o udílení svátostí biskupem (konsekrace kostela, oltáře, slavná benedikce kostela nebo kaple, svěcení hřbitova, rekongiliace kostela nebo hřbitova, svěcení zvonů, korunování obrazu B. Marie Panny), v druhé pak o udílení některých svátostí kněžími (svěcení základního kamene, svěcení kostela nebo kaple, znovukonsekrování odsvěceného oltáře, svěcení hřbitova, rekongiliace kostela a hřbitova, rekongiliace kostela nebo obrazu blah. Panny Marie, žehnání ženy po porodu, svěcení domu a několik všeobecných pravidel pro některá svěcení). Poslední díl pojednává o pohřbech všeobecně i o pohřbu biskupa. Na konec je připojen podrobný věcný rejstřík, čísla citovaných dekretů S. R. C. a čísla Kánonů. Je to dílo opravdu důkladné a věcné.

Arnošt Oliva: „Spása duše.“ Modlitby s poučením pro katolický lid. V plátně se zlateným křížkem na desce za K 18.— V celokožené vazbě s plastikou na desce a hřbetě se zlatou ořizkou a pouzdrém za K 45. Nakladatelství Kropáč a Kucharský, Praha II., Spálená 23. — Opravdu praktická a rozumná modlitební kniha, vkusně tištěná a vázaná. Autor zná z duchosprávy potřeby duší a

dovede vyhovět prostým i vzdělaným. Nejsou to jenom modlitby, nýbrž i výklad a poučení o všem, čeho je katolíku třeba vědět, aby nebloudil, nýbrž vědomě konal všechny kroky ve svém duchovním životě. Je to takřka katechismus v moderním a příjemném rouše. Hodí se výtečně za dárek ke všem příležitostem: k vánocům, k biřmování, k jmeninám i novomanželům ke svatbě. Bude-li se lid modlit, nebude musít plakat.

P. M. Schaller O. S. B.

Wilhelm Neuss, Ein Priester unserer Zeit Joseph Stoffels Weihbischof von Köln. (1879—1923), 152 Seiten. Einsiedeln, Verlag Benziger. Kniha nastiňuje stručně život a působnost kolínského světicího biskupa. Z řečí a spisů, jež jsou citovány v druhé části, září apoštolský duch, jímž byla prodchnuta celá jeho osobnost.

Julius Langbehn, Der Geist des Ganzen. 242 Seiten. Freiburg i Br. Herder. V době, kdy ve všech oborech provádí se specialisace a kdy často i lidský duch trpí roztříštěností, má tato kniha své zvláštní poslání.

P. E. Bitter-P. Dr. B. Mathijs: Posvátná hrouda. Kázání k rolníkům. Stran 200. Praha 1939. Naklad. Vyšehrad. Cena K 24.— Kniha, přeložená Václavem Kunzem, obsahuje 31 kázání, jež mají podávat venkovskému lidu duchovní chléb, povznášet jeho práci a živiti v něm lásku k hroudě.

Chodský betlem od prof. J. Brožové. Na čtyřech arších v šestibarevném provedení. Praha 1939. Nakladatelství Vyšehrad. Cena 10 K.

Dr. M. Laros, Zde je Evangelium pro dnešek. Otázky a odpovědi. Díl I. Kázání od I. neděle adventní až do 6. neděle po Velikonocích. Stran 228. Cena brož. K 25.— Díl II. Kázání od Letnic do neděle 24. po sv. Duchu.

Stran 216. Cena K 25.—. Olomouc. Nakladatelství Velehrad. Nadčasová platnost Evangelia je zde jasně prokázána a v těchto promluvách je síla, jaká pochází jen z pravdy.

Josef Hronek, Jádro katolického náboženství. Výklad katol. náboženství pro národní školy. Praha, Kropáč & Kucharský. Cena K 2.80.

František Marija Horák, Otče náš. Sbírnka příkladů, pojící se na jednotlivé prosby modlitby Páně. Stran 144. Praha, Kropáč & Kucharský. Cena K 12.—.

P. Josef Schrijvers C. Ss. R., U-mění dávati se. Přeložil P. dr. Stan. Špůrek C. Ss. R. 184 stran. Praha, Gustav Franci. Cena brož. K 18.—. Stránky této knihy jsou jasnými a přesnými směrnicemi radostného duchovního života a jsou spolu perutěmi, zvedajícími duši k rozletu za láskou Boží.

Ivan Marianov, Aby všichni jedno byli. Stran 204. Olomouc 1939. Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje. Cena K 11.—. Knížka příručního formátu zdůrazňuje význam modlitby v díle sjednocení křesťanů a v druhé části podává řadu krásných modliteb za sjednocení. Vřele doporučujeme.

Dr. Bedřich Vašek, Katolická akce. Výzva Boží k laikům. Stran 180. Olomouc. Nakladatelství Velehrad. Cena 15 K. Kniha seznamuje čtenáře s podstatou, významem, úkoly a organizací Katolické akce.

Pascal: Pensées Choisies. Préface et Introduction par E. Cretté. 3me édition. Paris, Téqui, 1936. Stran 80. Prix 1 fr. 50.

Meditationes de universa historia Dominicae Passionis, auctore F. Costero S. J. Editio 3. Torino, Marietti 1938. Stran 292. Pret.: Lj. It. 4.

K. Richstätter S. J.: Das Herz des Welterlösers, in seiner dogmatischen,

liturgischen historischen und aszetischen Bedeutung. Freiburg i. Br. Herder, 1932. Stran 128.

C. Carminatj: La Bienheureuse Barthélemia Capitanjo. Paris, Maison de la bonne presse, 1934. Stran 167. Kniha vyšla ve sbírce „Les Modèles d'Action Catholique“. Jeden ze zářných zjevů minulého století.

Gr. Schwake O. S. B.: Das Volk lernt gregorianischen Choral. Dülmen i. W. — Laumann 1932. Stran 96. Ze své dlouholeté praxe podává nám tu benediktinský mnich souhrn svých poznatků a zkušeností v tomto oboru. Celá jeho kniha není, leč velkým důkazem nesprávnosti tvrzení o nemožnosti uskutečnění této myšlenky. Jsme autorovi opravdu vděční za jeho průkopnickou práci.

Sv. Tomáš Akvinský: Dokonalý duchovní život. Ed. Krystal sv. 19. — Kdo se trochu vnoří do této malé knížky, pochopí brzy, v čem spočívá význam a hodnota díla Andělského učitele: hloubka myšlenky spojená s přesností a zároveň prostotou výrazu v jednotu tak dokonalou, že rovné nenalezneme. Přesto že dílko je myšleno co polemická odpověď na útoky protivníku řeholního stavu, skýtá i pro vnitřní život jednotlivců spoustu hlubokých podnětů. Mělo by být v počtu co nejhojnějším rozšířeno mezi naší mladou inteligencí.

Adolf Donders: Bruder Konrad. 2. Aufl. Schöningh, Paderborn, 1934. — Cyklus tří kázání o „věčném vrátníkovi“ ze Starého Ottingu.

Leopold Uhl: Leçons Catéchétiques sur le Sixième commandement. Traduit de l'allemand par Léon Dehaene. Editions Salvator, Mulhouse 1938. — Na jiném místě se zmiňujeme o knize P. Schmitze S. V. D., který vyhrazuje jedině matkám úkol objasniti svým dětem původ života. I náš

autor je si toho vědom; ježto však „tyto téměř pravidlem opomíjejí svoji povinnost“, dává tu katechetům do ruky ukázkou, která má v jednotlivých stupních vývoje dětské duše postupně jí odhaliti tajemství života.

J. P. Verhaar: Tractatus de novissimis. Sumplibus P. Brand, Hilversum in Hollandia 1935. — Dobrá dogmatická příručka, sestavená hlavně z přednášek známého holandského theologa Van Noorta.

Dalmatius Saget O. P.: In der Abschiedsstunde des Herrn. Albertus-Magnus-Verlag, Vechta 1935. — Homiletické zpracování zprávy evangelistů o posledním večeru Páně, prožitém v kruhu apoštolů.

G. Humeau: Les plus Beaux Sermons de s. Augustin. Maison de la bonne presse, Paris, 1932. — S radostí plně potvrzujeme oprávněnost názvu tohoto dvousvazkového díla. Myšlenka opravdu šťastná. Nejen že překlad umožní, aby i ti, kdo nejsou s to, aby četli sv. A. v originálu, načerpali z jeho nevysychajících zdrojů, nýbrž i vzhledem ke skutečnosti, že — jak každý, kdo se trochu sv. Augustinem zabýval, dobře ví — homiletické dílo biskupa hiponského není všude a vždy stejně vysoké hodnoty; a to jak samo v sobě, tak zvláště vzhledem k jeho použitelnosti v našich dobách a poměrech. S tohoto hlediska nutno posuzovati význam přítomného díla. Doporučujeme vřele jak laikům, kteří touží po hutné stravě pro svoji duši, tak zvláště kněžím-kazatelům, pro něž je dílo v první řadě vydáno; nejednomu z nich také jistě dobře poslouží studie, kterou autor předdeslal prvnímu svazku vlastního díla, „Kazatel ve škole sv. Augustina“.

J. Weber: Le Psautier du Bréviaire Romain. Desclée & Cie, 1931. Formátem malá kapesní knížka, mající

celkem 530 stran. — Jak již z nadpisu patrně, nejedná se tu o dílo rázu po výtce vědeckého, nýbrž o pokus, co nejvíce usnadnit a zpřístupnit všem kandidátům kněžství i kněžím samým opravdové porozumění textům posv. žalmů, o snahu, provésti skutkem slova Písma: Psallite sapienter. U každého žalmu, když byl uvedl jeho francouzský překlad, (a to překlad hebrejského originálu), podává autor krátký trojdílný komentář: Nejprve několik poznámek všeobecné orientace: Hlavní idea, autor, stav jeho překladu ve Vulgatě. — V dalším odstavci máme volnou, avšak s textem samým nicméně úzce spojenou parafrázi, jež nám velmi usnadňuje odhalení ústřední myšlenky a sledování jejího vývoje v celkové stavbě příslušného žalmu. — Nakonec krátká, přiléhavá morální aplikace, kde autor hledí beze všeho násilí ukázati cenu a význam žalmu pro náš kněžský duchovní život.

Georg Nickl, Der Anteil des Volkes an der Messliturgie im Frankenreich von Chlodwig bis Karl den Grossen. X u. 76 Seiten. Innsbruck 1930. Verlag F. Rauch. Preis M 3.50. — Kniha je zajisté zajímavým příspěvkem k dějinám liturgie a liturgického hnutí. Studie je rozdělena na čtyři kapitoly: 1. O porozumění liturgickému jazyku, 2. O účasti lidu na modlitbách, 3. O účasti lidu na zpěvech, 4. O účasti lidu na vnějších úkonech. Historicky je spis jistě důležitým příspěvkem k dějinám liturgie; nelze však v době, kterou nám autor ve svém spise líčí, hledati ideál liturgické účasti lidu na bohoslužbě. Musili bychom jíti ještě o několik století nazpět, a pak též do vlastní kolébky římské liturgie, do Itálie. Vyznačuje-li se doba Karla Velikého rozkvětem galikánské liturgie, nezna-

mená to ještě, že též lid v té době se dokonale účastnil bohoslužby. Usnesení různých sněmů nám naopak ukazují, že svazky mezi lidem a knězem již tehdy byly uvolněny, a že lid již tehdy se pomalu vzdaloval od oltáře.

Dr. Josef Andr. Jungmann S. J., Die lateinische Bussriten in ihrer geschichtlichen Entwicklung. Forschungen zur Geschichte des innerkirchlichen Lebens. Heft 3/4. XII und 338 Seiten. Innsbruck 1932, Verlag F. Rauch. Preis M 10.—. — Ve staré Církvi vedle věřících a katechumenů činí se často zmínka o kajících. Byli to věřící, kteří pro nějaké větší provinění konali veřejné pokání. Církev věnovala jim zvláštní pozornost, kněz modlil se nad nimi různé modlitby, byly prováděny nad nimi různé symbolické obřady. Kniha všímá si především římské praxe, pak způsobu galikánského, a konečně nových forem od doby karolinské. V další stati srovnává kající obřady a svátost pokání. Z celého díla je patrna přístnost, s jakou byly prováděny kající skutky, a péče, již věnovala Církev kajícím.

P. Thomas Villanova Gerster O. M. Cap., Kurze Biblische Konkordanz. 612 Seiten. Paderborn 1937, Verlag Ferd. Schöningh. — Kniha nechce sloužiti vědeckým účelům, nýbrž účelům praktickým, zvláště kazatelům, není proto na rozdíl od latinských konkordací úplná. Přehledné uspořádání dobře vybraných hesel usnadní kazatelům práci a poskytne jim dostatečné množství hodnotných citátů. Knihu všem doporučujeme.

Calixte Boulesteix-Thomas d'Hoste-Louis Meyer, Pie XI et la Presse. Actes Pontificaux 1922—1936. 334 pages. Paris, 5. rue Bayard. Collection „Documentation Catholique“. Prix: 12 fr.

— Význam tisku poznáváme v dnešní době více než kdy jindy. Abychom měli z tisku pravý užitek, abychom nebloudili, ale užívali jen dobré četby, k tomu nás nabádají slova nejvyšší hlavy Církve, sebraná v této knize. Stejně jako pečoval Pius XI. o Katolickou akci, stejně pečoval i o dobrý tisk a použil každé příležitosti, aby zdůraznil jeho nutnost a význam. Na konci knihy je připojen chronologický seznam dokumentů a analytický rejstřík.

Arnošt Hello, Podobizny svatých. Ver sacrum. 2. vydání v překladu P. S. Boušky O. S. B. 336 stran. 20 obrazových příloh. Praha, Lad. Kuncič. Cena brož. K 26.50. Kniha, jež se dočkala u nás již několikátého vydání, obsahuje hodnotné životopisy svatých, a nyní se jí dostalo opět při novém vydání dokonalejší úpravy.

M. H. Lelong O. P., La Messe Vivante. 236 pages. Colmar 1935, Editions „Alsatia“. Prix broché 15.— fr. — Kniha obsahuje deset přednášek proslovených v štrasburském rozhlasu, jež učí nás správné účasti na Mši svaté. Kdo je správně přítomen na Mši sv., pro toho je Nejsv. Obět skutečně Mší živou. Každé slovo pronesené knězem, každý obřad a úkon promlouvá k jeho duši.

P. Konrád M. Kubeš T. J., Maria. Mariánské čtení pro věřící lid. II. díl. Stran 424. Praha 1936. Nákladem Posla Božského Srdce Páně. — Druhý svazek Kubešovy Mariologie je mnohem snazší ke čtení než prvý. Velká část tohoto dílu je věnována vlastnímu životu Panny Marie. V závěru jsou dvě přehledné stati o liturgické ideji světla a blah. Panně a o evangelní chronologii. Kniha v čtenářích jistě podnítlá lásku ke Královně nebes.

*Předhusitské kláštery
a veřejné blaho*

Podává

Dr. P. AUGUSTIN NEUMANN O. S. AUG.

PRAHA 1939

PŘÍLOHA REVUE „PAX”

*Věnováno světlé památce řeholníků, kteří
před dávnými lety nezištně a účinně praco-
vali na poli naší národní kultury a účinné
lásky k trpícím spolubližním.*

PŘEDMLUVA

V práci nadepsané „Z dějin českých klášterů do válek husitských“ (zvl. otisk z Paxu 1935—1936) vylíčil jsem organizaci, hospodářský i morální stav našich řeholí od Karla IV. až do husitské revoluce. V přítomné práci chci předvésti účast duchovních řádů na veřejném životě, t. j. na poli osvětovém, hospodářském a charitativním. Netřeba zvláště dokazovati potřebu takového pojednání. Jako jsme až dosud postrádali knihy odpovídající svým obsahem právě zmíněné práci, již vyšlé tiskem, tak i tato část stále ještě marně čekala na svého historika. Nutno však zdůrazniti, že tato druhá práce o klášterích do husitské revoluce jest ještě obtížnější, neboť doklady o kulturním působení řeholí v našich zemích utrpěly za náboženských válek mnohem více nežli doklady právně-organisační. Nejlépe jest to pozorovati při literární činnosti řeholníků, o nichž z velké části nelze vůbec uvést žádná životopisná data, a též i celkový obraz činnosti jednotlivců zůstává velmi zlomkový. Ale i tak možno říci, že naše řády se velmi činně zúčastnily života kulturního, hospodářského a také i po stránce charitativní vykonaly své poslání.

Odevzdávaje tuto práci do rukou vědeckých pracovníků, prosím, aby naši pp. historikové laskavě uvážili nesnáze plynoucí z poměrného nedostatku pramenů, jakož i tu okolnost, že jsem ve všem odkázán sám na sebe a nemohu tudíž vzdávati díky celé řadě ochotných kolegů za poskytnutou radu i pomoc.

V Olomouci dne 10. dubna 1938.

Autor.

KLÁŠTERY A KNIHY.

1. Vedení klášterních knihoven.

(Význam knihy pro řeholní život. Četba u benedikťinů a kartuziánů. Klášterní knihovny a jejich zařízení. Kontrola bibliotéky. Půjčování knih domů a mimo klášter. Udržování knih. Klášterní kniharství. Zacházení s kodexy.)

Již nejstarší konstituce křižovníků s červenou hvězdou příkazují, aby bratří byli dostatečně opatřeni všemi potřebami, zvláště knihami.¹ Patrně z toho, kterak knihy jsou stavěny na roveň s ostatními k živobytí nutnými věcmi. Vysvětlení toho podávají kartuziánské konstituce nazývající knihy ustavičným pokrmem duší, a to nejen pro řeholníky jich používající, nýbrž i pro ostatní věřící.² Proto dozírali nad tím, aby bratří skutečně v knihách čítali.

Cisterciáci měli předepsáno čísti si něco po nešporách, před kolací, a to až do příchodu opata. Jakmile opat přišel, povstali bratří, zanechali soukromou četbu a naslouchali předčítání lektora.³ U benedikťinů tázával se ve středopostí opat jednotlivých bratří na obsah knihy, kterou prostudovali a poznal-li při tom, že některý neměl z její četby mnoho, tedy mu pro příště určil on sám takovou knihu, o níž věděl, že dotyčnému bratrovi zcela jistě bude k užitku.⁴

Vzhledem k velikému významu knih, jak po stránce čistě vzdělanostní, tak zvláště po stránce duchovní, byla jim u všech řádů věnována veliká pozornost. Kartuziáni, kteří podle svých předpisů měli míti u sebe vždy dvě knihy, byli povinni tyto sobě půjčené knihy opatrovati se vsí důkladností, aby snad neutrpěly prachem, anebo aby jakýmkoliv způsobem nebyly znečištěny.⁵ Knihy byly ukládány a opatrovány buď ve zvláštní zřízené k tomu místnosti, zvané „*libraria*“, anebo zároveň s ostatními klášterními poklady bývaly ukládány v sakristii, jakožto místě zvláště pevném. Patrně z toho, že řeholníci je takto kladli na roveň ostatním bohoslužebným předmětům ze zlata a ze stříbra. Pražští augustiniáni-eremité měli pro své knihy několik místností. Podle knihovního katalogu z roku 1409 byly lepší knihy (*libri pociores*) uloženy v sakristii. Tyto pak zase rozlišoval knihovník Jan z Dobrovic na knihy častěji

¹ Bělohlávek, Dějiny č. křižovníků s červenou hvězdou, 33.

² Migne, PL., 153, 694.

³ U. d., 166, 1456—57.

⁴ U. d., 66, 753—54.

⁵ U. d., 153, 694.

užívané a proto řetězem opatřené, aby je používateli nemohl vzítí někdo jiný pro sebe.⁶ Misály, chorální knihy, zvláště žaltáře, dále nekrolog a seznam všech dobrodinců byly v choru.⁷ Tak zv. konventní knihovna (*libraria conventus*) byla v dormitáři, a sice byly to knihy opatřené řetězem.⁸ Opat a kronikář zaháňských augustiniánů Ludolf dal nad kaplí v ambiti konvršů nadstavití zvláštní místnost pro klášterní knihovnu a v ní uložil celý rukopisný poklad své kanonie, jež ještě po staletích vděčně vzpomínala tohoto jeho významného kulturního činu.⁹

K vůli kontrole i rychlé obsluze bratří měl každý klášter svůj knihovní soupis, jak jsme právě poznali na klášteře sv. Tomáše v Praze. Jak na slovo vzatý odborník¹⁰ o tomto katalogu (z r. 1409) napsal, byl sestaven velmi prakticky. Klášterní bibliotekář v něm totiž napsal nejprve titul a kratičkový obsah knihy, nalevo nebo napravo poznačil začáteční i konečná slova díla a na konec i umístění rukopisu, na př.: *Knihy konventní knihovny, v páté přihrádce, nalevo u okna ke dveřím. Jakub z Viterba, Super sentencias. I možno z těchto záznamů souditi, že knihy v konventě uložené měly zvláštní regály přistavené ke zdi.*¹¹

Kontrola knihovny bývala konána jednou ročně. U benediktinů knihovník za pomoci spolubratří snesl na tapet všechny knihy, jež opat kontroloval se soupisem, a chyběly-li některé, které v katalogu byly, dal je hledati.¹² Podle klášterního řádu augustiniánů-kanovníků v Zaháni (s počátku XV. století) měl knihovník na rozkaz opatův provéstí jednou v roce důkladnou kontrolu všech knih. Měl tak učiniti tím, že všichni, kdož měli rukopisy vypůjčeny, byli povinni mu je v určité dny odvésti. Bibliotekář je srovnával s katalogem, zdali některá snad nechybí a mimo to i důkladně je prohlížel, nejsou-li nějak poškozeny.¹³

Pro půjčování knih byly zvláštní předpisy. Klášterní předpisy rozlišují při tom své vlastní příslušníky od cizích lidí. Zaháňské kon-

⁶ Neuwirth, *Die Bücherverzeichnisse des Prager Thomasklosters vor den Hussitkriegen*. ZBIBw 1893 (40), 154.

⁷ U. d., 155.

⁸ U. d., 154.

⁹ Rother, *Ausleihregister etc.* ZBIBw 1926, 3.

¹⁰ Neuwirth, U. d., 153.

¹¹ Tamže 154.

¹² Migne, PL 66, 753—54.

¹³ Rother, *Ein Ausleihregister der Augustiner-Chorherren zu Sagan*. ZBIBw 1926 (53), 1—2.

stituce položily za základ slova t. zv. regule sv. Augustina: „Kodexy buďtež žádány v určitou denní hodinu, kdo by žádal (o ně) mimo stanovenou dobu, nedostane nic.“¹⁴ Pro venkovské laiky platily předpisy jiné. Poznáváme je z konstitucí mateřského kláštera téhož řádu, z proboštství roudnického.¹⁵ Roudničtí augustiniáni asi se dočkali s půjčováním knih smutných zkušeností, a proto se jejich domácí kapitula usnesla, aby knihy byly mimo klášter půjčovány pouze za těchto podmínek: Vypůjčovatel dá za vypůjčenou klášterní knihu do zástavy buď některou svou knihu téže ceny anebo ještě cennější. Nemá-li knih, musí složit jakoukoliv jinou zástavu. Předpisy dále žádaly, aby vypůjčení knih bylo vždy u přítomnosti několika bratří jako svědků a zároveň aby byly zapsány do rejstříka, a to jejich titul, autor, jakož i jméno vypůjčovatele. Podobné předpisy měli i dominikáni. Jejich generální kapitula v roce 1370 konaná stanovila, že půjčiti knihy mimo klášter směl pouze místní představený u přítomnosti starších konventu jako svědků. Kazatel-ské příručky však nesměly být půjčeny nikomu.¹⁶ O benediktinech opatovických lze tušit, že se řídili podobnou praxí jako roudničtí augustiniáni. Půjčovali sice knihy mimo klášter, ale naproti tomu zase dostávali cizí knihy do kláštera, patrně zástavou.¹⁷ Kláštery ve svých přísných požadavcích neslevily ani u vznešených osob. Poznáváme to na klášteře strahovském, který svého času půjčil samotnému markraběmu moravskému Joštovi Flaviův spis o válce židovské, ale markrabě musel premonstrátům vystaviti zvláštní listinu, kterou se zavazuje, že knihu zase řádně odvede.¹⁸ Byl-li klášter zklamán ve své důvěře, končovalo to u soudu, jako na př. učinili pražští kartuziáni v roce 1378. Ti tehdy pohnali k duchovnímu soudu dokonce i notáře katedrálního kostela u sv. Víta Jana Buškovecova pro nevrácení knihy. Notář přiznal, že si od kartuziánů vypůjčil epištolář a slíbil, že jej vrátí hned nazítří.¹⁹ Povinností klášterních knihovníků bylo nejen dozírat, aby se z bibliotéky nic neztratilo, nýbrž i aby knihy zůstávaly v pořádku. Tak zaháňská statuta předpisovala knihovníkovi, aby zvláště v době letní prohlížel

¹⁴ Rother, u. m.

¹⁵ Neumann, Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské a Husově, ST 1926 (V.), 74, p. I.

¹⁶ Reichert, Monumenta historica ordinis Praedicatorum, III, 413—414.

¹⁷ Nohejlová, Příběhy kláštera opatovického, 74.

¹⁸ Tadra, Kulturní styky Čech s cizinou atd. 17, p. I.

¹⁹ SAKP I, 354.

kodexy a v případě potřeby aby odstranil z nich moly nebo jejich zárodky, aby knihy takto netrpěly zahnízděnými v nich cizopasníky. Kromě toho měl důkladně prohlédnouti hřbety a spony u knih, a kdyby něco shledal na nich poškozeného, tedy to měl spraviti buď sám nebo to měl dáti zkušené osobě na opravení. Proto byl povinen míti po ruce všecken k tomu potřebný materiál, na nějž dostával ročně z opatské komory jednu hřivnu grošů.²⁰

Z pokynu, aby knihovník spravil kodexy případně i sám, možno souditi, že to byl řeholník nejen obeznámený s vedením bibliotéky, nýbrž i s knihařstvím samotným.*Tuto péči o staré rukopisy možno doložiti několika případy. Benediktini v klášteře ostrovském měli jeden rukopis z XI.—XII. století. Majíce úctu k tomuto vysokému stáří, dali jej svázati, o čemž byl v něm učiněn záznam rukou XIV. století.²¹ Kromě toho měli tam i rukopis obsahující konstituce hiršavské kongregace svého řádu. Kniha ta byla z XIII. století. I tuto dali znovu převázati, a to v roce 1404. Oba tyto kodexy převázal ostrovský převor Martin, z čehož patrně, že knihařství nebylo žádnou podřadnou prací vyhrazenou snad bratřím laikům.²² Podobně se starali o udržení starých knih i cisterciáci ve Vyšším Brodě, kde v roce 1411 kdosi převázal rukopis z XII. století pocházející.²³ Snad to byl tamní klerik Zikmund, který někdy v této době svázal knihu svému převorovi Stajčovi a jak humorně při tom snad právě on zaznamenal, „svázal onu knihu rukami a nikoliv nohama.“²⁴

Při této péči o knihy nikterak nepřekvapí, že na jejich čtenářích bylo žádáno, by s nimi přiměřeně zacházeli. Uvádím na důkaz toho dva doklady, které zároveň i výmluvně svědčí o lásce řeholníků ke knihám. V jednom rukopise pražské universitní knihovny, jenž patřival kdysi některému klášteři,²⁵ čteme tato slova: „Kdo knihy otevíráš, nezdráhej se je i zavřítí, pošetilci zacházejí všude s knihami nešetrně, kdo však umí čísti, ten s nimi zachází jako s perlami.“ V jednom kodexu kapitulní knihovny pražské čteme následující záznam dominikána Fr. Sulislava: „Tahle kniha jest Fr. Sulislava

²⁰ Rother, U. m.

²¹ Podlaha, Soupis rukopisů knihovny metropol. kapituly pražské, I, 172. Rkp. A, CLXXIII.

²² Tamže, 305. Rkp. C, CIV.

²³ Xenia Bernardina, II, 181.

²⁴ Tamže, 271.

²⁵ Truhlář, Catalogus codicum etc. II, 95. Rkp. X, G 1. Na obálce rukopisu je totiž soupis příjmů a anniversárií nejmenovaného klášteře.

z Čech, řádu kazatelského, studujícího v Bologni, a kdo by ji znečistil anebo s ní špatně zacházel, ten bude navždy proklet. Tak pro Krista, Pána našeho. Amen.“²⁶

2. P s a n í k n i h.

(Účel opisování knih. Výběr děl. Klášterní písaři, jejich potřeby. Písaři najatí. Jejich mzda a kontrola. Duševní nálada klášterních písařů.)

Řeholníci byli při spisování i opisování knih vedeni vyšším cílem, totiž dodávati nejen svým spolubratřím, nýbrž i širší veřejnosti duchovní potravu. Krásně a výstižně to čteme v kartuziánských konstitucích: „... protože nemůžeme ústy (kázati), tedy kažme slovo Boží rukama.“¹ Podobně i odůvodňuje psaní knih citát Petra Ctihodného v komentáři k reguli sv. Benedikta. Petr vybízí spolubratry, aby místo pluhu chopili se pera. A jako pluh brázdí pole, tak i pero bude jezdit po knihách, a až přijde doba žně, tedy přinese i tato práce žeň, a tou jest hotová kniha. Petr na to praví: „Takto ač mlčelivý, můžeš se státi hlasatelem slova Božího, a i když jazyk (tvůj) mlčí, ruka tvá v uších mnoha národů bude zníti hlasy zvučnými.“² Při podobných pohnutkách chápeme ovšem volbu látky k opisování. Protože jeho cílem bylo upevňovati víru a zdokonalovati křesťansky dokonalý život spolubratří i věřících, tedy benediktini zdůrazňovali opisování křesťanské literatury před klasickou, t. j. pohanskou. Zajímavo při tom jest, že středověcí benediktini zaujímalí ke klasické literatuře filosofické právě totéž stanovisko, jaké již ve staré, apoštolské Církvi k ní měli nejstarší církevní Otcové. Nehleděli totiž na ni jako na zdroj víry, nýbrž jako na pouhé pomůcky k lepšímu porozumění božských mysterií.³

O psaní knih v našich klášteřích možno uvést celou řadu podrobností. Písaři řádu cisterciáckého měli výjimečně přístup do klášterní kuchyně, a sice proto, aby tam buď udělali inkoust anebo vysušili pergamen ku psaní.⁴ Psacích potřeb mívaly některé kláštery tolik, že s nimi dokonce i obchodovaly. Vidíme to na pražských kartuziánech, kteří prodali měšťanu Lvu Ledererovi barev za celých 7 kop grošů. Lederer však je zůstal „pochtivě“ dlužen, a proto byl pohnán ke konsistornímu soudu v Praze.⁵

Knihy psali řeholníci sami, někdy však si též zjednávali zvláštní písaře. Uváděti všechny řádové bratry, kteří u nás rozmnožovali kulturní poklady svou mravenčí pílí s opisováním knih spojenou, vy-

²⁶ Podlaha, U. d., I, 13. Rkp. A, XVII, 1. — ¹ Migne, PL, 153, 694. — ² U. d. sv. 66, 716. — ³ Migne, PL 66, 391. — ⁴ U. d., 166, 1447. — ⁵ SAKP I, 213.

plnilo by snad několik stran této práce. Proto raději si blíže všimneme opisování samotného. Horlivost v opisování knih poznáváme pěkně při založení augustiniánů v Třeboni. Dne 22. května 1367 zvolili si bratři prvního probošta v osobě kanovníka Beneše a již hned nato zaopatřen potřebný papír a pergamen, a protože v založeném klášteře byli pouze (i s proboštem) tři kanovníci, tedy se nemohli opisování věnovati, jsouce zaměstnáni jinými pracemi. I objednali sobě písaře Jiřího, aby opisoval kanonii potřebné knihy. Jiří začal bez prodlení pracovati, neboť již 26. června 1367 dostal za svou práci 9 grošů.⁶ Kanonie při svém založení potřebovala mnoho knih, pročez Jiří prostě svému úkolu nemohl dostáti sám. Proto počátkem roku 1368 dostal čtyři pomocníky: Adama, Ondřeje, Václava a Duchontia. Tento počet pěti písařů jest důkazem, že augustiniáni jich velmi potřebovali. Několik titulů knih pak dokazuje, že treboňským řeholníkům běželo o to, aby měli pro začátek právě ty nejpotřebnější knihy. Tak Václav opisoval jakési dílo o statutech a regulích, Jiří a Ondřej snad opisovali kázání a provinciální (Arnoštova?) statuta, Duchontius opisoval stále potřebný žaltář.⁷ — Jestli treboňští augustiniáni si platili písaře sami, pak emauzským benediktinům platil písaře sám Karel IV. Císař totiž poukázal (1365) 10 hřiven z masných krámů pražských písaři Janu, aby za ně opisoval legendy a chorální knihy „ve vznešeném jazyce slovanském“. A tyto platy poukázal císař i Janovým dědicům, aby mohli v této práci nerušeně pracovati.⁸ Benediktinům v Postoloprtech pomáhal opisovati knihy jejich klášterní notář, Václav z Bukovan.⁹ Augustiniánská kanonie na Karlově v Praze měla i svého illuminátora Řehoře Sekyru.¹⁰ U brněnských augustiniánů se potkáváme s jiným druhem písařů. I tam sice pracoval jakýsi písař, ale nikoliv pro klášter, nýbrž pro olomouckého biskupa Jana ze Středy.¹¹

Na tomto brněnském písaři poznáváme kontrolu, pod níž pracoval. Středa totiž psal převoru téhož kláštera, aby zaplatil písaři za vykonanou práci — po provedené korektuře. To znamená, že hotová práce byla nejprve důkladně prohlédnuta a teprve když bylo zjištěno, že vyhovuje, tedy mohl písař dostati plat.¹² Totéž, jenže v mnohem lepší formě, nacházíme i u benediktinů v Postolo-

⁶ Mareš, Liter. působení kláštera treboňského, ČČM 1896 (70), 521—22.

— ⁷ U. d., 522. — ⁸ Pelzel, Kaiser Karl IV., II, 385. — ⁹ Podlaha, Soupis rukopisů pr. kap. knihovny, I, 147. — ¹⁰ Truhlář, Catalogus codicum atd. I, 64. —

¹¹ Tadra, Cancellaria Joannis Noviforensis, AOG, 68, 118. — ¹² Tadra, U. m.

prtech. Jejich notář Václav z Bukovan, posílaje jim osm sexternů, sám jich prosil, aby opisy prohlédli, a kdyby tam našli nějaké nedostatky, ať již v písmě anebo v čemkoliv jiném, že jest ochoten podle své možnosti nedostatky napravit.

Platy písařů byly různé podle velikosti formátu a podle vybavení rukopisu. Tak třeboňští augustiniáni platili od jednoho kvaternu po 3 groších,¹³ zatím co biskup Středa platil od kvaternu po 22 groších.¹⁴ Rozdíl možno vysvětliti asi tím, že Středa si dal opisovati asi mnohem úpravnější dílo nežli kanonie v Třeboni.

Neméně zajímavo jest i stopovati duševní náladu písařů. Jeden rukopis kláštera vyšnobrodského, pocházející ze XIV. století, končí těmito slovy: „Běda, špatně jsem skončil, protože jsem neuměl dobře psát!“¹⁵ *Catena aurea* sv. Tomáše Aq. zakoupená milevským premonstrátem Václavem v r. 1376 byla skončena jakýmsi Martinem o rok později. Na konci kodexu čteme: „Milý kněže, pros za mě Boha.“ A dále: „Hospodine, v Tvou naději klášteru to obětuji, totiž Milevskému.“¹⁶ Zvláště zajímavá však jsou písařova slova k premonstrátkám chotěšovským v žaltáři s antifonami pro ně napsaném. Čteme tam asi toto: „Slovutné a milé Sestry v Kristu, zpívající Žalmy, zbožnou modlitbu za písaře nechť každá učiní, (Zdrávas) Maria. Přijmi, Matko zbožná, Panno Maria, tento spis. Buď písaři i čtenáři milostiva.“¹⁷ Z těchto nejlépe vidíme, že písař psal knihu opravdu ke cti a slávě Boží a pak k užitku své duše. Jiný nápis vylučuje kromě pocitů písaře ještě i osudy rukopisů. Česky zní asi takto: „Sladký pokrm chovají v sobě tyto knihy, které z Rakous přinesl Benedikt, světelské velmi prosil, neboť chtěl psát, co se mu tehdy zalíbilo, a nezevšednělo mu (to), nýbrž měl (v tom) dobře (své) zalíbení.“¹⁸ Z toho poznáváme, že kniha byla napsána v klášteře cisterciáků ve Světlé, že písař si vybral předmět, jenž ho nejvíce zajímal, a proto knihu opisoval s neutuchajícím zájmem a rozkoší.

3. Myšlenkové proudění podle knih.

(Vlivy humanistické. Augustiniánští autoři. Vlivy cizí, zvláště francouzské. Domácí hnutí české. Kláštery a theologické problémy.)

Již před lety ukázal Burdach na základě středověkých rukopisů ideové proudění v našich klášteřích. Předmětem Burdachova po-

¹³ Mareš, U. d., 522. — ¹⁴ Tadra, *Cancellaria atd.* 118. — ¹⁵ Xenia Bernardina II, 186. — ¹⁶ Truhlář, *Catalogus atd.* I, 363. — ¹⁷ U. d., II, 231. — ¹⁸ Podlaha, *Soupis atd.* I, 28—29.

jednání bylo vznikající humanistické hnutí, v němž podle něho zaujímal zvláště významné postavení řád augustiniánů-eremitů.¹ Florentinský konvent tohoto řádu byl ohniskem nového hnutí, což bylo navenek pěkně dokumentováno tím, že Boccaccio mu odkázal celou svou knihovnu.² Podle Burdachova názoru nebylo žádné město středoevropské tak silně pod vlivem vznikajícího humanismu jako právě Praha.³ Burdach dále poukazuje, že to byl zase řád augustiniánů-eremitů, jenž byl v tomto směru prostředníkem mezi Čechami a Itálií. Jeho české kláštery byly totiž v živém spojení s konventy italskými a jako florentinský klášter dostal Boccacciovu knihovnu, tak zase pražský klášter obdržel knihovnu předního stoupence humanismu, olomouckého biskupa Jana ze Středy. V odkazu Středově byly i tyto knihy:⁴ Liviova historie, Senekovy tragedie, historie trojanská, blíže neoznačené dílo Valeria Maxima, tři knihy od Cassiodora, z mladších pak spisovatelů dva spisy od Danta a jakési dílo Hugona a S. Victore. Tito autoři mluví sami o sobě, neboť dokazují, jak na Středu měla vliv nejenom vlastní stará literatura klasická, nýbrž i přední její křesťel Dante a hlasatel nového duchovního hnutí církevního Hugo a S. Victore. Zeměpisně vyjádřeno, stál Středa pod vlivem myšlenkových proudů italských a francouzských. Burdachovo tvrzení potvrdil Tadra,⁵ jenž mimo jiné upozornil na průvodní list českého augustiniána Klenkoka na gen. kapitulu řádu konanou (neřečeno, kdy) právě v konventě florentinském. Účelem tohoto odstavce jest dokázati na základě knih myšlenkové proudění v českých klášteřích.

V první řadě předvedu vlivy cizí, jež na české hnutí duchovní tolik působily. Zajímavým jest po té stránce klášter augustiniánů-eremitů v Brně, v němž dal sobě biskup Středa opisovati knihy vyšlé z pera spisovatelů tohoto řádu. Byl to Šimon z Kassie,⁶ jehož spisy nejsou jmenovány, druhým autorem byl Jiljí z Říma, a to jeho významné dílo „De regimine principum“.⁷ Takto se nám tedy brněnský konvent jeví jako kulturní středisko, z něhož byly šířeny spisy (pokud lze říci) augustiniánských autorů. Další vlivy cizí lze stopovati na základě knih přinesených do našich klášteřů z ciziny. Tak minorita František de Marchia přinesl s sebou knihu z Paříže.⁸

¹ Burdach, Zur Kenntniss altdeutscher Handschriften etc. ZBIBw 1891, 326.

— ² U. d., 458. — ³ U. d. 321. — ⁴ Neumann, Prameny k dějinám duchovenstva atd. ST V, 32. — ⁵ Tadra, Kulturní styky Čech s cizinou atd., 231. —

⁶ Tadra, Cancellaria Joan. Noviforensis, AOG, 68, 132. — ⁷ Tamže, 118. —

⁸ Podlaha, Soupis I, 303.

Ve sbírce kázání premonstráta „předobrého bratra“ (jak čteme) Anselma z Milevska bylo i mnoho promluv pařížských.⁹ Tyto francouzské vlivy však se nejzřetelněji a nejsilněji jeví na spisech vzniklých v klášteře sv. Viktora. Jsou to známí jeho členové Hugo a Richard. Tak treboňští augustiniáni měli spisy Richardovy,¹⁰ Hugonova Soliloquia dostali mimo četné jiné spisy do vínku při založení svého kláštera od svých fundátorů, pánů z Rožmberka.¹¹ Richarda měli i augustiniáni v Roudnici.¹² Hugona a s. Victore měli i benediktini v Polici. Jak řeholníci se snažili dodávat z ciziny svým českým klášterům literární novinky, to nejlépe poznáváme z rukopisu opsaného českým dominikánem fr. Zikmundem v Magdeburce. Ten totiž opsal kvestie na sentence od Tomáše Buckinghamia, o němž výslovně praví, „že jest dosti proslulým mezi moderními učenci anglickými“.¹³ Německá mystika k nám mluví ze Susonova Horologia opsaného koncem XIV. století pro cisterciáky ve Zlaté Koruně.¹⁴

I domácí hnutí české lze dobře stopovati v klášterních knihovnách. Tak Miličova kázání měli benediktini v Polici (*Erunt signa in sole*) v roce 1391,¹⁵ augustiniáni v Třeboni¹⁶ a snad i Roudnici,¹⁷ Štítného čítali benediktini opatovičtí,¹⁸ Malogranatum měli treboňští kanovníci.¹⁹ Z cizinců-reformistů působivších u nás jest to M. Matouš z Krakova. Jeho „*Speculum aureum*“ měli cisterciáci ve Vyšším Brodě,²⁰ spis „*Disputatio rationis et conscientiae*“ si koncem XIV. století opsali nebo dali opsati cisterciáci ve Zlaté Koruně.²¹ Není proto divu, že po tomto přípravném hnutí našly přístup do jinak uzavřených klášterů i spisy Husovy, jak poznáváme na Husově postile, která podle přípisku na obálce patřivala fr. Martinovi vyšehradskému, profesu benediktinského kláštera v Ostrově.²² Při této již úplně proticírkevní literatuře jest ovšem potřebí, aby historik (nemá-li jasně mluvících dokladů) byl opatrný, neboť spisy tyto proniknuvší až za brány klášterní neznamenaají samy o sobě, že členové s jejich obsahem souhlasili, nýbrž že si je opatřovali z důvodů obranných, t. j., aby poznali jejich obsah a pak proti němu aby hájili učení církevní.

⁹ Truhlář, *Catalogus I*, 120. — ¹⁰ Truhlář, *Catalogus I*, 120. — ¹¹ Tamže, 333. — ¹² Truhlář *I*, 66—67. Kniha tato byla přinesena v r. 1413 z Paříže. — Emler, Zlomek inventáře kláštera břevnovského z r. 1393. VSN 1888, 296. — ¹³ Truhlář *II*, 251—252. — ¹⁴ Tamže, 196. — ¹⁵ Emler, Zlomek inventáře. VSN 1888, 296. — ¹⁶ Truhlář, *Catalogus II*, 187. — ¹⁷ U. d. *I*, 94. — ¹⁸ Nohejlová, Příběhy kláštera opatovického, 71. — ¹⁹ Truhlář, U. d. *II*, 233. — ²⁰ Xenia Bernardina *II*, 279. — ²¹ Truhlář, U. d. *II*, 196. — ²² Tamže, 104—105.

I jinak můžeme z různých přípisků v klášterních rukopisech poznati jakýsi duchovní var. Jsou to různé dotazy ve věcech víry a mravů činěné. Jeden z nich jest již znám. Jsou tu kulturně a nábožensky tolik činní třeboňští augustiniáni, kteří předložili učenému scholastikovi pražskému Vojtěchu Raňkovi dotaz o závaznosti regule, jakož i tehdy tolik přetřásanou otázku de visione beatifica.²³ Raňka se dotazoval i převor křižovníků Božího hrobu v Praze, na Zderaze, zdali sv. Maří Magdalena se dopustila hříchů v tělesném styku.²⁴ Kteréhosi opata se dotazoval některý spolubratr o sv. Kříži, což dalo dokonce podnět k sepsání celé zvláštní kvestie. Zvláště zajímavo při tom jest, že to byl jeden z nejmladších členů, jenž se s tímto dotazem vytasil.²⁵ Pro theologa má snad největší význam traktátek zbraslavského cisterciáka Jošta někdy koncem XIV. století sepsaný. Spis je věnován Neposkvrněnému Početí Panny Marie, a je důležitý proto, že se z něho dovídáme o rozpacích, jaké spis způsobil zbraslavskému opatovi jakožto představenému autoru. Ten totiž podrobil spis Joštův důkladné kritice, po níž rozhodně nechtěl připustiti, aby traktát přišel na veřejnost. Proto předal práci na prozkoumání M. Klynkovi.²⁶

Na základě těchto skrovných sice, ale přesto výmluvných dokladů můžeme říci, že české kláštery se živě zajímaly o nové duchovní proudy jak doma, tak i v cizině a že nebyly pouhými stranou stojícími pozorovateli, nýbrž i činnými účastníky hnutí, a to přepisováním knih, samostatnou literární činností a popularisováním nových myšlenek pomocí kázání. Proto můžeme podepsati slova autorky²⁷ dějin kláštera opatovického v tomto směru pronesená: „Klášter byl duševním střediskem okolního kraje, vyjma ovšem sever, kde mohl soutěžit s Hradcem. A třeba nelze přikládati víry vypravováním, která Opatovice líčí jako jeden z největších zdrojů české učenosti..., přece lze rozuměti, že Opatovice rozsávaly světlo osvěty svým dílem a svým způsobem.“

4. Jednotlivci a kniha.

(Řeholníci-knihomilové. Právní stránka knih jednotlivců. Půjčování knih. Spory o knihy.)

Poznali jsme již řadu dokladů o lásce řeholních osob ke knihám.

²³ Novotný, Náboženské hnutí české I, 143. Viz též Neumann, Prameny k dějinám duchovenstva atd. ST V, 77. — ²⁴ Podlaha, Soupis II, 529. — ²⁵ Truhlář, Catalogus I, 53. — ²⁶ U. d., I, 380. — ²⁷ Nohejlová, Příběhy kláštera opatovického, 74.

Proto k bližšímu objasnění této věci předvedeme poměr jednotlivců ke knihám.

V první řadě se obeznámíme s několika klášterními bibliofily. Když v kanonii zaháňské měl skládati slavné sliby řeholní fr. Heřman, tedy před profesí si zjednal obnos peněz, z něhož by plynul roční výnos jedné hřivny. Za tyto roční úroky měl jeho klášter vždy koupiti nějaké knihy.¹ Povážíme-li, že tento Heřman se stal později opatem, můžeme se snadno domyslit, co po stránce kulturní znamenalo povýšení takového kulturně vyspělého člena na stolec opatský. I jiní dva opatové zaháňští byli velkými milovníky knih. O známém kronikáři Ludolfovi se dočítáme, že knihovnu, kterou on sám zřídil, on též obdaroval svými vlastními knihami, z čehož jest patrné, že Ludolf pilně sbíral i sám opisoval knihy.² Kromě něho byl to opat Jan II. (1376—1380), který rovněž kupoval knihy, sám je opisoval i též spisoval. Při tom se též dovídáme, že Jan II. byl asi dobrým znalcem lékařství, neboť měl řadu medicinských spisů.³

I cisterciáci, pokud mohli, kupovali si knihy. Tak na př. jednu knihu z r. 1393 koupil opat vyšnobrodský Otík z Vyhnanic,⁴ jinou koupil tamní cellerarius Přibík,⁵ učený Štěkna měl celou, na tu dobu slušnou knihovnu. Krakovská universitní knihovna chová totiž až dosud 24 rukopisy, jež mu kdysi patřivaly. Z nich jedenáct jest pergamenových a třináct papírových.⁶

Svou vlastní knihovnu měl (1347) i dominikánský lektor v Klatovech, Svatobor. Knihy tyto měl s povolením svého představeného ve zvláštní arše čili skřiniu, v němž měl i uloženy své personální doklady. Zvláštní však jest, že ačkoliv působil v Klatovech, že knihovnu neměl u sebe, nýbrž v klášteře píseckém, kde byly knihy bezpečně uloženy v sakristii.⁷

Vzhledem k vzácnosti knih dozírali na ně představení velmi přísně. Bylo tomu tak zvláště při pozůstalostech a při změnách v klášterní příslušnosti. V mnichovském konventě augustiniánů-eremitů působil řadu let Kristián z Domažlic. Když mu gen. kapitula dovolila (1384) vyvoliti sobě některý jiný, vlastní bližší konvent, tedy zároveň kapitula rozřešila i otázku jeho vlastních knih, jež nechtěl opustiti. Věc byla rozřešena tak, že si je směl s sebou vzít, protože svým nákladem dal při jmenovaném klášteře provésti jakousi

¹ Rother, *Ausleihenregister* etc. ZBIBw, 1926, str. 1, p. 3. — ² U. d. 3. — ³ U. m. — ⁴ Xenia Bernardina II, 192. — ⁵ U. m. — ⁶ Tadra, *Kulturní styky* atd. — ⁷ MVB I, 517.

stavbu.⁸ O tři léta později (1387) byl přiřčeněn fr. Mikuláš starší z N. Města jako lektor konventu pražskému. Gen. kapitula při té příležitosti přisoudila polovici jeho knihovny dosavadnímu klášteru, do něhož příslušel a polovici konventu pražskému.⁹

Při pozůstalostech docházelo někdy ke sporům, a to v těch případech, kdy člen přešel ze svého vlastního kláštera do druhého nebo když změnil provincii a otázka knih nebyla při tom rozřešena. Tak na př. v roce 1385 nařídila gen. kapitula augustiniánů-eremitů třem řádovým profesorům, aby vyšetřili příčinu a podstatu sporu o knihu, jež vedl pražský konvent se saskou provincií o knihy pozůstalé po Mistru Janu de Braculis.¹⁰ Řád německých rytířů, chtěje předejít podobným sporům, nařídil o knihovních pozůstalostech toto: Knihy zůstanou tam, kde jejich majitel zemřel. Budou všechny pečlivě sepsány a uloženy. Jsou-li však mezi nimi některé méně potřebné, tedy měly býti dopraveny do ústřední řádové knihovny v Marienburku.¹¹

Péče o knihy byla taková, že ani jejich měnění nebylo dovoleno bez povolení představeného kláštera. Příklad toho vidíme u břevnovských benediktinů. Proslulý opat Diviš dal uložit do sakristie v Polici viatik. Tento byl dán fráteru Mikuláši slánskému a jeho viatik dostal fráter Oldřich. Mikuláš tak učinil ze své dobré vůle a opat Diviš této záměně požehnal.¹²

Další těžkosti, k nimž pro knihy docházelo, bylo jejich půjčování. Vypůjčení a nevrácení knihy z klášterní bibliotéky bylo považováno za jakýsi druh svatokrádeže. Příčinu toho lze snadno poznati z přípisku u jednoho rukopisu kláštera vyšňobrodského (CXXXI), na něm čteme: „Kniha P. Marie ve Vyšším Brodě.“ To znamená: Jako klášter zasvěcený P. Marii byl takřka jejím majetkem, tak také i celá konventní knihovna.¹³ Proto jiný přípisek téhož rukopisu přeje i věčné tresty tomu, kdož by se opovážil rukopis kláštera odciziti: „Nechť neuvidí Krista, kdo by podlouzně vzal tuto knihu.“ Proto zase na druhé straně pozorujeme, jak lidé si někdy činili svědomí z nevrácených klášterních knih. Augustiniánské kanonii u P. Marie ve Vratislavi náležela pisánská Summa. Tuto knihu si vypůjčil jakýsi Krištof Šik, u něhož zůstala — až do smrti. Zdlouhavému vypůjčovateli asi bylo hanba po tak dlouhé době

⁸ Neumann, Prameny k dějinám duchovenstva atd. ST V, 52. — ⁹ U. d. 56. — ¹⁰ U. d. 53. — ¹¹ Voigt, Geschichte Preussens VI, 516. — ¹² Emler, Zlomek inventáře, ZZSN 1888, 390. — ¹³ Xenia Bernardina II, 181.

kodeks vrátiti, a proto do něho vepsal své poslední přání: „Tahle kniha náleží klášteru Bl. Panny Marie ve Vratislavi. Pro Boha prosím, aby byl aspoň po mé smrti vrácen, protože mně, Křištofu Šikovi, byl od bratří téhož kláštera v důvěře půjčen.“¹⁴ Jiný případ nevrácení skončil u duchovního soudu pražského. Konsistoř byla totiž nucena citovati dokonce i samotného notáře pražské katedrály Jana Buškocova, by mu připomenula, že má vrátit kartuziánům epištolář. Rozumí se, že notář slíbil tak učiniti.¹⁵

Dosti spletité bývaly někdy rozepře klášterů samotných o knihy, jak poznáváme na královopolských kartuziánech. Tamní převor dal tři zlaté za brevír napsaný mnichem Janem Polákem. Kniha však náležela rakouské kartuzii v Jemnici (Gaming, Thronus S. Mariae). Proto gen. kapitula v roce 1389 konaná rozkázala, aby jemničtí kartuziáni si brevír buď vykoupili od královopolských spolubratří zpět, anebo aby kniha připadla definitivně klášteru v Kr. Poli.¹⁶ Téhož roku nařídil generál dominikánů českému provinciálovi, aby zprostředkoval vrácení jedné knihy S. Kateřině z kláštera sv. Jiří ve Štyrském Hradci (Grecz) a jenž byl toho času majetkem konventu klatovského.¹⁷

5. Klášterní písemnosti.

(Klášterní notáři. Formuláře a kategorie listin. Zlistňování. Registra expedovaných listin. Předpisy pro doručování listů. Předpisy o pečetí. Jejich význam. Padělání pečetí a listin. Zrušení pečetě. Ověřené kopie. Archivy, jejich zařízení a vedení. Různé úřední knihy v klášteřích.)

Středověk měl své až úzkostlivě přesné a přísné kancelářské předpisy, kterým se snažily zadostučiniti i kláštery, jak bylo v jejich nejvlastnějším zájmu. I když máme poměrně dosti málo dokladů o klášteřích doby předhusitské a Husovy, přece můžeme snést řadu dokladů, které nám dávají nahlédnouti do vedení a opatrování klášterních písemností.

Větší kláštery mívaly k vedení všech svých právních záležitostí svého notáře, jenž i vyhotovoval klášterní listiny a vedl i různé jiné záznamy. Tak benediktini v Kladrubech měli koncem XIV. století notáře Václava z Bukovan,¹ v roce 1406 měli pražští křižovníci ženatého notáře Jana Nupaka,² opatovickým benediktinům vedl právní záležitosti Jakobín z Krnova,³ v klášteře ostrovském to byl syn-

¹⁴ Truhlář, Catalogus I, 523. — ¹⁵ SAKP I, 354. — ¹⁶ Výpisy P. Jakubičky z gen. kap. kartuziánů ad annum. — ¹⁷ Reichert. — ¹ Podlaha, Soupis rukopisů atd. I, 147. — ² SAKP IV, 64. — ³ Tamže, 97.

dik Petr,⁴ u sv. Jiří prokurátor-syndik Jan Orben.⁴ Z těchto posledních dvou titulů jasně poznáváme v notářích právní zástupce klášterů před úřady. Známe případ, kdy gen. vikář pražský Kuneš z Třebovle oznámil Václavu, notáři abatyše od sv. Jiří, že si dovolil jako kněz vystavovati notářské listiny, a proto prý je (podle synodálních statut) suspendován. Václav však odpověděl, že tak učinil jako abatyšin notář, a co se synodálních statut týče, že se zodpoví před konsistoří.⁵ Strahovští premonstráti měli v roce 1410 svého veřejného notáře v osobě Stanislava z Jičína, jenž má pro nás ten význam, že na něm poznáváme, že vedl i hospodářské písemnosti klášterní, neboť v uvedeném roce sestavil klášterní urbář.⁶ O postavení klášterních notářů nelze (bohužel) nic bližšího říci. Pouze na kladrubském notáři jsme poznali, že si přivydělával i opisováním knih, notář svatojirských benediktinek byl klášterem za své platné služby odměněn kanovníctvím při jeho chrámu. Touto hodností však i skončil jeho klášterní notariát, jak patrně ze slova „kanovník u sv. Jiří, kdysi notář kláštera svatojirského.“⁷ Praktičtí byli cisterciáci na Velehradě, kteří přijali do kláštera za bratra notáře, který jim nade vši pochybu potom obstarával aspoň doma jejich záležitosti.⁸

Středem klášterních písemností byly listiny. Aby jejich vyhotovení odpovídalo všem formálním i právním požadavkům, tedy měli v klášteřích k tomu t. zv. formuláře, t. j. knihy obsahující předlohy k různým kategoriím úředních dokladů. Mimo to však formuláře obsahovaly i předlohy k čistě soukromým dopisům. Tak na př. benediktini v Broumově měli v r. 1393 ve své knihovně dva formuláře, jež ve svém inventáři označili běžným tehdy názvem „dictamina“.⁹

Roudničtí augustiniáni rozlišovali dva druhy listin. Jeden označovali názvem „cartae“ a jimi rozuměli profesní listy, jež nabyly své platnosti vlastnoručním podpisem profesora při slibech, druhou kategorií byly t. zv. litterae, t. j. dispositivní listy, odpovídající našim listinám. Roudničtí žádali pro pravoplatné vyhotovení listiny, aby: 1. znění listiny bylo přečteno v kapitule, t. j. před celým konventem; 2. souhlas konventu s obsahem listiny; 3. zpečetění listiny v kapitule.¹⁰ Tytéž předpisy pro zlistnění měli i dominikáni, kteří

⁴ Tamže 205. — ⁵ Tadra, SAKP II, 405. — ⁶ Emler, *Dedem registra censuum Bohemica*, Praha 1881. — ⁷ SAKP V, 391. — ⁸ Palacký, *Über Formelbücher I.* (AKBGW 1843), 240. — ⁹ Emler, *Zlomek inventáře atd.* ZZSN 1888, 301. —

¹⁰ Neumann, *Prameny k dějinám duchovenstva atd.* ST V, 74.

již v r. 1288 se na gen. kapitule usnesli, že nikdo nesmí zpečetiti anebo dáti zpečetit listinu bez předběžného přečtení a schválení jejího obsahu v kapitule. Přivěšení konventní pečeti mělo se státi u přítomnosti všech kapitulárů.¹¹ Tyto předpisy platily nejen pro vyhotovování listin čistě právníckého významu, nýbrž i pro listiny povahy privátní, jako na př. doporučovací listy.¹² Gen. kapitula augustiniánů-eremitů stanovila (1385) ještě novou podmínku k vyhotovení listin. Nikdo se nesměl opovážiti vydati listinu bez podpisu všech členů konventu, ať již kněží anebo laiků, a to pod trestem na falšování generálových listů stanoveným.¹³ Jiný požadavek stanovila generální kapitula téhož řádu ve Florencii v roce 1326 konaná. Při t. zv. milostivých listinách (*litterae graciosae*) byl představený je vystavivší povinen uvésti přesně rok (*millesimum*), jinak byla listina neplatná.¹⁴

Při nahodivších se nedostatecích dovedli řeholníci vždy předejít právnímu nedostatku. Tak na př. v listině o stanovení hranic kartuzie v Kr. Poli dodali oba vystavitelé listiny, štrasburský a erfurtský převor, na jejím závěru výslovně toto: *Rasura* na 10. řádku pod slovem „*sex*“ stala se pouze nedopatřením, nikoliv listí.¹⁵

Při volbě opatů bývalo vystavováno z pochopitelných důvodů několik listin, jak vysvítá z volby břevnovského opata v roce 1385. Tehdy byly vystaveny tři listiny, a sice jedna jako dokonalý instrument a dvě pouze na papíře, z čehož možno se domnívati, že první byla pergamenová.¹⁶

V některých řádech byla zavedena i registra, jako na př. tomu bylo u augustiniánů-eremitů, u nichž gen. kapitula v roce 1335 konaná poručila, by žádný konvent se neopovážil poslati některému řádovému představenému list, aniž by jej registroval v konventní knize. Kdo by tak neučinil, měl býti za to potrestán provinciálem nebo visitátorem.¹⁷

Podobně i o doručování listin měly řády své předpisy. Řád sv. Ducha zakazoval, aby některý bratr donesl někam nějaký list, aniž by znal jeho obsah.¹⁸ Zvláště přesné a zajímavé v tom směru předpisy byly u německých rytířů. Nad doručováním listů velmistřovi dozíral příslušný komtur. Listiny měly býti dopravovány z jednoho řádového domu do druhého. K přesnému doručování listů a listin

¹¹ Reichert, *Monumenta historica ordinis Praedicatorum* I, 245. — ¹² Tamže, 187. — ¹³ *Analecta Augustiniana* V, 53. — ¹⁴ Tamže, IV, 6. — ¹⁵ CDM XI, 380—381. — ¹⁶ SAKP II, 320. — ¹⁷ *Analecta Augustiniana* IV, 140. — ¹⁸ Předpisy řádu sv. Ducha, Migne, PL 217, 1146.

byly stanoveny i hodiny doručení a další expedice. Proto byl k tomuto účelu vyhrazen i určitý počet koní, takže celý tento doručovací řád působí na historika dojmem jakési středověké pošty.¹⁹ Tito bratři, pověřeni doručováním řádových písemností, měli dokonce i svůj zvláštní kroj. Tak v Gdansku měli bratři v létě červenomodrý šat, lněné kalhoty, na zimu dostávali k zimním kabátům „kleine gute Tücher“ a šedé kalhoty. Každé opoždění velmi důrazně reklamoval sám velmistr.²⁰ Jak tyto všeobecné předpisy byly prováděny v našich zemích, o tom nás poučuje doklad z roku 1401. Když němečtí rytíři toho roku pronajímali na šest let Bičkovice, tedy nastávající nájemce se zavázal, že řádové písemnosti dodané do Bičkovic dodá vždy k dalšímu expedování (Praha, Chomutov, Řepín).²¹

Při platnosti listin hrála velikou úlohu pečeť. U řádů s abbatciálním zřízením byly pečety listiny pečeti opata a konventu. U klášterů s provinciálním zřízením měla svou pečeť provincie a jednotlivé kláštery. U františkánů a minoritů měli ještě zvláštní pečeti i kustodové. Cisterciácké konstituce z roku 1350, t. zv. novely, předpisovaly, aby na pečeti konventu byl vždy obraz P. Marie. Pečetidlo mělo býti měděné.²² Jiné předpisy²³ téhož řádu žádaly, aby opatská pečeť měla ve své legendě jméno opata, jemuž náležela. Důvod k tomu byl čistě praktický: „Aby se mohlo lépe poznati, kým a v které době bylo provedeno, oč se jedná, a aby takto byla učiněna přítrž zlomyslným a falšovatelským vysvětlivkám.“ O zhotovování pečetidel samotných známe (vzhledem k smutným zkušenostem vydaný) předpis z Brna (1387), který stanovil: Protože mnoho pečeti bývá odmítáno anebo paděláno, tedy žádný zlatník nesměl pečetidlo zhotoviti, nežli v přítomnosti jeho majitele, ať se jednalo o kteroukoliv osobnost. Mimo to byl každý povinen dáti zhotoviti svou pečeť u přítomnosti dvou konšelů.²⁴

O významu pečeti nás výstižně zpravuje smlouva t. zv. konfraternity, uzavřená v roce 1363 mezi zaháňskými augustiniánky a minority. Opat Dětrich totiž prohlašuje, že pečeť přivěsil proto, aby úmluvu v listině obsaženou potvrdil, schválil a

¹⁹ Voigt, *Geschichte Preussens* VI, 471. — ²⁰ U. m., pozn. 2. — ²¹ Voigt, *Geschichte der Ballei des Deutschen Ordens in Bhm.* DKAWW 1862, 144. — ²² Archiv kláštera v Oseku, rkp. 68, fol. 74a. — ²³ *Knih. pr. kap.* Rkp. J, LXIX, fol. 1b. — ²⁴ CDM XI, 380.

osvědčil.²⁵ Pro tento veliký význam pečete byla tato přímo úzkostlivě opatrována. U něm. rytířů směl míti pečeť jen komtur,²⁶ podle roudnických statut měl klášterní pečeť opatrovati převor, sakristán a jeden člen kanonie.²⁷ Účelem toho bylo, aby nikdo bez vědomí druhých nepoužil klášterní pečeť. Jasněji to jest řečeno v reformních statutech břevnovských z roku 1357, podle nichž měli rovněž tři členové kláštera pečeť na starosti, ale při tom se i dovídáme, že každý z nich měl pro sebe zvláštní klíč. Byli to: opat, převor a jeden k tomu zvolený konventuál.²⁸ U cisterciáků stanovily novely z roku 1350, aby konventní pečeť opatrovali ti, kdož měli na starosti klášterní peníze.²⁹

Brněnský předpis o vyrábění pečeti nám dává tušiti hojné jejich padělání. Všimněme si této věci při klášteřích. Rozhodnutí gen. kapituly augustiniánů-eremitů z roku 1365 ukazuje oprávněnost přísného střežení klášterní pečete. Toho roku totiž řádové vedení přísně zakázalo, aby se nikdo neopovážil vydávati někomu nepopsaný pergamen s přivěšenou některou řádovou pečetí. Rovněž nikdo se nesměl opovážiti podobnou listinu od někoho přijati anebo mlčeti k tomu, že někdo takovou „bílou kartu“ u sebe přechovává. V takovém případě byl každý, kdo takového něco objevil, povinen dostati podobnou „listinu“ do rukou a neporušenou ji předati představenému. Dotyčný bratr pak měl propadnouti trestům stanoveným na padělatele generálních listin, a proto nesměl býti absolvován nikým jiným, nežli generálem samým.³⁰

Na tomto případě jsme poznali falšování klášterních listin podloudným zjednáním si pravé pečete. Ke zfalšování samotné klášterní pečete došlo asi ve Slaném, kde ostrovští benediktini měli své proboštví. Stalo se tak někdy v době Arnošta z Pardubic, a sice prý tak učinili klášterní služebníci. Arcibiskup tedy nařídil, aby veřejně s kazatelny byli dotyční padělatelé vyzváni, aby na příští neděli se dostavili do Prahy a ve středu po ní o 3. hodině do arcibiskupské kurie k duchovnímu soudu.³¹

Aby se předešlo nepříjemnostem z falešných nebo neplatných pečete plynoucích, tedy věnovaly řády zvláštní pozornost pečetem zemřelých nebo sesazených představených. Cisterciácké novely

²⁵ Monumenta Germaniae Franciscana, II, 1, 67. — ²⁶ Voigt, Geschichte Preussens VI, 471. — ²⁷ Neumann, Prameny atd. ST V, 74. — ²⁸ Menčík, Několik statutů a nařízení, PSN VI (1882), 12, str. 13. — ²⁹ Archiv kláštera oseckého, rkp. 68, 74a. — ³⁰ Analecta Augustiniana IV, 452. — ³¹ Tadra, Cancellaria Arnesti, AOG 61, 297.

z roku 1350 píše výslovně: Zemře-li opat, tedy jeho pečeť budiž u přítomnosti visitátora zničena (frangatur), nový pak opat má hned dáti zhotoviti svou vlastní, t. j. legendu se svým jménem.³² U cisterciáků ve Vyšším Brodě byla na samém počátku husitského hnutí, v roce 1415, jiná praxe. Když totiž v tamním klášteře zemřel jmenovaného roku opat Otto, tedy převor Stajče oznámil smutnou novinu otci-opatu ve Vilheringách a k listu svému přiložil pečetidlo zesnulého opata, zapečetěné pečetmi nejmenovaných blíže opatů. Při tom napsal, že tak činí podle řádových předpisů (secundum formam ordinis),³³ takže mimo zmíněného předpisu novel byly ještě i předpisy jiné. O pečetí při resignaci se dočítáme u příležitosti sesazení abatyše Anežky v klášteře benediktinek u sv. Ducha v Praze (někdy před r. 1359). Arcibiskup Arnošt z Pardubic dal tehdy visitátorům následující pokyn: Vzdá-li se abatyše Anežka, tedy visitátoři zabaví její pečeť, zapečetí ji svými pečetidly a pečetidlem konventu a odevzdají ji Sestře kustodce, která bude pečeť opatrovati až do zvolení nové abatyše.³⁴

Záruku autentických listin dovedly si kláštery ještě zjednati i jinak. Bylo to přesné vedení knih o vydaných listinách. Tak augustiniáni-eremité zavedli (na gen. kapitule v r. 1335) v celém řádě vedení rejstříků expedovaných listin.³⁵ Jmenovaná kapitula totiž nařídila, aby žádný konvent se neopovážil poslati některému řádovému představenému nějaký list, aniž by jej nejprve přesně nezaregistroval v konventní knize (in libro conventus). Neuposlechnuvší měli býti za svou nedbalost přísně potrestáni provinciálem. Kdyby pak z podobného jednání vzniklo nějaké pohoršení anebo jakékoliv zlo, tedy trest „píšících a neregistrujících“ měl býti ještě více zostřen.

O zajišťování přijatých listin máme pěkné zprávy od augustiniánů-eremitů a dominikánů. Oba řády požadovaly totiž od představených klášterů, aby od každé důležité listiny dali si zhotoviti ověřenou kopii, a ty všechny pak odeslali řádové generalitě. U augustiniánů to byla gen. kapitula v roce 1377 ve Veroně konaná, která nařídila všem provinciálům, aby poslali gen. prokurátorovi opisy bul.³⁶ Dominikáni měli v tomto směru předpisy zvláště přísné. Gen. kapitula v roce 13— konaná poručila převorům, aby do

³² Archiv kláštera oseckého, rkp. 68, 73b—74a. — ³³ Neumann, Prameny k dějinám duchovenstva atd. ST V, 138. — ³⁴ Tadra, Cancellaria Arnesti, AOG, 61, 321. — ³⁵ Analecta augustiniiana IV, 140. — ³⁶ Analecta augustiniiana V, 33—34.

roka poslali svým provinciálům kopie bul svých konventů. Při každé bule měl být označen konvent, ve kterém se listina chovala. Gen. kapitula vyloučila z tohoto soupisu pouze ty buly, jejichž podstata spočívala v bulách tvořících základ řádu, kteréžto listiny gen. kapitula nazývá „privilegium magnum seu maximum“.³⁷

Ovšem, hlavním prostředkem k zachování listin pro právní existenci kláštera potřebných byl řádně vybudovaný archiv. I o klášterních archivech můžeme přinést několik zpráv. V komentáři k reguli sv. Benedikta čteme, že jeden člen má opatrovati klášterní listiny, zvláště ale privilegia. Všechny archiválje měly být podle předepsaného pořádku uspořádány a uschovány na místě naprosto bezpečném (*tutissimo in loco*). Komentář při tom dává za vzor dva cizí kláštery, z nichž jeden měl svůj archiv ve věži, druhý pak měl archiv (*chartaria*) v místnosti s kamenným klenutím.³⁸ Pro naše poměry jsme snad jedině důkladněji zpraveni o zařízení klášterního archivu u břevnovských benediktinů. Podle inventáře z let 1393—1394³⁹ byly listiny uloženy v truhlicích a krabicích. Patrna z toho zařízení snaha o udržení pečetí v neporušeném stavu,⁴⁰ neboť tehdejší kancelářské i právní předpisy podmiňovaly autenticitu listiny přivěšenou pečetí. Klášterní listiny rozlišovali břevnovští benediktini na dvě hlavní skupiny:⁴¹ na listiny vlastní a na uschované listiny cizí. Laikové tak činili proto, že jednak měli ke klášteru důvěru, jednak že ve svých privátních domech neměli tak bezpečné místnosti jako v klášteře. Břevnovský archiv byl koncem XIV. století uložen v horní části sakristie, kde byly uschovány všechny drahé věci. Způsob, jakým břevnovští řeholníci rozdělili své listiny, dokazuje jasně o jejich čistě praktickém nahlížení na listiny. Byly totiž rozříděny na pět skupin: Do první náležely listiny již sice neplatné, které však by v určitých případech mohly mít zase význam. Druhou skupinu tvořily kvitance v krabici uložené. V třetí krabici byly staré reversy, které všechny bylo nutno zachovati pro případnou potřebu. Dále měli v archivu truhličku s listinami téhož obsahu jako první skupina. Na nejposlednějším místě byly vůbec neplatné listiny, jež byly zase ve dvou skupinách: pergaménové a papírové.⁴² Vzpomeneme-li, že tehdy byl opatem břevnovským proslulý hospodář Diviš, pak ovšem pochopíme, tak účelné a přesné vedení tamního klášterního archivu.

³⁷ Reichert, Monumenta II, 421. — ³⁸ Migne, PL, 66, 549. — ³⁹ Emler, Zlomek inventáře atd. ZZSN, 1888, 282. — ⁴⁰ Löher, Archivlehre (Paderborn 1890), 76. — ⁴¹ Emler, U. d. 282. — ⁴² Emler, U. d. 284.

Všimněme si ještě laiků, uloživších v Břevnově své listiny. Jejich stav nás poučí sám o sobě, proč si své doklady dali v Břevnově do úschovy. Nacházíme totiž mezi nimi dva plebány (z Kamberka a Dobičan), tři příslušníky drobné šlechty, totiž Petra z Čejkovic a jeho otce, rytíře Sezimu z Bříště a dědice Pavla a Čeňka ze Svrkyn. Z prostých lidí to byli bratři Oldřich, Macek a Mikuláš, řečený Srša.⁴³ Tato jména dokazují, že běží vesměs o lidi nemající bezpečných skrýší pro své listiny, a proto si je uschovali do klášterního archivu břevnovského. Z Moravy máme příklad z téže doby. V roce 1395 fundoval totiž Dětrich z Olší anniversarium při tamním kostele a při tom v závěru listiny o tom vyhotovené napsal: „List tento má položen býti v zákrytě (sakristii?) v klášteře Doubravnickém, a odtud nemá býti vydán žádné straně, bude-li mu potřebí, než dobře zajištěn.“⁴⁴ Jak kláštery zdůrazňovaly opatrování důležitých listin, o tom nás poučují pražští augustiniáni-eremité. Ti měli totiž u sebe bulu Innocence VI.,⁴⁵ kterou dovolil (1354) císaři Karlovi IV. založiti ženský klášter téhož řádu. Při její kopii pak jeden člen poznamenal: „... tuto originální bulu... nesmí žádný sakristán, ani žádný kterýkoliv převor tohoto kláštera sv. Tomáše dáti mimo sakristii pod trestem karceru a cti...“⁴⁶

V případě ztráty některé listiny dal si klášter honem vystaviti potvrzení o něm, že ji skutečně měl. Příklad toho máme ze Zlaté Koruny,⁴⁷ jejíž opat zaplatil v roce 1357 královskou berni, ale potvrzení ztratil, a proto si klášter dal hned pořídit o tom nový doklad.

Zmínili jsme se o klášterních rejstřících. Kromě těchto knih měly kláštery ještě různé jiné úřední knihy. Jednalo se hlavně o hospodářské záznamy. Tak gen. kapitula augustiniánů-eremitů v roce 1338 v Sieně konaná nařídila, aby každý konvent měl dva zvláštní kvaterny, jeden pro zaznamenávání příjmů, druhý pro vydání. Každý prokurátor při svém odstoupení byl povinen své knihy uložit ve skříni (in una archa communi).⁴⁸ Klášter augustiniánů-kanovníků ve Vratislavi měl zvláštní knihu řečenou „donatum“, asi seznam obdarování klášterních.⁴⁹ Dominikánům nařídila gen. kapitula v Carcassoně (1376) vedení konventních inventářů, a sice dvojmo.⁵⁰ Jiný druh úředních knih, se kterými se v klášteřích setkává-

⁴³ Tamže, 284—285. — ⁴⁴ CDM XII, 266—267. — ⁴⁵ MVB II, 102. — ⁴⁶ Archiv kláštera sv. Tomáše v Praze, Codex Thomaeus, fol. 25a. — ⁴⁷ Pargerl, Urkundenbuch... Goldenkron, 608. — ⁴⁸ Analecta augustiniana IV, 182. — ⁴⁹ SSRRSS II, 209. — ⁵⁰ Reichert, Monumenta etc. II, 442.

me, jsou (moderně řečeno) trestní rejstříky. Zavedla je v roce 1326 gen. kapitula augustiniánů-eremitů nařízením, podle něhož měl tuto černou knihu vésti provinciál. Měl do ní zapisovati (a pod třemi klíči uschované míti) jména všech provinilých členů, jejich přestupků a trestů na ně stanovených.⁵¹ Citovaný již Codex Thomaeus je pak sám o sobě důkazem, že v klášteřích i pilně opisovali všechny své listiny, aby pro případ jejich ztráty byli alespoň poněkud zabezpečeni.

II.

LITERÁRNÍ ČINNOST ŘEHOLNÍKŮ.

Až dosud nebylo nikým psáno o literární činnosti předhusitských klášterů souborně. Historikové i literární historikové věnovali pouze pozornost jednotlivcům, pokud si jí zasloužili. Jsem si valí pouze pozornost jednotlivcům, pokud si jí zasloužili. Jsem si nosti, a proto ji prohlašuji prostě za první pokus o registraci řeholníků-spisovatelů a jejich děl. Pokud to prameny dovolují, je mým úmyslem předestlati autorům i životopisná data. Stať jsem rozdělil na kapitoly podle jednotlivých oborů.

1. Biblikum.

Jindřich z Bitterfeldu, dominikán, mistr theologie. Pocházel asi ze saského Bitterfeldu. Byl Jenštejnovým politickým důvěrníkem až do jeho resignace (1396). Možná, že po odchodu z Prahy žil ve slezském klášteře v Břehu, ostatní jeho život není znám.

Z oboru biblického sepsal: „Expositio cantici canticorum mystica“ (Pr. univ. knih. V B 14).

(Literatura: Stein, M. Jindř. z Bitterfeldu, ČČH 1933, Novotný, Č. hnutí nábož. I. Praha 1914. Č. slovník bohovědný I.)

Heřman z Mindelheimu, řeč. Schwab, podle rukopisu vyšnobrodského č. 87 též H. de Vestfalia. Narodil se kolem r. 1360, v r. 1390 studoval ve Vídni, 1393 byl lektorem, neznámo kde. Nelze říci, kdy přišel do Prahy, kde působil na řádovém studiu u sv. Tomáše, jisto pouze jest, že v Praze působil již v r. 1402. V r. 1410 byl členem komise pověřené prozkoumáním Viklefových spisů, 1413 pronesl významnou řeč na synodě svatodorotské. Toho roku se stal pražským sufragánem s titulem biskupa nikopolského,

⁵¹ Analecta augustiniana IV, 8—9.

1417 byl polapen a donucen Čeňkem z Vartenberka k ordinování husitských žáků na Lipnici, 1420 utopen Tábority pod hradem Přibenicemi, kam se utekl před nimi.

Napsal 1402 v Praze: „Lectura in Apokalypsim“, v níž autor na rozdíl od souvěkovců nevaruje před heretiky, nýbrž ukazuje na theologický podklad jejich názorů: Prohlašování Písma sv. za jediný pramen víry a na eklektickou exegesi. Upozorňuje i na vypočítavost bloudících kazatelů při lovení duší. Má při tom na zřeteli valdenské a katarrhovaldenské sektáře. Heřman projevuje přísně reformního ducha, brojí proti zlořádům, čímž padá tvrzení Novotného, jako by od r. 1391 bývali byli mendikanti nepokrokového smýšlení.

(Literatura: Neumann, Augustiniána Heřmana „Lectura in Apokalypsim“, Hlídka 1925. Týž, Č. slovník bohovědný IV, 821a. Sedlák, M. J. Hus. Praha 1915. Týž, Několik textů z doby husit. I, 50—54.)

2. Dogmatika.

Jindřich z Bitterfeldu. „De institutione sacramenti Eucharistie“ (Pr. univ. knih. V B 3, V B 20, III C 15).

Jošt, cisterciák zbraslavský, žil na sklonku XIV. stol. Napsal: „Opusculum de Immaculata Concepcione“, jehož obsah způsobil zbraslavskému opatovi rozpaky, pročež je předložil na prozkoumání odborníkům. (Knih. pr. kap. DLXXII. Viz Podlaha, Soupis I, 380.)

Marek, benediktin břevnovský, napsal „Tractatus de sacramentis cum exemplis et naturalibus figuris atque dogmatibus philosophorum“.

Václav z Chvaletic, člen téhož kláštera a znamenitý kazatel, sepsal „Tractatus de passione et morte Domini nostri Jhesu Christi“.

(Wintera, Culturtätigkeit Břevnov's etc. SMBCO XVI, 240—241.)

Štěpán, kartuziánský převor v Dolanech. Lze o něm říci jen tolik, že gen. kapitula jej pověřila v r. 1388 převorstvím v Dolanech, v němž setrval až do smrti (1421). Sepsal traktát o Navštívení P. Marie kol r. 1401. (Stud. knihovna, rkp. II, 139.)

(Neumann, Účast arcibiskupa Jenštejna na zavedení svátku Navštívení P. Marie, Pax 1935, 474—475. Loserth, Die liter. Widersacher Husens in Mähren. ZVGMS I.)

3. Morálka.

Bitterfeld. „Tractatulus de virginitate.“ (Univ. knih. vratisl. Cod. I. q.)

Dětřich, převor zbraslavský. Osobní kaplan opata Konráda (1314 až 1316), převorem za opatů Petra (1316—1339), Kříšťana a Jana

(1340—1348). Napsal: „Tractatus de virtutibus theologicis et earum inhaerentibus.“ (Podlaha, Soupis I, 308—9.)

Lev, benediktin břevnovský. „Summa virtutum et vitiorum.“ (Wintera, U. d., 240—41.)

4. Asketika a mystika.

Bitterfeld. „De contemplacione et vita activa.“ Sepsán nejpozději v r. 1399.

(Univ. knih. krakov. Cod. 1570, 2424, Vídeň-Skoti, cod. 153.)

Dětrich, převor zbraslavský. „Conductus Corporis mystici.“ Promluvy k cisterciačkám na St. Brně, sepsané později na jejich prosbu.

(Viz Neumann, List Dětricha zbraslavského k cist. starobrněnským, Hlídko 1923, kde vyslovena též domněnka, nebyl-li Dětrich autorem Malogranata.)

Neznámý mnich zbraslavský. Je mimo vši pochybu autorem vynikajícího asketického spisu „Malogranatum“. Dílo vzniklo nejpozději v r. 1382, o osobě autora nelze nic přesného říci. Kallab charakterisuje „Malogranatum“ takto: „Jest velkým památkem mnišské vzdělanosti z doby vladaření nebo spíše vlády Karla IV.“ Účel spisu jest praktický. Syn žádá otce o poučení pro život. Je to jakési Compendium života pro člověka toužícího se povznést od hříchu k Bohu. Duchovní otec vede svého duchovního syna až k mysticismu. Spis obsahuje tři knihy, úvodní stať sama jest o pěti kapitolách.

(Kallab, Malogranatum a jeho původce. VSN 1911, IV, kde je uvedena i všechna příslušná literatura.)

5. Apologetika.

Neznámý augustinián-eremita. Napsal „Tractatus contra errores Mathiae de Janov“, v kterémž spise hájí katol. nauku o účtě k posv. obrazům a potírá výstřelky plynoucí z požadavku častého sv. přijímání.

(Sedlák, M. Jan Hus, příl. 3., str. 20—44 podle rkpu kláš. oseckého č. 2.)

Mikuláš kartuzián, jinak „Magister Pragensis“. V r. 1419 vikářem kláštera dolanského, tamním převorem v letech 1421—1425, zemřel 23. listopadu 1425. Někdy na počátku viklefské agitace napsal obranu řeholního stavu, již dal Cerroni nadpis „Discursus de praestantia status religiosi cum responsionibus ad obiectiones obtrec-tatorum“. Spis dělí se na dvě části: 1. Odpovědi proti běžným námitkám. 2. Proti Viklefovi a jeho průbojníkům. Spis jest určen

studentstvu, laby v jeho řadách vzbudil chuť ke vstupování do klášterů.

(Neumann, Studie o době předhusitské, Hlídka 1933, 365 n.)

Štěpán, převor dolanský. Jeden z nejpřednějších katol. apologetů počátkem XV. století. Nelze o něm ničeho určitého říci (nelze dokázat, že by býval byl kancléřem krále č., snad byl notářem zem. desk), nežli že gen. kapitula jej jmenovala v r. 1388 převorem v Dolanech, v kterémžto úřadě setrval až do své smrti, do 27. července 1421. V r. 1408 sepsal „Medulla tritici“, polemický to spis proti Viklefovu Trialogu. (Vyd. Pez, Thesaurus anecdotorum IV, 2, 151—360.) — Antihus. Vznikl asi na jaře 1412 jakožto odpověď na Husův spis „De tribus dubiis de Olomuc“. (Vyd. Pez, U. d. IV, 2, 362—430.) — Dialogus volatilis, t. j. rozmluva husy s vrabcem. Sepsán v r. 1414 koncem září. (Vyd. Pez, U. d., IV, 2, 434—502.)

(Loserth, Die literarischen Widersacher Husens in Mähren. I. Stephan von Dolein. ZVGMS I, Brno 1897. Sedlák, M. Jan Hus (Praha 1915) passim.)

6. Pastorálka.

Jan Castoris, převor pražské kartuzie. Těšil se velké vážnosti v řádě, neb byl dlouho visitátorem hornoněm. klášterů a v r. 1373 byl pověřen uvedením bratří do Král. Pole. Kartuzie v Seitzu chovala jeho spis „Summula de poenitencia“.

Štěpán z Roudnice, člen aug. kanonie v Roudnici. Byl synem vladky Jana z Vilémova, byl profesorem kan. práva na pražské universitě. V letech 1346—50 byl vikářem u sv. Víta, na přimluvu Arnošta z Pardubic (1354) dostal kanov. prebendu u sv. Víta, 1355 se stal arcijáhnnem litoměřickým a arcibiskupským protonotářem. V r. 1358 se rozhodl vstoupiti do kanonie roudnické. Rok úmrtí nelze zjistiti. Na žádost Arnošta z Pardubic napsal „Quaestiunculae super statuta Arnesti“. Spisovatel tu poučuje ve formě otázek a odpovědí o pastoraci, prozrazuje při tom kritického ducha, neboť doporučuje používání legend ke kázáním jen potud, pokud jsou obsahem vzdělavatelné a mimo to se i snaží řešiti spory světského duchovenstva s řádovým. Rukopisně je spis velmi rozšířen, pramenem jeho jest Summa Rajm. z Pennafortu.

(Neumann, Studie o době předhusitské, Hlídka 1925. O jeho životě viz Jireček, Životopisy některých právníků českomoravských ze XIII. a XIV. věku, VSN 1898.)

Konrád Waldhauser. Známy ref. kazatel. Rodák z Waldhause, kam vstoupil do aug. kanonie. Jako výborný kazatel působil až do r. 1363 ve Vídni (Wien), odkud si jej vzal do Prahy Karel IV. S počátku bral požítky z fary litoměřické, od r. 1365 byl na faře týnské v Praze. Zemřel 9. prosince 1369 po návratu z Říma, kde byl obžalován mendikanty z kacířství. Waldhauser sepsal theorii kázání „De arte praedicandi“, obsahující celkem 19 kapitol. Autor poučuje o podmínkách a účelu kázání, o volbě tématu, výběru citátů, jakož i o způsobu přednesu. (Neumann, Studie o době předhusitské, Hlídka 1925, 458 n.) Do tohoto oboru možno i zařaditi Bitterfeldův traktát „De anno jubilaeo“, sepsaný (1393) na žádost Jenštejnovu, jehož účelem bylo poučiti věřící o jubil. roce a o odpustcích. (Univ. knih., pr. III B 14, a univ. knih. v Bratislavě, cod. II F 65.)

(Neumann, Studie o době předhusitské, Hlídka 1925, 500 n. a Stein, M. Jindř. z Bitterfeldu, ČČH 1933, 473.)

Heřman, sufragán pr., augustinián-eremita. Napsal „Speculum sacramentorum“, jednající o praktickém udělování svátostí. Je dosud neuveřejněn v rkp. vyšnobrodském č. 87.

7. Církevní právo.

Bitterfeld. Determinacio contra symoniam. Neveliká kvestie bez většího významu. (Pr. univ. knih. IX F 7, XIII F 1.) Positio de confessionibus et de proprio sacerdote. Hájí zpovědnickou jurisdikci dominikánů, ale zároveň i zdůrazňuje povinnost zpovídati se svému, k tomu oprávněnému faráři. (Univ. knih. v Bratislavě. I F 193, IV F 57.)

Jan, probošt rajhradský. Podle Jirečka jest totožný s oním, jenž se v r. 1327 nazývá mnichem. V r. 1328 vynesl rozsudek mezi Perchtou ze Švábenic a křižovníky zderazskými. Sepsal „Commentarius in Decretales Gregorii papae“ (rkp. kláštera rajhradského 436 D-K I. b. 25), a „Tabula iuris“, jež podle Otta není komentářem, nýbrž čerpá z dekretálů a z práva římského. Ott se domnívá, že „Tabula iuris“ byla snad předlohou Janovi, písaři brněnskému.

(Kinter, Vitae monachorum, 159. Jireček, Životopisy některých právníků atd. VSN 1898, č. VIII.)

8. Kázání.

Dětřich, převor zbraslavský. Eucharistická kázání „*Conductus Corporis mystici*“. (Vide odst. IV.)

M. Matěj (Matouš?), cisterciák zbraslavský. *Sermo anniversalis*. (Podlaha, *Soupis II*, 485. Rkp. pr. kap. knih. O XXIII.)

M. Matouš, cisterciák zbraslavský. *Sermones de sanctis*. (Truhlář, *Catalogus codicum I*, 386—387.)

Fr. Martin, dominikán. Jako kursorista v konventě brněnském sepsal v r. 1346 „*De S. Maria Magdalena*“. Jako lektor v Brně napsal v r. 1355 kázání o Narození Páně a v r. 1356 jako převor brněnský složil kázání na Zel. čtvrtek.

(Podlaha, *Soupis I*, 499. Rkp. pr. kap. knih. E, LXXV.)

Fr. Mikuláš z Loun (de Luna), augustinián-eremita. Byl slavnostním kazatelem, neboť měl promluvu na den odevzdání pallia arcibiskupu Arnoštovi z Pardubic a při korunovaci Karla IV. Při tomto druhém kázání jest nazýván lektorem a provinciálem augustiniánů, z čehož patrně, že byl augustiniánem-eremitou a nikoli kanovníkem, kterýžto řád neměl provinciálního zřízení.

(Podlaha, *Soupis I*, 464. Rkp. pr. kap. knih. E, LIV.)

Václav, premonstrát, kdysi plebán v Kaplicích (Kaplitz). Sepsal ref. kázání pro vyšnobrodské kapituláry. Doporučuje v nich opatrné chování, jakož i příslušné vystupování venku, v kapitule, refektáři a dormitáři.

(Neumann, *Studie o době předhusitské*, Hlídka 1933, 395 n.)

František, minorita. Sepsal kol. r. 1380 ref. kázání, v nichž cituje i z Waldhausera. Jeví pochopení pro reformu Církve, brojí však i proti filosofii, jako by jen ona byla pramenem moudrosti.

(Neumann, *Výbor z předhusit. postill. Archa 1920, příl. Archiv literární 1920.*)

Johlín, křižovník B. hrobu na Zderaze. Pocházel asi z Vodňan, snad byl české národnosti, studoval v Praze svob. umění, odkud si odnesl bohaté vědomosti. První zpráva o něm je z r. 1389, kdy se dostal z fary v N. Trutnově (Trautenau) k sv. Václavu na Zderaz. Změna ta mu vynesla tuhý spor o příjmy z fary s jeho předchůdcem, jenž souvisel s kaplí B. Těla na N. městě, založenou bratrstvem obruče s kladivem. Darováním kaple č. národu na praž. universitě dostal se Johlín do sporu se samým Husem. Mimo spor s litoměřickým

proboštem nelze o něm nic určitého říci. Zemřel kol. r. 1416. Johlín se těšil vážnosti jak v klášteře, tak i v duchovenstvu pro svou literární činnost. Byla to jeho „Postilla Zderaziensis“. Obsahuje tři díly, sepsané přibližně v l. 1403—1404, z čehož určitě spadá původ 2. dílu na podzim 1403, 3. svazku na konec května 1404.

(Neumann, Výbor z předhusitských postil. Archa, příl. Archiv literární 1920—22. Týž, České sekty ve stol. XIV. a XV. Olomouc 1920. Řičan Johlín z Vodňan, křižovník kláštera zderazského. VSN 1930, II.)

Anonymní kázání.

Augustinián-kanovník ze Šternberka. Sepsal postillu „Consolatio spiritus“, jejíž 1. svazek vznikl kol. r. 1400, 2. díl kol. r. 1406. Autor čerpá velmi hojně z postily Waldhauserovy a obou Miličových, jeví se jako velmi horlivý zastánce ref. myšlenek, zůstává však na půdě církevní.

(Neumann, Výbor z předhusit. postill, Archa 1920, příl. Archiv liter.)

Augustinián-kanovník třeboňský (?). Napsal a přednesl kol. r. 1400 promluvu ke kapitulárům vyšnobrodským před volbou opata. V kázání zdůrazňuje, že není hoden hodnosti opatské ten, kdož se při volbě utíká o pomoc k laikům.

(Týž, Studie o době předhusitské, Hlídko 1934, 123 n.)

Anonymní benediktin (?). V knihovně Nár. musea v Praze zachoval se zlomek benediktinské postily (rkp. VI E; 24) obsahující kázání o sv. Prokopovi.

(Bartoš, Soupis rukopisů Nár. knihovny II, 24.)

9. Sbírký modliteb.

Konrád z Heimburg, kartuzián. Byl profesorem kartuzie seitzské, kde se stal v roce 1342 převorem, pak byl protovikářem v Mauerbachu, dvakrát převorem v Jemnici (Gaming) a protovisátorem hornoněmeckým. V r. 1354 byl přeložen do Jemnice, aby se tam výhradně věnoval liter. činnosti. Celkem složil přes 80 hymnů. Konrád založil nový druh latinské poesie, totiž lyrické skladby neliturgické, jež měly nahraditi prosaické modlitby. Tato jeho činnost zanechala po sobě stopy i u nás. Byl totiž Konrád ve spojení s pražskou kartuzií, při čemž se seznámil i s čelnými církevními osobnostmi českými. Tak pro arcibiskupa Arnošta z Pardubic složil veršované modlitby pod názvem „Orationale Ar-

nestí“. Na žádost Menharta z Hradce, zvoleného biskupa trident-
ského, sepsal „Laus Mariae“, kteréž dílo bylo zpopularisováno tím,
že Menhart vyprosil u Arnošta z Pardubic zvláštní listinu (dat.
22. listopadu 1356, Roudnice), kterou metropolita udělil 40 dní
odpuštěk všem, kdož se pomodlí jednoho dne „Laus Mariae“.

Vojtěch, převor pražské kartuzie (1384—1392). Byl asi žákem
Konráda z Heimburka, skládaje četné veršované latinské modlitby
ke cti P. Marie a svatých, jimž dával legendární zabarvení. V tom
ho následoval arcibiskup Jenštejn.

(Jakubec, Dějiny literatury české I [Praha 1929], 217. Burdach, Zur Kenntniss
der mittelalterl. Handschriften, Zentralblatt für Bibliothekswesen 1891, 472
[Informace P. Palemona Bastina, O. Cart. pro P. Jakubičku.]. Jakubička, klášter
„Zahrada sv. Máří“ řádu kartuziánského na Újezdě v Praze [ČČM 1912, 312]).

10. Spisy politické.

Michal, vikář pražské kartuzie. Byl původem asi Čech, v posled-
ních letech převora pražského Jana Castoris (1363—1382) byl je-
ho společníkem při visitacích, v r. 1386—1387 byl převorem v Ax-
pachu, odkud však musel se vrátiti do Prahy pro neznalost němčiny.
V Praze byl klášterním vikářem, což mu umožnilo věnovati se úplně
liter. činnosti. V l. 1396—1401 byl převorem v Geirachu a visitá-
torem. Zemřel 27. září 1401. Michal sepsal traktát „De regimine
principum“, jež věnoval vévodovi bavorskému Rupertovi ml. Nežli
mu odevzdal své dílo, tedy je předložil na posouzení profesorům
pražské university, M. Mik. Gubínovi a M. Janu Ysnerovi, na jejichž
pokyny některá místa ještě dodatečně opravil.

(Jakubička, Klášter „Zahrada sv. Máří“ řádu kartuziánského. ČČM 1912, 250.
Informace P. Bastina, Ord. Cartus. Spis se chová ve vatikánské knih., rkp. lat.
725 a pr. kap. G XII. Viz Podlaha, Soupis II, 91.)

Nejmenovaný pražský kartuzián (převor Jan Castoris?). Na žá-
dost pražských kruhů dvorských vyvrátil klementovský leták, roz-
šířený po rakouských kartuziích, a tím asi přispěl k zachování obe-
dience k Urbanovi VI.

(Blimetzrieder, Eine von den Kreisen des Hofes Kaiser Karls IV. inspirierte
Verteidigung der Wahl Urbans VI. ZVGDB 1909.)

Nejmenovaný cisterciák (z Vyš. Brodu?) (Hohenfurth). Napsal
prudkou invektivu proti Klementovi VII., v níž ho nazval m. j. vře-
dem Církve. Spis je zachován jen zlomkovitě.

(Neumann, Studie o době předhusitské, Hlídka 1934, 125n.)

11. Profánní vědy.

(Děje- a zeměpis. Filologie.)

Neplach, opat benediktinů v Opatovicích. Na podnět svého strýce, převora opatovického Martina a Jana z Brloha, klášterního komořího, sepsal kolem r. 1360 svou kroniku. Bohužel, obsahovala málo nového, za to však v ní bylo zaznamenáno mnoho chybných údajů.

(Nohejlová, Příběhy kláštera opatovického, 66. Jakubec, Dějiny literatury č. I, 185. Vydal Emler ve FRB III. O pramenech poučuje 2. exkurs knihy Nohejlové a pojednání Jeřábkova: Kronika Neplachova v ČČM 1902 a Neznámá kronika opatovická v ČČH 1904.)

Emauzský převor Petr Šmolka z Podskalí založil za opata Pavla II. (1389—1426) klášterní listář, do něhož zapisoval jednotlivé akty kaplan Mikuláš von Eylans.

(Helmling, Die liter. und künstl. Tätigkeit im königl. Stifte Emaus in Prag. SMBCO XXV, 39.)

Nejmenovaný cisterciák vyšnobrodský (?) snad opsal do rukopisu svého kláštera různá zeměpisná díla, m. j. i spis o Palestině.

(Xenia Bernardina II, 2, 278.)

Klaret a jeho družina. Jsou původci slovníku, v němž se pokusili v hexametrech o vytvoření č. terminologie, odpovídající vědeckým poznatkům doby. Správné jméno Klaretovo jest „Claretus de Solencia“. Byl asi benediktinem opatovickým, o čemž však nelze nic určitého říci. Měl asi dvacet spolupracovníků, z nichž jménem jsou známi Arnošt z Pardubic, Jan ze Středy, světlí biskup pražský Albert, a opat Neplach. Klaret čerpal z různých, i starověkých klasiků, však hlavním pramenem mu byly spisy anglického františkána Bertolda de Glanevilla „De proprietatibus rerum“ a „Tomáše Kantipratenského „De natura rerum“. Autoři pracovali na základě starého Bohemáře, při čemž pro vlastní, hlavní spis zpracovali speciální slovníky, na př. astronomický, fyziologický. Pro svůj slovník čerpali autoři z Bohemáře, vokabuláře, ze živé řeči, některá slova dokonce si vypůjčili i z církevní staroslovanštiny, jiná konečně uměle vytvořili sami. Některá tato vyumělkovaná slova se zdařila. Některá z nich, i když byla vytvořena méně šťastně, udržela se tradicí a dalšími slovníky po celá staletí. Celkem obsahuje Klaretovo dílo skoro sedm tisíc slov.

(Flajšhans, Klaret a jeho družina, Sběrka staročes. slovníků I. Vyd. ČA 1926, II. 1928. Viz též pojednání téhož autora v Listech filolog. 1923. Viz též, Nohejlová, Příběhy kláš. opatovického, 69.)

ZPŮSOB KLÁŠTERNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

(Hospodaření u cisterciáků a něm. rytířů. Různá odvětví hospodářská. Konvrši a poddaní. Pronajímání klášť. pozemků. Vinařství, dobytčářství. Inventáře. Rybnikářství, včelařství, honitba. Obraz klášterních dvorů. Řády a průmysl.)

Vzorem klášterních hospodářů jsou cisterciáci. Jest dosti známo z dějin jejich řádu, že zakladatel sv. Bernard si přál, aby za příkladem apoštolským bratří se živili prací svých rukou. Poněvadž by takto nemohli cisterciáci dostáti všem svým povinnostem, vznikl v jejich řádě nový druh členů, t. zv. bratří konvrši, jejichž účelem bylo věnovati se jen tělesné práci. Změněnými hospodářskými poměry, zakládáním měst a s ním spojeného peněžního hospodaření tato klášterní kasta počala mizeti, až zmizela úplně, ale přes to považují za nutno i při XIV. století se o cisterciáckých konvrších zmíniti, neboť ještě ve visitačním protokolu kláštera nepomuckého z doby někdy kolem r. 1344 pocházejícího se nařizuje, že jmenovaný klášter nesmí míti více než 35 konvršů.¹ To jest důkazem, že v některých českých klášterích cisterciáckých se konvršové udrželi ještě v polovici XIV. století v hojném počtu. Tento počet pak mimo vši pochybu dokazuje, že klášter jich potřeboval nikoliv doma, nýbrž venku, t. j. na správě svých statků. Druhým důkazem je visitační protokol kláštera velehradského z doby kolem r. 1358, podle něhož všichni bratří jsou povinni přijíti se škapulířem do ambitu, jakmile se dá znamení k práci.² Proto předvedu obraz cisterciáckého polního hospodářství, jak je řádové předpisy vyžadovaly.

Konvršové se dělili na dvě skupiny. Jedni se věnovali polnímu hospodářství, druhí dobytčářství. Jejich denní pořádek byl tento: Při prvním svítání vstali a po ranní modlitbě odešli za prací. K obědu přišli do grangie (dvůr), ale v nutných případech se jim donesl oběd na pole. Po obědě šli zase pracovati, což trvalo až do západu slunce. Vrátivše se domů, dostali skromnou večeři, načež po společné modlitbě odebrali se na chudé a tvrdé lože. Takto pracovali konvrši po celá léta tak svědomitě a nezištně pro svůj klášter,

¹ Neumann, Prameny k dějinám duchovenstva. ST., V., 118. — ² Tamže. 123.

jako žádný robotník nedovedl. Když již nemohl konvrš pracovati, povolali ho do kláštera, kde ho bratří v úctě dochovali až do smrti.³

Středem cisterciáckého hospodářství byly t. zv. grangie. V grangích pracovali jen konvrši nebo čeledínové, čímž tyto se podstatně lišily od robotních dvorů.⁴ Grangie byla střediskem klášterního statku, čítajícího průměrně 12—15 lánů, t. j. 450—600 jiter. Proto tyto budovy bývaly nejednou právě tak výstavné, jako klášter sám a ježto hostily v sobě konvrše, měly úplně ráz kláštera, majíce refektář, spánu, kapitolní síň a hospicium pro příchozí. Z důvodů administrativních nesměla býti žádná grangie vzdálena od svého vlastního kláštera více nežli na den cesty. Jednotlivé grangie pak musely býti od sebe aspoň na dva dny cesty.⁵

Jak jsme již poznali, měli konvrši v grangích rozdělen úkol na dvě části. Konvrši pracující na poli sluli „bubulci“ a pracovali takto: Ráno po primě zapřáhli dobytek, při čemž směli spolu promluvit o nastávající práci. Jakmile však vyjeli z grangie, nastalo jim silencium, jež museli zachovati až dojeli na pole. Tam zase směli spolu promluvit, aby se dohodli na společné práci. Pak zase nastalo mlčení, při němž bratří soustředili všechnu mysl na zaměstnání. Stalo-li se náhodou, že se někdo přiblížil k bratřím ve chvíli, kdy spolu mluvili, tedy měli ustati, aby se snad příchozí nad nimi nepohoršil. Příčin k pohoršení však asi mnoho nebylo, neboť předpisy žádaly na bratřích, aby mluvili jenom o nejnutnějších věcech. Polní práce konali konvrši vždy po dvou. Po práci měli jíti konvrši s dobytkem na pastvu a měli býti u něho i v noci!⁶

Při dobytčářství se předpisovalo, aby žádná pastvina nebyla tak daleko, aby bratří se nemohli vrátit na noc s dobytkem do grangie. Pastva pro vepře směla býti vzdálena jen 2—3 hodiny od kláštera či grangie.⁷

Jiný řád, který ve svých pravidlech kladl veliký důraz na dobré hospodaření, byl řád sv. Ducha. V jeho konstitucích totiž čteme, aby bratří se s gen. kapituly vrátili rychle domů a aby dobře opatrovali dobytek i věci, jež jsou doma i venku. Ať dávají okopávat vinice, osévati a obdělávat pole, neboť kdo se nestará o setbu, nebude se ani radovati ze žní. Budou-li bratří pilně pracovati, budou míti dosti všeho potřebného!⁸

³ Hoffmann, Das Konverseninstitut etc. Freiburger hist. Studien I, 82 a 91.

— ⁴ Hoffmann, O. c., 84. — ⁵ Tamže. — ⁶ O. c., 90. — ⁷ 90—93. — ⁸ Migne, PL., 217, 1156.

Nyní se porozhlédneme po různých odvětvích hospodářství, abychom poznali, jak je různé řády prováděly. Ve všech komturstvích německých rytířů českého bajulátu bylo pilně pěstováno polní hospodářství. Proto bylo všude dosti zásob obilí všeho druhu. Kromě samotných řádových bratří věnovali se pilně hospodářství i řádoví kněží-plebáni.⁹ V polním hospodářství německého řádu hrál důležitou roli termín „Garten“. Jím se nerozumí zahrada v našem slova smyslu, neboť ono slovo znamená pole někdy ohraničené, někdy volně ležící, které jest pluhem obděláváno a co do rozlohy jest různě veliké.¹⁰ Možná, že o takových „zahradách“ se dočítáme u komturství chomutovského, u něhož kolem r. 1406 byly velmi rozšířeny zahrady. Němečtí rytíři, jsouce dobrými hospodáři, zrušili je se souhlasem zemského komtura a buď je rozprodali anebo obrátili k jinému účelu.¹¹ Není divu, že při polním hospodářství staraly se kláštery nejvíce o sklizeň. Ze žertovného listu biskupa olomouckého Jana ze Středy k abatyši benediktinek v Pustiměři se dočítáme, že se osobně zúčastnila žní na klášterních statcích. Biskup jí totiž píše, že by ji rád k sobě pozval, by se jí odměnil za zásilku pěkných hus, kdyby nevěděl, že abatyše odložila nyní lesk své hodnosti a stará se o svážení obilí. Těší se tedy, až bude abatyše hotová a zase na sebe vezme háv abatyše, že ho navštíví se spolusestrami v Mejlicích.¹² Kláštery mívaly ke svým potřebám ožních poddané, aby sekli úrodu. O tyto věci se starávaly kláštery hned při zakládání nových osad, jak na př. u osady osekých cisterciáků Vodolice, založené v roce 1343. Zde klášter uložil svým poddaným „3 dny orné, 3 sečné mimo tři hlavní skliditele, t. zv. messoras generales“.¹³ Osada kláštera chotěšovského (premonstrátky) Přehejšov měla za povinnost „k senoseči jednoho, ke žním dva sekáče“.¹⁴ O cisterciácích jsme již poznali, jak byli jejich konvrši pilní, dokud je řád měl. Poznali jsme totiž, že když toho bylo potřebí, že ani k obědu do grangie nešli, nýbrž, že se jim doneslo jídlo na pole. Jako při jiných polních pracích, tak i při žních obilí pracovali po dvou. Mláčení obilí si nechali na zimu, t. j. od sv. Martina do Hromnic.¹⁵

⁹ Voigt, Geschichte der böhm. Ballei, etc. DKAWW, 1862, 107—108. — ¹⁰ Týž, Geschichte Preussens, VI., 578. — ¹¹ Týž, Gesch. der böhm. Ballei, O. c., 115. — ¹² Tadra, Cancellaria Joannis Noviforensis, AOG, 68, 135. — ¹³ Lippert, Socialgeschichte Böhmens, II., 410. — ¹⁴ O. c., 384. — ¹⁵ Hoffmann, Das Konverseninstitut etc. U. d., 82.

Při pronajímání klášterních pozemků se vždy velmi důkladně projednala otázka sklizně, jak poznáváme z dvou příkladů. V roce 1398 stanovil břevnovský klášter benediktinů tyto podmínky při doživotním pronajmutí dvora v Blšanech paní Elišce z Dolan: Kdyby zemřela přede žněmi, tedy letní i zimní úroda připadne klášteru. Zemře-li paní Eliška po skončených žních, tedy klášter dostane svůj podíl vymláceného obilí, sena i plev, jakož i na zimní i jarní osev, ostatek úrody dostane ukazatel smlouvy.¹⁶ Jinou smlouvu uzavřeli strahovští premonstráti s titulárním biskupem nikopolským (1407), a sice: Kdyby zemřel biskup mezi přenesením sv. Václava a sv. Janem Křtitelem, tedy všechn zimní i jarní osev připadne klášteru. Zemře-li mezi sv. Janem Kř. a sv. Havlem, tedy může biskup přenechat úrodu, komu chce.¹⁷ Podobných příkladů by se dala uvést celá řada. Patrně z nich, že majitel statku snažil se vždy, pokud možno, těžit pro sebe z roční doby.

Při polním hospodářství pomáhali klášterům kromě poddaného lidu ještě i najatí dělníci. O jejich mzdách se všeobecně dočítáme v citované již zprávě o t. zv. zahradách německého řádu v Chomutově (Komotau). Platy dělníkům byly tam tak veliké, že obdělávání „zahrad“ se řádu nevyplácelo a proto je buď rozprodal nebo obrátil k jinému účelu lacinějšímu.¹⁸ Konkretní údaje o mzdách hospodářských zaměstnanců nacházíme v inventáři břevnovského kláštera z r. 1393.¹⁹ Na statku Bříství se platilo takto: Služka (domestica) dostala kolem sv. Martina 24 groše, a sice dvakrát po 12 groších. Pavel měl dostati 75 a půl groše, z nichž se mu vyplatilo 15 a půl groše, zbytek měl dostati najednou. Poddaný (colonus) Pertmann měl dostati za semena a jinou práci ze zahrady.

Kromě polního hospodářství věnovaly kláštery značnou pozornost vinařství. Příčin bylo několik: jednak potřebovaly vína k bohoslužbám, jednak k pohostinství, jednak i z důvodů zdravotních, aby vínem posilovali bratři i sestry tělo postěním a pouštěním krve zesláblé. Nechybělo však ani klášterů provozovavších s vínem výnosný obchod.

Jak klášterům běželo o pěstování révy, to vidíme nejlépe na klášteře dolanských kartuziánů, kteří hned při svém založení založili (1396) proti klášteru novou vinici.²⁰ O pilném pěstování vinohradů

¹⁶ Dobner, Monumenta, VI., 130. — ¹⁷ Tadra, AJCP, V., 386. — ¹⁸ Voigt, Geschichte der böhm. Ballei, DKAWW, 1862, 144. — ¹⁹ Emler, Zlomek inventáře kláštera břevnovského etc. SBKBGW, 1888, 305. — ²⁰ CDM, XII., 312.

se dočítáme ve smlouvě, kterou němečtí rytíři pronajímají v Bičkovicích (1409) vinohrad Herešovi z Vrutic. Řád si při tom vymínil, že nájemce bude mít vždy dosti dřevěných latí, kolem nichž povine se réva. Z téže smlouvy se zároveň i dovídáme o podmínkách nájmu vinic. Polovici vinobraní měl si nájemce nechat, druhou polovici měl dodat zemskému komturovi.²¹ Jinou podmínku nalézáme v citované již nájemní smlouvě biskupa nikopolského se strahovskými premonstráty (1407). Kdyby biskup zemřel mezi sv. Václavem a sv. Janem Kř., tedy klášteru připadne vinohrad s celým vinobraním. Kdyby ale zemřel po sv. Janu Kř., tedy biskupův správce může všechno sebrati, odvézt i podle libosti prodati.²² O víně jakožto předmětu obchodu se dovídáme u kláštera roudnického, tedy z kraje, kam císař Karel IV. dovezl révu z Francie. Zpráva pochází z roku 1375 a takto dokazuje, že ještě za císařova žití měli roudničtí augustiniáni již tolik vína, že s ním mohli obchodovati. Ze zprávy však i poznáváme, že obchody roudnických řeholníků nebyly vždy dobré, neboť lidé brali, pili a neplatili... V r. 1375 citoval totiž klášter k pražské konsistoři jakéhosi Cantora, dlužícího kanonii 78 kop grošů za koupené víno. Konsistorní oficiál rozhodl, aby Cantor zaplatil klášteru o vánocích 30 kop grošů a zbytek na ostatky.²³

I dobytkářství věnovaly řády důkladnou péči, a to i ty, jimž předpisy požívání masa přísně zapovídaly. Jak u cisterciáků poznáme, byl u takovýchto řádů dobytek čistě obchodním předmětem. U německých rytířů se pěstovalo dobytkářství všeho druhu. O rozmanitosti i početnosti nás nejlépe zpraví některé cifry. Komenda v Řepíně měla počátkem XV. století 140 vepřů, 500 ovcí. V Drobovicích 3 a půl kopy vepřů a 850 ovcí. A to běží o domy s maximálním počtem deseti členů!²⁴ Když v r. 1406 nastoupil v Jindřichově Hradci nový komtur Oldřich z Miletína, tu na pouhé řádové faře tamže našel: 14 vepřů a 5 koní, v sousedním Kanclově bylo 11 koní, 14 krav, 3 telata, 28 vepřů a 27 selat.²⁵ Němečtí rytíři mívali při svých domech i mnoho krav. Koně však pěstovali méně, hlavně tažné. Jezdecké koně měli výhradně k vojenským účelům. Vzhledem k poměrně malému počtu členů v komendách něm. řádu možno

²¹ Voigt, Geschichte der böhm. Ballei, DKAWW, 1862, 107—108. — ²² Tadra, AJCP, V., 386. — ²³ Tamže, I., 136. — ²⁴ Voigt, O. c., 107—108. — ²⁵ Teplý, Dějiny města Jindřichova Hradce, I, 1, 160.

s jistotou souditi, že při takové nadprodukcí dobytka byl tento předmětem obchodu, jak také dokazují souvěké účty. Tak na př. komtur z Bičkovic prodával kůže z ovcí a krav.²⁶

Pěstování ovcí těšilo se zvláštní pozornosti klášterů, neboť koží jejich bylo potřebí na příkrývky ve spárnách, na obuv, z vlny jejich pak zhotovovala se sukna. I při chovu ovcí připadaly klášterním poddaným určité povinnosti. Osada Vodolice, patřící oseckým cisterciákům, dostala na základě smlouvy z roku 1343 předepsáno, že její poddaní budou dvakrát ročně omývati a stříhati ovce;²⁷ o tři léta později (1346) ujednal smlouvu cisterciácký klášter v Plasích, podle níž „rolníkům byl uložen závazek praní i stříhání jehnat a ovcí.“²⁸ Tedy něco podobného jako u Vodolic, jenom že při tom ještě poznáváme, jak plaským cisterciákům na chovu ovcí záleželo. Klášter si totiž na oněch stranách podržel ze všeho jenom ovčírnu v Kazňově. Při tom se i dohodl se sedláky o pastvu, a sice takto: „Klášter si vyhradil volnou pastvu na všech rolnických statcích, pokud z ní neplynula žádná škoda, naproti tomu byla zaručena svobodná pastva dobytka rolníků na panských statcích.“²⁹ U Vodolic byla dohoda jiná: „Každý láník měl právo pokositi pastvinu o 3 strychách, do níž nesměli vkročiti pastýři.“³⁰ Protože stříhání ovcí bylo povinností klášterních sedláků, tedy bývalo při dvorech vždy dosti potřebných k tomu nůžek, jak vidíme na dvoře břevnovských benediktinů v Kostelci u Orlíka, kde jich měli dvanáctero.^{30a}

Kromě ovcí pěstovaly kláštery hojně vepřový dobytek, a sice proto, že vepřové maso bylo lahůdkou středověkého člověka, takže klášter mohl s ním dobře obchodovati. Pro sebe potřebovaly kláštery vepřových koží k trvalým vazbám knih. Hospodářsky velmi zkušené cisterciáci předpisovali, aby klášterní chov vepřů byl od opatství na 2—3 hodiny cesty, a sice u bukových nebo dubových lesů, kde mohl dobytek naléztí hojně potraviny. Pastevci vepřů (právě jako ovcí) byli živeni svými grangiemi.³¹

Uvádím zde soupis dobytka ze dvorů kláštera břevnovského (1390—94), vyšnobrodského (1373). Po resignaci opata vyšnobrodského Jindřicha měl klášter tento stav dobytka:³²

²⁶ Voigt, *Ibidem*. — ²⁶ Lippert, *Sozialgeschichte Böhmens*, II, 406. — ²⁸ O. c., 388. — ²⁹ Tamže. — ³⁰ O. c., 406. — ^{30a} Emler, *Zlomek inventáře etc.* SBKBGW, 1888, 291. — ³¹ Hoffmann, *Das Konverseninstitut etc.*, U. d., 82—82. — ³² Pängler, *Urkundenbuch . . . Hohenfurt*, FRA, II, 23, 156.

	Krávy	Býci	Telata	Voli	Jalovice	Koně	Ovce	Vepři	Selata
Hoděnice	9	4	7	12	4				24
Hořice	10	3	3	8		3	18	14	
„Ad piscatores“	12	5	5	7	1	5		9	
Nesselbach	2	1		4		2	9		
„Curia vaccarum“	17	1	4	8		2			
Rukenhof	6	4	3	14	4	2			
„Curia caprarum“	9	2	2	7	3	1			
Hoděnice							60		
Čelkem	65	20	24	60	12	15	87	47	

Živý inventář břevnovských dvorů (1390-94).

Jméno	Koňstvo																		
	Polní	Lesní	Klisny	Hřibata	Krávy	Býci	Voli	Jalovice	Telata	Ovce	Jehňata	Vepřové plemence	Vepři	Selata	Pávi	Slepice	Kuřata	Kapouni	Husy
Nezamyslice (Prácheňsko)			2		7		6		1							4	60		
Kostelec*) (u Orlíka)	3	6			9				8 nových 5 (roční)	80	38	11	1	6			120	30	
Slavoňov (u Orlíka)					2		8 (orní)		4 (roční)					6			30		
Chčebuz (okr. Státský)	6				4					74		10		14		8	240 180 (starší)		11
Bříství	8		7	3	9 (dojné)			12	3	92		38		15		14	50		

*) Mimo to ještě 10 včelstev (úľů).

Z těchto číslic můžeme učiniti následující závěr: Nejvyšší cifry dosáhl na vyšnobrodských statcích chov ovčí. Můžeme se na základě toho domnívat, že klášter se snažil jejich vlnou a kožemi

uhraditi své domácí potřeby a poněvadž přísně zachovával zdržování se od masitých pokrmů, tedy že se skopovým masem, právě jako s ostatním, obchodoval. Dále pozorujeme, že nejmenší počet připadal na koně (15), zatím co volů čítalo se 60. Z toho možno souditi, že klášter používal při hospodářských pracích za potahy volů více nežli koní. Jediný kůň při kravíně (*Curia vaccarum*) dává tušiti, že sloužil asi správci místo povozu. Za povšimnutí stojí i dvě jména klášterních dvorů. Jeden se jmenoval „*Curia caprarum*“, druhý „*Curia vaccarum*“. Tento měl vsutku pravé jméno, neboť v něm byl největší počet krav, celkem sedmnáct. Onen naproti tomu neměl ani jednu kozu, a protože se ani na ostatních dvorech s kozami nepotkáváme, tedy možno se důvodně dohadovati, že časem přestali vyšnobrodští cisterciáci pěstovati kozy, nahradivše je snad ovцами, jejichž pěstění sloužil výhradně dvůr hoděnický.

Pohledme nyní na soupis dobytka břevnovského.³³

Na první pohled vidíme, že u srovnání s inventářem vyšnobrodským je soupis břevnovský mnohem důkladnější. Tak na př. u volů se výslovně poznamenává, kolik jich bylo schopných k polním pracím, u krav se dovídáme, kolik z nich bylo dojných, u telat se označuje jejich stáří, u vepřových plemenic se přesně rozlišují prasnice plodné od neplodných, u vepřů se výslovně uvádí, že jsou na sádlo. Neméně zajímavo jest rozdělení u koní, kde se rozlišují nejen klisny a hřebata, nýbrž i koně sami se dělí podle pracovní schopnosti na polní a lesní.

Čím se podstatně liší břevnovský soupis od vyšnobrodského, je to, že břevnovští měli drůbež a pávy, o nichž se u cisterciáků neděje vůbec ani zmínky. Tuto věc můžeme si vysvětliti různými řeholními předpisy. Tak na př. cisterciákům zakazovaly řádové předpisy pěstování luxusních zvířat, k nimž byly čítány labutě, pávi, sokoli, jeřábi, jeleni³⁴ a j. Tím již pochopíme, proč v cisterciáckém inventáři nenacházíme ani jediného páva, zatím co u břevnovských benediktinů jich nacházíme imposantní počet dvanácti! Cisterciákům zakazovala řehole maso, proto v jejich inventáři nacházíme jen zvířata mající význam pro hospodářské práce, ale vůbec tam nenacházíme drůbež, která naproti tomu byla hojně pěstována benediktiny, kteří neměli tak přísného zákazu masa jako cisterciáci.

³³ Emler, Zlomek inventáře kláštera břevnovského etc., SBKGW, 1888. —

³⁴ Hoffmann, Das Konverseninstitut etc., 90—93.

Takto tedy poznáváme ze soupisů dobytka v obou jmenovaných klášterích nejen jejich hospodářskou tendenci, nýbrž i rozdílnou observanci.

S řeholními předpisy souvisí i jiné odvětví klášterního hospodaření, a tím jest chov ryb. Tyto měly veliký význam v životosprávě řádů, nesmějících požívatí masitých pokrmů, jako na př. u cisterciáků, a proto chápeme, proč právě u nich se hojně jedly ryby. Kromě řádových předpisů měly na klášterní rybnářství vliv ještě i hospodářské poměry. Vidíme to pěkně na německých rytířích v Chomutově, o kterých jsme již poznali, že pro vysokou mzdu dělnictva se jim nevyplácelo (cca 1406) polní hospodářství a proto pozemky buď prodali, a co si ponechali, to částečně proměnili v rybníky, protože k jejich udržování nebylo potřebí drahých dělnických sil.³⁵

O klášterním rybníkářství nalézáme řadu zpráv. Předně o zakládání rybníků. Pěkně si tuto otázku vyřešili benediktini ve Vilémově, kteří v roce 1361 propouštěli na odpočinek svého starého a poctivého služebníka Heřmana z Lukavic. V odměnu mu dali doživotní požitky z klášterní osady Přísečna a on jim naproti tomu slíbil, že obnoví starý rybník, a které rybníky založí na klášterních statcích nové, z těch že bude odváděti klášteru polovici ryb.³⁶ Z jiných příkladů poznáváme, že kláštery přinášely pro zakládání rybníků dosti značné oběti. Vidíme to předně na Kladrubech. Tamní benediktini odstoupili totiž někdy v době arcibiskupa Arnošta z Pardubic mlýn s poli a lukami v Milevu plebánu kladrubskému, a sice proto, že založením nového rybníka v Kladrubech zničil mu klášter jeho farní mlýn.³⁷ Přímo klasický příklad nacházíme v listinách kláštera břevnovského, jehož výborný opat-hospodář Diviš založil v roce 1402 veliký rybník v Břevnově. Poněvadž však neměl dosti vody, tedy ji tam přiváděl přes pozemky sousedů různými stokami, začož majitele odškodnil dvojnásobným odstoupením pozemků, nežli od nich potřeboval na prokopávání přítoků vod.³⁸ Rádi proto chápeme, že arcibiskup pražský Olbram potvrdil dohodu kláštera s pražskou kapitulou, a sice z toho důvodu, že se jí dostalo dvojnásobné náhrady.³⁹ V téže době založili si do-

³⁵ Voigt, *Geschichte der Böhm. Ballei*, DKGWW, 1862, 115. — ³⁶ Dobner, *Monumenta*, VI, 416. — ³⁷ Tadra, *Cancellaria Arnesti*, AOG, 61, 505—507. — ³⁸ Dobner, *O. c.*, 138. . . . „et ne ipsa piscina aque sustineret defectum, diversa fossata et varijs adductus per agros vicinarum villarum, diversorum domini-
norum cum satisfactione sufficienti fieri procurasset“ . . . — ³⁹ *O. c.*, 139.

lanští kartuziáni při svém novém klášteře i nový rybník. Ani tam to nebylo bez obětí, neboť klášter poskytl náležitě odškodnění olomouckému kanovníkovi Janovi ze Strážnice, dav jiná pole za jeho, která byla zatopena.⁴⁰

Když kláštery přinášely pro rybníkářství takové oběti, pak ovšem není divu, že při pronájmu hájily co nejvíce své zájmy. Němečtí rytíři, známí svým výborným hospodařením, vyhradili si při pronajímání rybníků vždy část ryb sobě.⁴¹ Podobně činily i jiné řády. Když na př. si pronajal od něm. řádu Hereš z Vrutic na šest let Bičkovice, tu se zavázal, že polovici každého rybolovu dá řádu buď in natura nebo na penězích.⁴² Polovici výhradně v rybách si vyměnili vilémovští benediktini od Heřmana z Lukavic.⁴³

Co znamenaly rybníky pro kláštery, o tom si můžeme učiniti představu z několika případů. Benediktini v Opatovicích měli pramen svých příjmů z lososů pěstovaných v Labi.⁴⁴ Vyšehradská kapitula uzavřela smlouvu s břevnovským klášteřem při zakládání známého nám již rybníka v roce 1402 a při tom výslovně odůvodnila své svolení tím, že „nechce klášteru překážeti v nesmírném užitku, jež bude míti z onoho rybníku“.⁴⁵ Když cisterciáci v Plasích uzavírali v roce 1346 smlouvu s dědičným rychtářem v Kralovicích, tedy si ponechali rybník pro sebe. Jak jim na něm záleželo, je viděti z toho, že rychtáři dovolili založiti si u něho mlýn, ale nic více!⁴⁶ Něco podobného ještě zřetelněji vidíme na opatovických benediktinech, kteří své poddané v Ločenicích osvobodili od různých naturálních dávek, daní a robot, dali jim i část pastvin, jenom rybník si nechali pro sebe.^{46a} A nový arcibiskup pražský, Mikuláš Puchník, chtěje prokázati rokycanské kanonii augustiniánů zvláštní dobrodiní, vyžádal si (1403) pro ni u pražské metropolitní kapituly na 15 let rybník a rybníček.⁴⁷

Historické prameny nám zachovaly i některé zprávy o plemenění ryb. Tak arcibiskup Puchník poslal svým oblíbeným augustiniánům do Rokycan plemenné kapry. Podle jeho přání měli je augustiniáni nejprve nechat v nádrži a potom je dáti do rybníka, který se zakládal.⁴⁸ Při zmíněné již nájemní smlouvě Hereše z Vru-

⁴⁰ Šebánek, Archivy etc. I, 222. — ⁴¹ Voigt, Geschichte Preussens, VI, 637. — ⁴² Týž, Geschichte der böhm. Ballei, DKAWW, 1862, 144. — ⁴³ Dobner, O. c., 416. — ⁴⁴ Nohejlová, Příběhy kláštera opatov., 64. — ⁴⁵ Dobner, Monumenta, VI, 138. „... nolentes tam ingens bonum prefato monasterio ex huiusmodi piscina proveniens impediri...“ — ⁴⁶ Lippert, Socialgeschichte Böhmens, II, 389. — ^{46a} Nohejlová, O. c., 23. — ⁴⁷ Tadra, AJCP, IV, 195. — ⁴⁸ Tamže.

tic z r. 1409 se výslovně dočítáme o závazku, podle něhož Hereš bude povinen dodat kapry na plemeno, kdyby se na jeho statku zakládal někde nový rybník.⁴⁹ Břevnovský opat Diviš měl tolik rybí násady, že jí dokonce obchodoval. Ze soudních akt pražské konsistoře se totiž dovídáme, že v roce 1406 prodal za 5 kop grošů násadu Bohuslavovi z Kunratic.⁵⁰ Kláštery se mimo to i staraly, aby menší ryby nebyly loveny. Tak při známé nám již smlouvě vilémovských benediktinů s Heřmanem z Lukavic (1361) si klášter vymínil, že všechny ryby menší lidské pěsti přijdou při rybolovu zpět do rybníků.⁵¹

Kromě ryb všímaly si kláštery i včel, a to z důvodů snadno pochopitelných. Med byl ve středověku jediným sladidlem, kromě toho se z něho vyráběla opojná medovina, vosk pak sloužil k výrobě svící a k pořizování pečetí. O klášterním včelařství nás pěkně poučují předpisy řádu německých rytířů, které rozlišovaly divoké včely od usazených. Obojí včely měly své zvláštní místo v řádovém právu, tvoříce t. zv. včelí právo, a sice proto, poněvadž včely, zvláště divoké, byly považovány za regál. V obvodě každého komturství byl jeden nebo několik lidí zabývajících se jen včelami. Měli za to od vrchnosti používání pozemků nebo určitý roční plat a za to byli povinni odváděti něm. řádu vždy určité množství medu. Aby se tito lidé mohli úplně věnovati svému povolání, tedy byli osvobozeni od polní roboty a vojenské povinnosti. Jejich včelařské závazky byly: obyčejně odváděli ročně po jedné tuně medu při určité ceně. Žádný nesměl chytati divoké včely a prodávati je bez povolení řádu. Podobně nesměl nikdo bez dovolení prodávati vosk anebo jej pro sebe spotřebovati. Plásty medu byli povinni dovéztí nejbližší komendě. Za to dostávali řádoví včelaři 2—3 lány pole k obdělávání, sukno na šaty, sůl, pivo a j. Tedy celé a poměrně velmi slušné zaopatření.⁵² Při pronajímání si německý řád zpravidla vymínil polovici medu ze všech úlů. To byl zvyk tak vžitý, že v příslušných listinách se prostě předpokládá a proto se o těchto podmínkách psávalo zcela krátce: Nájemci se dává v nájem statek „s veškerým právem i užitkem jak ohledně medu, tak i ryb, z čehož učiní i našim nárokům zadost.“⁵³

O včelaření německých rytířů v našich zemích se dočítáme v dějinách jejich komendy v Jindř. Hradci, kde kolem roku 1400 měli

⁴⁹ Voigt, *Geschichte der Ballei*, DKAWW, 1862, 144. — ⁵⁰ Tadra, *O. c.*, V, 242. — ⁵¹ Dobner, *O. c.*, VI, 416. — ⁵² Voigt, *Geschichte Preussens*, VI, 580. —

⁵³ Tamže, 645.

asi dosti velké včelařství. Na statku v Novém Dvoře, při Březi-
ně, měli totiž celou řadu včelstev. Na starosti je měl rychtář z Po-
likna Jíra, který za svou práci dostával od řádu (asi kromě jiných
ještě naturálních požitků) 8 grošů pražských.⁵⁴

O včelaření jiných řádů můžeme pouze uvést zprávu z inventá-
ře břevnovských benediktinů (1390—94), kteří měli svůj chov včel
v Kostelci u Orlíka. Měli tam deset úlů.⁵⁵

O významu včelaření nás nejlépe zpravují různé rozepře o od-
vádění vosku vedené, jako na př. pře (1379) pražských křižovníků
s červenou hvězdou s plebánem od sv. Petra na Poříčí. Klášter na
něm žádal 17 liber vosku, on však se bránil, že má dodávat pouze
7 liber, a to jen z milosti a nikoliv z povinnosti.⁵⁶

Včelařství souviselo s jiným využitkováním zvířeny, s honitbou.
Vidíme to na něm. rytířích, kteří svěřovali svým včelařům zároveň
i péči o lesy a lov. Tito řádoví služebníci honili v lesích vysokou
i nízkou zvěř, z níž byli povinni odváděti řádu každou kůži za urči-
tě stanovenou cenu. Když honili s řádovým oficiálem, tedy z kaž-
dého uloveného kusu zvěře dostali hlavu.⁵⁷ Jelikož honitba byla
důležitým pramenem příjmů a případně živobytí, tedy je pocho-
pitelno, že kláštery si honebního práva zvláště hleděly, nečiníce
v tom rozdílu mezi urozeným a prostým poddaným. Máme o tom
řadu dokladů.

Jak střežila svou honitbu Zlatá Koruna, to poznáváme z listiny
z r. 1386, jíž Jan z Rožmberka prohlašuje, že smí v klášterních le-
sích lovití potud, pokud mu to opat dovolí.⁵⁸ Povážíme-li, jak
Rožmberkové, jakožto fundátoři, často zasahovali do ryze vnitř-
ních záležitostí tohoto kláštera, pak si můžeme z toho představití,
jak cisterciáci zlatokorunští střežili své honební právo, když i fun-
dátor sám musel jich prositi o dovolení lovití v jejich lesích a oni
mu to dovolili jen dočasně. — U klášterních lidí potkáváme se
s řadou případů, z nichž k vůli krátkosti uvádím zde pouze někte-
ré. Když v roce 1342 zakládal klášter břevnovský osadu Trnovou,
(jež dostala jméno od lesa mezi Berounem a Vltavou), tedy loká-
toři dostali zcela výjimečně po dobu svého života právo lovití, chy-
tatí ptáky a ryby. Jejich dědicové mohli toto povolení dostatí již
jenom ze zvláštní milosti.⁵⁹ Téhož roku koupila si osada oseckých

⁵⁴ Teplý, Dějiny města Jindřichova Hradce, I, 1, 160. — ⁵⁵ Emler, Zlomek
inventáře etc., SBKGW, 1888. — ⁵⁶ Tadra, AJCP, I, 361. — ⁵⁷ Voigt, Geschichte
Preussens, VI, 582. — ⁵⁸ Pänglerl, Urkundenbuch... Goldenkron, 179. —
⁵⁹ Dobner, Monumenta, VI, 70. Cf. Lippert, Socialgeschichte Böhmens, II, 403.

cisterciáků Svinčice německé právo a při tom „jí kromě toho zůstalo honební právo na panském, jako zase naopak vrchnost si vyhradila neškodnou honitbu na selském“.⁶⁰ S osadou Černochozem ujednal týž klášter (1340) toto: „Nově ustavená osada dostala honební právo v lesích až po Ječovice, Peruc a Chrastí. Dobyččí cesty v tomto trojím směru odstoupila klášterní vrchnost osadě, pouze lesy musely zůstati netknuty.“⁶¹

S lovením samotným nás obeznamují známé již nám inventáře dvorů kláštera břevnovského z let 1390—94. Poznáváme z nich, že v době, kdy nebylo střelných zbraní, hrála v lovectví značnou úlohu oka či sítě na zvěř nalíčovaná. Tak v Kostelci (u Orlíka) měli benediktini uschovány takové sítě na půdě nad kostelem. Bylo tam 15 sítí na chytání zajíců, jedna na ptáky, 2 $\frac{1}{2}$ na jeleny a daňky.⁶² V Nezamyslicích měli 8 sítí na zajíce, jednu na ptáky. Při Nezamyslicích se dovídáme, že si tam sítě vyráběli sami, a sice z koudelce. Měli tam totiž dva koše lněné koudelce na zhotovování sítí.⁶³ U Kostelce si mimo to můžeme učiniti představu o jednom druhu oněch léček podle jejich pojmenování „rukávník“. Běželo tedy asi o dlouhou a úzkou síť, ve které se chycená zvěř snadno zapletla, takže již nemohla vyváznouti.

Rozumí se, že takové sítě měli i pyláci. O těchto se sice nedočítáme, ale zato se setkáváme s jiným a zajímavějším případem lesního pychu. Byl to Petr, nájemce fary v Chlumci, který asi velmi rád šťval jeleny. V roce 1380 totiž uhonil v Labi jelena patřícího benediktinům v Opatovicích a daroval ho svému pánu Janovi ze Šternberka a z Chlumce. Benediktini si však nedali tenhle méně obvyklý způsob darů líbiti a obžalovali Petra u arcibiskupské konsistoře pražské, která mu pod trestem vyobcování z Církve nařídila, by klášteru do vánoc dodal úplně takového jelena, ovšem živého.⁶⁴

Poslední kapitolou z dějin klášterního hospodaření jsou inventáře. Tyto byly jednak předepsány po smrti nebo resignaci opata či probošta, anebo byly projevem zvláštní správní důkladnosti. Tak tomu jest s inventářem kláštera břevnovského, vzniklého za opata Diviše, jenž byl jedním z nejlepších opatů v Břevnově vůbec. Jak již jsme měli příležitost poznati, byl to inventář sepsaný s takovou podrobností, že ani na lovecké sítě nebylo zapomenuto.

⁶⁰ Lippert, O. c., 409. — ⁶¹ O. c., 408. — ⁶² Emler, Zlomek inventáře etc., SBKGW, 1888, 291. — ⁶³ Tamže, 288—290. — ⁶⁴ Tadra, AJCP, II, 60. Cf. Nohejlová, Příběhy kláštera opatovického, 31.

Dalším důkazem neobyčejné podrobnosti břevnovského inventáře jest soupis dobytka v Kostelci, v němž se praví, že dvůr má 83 jehnat, a k tomu ještě dodává, že jsou mláďata kromě těch, která ještě nepřišla na svět...⁶⁵ Přimyslíme-li si ještě, že kromě tohoto tak důkladného inventáře dal opat Diviš ještě sepsati urbář, pak se nám tím představuje jako velmi svědomitý klášterní hospodář. Břevnovského inventáře použijeme k načrtnutí obrázku středověkého klášterního dvora, jenž bude jakýmsi závěrečným doplňkem kapitoly o způsobu klášterního hospodaření v době předhusitské.

Dvůr v Nezamyslicích (již. Čechy) sestával vlastně ze dvou dvorů. V horním byly vozy, léčky na zvěř, špižirna a obilí. V dolním byl dobytek a skladiště hospodářského náradí. Množství i druhy dobytka jsme již poznali, jen tolik nutno ještě dodat, že v nezamyslickém dvoře nebyla to snadná věc, ježto tam asi nebylo dosti vody. V inventáři totiž nacházíme zvláštní vůz na dovážení vody. Z náradí poznáváme, že v Nezamyslicích měli 8 menších pluhů a jednu železnou bránu, větší pluh byl jeden se železným náradím, Koňské postroje byly čtyři, a sice dvoje kožené a dvoje ze lněných popruhů. Pro volské potahy bylo osm kožených břeven. Z vozidel nacházíme tři železem okuté vozy. Podle tehdejšího zvyku seděl vozka na koni, pročež měli ve dvoře jedno zvláštní sedlo pro kočího. Kromě něho bylo ještě jiné sedlo jezdecké. Že by se nezamyslickému správci zavařilo kolo u vozu, o to se nemusel nijak strachovati, jelikož měl ve svém dvoře tunu kolomaze. Z ostatního náradí uvádím při dvoře nezamyslickém toto: 2 sekyry na rubání dříví, 1 sekyra na maso, 2 motyky, 2 železné klíny, pilka a 2 vrtáky, nůž s 2 držadly, železný sochor.

V Nezamyslicích měli břevnovští benediktini též i pivovar, jenž měl pánev, 5 větších sudů a v jiné místnosti ještě 9 sudů menších. Ke kvašení piva bezpochyby sloužilo 13 větších a 5 menších štoudví, měděný kohoutek na točení, 2 džbány ze železa a 1 láhev.

Z pivovaru podívejme se do špižirny. Byly tam 4 pulty a na nich bylo rozloženo: půl kamene soli, dvě čtvrti pepře, 6 kusů sýra, půl nádoby másla, 16 kusů masa, 2 nádoby smetany, dále slanina, 6 strychů pšenice, 26 strychů ječmene, 14 strychů hrachu, 28 strychů ovsa, a kromě toho ještě byla ve stodole pšenice a oves k mlácení.

Kuchyni poznáváme při dvoře v Kostelci. Byla v ní tři železná

⁶⁵ Emler, O. c., 288—290.

oka (do nichž se asi dávaly nad ohniště nádoby), 30 nádob s uchy. Stolů měli v Kostelci celkem sedm. V Nezamyslicích pak nacházíme jeden lepší stůl v bytě (asi správcově). Ubrusů bylo mnoho. Tak v Kostelci jich měli deset, v Nezamyslicích šest. Při těchto se dočítáme, že byly z hrubého plátna, takže možno se domnívati, že snad kromě nich byly ještě některé jemnější.

Z ostatních věcí inventáře nutno ještě uvést 4 kožené podušky a 2 peřiny, z nichž jedna byla plátěná, druhá kožená.

Kromě polního hospodářství věnovaly řády pozornost i průmyslu. V první řadě to byly mlýny, v kterémžto směru vykonaly u nás kláštery záslužné dílo. Na př. němečtí rytíři v Jindřichově Hradci založili na oněch stranách první chlebný mlýn.⁶⁶ Rozumí se ovšem, že takový podnik se samo sebou dobře řádu vyplácel. Cisterciáci ve Žďáře věnovali pozornost nerostnému bohatství. V jižních Čechách, v Počátkách, měli jakési doly, na jejichž obranu ve prospěch kláštera se postavil (1351) sám císař Karel IV.⁶⁷ Někde v Českomoravské vysočině vlastnil týž klášter pět t. zv. hamrů, o které měl v roce 1409 spor s Čeňkem z Ronova na Letovicích.⁶⁸ Co znamenalo průmyslové podnikání pro klášterní hospodářství, vidíme nejlépe na premonstrátech v Teplé (Tepl), kteří byli v r. 1350 v tak žalostné hospodářské situaci, že již vůbec nechtěli věřiti v možnost zlepšení. Jedinou jejich nadějí byla obnova železných hutí, t. zv. Eisenberg v lese u Hroznětína.^{68a} Činnost spíše živnostenskou poznáváme hned při založení kláštera cisterciáků v Klášterní Skalici (1358). V konfirmační listině totiž císař Karel IV. dovolil novému klášteru, aby si na svých statcích zřizoval pekárny a kromě nich i krčmy.⁶⁹ Jiný druh podnikavosti klášterní nacházíme u cisterciáků v Plasích. Tito, uzavírajíce smlouvu o dědičném nájmu s rychtářem v Kralovicích, udělili mu právo držeti si v obci jednoho ševce a jednoho kováře. Můžeme z toho souditi, že klášter měl zájem na tom, aby se řemeslo drželo v obci, i když již nebude přímo v jeho poddanství.⁷⁰ Jest jistě příznačno, že na tomto čistě průmyslovém podnikání jsou zase zúčastněni cisterciáci. Věc je ovšem zcela jasná. Chtěl-li řád uhájiti své zájmy, tedy při měnících se hospodářských poměrech musel bráti ohled na časové poměry, což při jeho vyvinutém smyslu pro hospodářství lze dobře pochopiti.

⁶⁶ Teplý, Dějiny města Jindřichova Hradce, II, 2, 36. — ⁶⁷ Šebánek, Archivy etc., I, 142. — ⁶⁸ O. c., 233. — ^{68a} Pelzl, Kaiser Karl, König v. Bhm. (Praha 1780—81), I, 219. — ⁶⁹ AČ, XIV, 387. — ⁷⁰ Lippert, Socialgeschichte Böhmens, II, 389.

KLÁŠTERY A PODDANÝ LID

(Dobrá postavení klášterních poddaných. Osvobození od odúmrti. Různé úlevy sedláků. Odměňování klášterních služebníků.)

Za starých časů se říkávalo: „Pod berlí jest dobře sloužiti.“ Pravdivost tohoto pořekadla platí i pro země koruny české. Na důkaz toho uvedu zde řadu dokladů, jak dobře bývalo lidu na klášterních statcích. Kromě těchto zvláště vybraných příkladů jest řada jiných dokladů v různých částech této knihy, zvláště však v kapitole o charitě.

Několik pěkných dokladů o blahovlnném poměru kláštera k poddaným poznáváme z hospodářských smluv kláštera cisterciáků v Oseku. V roce 1340 velmi ulevil jmenovaný klášter obci Černochovu. Jak píše Lippert:¹ „Podruhové měli jak plebánovi, tak i rychtářovi pracovati na jeho přání po jednom dni, ale za mzdu; naproti tomu o selské robotě není žádné řeči více.“ Černochovští byli tedy vlastně zbaveni roboty, a práce, které ještě konali rychtáři a faráři, nekonali již z povinnosti, nýbrž jen z dobré vůle, a to ještě za peníze. O dva roky později (1342) udělil klášter osadě Svinčicím německé právo místo dosavadního českého,² což znamená, že tamní osadníci se stali více méně pevně usedlími, čímž nastal konec nejistého jejich postavení, plynoucího z českého práva, podle něhož mohl pán svého poddaného ze statku zahrnati kdy chtěl a mohl ho pronajati komu bylo mu líbo. Osada Vodolice dostala právo (1343) rozšiřovati se mimo příkop, jímž byla odedávna obehnána, takže od té doby směli sedláci stavěti i mimo tento příkop.³

Jiný důkaz dobrého postavení klášterních poddaných bylo osvobození od různých poddanských povinností. Tak benediktinský klášter Opatovice právě v době, kdy teprve se začínal zotavovati z těžkých hospodářských ran, udělil značné výhody poddaným v Ločenicích. Předně jim odpustil celou polovici platů kromě královské berně, kterou ovšem klášter odpustiti nemohl. Osvobodil ločenické od strojení obědů při klášterních soudech, od odvádění beránků, plecí, kuřat a vajec. Ločeničtí dostali kromě toho i díl pastviny a z jejich robot jim zbyly jen povinné práce na mlýnech, jejich opravách i stavbách. Rádi proto přisvědčujeme slovům Dr.

¹ Lippert, Socialgeschichte Böhmens, II, 409. — ² Tamže. — ³ O. c., 410.

Nohejlové: „... jest patrnó, že se opat Hroznata snažil pomáhati lidu poddanému.“⁴

Jistě jest charakteristické, že to byl klášter, a sice cisterciáků ve Zlaté Koruně, jenž byl první institucí, která v zemích českých osvobodila sedláky od práva odúmrti. Bylo to v r. 1378 a kdo se proti tomu sociálně pozeňnanému kroku postavil, byla moc světská. — Klášter totiž „narazil na prudký odpor krále Václava IV., jenž osvobozovací listinu opatovu prohlásil za neplatnou, poněvadž prý škodí velice klášteru“.⁵ Zlatokorunští cisterciáci dali tímto svým krokem dobrý příklad i jiným ústavům duchovním, jako biskupstvím a kapitulám. Z klášterů zde nutno uvésti cisterciáky v Plasích (1400) a premonstráty na Strahově (1412), kteří udělili svým poddaným osvobození od odúmrti.⁶

V jiném ohledu se měli klášterní poddaní dobře, a to bylo odvádění daní. Podnět k tomu býval různý. U Vyššího Brodu bylo příčinou ulehčení sedlákům privilegium Karla IV. (1348), kterým se klášter osvobozuje od všech daní.⁷ V důsledku toho se opat Tomáš zavázal Rožmberkům jakožto fundátorům, že ani on nebude na svých poddaných žádných daní žádati, když ani od nich nebude císař ničeho podobného požadovati.⁸ Poddaným břevnovského kláštera asi pomohla visitace arcibiskupa Arnošta z Pardubic v r. 1357 vykonaná. Jí se nařídilo všem klášterním oficiálům, proboštům a ekonomům, aby neobtěžovali klášterních poddaných žádným nespravedlivým vymáháním platů, ani neoprávněným jejich vymáháním. Pakli se někdy takového něco již stalo, tedy se mělo vrátiti k starým platům. Zvláště zajímavý jest passus, v němž výslovně Arnošt přikazuje: „Ani jich neobtěžujte povinnými robotami.“⁹ Z tohoto visitačního nařízení mluví k nám snaha, aby klášterní poddaní netoliko nebyli žádnými novými břemeny obtěžováni, nýbrž i dosavadní roboty aby jim byly prominuty. Nařízení toto má tím větší význam, uvážíme-li, že (podle nadpisu) byla tato visitace normou i pro jiné benediktinské kláštery. S podobnou ušlechtilou snahou se setkáváme i u německých rytířů, kteří pronajímajíce Bičkovice na 6 let Herešovi z Vrutic,¹⁰ postarali se přitom, aby nájemce nijak jejich poddaných neutiskoval. Proto vložili

⁴ Příběhy i kláštera opatovického, 23. — ⁵ Kubiček, Správa klášt. statku „Zlaté Koruny“ etc. Prag, 1914, 15. — ⁶ Chaloupecký, Selská otázka v husitsví. (Sbírka přednášek ... univ. ... v Bratislavě č. 12.), 40. — ⁷ Pängerl, Urkundenbuch ... Hohenfurt, FRA, II, 23, 92. — ⁸ Tamže. — ⁹ Menčfjk, Několik statutů etc. AKGW, 1882, 14. — ¹⁰ Voigt, Geschichte der Ballei, etc. DKAWW, 1862, 144.

do smlouvy passus, dle něhož bude k sedlákům „se chovati dle dosavadních práv a zvyků, jak to činil řád, a že je nebude ničím nespravedlivým obtěžovati“. Na prahu samé husitské revoluce se setkáváme s tímto velkodušným opatřením starobrněnských cisterciáčků: Jelikož jejich klášterní osada Česká Ves byla zpustošena, tedy jí sestry snížily platy na plných dvacet let!¹¹

Jiným dokladem dobrého poměru klášterů k poddanému lidu jest odměňování bývalých, dlouholetých klášterních služebníků. Poznali jsme již jednoho takového věrného sluhu při klášteře vilémovském. Byl to Heřman z Lukavic, který za své poctivé sloužení klášteru dostal (1361) od něho doživotně osadu Přísečna.¹² Jinak se zachovali ke svému sluhovi benediktini v Ostrově. Byl jím pravděpodobně¹³ Petr, řečený Vršně z Větrní, pro něhož a jeho syny pronajal klášter emfyteuticky dvě části louky nad mlýnem „Pecka“. Zajímavé jest, že již před ním měl týž pozemek v držení jistý Pešek, takto rovněž bývalý klášterní sluha.

Jiným důkazem dobrého poměru mezi klášterní vrchností a poddanými jest příklad ze Znojma. Beneš z Borotic s manželkou Annou dali (1362) klášteru premonstrátů v Louce své dva lány, tak aby po jejich smrti připadly kanonii, Beneš pak sám se stal doživotně klášterním vasalem.¹⁴ Patrně z toho, že lidé rádi vstupovali do bližších poddanských styků s klášterem, protože tento se v případě potřeby stavěl na jejich ochranu.

V.

ŘEHOLE A CHARITA

1. Pohostinství.

(Poměr řádů k pohostinství. Rozlišování hostí. Pohostinské dotace. Inkorporace. Pohostinské výdaje, jejich velikost a tíže. Stinná stránka kláš. pohostinství. Dary představeným.)

Sv. Benedikt ve své reguli praví: „Kristus jest přijímán v chudých a nemocných.“¹ Proto netoliko v jeho řádě, nýbrž i ve všech ostatních s radostí vítali všechny příchozí ať již prosté anebo vzne-

¹¹ Šebánek, Archivy etc. I, 249. — ¹² Dobner, Monumenta, VI, 416. —

¹³ Pravděpodobně proto, že se o něm dočítáme v rožmberském formuláři (Formelbuch). Viz Tadra, Formulář kanceláře rožmberské, SBKBGW, 1890, 253—254. Zpráva o Petrovi je dochována u Pängerle, Urkundenbuch... Goldenkron, k roku 1378, na str. 154. — ¹⁴ Šebánek, Archivy etc., I, 160.

¹ Neumann, Prameny k dějinám duchovenstva atd. ST, V, 126. Srov. reguli sv. Benedikta, Migne, PL, 66, str. 754.

šené, poskytující jim s ochotou a dle svých možností stravu i přístřeší. Dle prokázaného pohostinství se i přiměřeně mluvilo o různých klášterích, takže visitátor kláštera cisterciáků, ve Zlaté Koruně (kolem roku 1350), kladl bratřím na srdce pohostinství, aby tím netrpěla dobrá pověst opatství. Za povšimnutí i stojí, že visitátor při tom mluví o klášterním pohostinství jako o povinnosti (debitum) a nikoliv co o projevu pouhé lidskosti.² Jen takto si můžeme vysvětliti, proč v cisterciáckých visitacích z této doby se dočítáme o pohoštění. Řádu běželo o to, aby jeho členové si získali co nejvíce zásluh pro život věčný konáním dobrých skutků a proto pohostinství (jako celá charita vůbec) tvořilo prostě důležitou složku jeho poslání.

Všechny řády bez rozdílu rozlišovaly u hostů prostého od vznešeného, a proto měli i své zvláštní předpisy pro vysoké osobnosti přicházející do jejich klášterů. Němečtí rytíři měli v každé své komendě stále nachystaný zvláštní byt pro velmistra, jenž byl ovšem bezpochyby propůjčován i jiným vznešeným osobnostem.³ Benediktini a snad i jiné řády na jejich reguli založené činili rozdíl mezi příchozími hosty již hned při jejich vstupu do klášterní fortny. Byl trojí způsob, jakým měli bratři prokázati příchozími čest. Před králem, biskupem a vlastním opatem měli padnouti na zem celým tělem, královnu měli uvítati pokleknutím na jedno koleno, ostatní úklonou hlavy. Bratr měl hosty zavésti nejprve do oratoře na krátkou modlitbu. Vzácnější návštěvníky provázel opat nebo převor, prosté některý bratr. Po modlitbě zaveden byl host do klášterního hospice, ale nežli byl pohoštěn, tedy nejprve se něco přečetlo z Písma svatého.⁴

U cisterciáků se předpisovalo ohlásiti každého příchozího u opata. Při potkání s hostem sňali vítající ho mnichové s hlavy kapuce, vedli ho na adoraci do kostela, při jehož vstupu ho pokropili svěcenou vodou. Přišel-li některý biskup anebo opat, tedy mu podali kropidlo s políbením ruky.⁵ V řádě sv. Ducha se předpisovalo pokud možno laskavé přijetí každého řeholníka, pro vznešené hosty měla býti zvláštní místnost a ovšem i lepší strava.⁶

Podobný předpis měli i křižovníci s červenou hvězdou, jenomže k němu připojili požadavek laskavého ošetřování.⁷ Přes to, že podle statut měli křižovníci přijímati počestné a chudé „lidsky a radost-

² Neumann, O. c., 49. — ³ Voigt, Geschichte Preussens, VI, 470. — ⁴ Migne, O. c., 757—760. — ⁵ Migne, PL, 166, 1462. — ⁶ O. c., 217, 1146. — ⁷ Bělohávek, Dějiny křižovníků etc., 32.

ně“, přece na základě různých špatných zkušeností vyloučili z toho příkazu křesťanské lásky — falešné žebráky. Odtud také chápeme, proč křižovníci stavěli své špitály původně mimo městské zdi.⁸

Abyste nemohl nikdo zneužívat klášterního pohostinství, tedy celá řada řeholí, jako na př. cisterciáci,⁹ dominikáni,¹⁰ řád sv. Ducha,¹¹ ustanovila, že host nesmí býti v klášteře déle tří dnů.

Zvláštní stůl pro hosty měl svůj určitý význam. V první řadě byl asketický, neboť hosté mívali lepší stravu nežli bratří, kteří by si společným stolem s hosty navykli na hledaná jídla i nápoje na škodu observance. Proto již sv. Bernard zakazoval, aby hosté dávali ze svého jídla nebo nápoje něco bratřím.¹² V druhé řadě byli hosté odděleni proto, aby se předešlo bujnému veselí a případně i prostopášnostem, jak poznáme.

Vzhledem k nákladnosti klášterního pohostinství měly některé kláštery určeny příjem z některých svých dvorů výhradně pro hosty. Tak na př. o klášteře břevnovském a broumovském čteme:¹³ „Břevnov se svými proboštvími a farami měl vždy na mysli nejen chudé, nýbrž i prokazoval všem cizincům pohostinství opravdu benediktinské. Za opata Bavora byla rozšířena budova pro hosty a cizince. Stůl opatův byl namnoze i stolem hostů, příjmy z fary broumovské, nezamyslické, chcebuzské, kostelecké a zvíkovské byly výslovně určeny pro nákup ryb potřebných k hoštění cizinců. Podobně byla určena polovice příjmů z poříčské lázně na nákup vína pro hosty a nemocné. Blízkost hlavního města zajisté kladla nemalé požadavky na štědrost kláštera.“ Podobně i benediktini v Kladrubech dali si inkorporovat farní kostel v Měchově, aby mohli lépe prokazovat křesťanské milosrdenství podle příkazu Páně.¹⁴

Kolik vynakládaly řády na pohostinství, o tom nás poučují Johanité, jichž dle visitačního protokolu z r. 1373 stála kuchyň, t. j. pokrmy a s nimi i víno ročně 210 kop grošů pražských. Rádi věříme výpovědi, podle níž by to bývalo mnohem lacinější, kdyby bývalo bylo — méně hostů...¹⁵ A nebyli mezi nimi jen prostí lidé, bý-

⁸ O. c., 33. — ⁹ Gen. kapitula z r. 1329. Archiv kláštera ve Vyšším Brodě, MS. XCVI, fol. 1a. — ¹⁰ Reichert, Monumenta hist. Ordinis praedicatorum, III, 48. Gen. kapitula z r. 1391. — ¹¹ Migne, PL, 217, 1152. — ¹² O. c., 166, 1454. — ¹³ Wintera, Culturtätigkeit Břevnovs etc. SMBCO, XVI, 242—243. — ¹⁴ Tadra, Cancellaria Arnesti, AOG, 61, 428. — ¹⁵ Novotný, Inquisitio domorum hospitalis S. Joannis Hier. etc. . . . 1373, 29.

valo mezi nimi viděti i císařské posly,¹⁶ i sám jejich velmistr prý u pražských maltézů rád a často trávil, a to s celou svou družinou. Jenom na krmení jejich koní padlo ročně 60 kop grošů!¹⁷ Za takových okolností nelze se diviti, že v žalobných článcích arcibiskupa pražského Jana z Jenštejna čteme i tuto stížnost na krále Václava IV.: „Kláštery, zřízené jen pro hoštění služebníků, pocestných a chudiny, jsou každoročně zcela nepovinným a nevhodným hoštěním lidí bohatých tak souženy, že ony kláštery velkou většinou jsou tím zcela vyčerpány, takže nemohou ani svým členům a služebníkům poskytnouti věci k živobytí potřebných.“¹⁸

V takových těžkých chvílích dovedly si kláštery pomáhati dvojím způsobem: Vymáhaly si privilegia na osvobození od pohostinství, anebo se snažily získat nový pramen příjmů. Takovou výsadu si vymohl u Václava IV. právě klášter cisterciáků ve Staré Celle pro svůj statek Lovosice (Lobositz), ležící v Čechách. První výsada poroučela, by lovosický statek nebyl nikterak obtěžován hoštěním ani jinak,¹⁹ druhá se týkala výhradně pohostinství, mluvíc o prostých i urozených pocestných, kteří nesměli ani ve dne, ani v noci požívatí útulku na všech dvorech k Lovosicím patřících.²⁰

Vyhledávání nových příjmů k účelům pohostinským jsme poznali již u kláštera kladrubského. Zvláště pěkný případ, dokazující, jak i v dobách zlých snažily se kláštery dostáti skutkům milosrdenství, nacházíme v dějinách sedleckých cisterciáků. Bylo to na konci zlých let Jana Lucemburského, v roce 1343, kdy byl veliký klášter sedlecký vyhledáván zvláště mnoho a často, „neboť (jak supplika ke Klementovi VI. praví) jest položen na křižovatce cest s několika stran a proto dle zvyku řečeného řádu se tam zachovává velmi značné a ustavičné hoštění“ pocestných. V té zlé době však příjmy kláštera (zlými časy zchudlého) nestačily a proto sedlečtí cisterciáci prosili papeže, aby kromě nedalekého farního kostela malínského směli si ještě inkorporovati i malé hornické kaple, jejichž příjmy měly býti obráceny jenom na živění pocestných a chudých.²¹

Na základě toho můžeme říci, že naši cisterciáci a ovšem s nimi i jiné zámožné řády byly v oné době na tom právě tak jako slezští cisterciáci, jejichž postavení pěkně vystihl autor kroniky kláštera v Lubnu: „Zastavujícím se u nás cizincům dáváme vlastně svůj ma-

¹⁶ Tamže. — ¹⁷ U. d., 30. — ¹⁸ Pelzl, Lebensgeschichte... Königs Wenzeslaus, etc. Urkundenbuch I, 148. — ¹⁹ AČ, XVIII, 296. — ²⁰ Tamže. — ²¹ Palacký, Über Formelbücher, AKBGW, II, 1843, 351—52.

jetek, nám pak z toho zbudá jen málo. V mnohém ohledu jsme jako dobytek, jenž dostane plevy při vyšlapování obilí. Neboť živíme se chlebem a kaší, zatím co lepší jídla máme pro hosty. Obděláváme zemi, však naše práce bývá nejednou překažena počasím. Rytíři a šlechtici na nás, pokojných lidech, vynucují válečná břemena. Co nemůžeme vzítí my, to nám sebere sekýra a pila a my stěží dovedeme vypočítati, co nám vše poberou. Proto musíme v budoucnosti sami pro sebe míti to, co dříve jsme mívali pro chudinu a hosty. Jinak by nás dobročinnost přivedla na žebrotu. Žebravé řády jsou na tom mnohem lépe nežli my, kteří máme jen zdánlivý majetek."²²

Konkretním dokladem k tomu a zároveň i doplňkem k právě citované suplice sedleckých cisterciáků jest další její část, v níž se poukazuje na špatné výsledky klášterního hospodářství, jež končívá (1343) ročními ztrátami až na 3000 zlatých! A přes to se sedlečtí řeholníci snažili prokazovati ještě skutky křesťanské a milosrdenství, jak jen mohli! Podobně tomu bylo i v Oseku, o němž čteme: „Cizinci, chudí a nemocní byli od těch, kteří sami nuzně žili, ošetřování a hoštění v hospici a ve zvláštní nemocnici."²³ Kde nemohli řeholníci dostáti svému pohostinskému závazku, tam teskně vzpomínali smutných dob dřívějších, jako na př. ve Žďáře, kde cisterciáci vzpomínali (1395), jaké kdysi v dobrých dobách bývalo u nich pohostinství, v Louce premonstráti přímo nařikali (1395), kterak vyloupením jejich kanonie „chudí jsou okrádáni o pohostinství a podporu."²⁴

Při oněch smutných vzpomínkách na lepší doby nutno podotknouti, že v jednom směru mělo klášterní pohostinství svůj stín. V dobrých dobách totiž bývaly kláštery vyhledávány jak počestnými a chudými, tak ale zvláště i příbuzenstvem řeholních osob. Při tom docházívало někdy až k hostinám neodpovídajícím řeholní prostotě a někdy dokonce i k prostopášnostem. Vidíme to na Břevnově, kde arcibiskup Arnošt z Pardubic zakázal (1357) nákladné hoštění příbuzných a sourozenců, zvláště ale žen, což někdy mohlo býti i pohoršlivo a nebezpečno.²⁵ Za takových okolností stávalo se někdy klášterní pohostinství pouze záminkou k prostopášnostem, jak dokazuje klášter premonstrátek v Chotěšově. Při po-

²² Winter, Die Cistercienser im Nord-östl. Deutschland, III, 4—5. —

²³ Scheinpflug, Die Urkunden im Kloster zu Osegg, MVGD B, VIII, 43. —

²⁴ Neumann, Církevní jmění za doby husitské, 177. — ²⁵ Menčík, Několik statutů etc. AKBGW, 1882, Urkundenbuch, I, 14.

tvrzení jeho privilegií (na prosbu Jana probošta chotěšovského) zakázal (1354) Karel IV. všem z kraje plzeňského používatí pohostinství jmenovaného ženského kláštera, neboť z jeho navštěvování vznikly „nestydaté a nedovolené rekreace pod záminkou jakéhosi hoštění“. Výsledkem jejich byl nejen úpadek řeholního života, nýbrž i úplné jeho vyčerpání, neboť časté a snad i bohaté hostiny vyžadovaly sobě velkých nákladů.²⁶

Poslední částí klášterního pohostinství jest část, která nesloužila již jeho pravému účelu, prokazovati milosrdenství bližnímu a získati si tak zásluh pro život věčný, nýbrž získati si sympatie mocných příznivců nebo řádových představených. Tak administrátor bajulátu německých rytířů v Čechách, Fr. Václav, poslal v roce 1413 svému velmistrovi do Prus 6 láhví vína Rivoli a 2 láhve Románie, které úhrnem stály 18 kop a 17 grošů pražských.²⁷ Povážímeli, že to bylo právě v době, kdy Václav IV. odňal německému řádu téměř všecken jeho majetek, tedy si můžeme představit, jakou obět podobný dar znamenal. Trapná situace řádu však zároveň i ukazuje, že tento dar jistě měl i určitou tendenci, kdyžť byl poslán právě na nejvyšší místo řádu, odkud se pravděpodobně čekalo zakročení ve prospěch ožebračovaného řádu. Jiným darem jest zásilka tučných hus, které poslala abatýše benediktinek v Pustiměři olomouckému biskupu Janu, ze Středy, jakožto nástupci fundátora. Biskupa zásilka tak potěšila, že pozval abatýši k sobě se spolusestrami, ale až prý bude po žních.²⁸ Skutečně dobře promyšlené hoštění řádových představených provozovali někteří správcové cisterciáckých grangií, kteří velmi hostili opaty, ubírající se ku generální kapitule, kdežto když se z ní vraceli, tedy jim již nevěnovali tolik pozornosti. Řádové předpisy tedy stanovily tresty na všechny takové vypočítavé hostitele.²⁹ Z těchž důvodů se u celé řady řeholí zakazovalo konání hostin při visitacích.

²⁶ Pelzl, Kaiser Karl IV. (Praha 1780—81), 221. — ²⁷ Voigt, Geschichte der böhm. Ballei, DKAWW, XII, 125., Anm. 2. — ²⁸ Tadra, Cancellaria Joannis Noviforensis, AOG, 68, 135. — ²⁹ Hoffmann, Das Konverseninstitut etc. Freiburger hist. Studien I, 89.

2. Péče o chudé.

(Charita ovocem katolické víry. Pohnutky dobrodinců. Zajištění špitálů. Vývoj klášterního špitálu ve Vyšším Brodě (Hohenfurth). Administrativní předpisy. Počet strážníků. Jejich živení. Příležitostné podělování chudiny. Šacení chudých. Lázeň pro chudinu.)

Druhým důležitým bodem klášterní charity bylo chudinství. Toto bylo s pohostinstvím téměř nerozlučitelně spojeno. I v tomto oboru si hleděly zámožné osobnosti šlechtického nebo měšťanského původu získati zásluh pro život věčný dáním části svého přebytečného majetku k živení chudých a obracely se proto velmi často na kláštery. A jako chudinství se nám takto jeví jako krásný plod katolického článku víry o prospěšnosti dobrých skutků, tak zároveň se nám ono představuje jako praktický důsledek katolického článku víry o prospěšnosti modliteb za mrtvé, neboť někteří dobrodinci kladli sobě při chudinských odkazech za podmínku, aby ti, kteří budou z obdarování živeni neb aspoň podporováni, se modlili za spásu jejich duší. Dokladem toho jsou arengy některých fundáčních listin, tlumočící nám úmysly dobrodinců.

Královna-vdova Eliška Rejčka obdarovala (1333) špitál pro chudé při svém klášteře cisterciáček na Starém Brně z této pohnutky: „Chceme předejít den poslední žně,“ jak praví, „s pomocí Boží skutky milosrdenství a zbožnosti, mezi nimiž vyprošovati almužny chudým a nemocným Krista jest považováno za tím spásenosnější, čím milejší to jest v očích Kristových.“¹ Vlastní zakladatel starobrněnského špitálu pan Jindřich z Lipé tak asi činil (1325), aby stálou a bohatou dotací usmířil spravedlnost Boží, neboť v třetím bodě své fundáční listiny výslovně praví, že zakládá jednu mešní fundaci v klášterním chudobinci jen proto, aby pomohl aspoň duším těch, které snad zde poškodil méně oprávněným osvojením si jejich majetku.² Bratří Petr a Jan z Rožmberka, zakládající anniversarium (1380) za zesnulého svého bratra Jošta, dali klášternímu špitálu cisterciáků ve Vyšším Brodě³ osadu Larenpecher s dvěma mlýny, „toužíce“, jak praví, „dle rady evangelisty, ačkoliv nezaslouženě, učiniti sobě nebeské přátele z mamony nepravosti, a z pozemského majetku zbožnými snahami, třeba skromnými, nashromážditi sobě poklady nehynoucí v nebesích“. O pět let později (1385) zakládal Petr z Rožmberka při

¹ CDM, VI, 347—48. — ² O. c., 213—14. — ³ Pangerl, Urkundenbuch... Hohenfurt, FRA, XXIII, 180.

tomtéž opatství anniversarium v následující souvislosti s chudinou: „Chceme naznačiti, že těžce bojující ve zmatcích hříchů, s pomocí Nejvyššího jistěji dosáhneme přístavu, vykupující (dle rady Danielovy) hříchy almužnami.“⁴ Nejdokladnější jest však čísti listinu, kterou v roce 1359 překládal Mikuláš vévoda opavský špitál. Tam čteme následující dojemná slova: „Poněvadž i my chceme předejítí soudnému dni, na němž Syn člověka zasedne ve svém majestátě a po oddělení dobrých od zlých a rovněž i ovcí od kozlů bude souditi dvanácte kmenů Jerusalema (tedy chceme to-muto dni) předejítí zbožnými, dobrými skutky a almužnami, které slouží za očišřovací prostředek od všech nepravostí a za ochranu proti všem nástrahám světa, aby (na základě toho) Bůh setřel všechny slzy z našich očí, abychom byli zbaveni všeho zármutku nad minulostí, jakož i od nářku a bolesti z trestů (plynoucích) a abychom pomíjející šťastně zaměnili s věčným.“

Zajišřování trvalé činnosti špitálů se dalo různým způsobem: Někdy to byly pozemky, z jejichž plodin měli se živiti chudí i se špitálním služebnictvem, jindy to byly zase peněžité odkazy. Obojí tento způsob v nejednom případě úzce souvisel s mešními fundacemi a tak s nimi srostl, že středověká anniversaria si nelze bez podobných dobročinných přívěsků vlastně ani představit. A jako byl různý způsob špitálních dotací, tak i jejich účel byl různý. Můžeme ho rozložit na tyto hlavní části: Podělování almužnou, rozdávání chleba, rozdílení šatů nebo sukna, celé zaopatření, zádušní lázeň.

Vývoj klášterního špitálu můžeme pěkně sledovati u cisterciáků ve Vyšším Brodě (Hohenfurth). Založil jej (1347) Petr z Rožmberka pro 6 stále tam vydržovaných chudých.⁵ Později rozšířili tuto fundaci bratři Petr, Jan, Jošt a Oldřich z Rožmberka, a sice pro další čtyři chudé.⁶ Při tom pěkně poznáváme souvislost této fundace s vírou v účinek modliteb za zemřelé, neboť jak výslovně se v listině dočítáme, dva chudí byli fundováni „za duši naší matky, dva za duši naší tety“. Ti čtyři chudí měli býti živeni ze zbytku výnosu z osady Einsiedeln, odkázané vyšnobrodskému klášteru k anniversariu. Poslední rozšíření o další dvě místa provedli (1371) bratři Petr, Oldřich a Jan.⁶ Celkem vzrostl špitál na symbolickou číslici dvanácti, z nichž 11 mělo býti chudých, dvanácté místo bylo určeno posluhovače.⁷

⁴ O. c., 194. — ⁵ CDM, VI, 190. — ⁶ Pangerl, Urkundenbuch ... Hohenfurt, FRA II, XXIII, 181. — ^{6a} O. c., 151. — ⁷ O. c., 183.

Bohatě dotován byl i klášterní špitál cisterciáček na Starém Brně, kterému mocný pan Jindřich z Lipé dal (kromě pitancí a příspěvků na bohoslužby) tři osady: Hlubočany, Maloměřice a Husovice.⁸ Za osm let (1333) rozhojnila špitální příjmy ještě královna Rejčka, která mu darovala dvůr kdysi Almara měšťana brněnského, vinné desátky z vinohradu „Rybník“ a král Jan Lucemburský k tomu ještě připojil kapli na Špilberku se všemi jejími příjmy.⁹

Z dotací měšťanských uvádím nejprve město Klatovy, které dalo křížovníkům s červenou hvězdou (1288) dvůr, pivovar, lázeň ve městě, masný krám, zahradu, mlýn o čtyřech kolech, dva lány polí v místě, tolikéž i v Točníku i s pastvinami a lesy.¹⁰ U obyvatelstva samotného jsou odkazy různé podle jejich majetkových poměrů. Ve Svídnici (Schweidnitz) dal jakýsi měšťan Jindřich (1331) 7 a půl hřiven grošů ke špitálu křížovníků.¹¹ Broumovský Petr Birke odkázal tamním benediktinům na špitál (1410) zahradu,¹² farář Václav spolu s řezníkem Heřmanem a jeho manželkou Alžbětou dali témuž špitálu 4 kopy grošů.¹³ Patrně z toho, že každý rád na chudé přispěl, jak jen mohl.

Kde chtěl klášter založit špitál, ale neměl na to dosti peněz, tam si pomáhal jinak. Navázal na ony náboženské pohnutky k fundacím vedoucí, slibuje účast na všech modlitbách v klášteře za dobrodince konaných, jak vidíme na probošství ostrovských benediktinů ve Slaném. Tam někdy kolem roku 1357 chtěl probošt Dominik se souhlasem Karla IV. založit špitál. Chtěje získati pro tento šlechtitný podnik co nejvíce podporovatelů, vyhlásil, že kdo přispěje k němu nějakým darem, tedy že bude přijat do konfraternity všech benediktinských klášterů.¹⁴

O správě klášterních špitálů byly předpisy různé. Někdy si vedli řeholníci špitál sami, u městských dotací vyhradila si správu města, aby se majetek udržel v jejich rukou. Příklad máme na špitálu křížovníků v Chebu (Eger), kde při založení (1272) si měšťané položili tyto podmínky: Měšťané sami budou přijímati chudé, jmenovati správce důchodů, kontrolovati účty, je potvrzovati, jmenovati kontrolora pro špitál a zároveň ho i vydržovati.¹⁵

O vedení špitálu můžeme říci, bohužel, jen málo. Řád sv. Duha, tolik ve středověku oblíbený, přímo poroučel, aby vždy jed-

⁸ CDM, VI, 213—14. — ⁹ O. c., 347—48. — ¹⁰ Bělohávek, Dějiny křížovníků etc. 49. — ¹¹ O. c., 124. — ¹² Schramm, Regesten zur Geschichte der Benediktiner-Abtei Břevnov-Braunau in Bhm, SMBCO, III, 87. — ¹³ O. c., 86—87. — ¹⁴ Tadra, Cancellaria Arnesti, AOG, 61, 545—56. — ¹⁵ Bělohávek, O. c. 49.

nou týdně bratří vyhledávali po městě chudé, přivedli nebo přinesli je do špitálu a tam ošetřili nebo nasýtili.¹⁶ U křížovníků s červenou hvězdou se ve slezských komendách předpisovalo: 1. Chudí se měli ve špitálech často modlit za velmistra a dobrodince. 2. Poslouchati dozorce. 3. Netoulati se, nevoditi s sebou do špitálu cizích lidí, zvláště ale bylo přísně zapovězeno je u sebe chovati. 4. Žítí v lásce a svornosti, tedy žádné hádky, ni nenávist. 5. Silnější posluhují a pomáhají slabším. 6. Před sv. zpovědí se navzájem smířiti. 7. Kdo se stále sváří, bude potrestán, zpravidla odepřením jídla. 8. Zapovídá se nestřídmost v pití, pijani se vyloučí ze špitálu. 9. Při nespokojenosti s jídlem se zakazovaly hrubé stížnosti. 10. Po společné ranní modlitbě půjdou po dvou do kostela. 11. Tento řád měl býti jednou měsíčně předčítán.¹⁷ — Vedení špitálu cisterciáček na Starém Brně měl na starosti kněz s titulem rektora. Jmenovala ho abatyše tamních cisterciáček s radou 3—4 spolusester-funkcionářek. Abatyši rovněž patřilo právo správce špitálu trestati nebo i propustiti. Rektor skládal vždy v Quatemburu účty, avšak ostatním kněžím, kteří sním ve špitále byli.¹⁸ — V klášterním špitále cisterciáků ve Vyšším Brodě¹⁹ dělili se o vedení vlastně tři členové: Opat, který měl vrchní dozor nad špitálem, prokurátor, mající na starosti udržování chudých ve špitále bydlících, a pitanciář, který obstarával příležitostná podělování chudých mimo špitál. Bylo to zvláště při různých anniversáriích. Rožmberkové, jakožto zakladatelé vyšnobrodského špitálu, si rovněž vyhradili dozor nad svým chudobincem, neboť klášterní prokurátor byl povinen jim udati každý případ nedodržování fundačních povinností. Pitanciář byl povinen každoročně skládati účty opatovi.

Při vedení klášterních špitálů hrál svou úlohu i počet osob, který nejednou byl ve fundačních listinách určen. Při jmenovaném již špitále starobrněnském stanovila královna Eliška, že má býti přiněm 8 kněží, jimž měl při stole přísluhovati jeden jáhen. Počet těchto duchovních nesměl překročiti přes deset, i kdyby si špitál dobře stál. Rejčka při tom výslovně zdůraznila, že každý z těchto duchovních musí býti vzorným knězem. Počet stále bydlících chudých stanovila královna rovněž na osm, avšak na rozdíl od kněží dovolila, že ve špitále může býti i více chudých, když jeho příjmy k tomu stačí.²⁰ Ve špitále vyšnobrodském bylo 11 chudých, dva-

¹⁶ Migne, PL, 217, 1145. — ¹⁷ Bělohávek, O. c., 33—34. — ¹⁸ CDM, VI, 348. — ¹⁹ Pangerl, O. c., 184. — ²⁰ CDM, VI, 347—48.

nácté místo bylo pro posluhovačku (provida ancilla).²¹ V bohatém špitálu vratislavských křižovníků s červenou hvězdou bývalo 32 až 40 osob,²² v Zembicích byli z odkazu fojta Gosvína z r. 1292 vydržováni čtyři chudí.²³ Maltézi měli tento počet chudých: Ve Strakonjicích 14 osob²⁴ a mimo ně ještě dostávalo 21 žáků stravu za uklízení.²⁵ S příležitostně hoštěnými chudými bylo dohromady ve strakonickém špitále 77 osob ke stolu.²⁶ V Mladé Boleslavi bydlelo stále ve špitále 6—14 chudých.²⁷ Pražský špitál byl dobrodincem chudých studentů, o nichž nám visitační zpráva praví, že jich tam bydlelo mnoho.²⁸

Nyní se podíváme, jak se vedlo chudým při klášterních špitálech. V první řadě, jak byli stravováni. Především běží o podělování chudiny chlebem. Všechny řády předpisovaly, že nejen zbylý chléb, nýbrž i ostatní zbytky od stolu jsou majetkem chudiny. Němečtí rytíři měli výslovně poručeno, že žádný zbylý chléb se nesmí schovávat, nýbrž musí se vždy rozdati chudým.²⁹ Podobně i benediktini a cisterciáci. Na př. Benedikt XII. ve svých reformních statutech pro řád sv. Benedikta (kap. 18.) výslovně nařizuje, že příslušný klášterní oficiál je povinen posbírat všechny zbytky jídel v refektáři i nemocnici a dáti je chudině. Kdo by si je nechal nebo dal k jinému účelu, měl za trest býti dva dny o chlebě a vodě.³⁰ Ale chudina nebyla podílena pouze zbylým chlebem, neboť všechny řády bez rozdílu byly jí pamětlivy ještě i jinak. Němečtí rytíři dávali desetinu upečeného chleba chudým, anebo místo ní třikrát týdně velkou almužnu. Tak tomu bylo při všech starých komendách, kde byl kostel nebo kaple.³¹ Jak němečtí rytíři zachovávali i v našich zemích tento předpis, to poznáváme z faktu, že i při pronajímání statků přenášeli tento svůj závazek k chudým i na nájemce. Když totiž v roce 1409 Beneš z Vrutic pronajímal si na 6 let Bičkovice, tedy se zavázal, že po celou tu dobu dá týdně upéci z jednoho strychu vlastního žita chléb, jež bude třikrát týdně rozdělovati chudým a sice v neděli, v úterý a v pátek.³² S něčím takovým se setkáváme i u Johanitů, přijavších (jak známo) svůj charitativní program právě od německých rytířů. Ve visitač-

²¹ Pangerl, O. c., 183. — ²² Bělohávek, O. c., 117. — ²³ Tamže, 121. —

²⁴ Novotný, *Inquisitio domorum atd.*, 45. — ²⁵ Tamže, 50. — ²⁶ Tamže. —

²⁷ O. c., 58. — ²⁸ O. c., 22. — ²⁹ Voigt, *Geschichte Preussens*, VI, 506. —

³⁰ Migne, PL, 66, 312. — ³¹ Voigt, *Geschichte der Ballei des deut. Ordens in Böhmen*, DKAWW, XII, 144. — ³² *Geschichte Preussens*, VI, 501.

ním protokolu tohoto řádu z r. 1373 se dočítáme totiž, že řád rozdává třikrát týdně chleba chudině, a sice v neděli, v úterý a v pátek. Při tom se praví, že je to starobylý a až dosud chvalitebně zachovávaný zvyk.³³ Denně podíleli chudé chlebem křížovníci s červenou hvězdou v Chebu, a sice každého dne měli dáti (dle fundační listiny z r. 1272) 28 chudým 45 liber chleba a 15 mázů piva, nač dostávali od města 36 sáhů dřeva a 81 zl. 8 x. pro pekaře.³⁴ Podílení chlebem jednou měsíčně nacházíme u špitálu téhož řádu ve slezských Zembicích, a sice z dotace tamního fojta Gosvína (1292),³⁵ kterou se řádu dostalo od něho dvou mlýnů pod podmínkou, že každý měsíc napeče ze čtyř měřic chleba, kterým podělí před špitálem chudinu. Později, v r. 1331 odkázal témuž špitálu jakýsi Jindřich 7 a půl hřiven grošů a půl kopy slepic, aby za ně dostávali každý den chudí a nemocní ve špitále pečivo.³⁶

Příležitostné podělování chudých potravinami se dalo při anniversarych. Celá řada dokladů nám jasně dokazuje, jakého významu pro chudinství byla klášterní anniversaria. Kromě toho byly ještě některé mimořádné příležitosti, při nichž pamatovaly řády na chudinu. Tak na př. němečtí rytíři hostili ve všech svých komendách chudé v době důležitých porad u velmistra, aby chudí se modlili za jejich šťastný výsledek. Při smrti řádového rytíře byl po celých 40 dní stravován řádem vždy jeden chudý, při smrti prostého bratra-služebníka živil řád jednoho chudého po 7 dní, aby se tím lépe mohl modliti za duši zemřelého člena.³⁷

O hoštění chudých spojených s výročními bohoslužbami za zesnulé dobrodince řádu uvádíme tyto příklady: Ve strakonické komendě maltézské dostávali chudí oběd při anniversariu za zakladatele. Při něm dostal každý dva haléře (halenses).³⁸ Při anniversarych za Jindřicha z Lipé při klášteře starobrněnském konaných měli chudí dostávat po jednom věrdunku chleba. Fundátor při tom zvláště zdůraznil, že toto podělování chudých musí se díti potud, pokud bude klášter existovati.³⁹ Podobné ustanovení učinil i pro zádušní mši sv., jež se měla za něho obětovati v každý 30. den měsíce. Touto almužnou chtěl usmířiti věčného soudce za některé snad neprávem nabyté statky.⁴⁰ Nejhojnější podělování chudiny nacházíme při rožmberských fundacích kláštera ve Vyšším

³³ Novotný, *Inquisitio etc.*, 22 a 29. — ³⁴ Bělohlávek, *Dějiny křížovníků etc.*, 49. — ³⁵ O. c., 121. — ³⁶ O. c., 124. — ³⁷ Voigt, *Geschichte Preussens*, VI, 506. — ³⁸ Novotný, *Inquisitio etc.*, 45. — ³⁹ CDM, VI, 213—14. — ⁴⁰ Tamže.

Brodě. Při anniversáriu za Jošta z Rožmberka mělo dostati 60 chudých chléb, pivo a po groši.⁴¹ Při bohoslužbách za Jana z Rožmberka rozdál klášterní pitanciář nešpitálním chudým 70 klášterních chlebů a 70 vídeňských denárů.⁴² Čtyři bratři: Petr, Jan, Jošt a Oldřich při fundaci za zemřelou matku Kateřinu a tetu Marketu z Bavorova poručili vystrojiti oběd pro 15 chudých, při Requiem za Marketu z Bavorova samotnu byl dán oběd 30 chudým za 12 grošů.⁴³

I ostatní vyšnobrodská anniversaria byla vždy pravým dobrodiním pro chudinu, jak je viděti z dotací; při nich se jednalo o podarování penězi. V předvečer Očišť. P. Marie konala se zádušní Mše sv. za Johanku z Velešína, při níž bylo poděleno 20 chudých.⁴⁴ Na vigílii sv. Benedikta bylo Requiem za Dětocha, při němž poděleno 25 chudých.⁴⁵ Ve výroční den smrti probošta Petra z Rožmberka dostali chudí u klášterní fortny celkem 40 grošů.⁴⁶ Po 40 chudých bylo poděleno při anniversariu za Jindřicha z Plumlova a při Requiem obětovaném za Jindřicha z Rožmberka a Heřmana z Miličína.⁴⁷

Jiné rožmberské odkazy pro chudinu jsou u klarisek v Čes. Krumlově (Krumau). Podle dotace bratří Petra a Jana z Rožmberka mělo 60 chudých vždy dostati po jednom chlebě a jednom vídeňském denáru.⁴⁸ Kromě toho se při témže klášteře potkáváme ještě s anniversariem, při němž abatýše měla prodrobiti 15 grošů a rozdati je chudým.⁴⁹

Poznavše, kterak se nešpitální chudí přižívovali při výročních bohoslužbách za zemřelé dobrodince a jiných ještě příležitostech, podíváme se, jak stravováni byli chudí ve špitále trvale bydlící. Zpráv o tom nemáme mnoho, ale které máme, ty jednomyslně dokazují, že chudým v klášterních chudobincích se vedlo dobře.

Královna Eliška ve svém obdarování pro klášter starobrněnský byla tak úzkostlivě přesná, že určila, kolik má dostávati tamní kněžstvo i chudí. Pro osm duchovních královna stanovila, by dostávali k obědu vždy dvoje maso a dva příkrmy (pulmenta), večer pak jedno maso a dva příkrmy. Lidé ve špitále měli dostávati v poledne dvoje maso a jeden příkrm, večer jedno maso a jeden příkrm.⁵⁰ Jak přesně dodržovaly starobrněnské cisterciacky toto přá-

⁴¹ Pangerl, Urkundenbuch . . . , Hohenfurt, FRA, II, 23, 151—52. — ⁴² Pangerl, O. c., 195. — ⁴³ O. c., 181. — ⁴⁴ O. c., 225. — ⁴⁵ Tamže. — ⁴⁶ O. c., 224. — ⁴⁷ O. c., 226. — ⁴⁸ Klimesch, Urkundenbuch . . . , Klarissinestifts in Krumau, 75. — ⁴⁹ O. c., 77. — ⁵⁰ CDM, VI, 348.

ní své zakladatelky, je nejlépe viděti z akt jejich zrušení, z nichž vysvítá, že toto stravování se vskutku dalo až do jeho zrušení, t. j. do r. 1782. Podobně se nám dochovaly doklady i o živění v klášterním špitále vyšnobrodském. Všech tamních jedenáct chudých s posluhovačkou dostávalo stravu z opatské kuchyně, a sice stravu služebnictva. Ve dny, kdy požívání masitých pokrmů bylo věřícím dovoleno, dával klášter 32 vídeňských denárů na přilepšení, na maso. V postě dostávali herynky nebo jiné rovnocenné jídlo. V tomto případě určoval náhradní jídlo sám opat, protože běželo o jeho kuchyň. Pro chudé bylo i lepší pivo, a sice takové, jaké se vařilo pro opata a jeho služebnictvo. Výslovně se přitom pravilo, že to má býti „šest dobrých ječmenných a kvašených várek“. Pivo toto bylo uloženo ve zvláštním špitálním sklepě.⁵¹

Kláštéry chudinu nejenom živily, nýbrž i šatily. Chudým mimo klášterní špitály dostávalo se obnošeného šatstva po bratřích nebo sestrách. Proto se u benediktinů předpisovalo, že jakmile dostali členové nové šaty, tedy hned museli obnošené odevzdati, a ty dány byly chudým.⁵² Rozumí se, že téhož názoru byli i cisterciáci, jakožto reformovaní benediktini. O tomto řádě máme ze XIV. století dva doklady, které nás přesvědčují, že předpisy o podělování chudých obnošeným šatstvem byly také skutečně zachovávány. Na visitaci kláštera v Nepomuku⁵³ (kolem roku 1344) se bratřím přikázalo, aby dávali staré šaty i boty chudým, ale až dostanou nové z komory, tedy zcela po benediktinsku. Zároveň z tohoto visitačního protokolu poznáváme, že cisterciáci tak činili z vyšších pohnutek. Chtěli učiniti věc bohumilou a proto nemluvili o obyčejné chudině, nýbrž o „chudých Kristových“.⁵⁴ Druhý příklad čerpáme ze Zlaté Koruny (Goldenkron). Na visitaci kolem r. 1350 tam konané bylo ustanoveno, že zůstává v platnosti dosavadní zvyk dávatí ročně 12 chudým 12 tunik a 12 párů bot.⁵⁵ I tento případ ukazuje na vyšší, náboženské pohnutky, neboť číslice dvanáct upomíná na 12 apoštolů. U německých rytířů byla podobná praxe. Bratr mající na starosti šaty, t. zv. trappier, vzal od spolubratří všechny obnošené šaty a buď je rozdál svým pacholkům, anebo chudým. Kromě toho však ještě při smrti každého člena byl dán nejlepší po něm zbylý šat chudému.⁵⁶ — Maltézi mívali při svých špitálech bratry a služební-

⁵¹ Pangerl, O. c., 183. — ⁵² PL, 66, 788. — ⁵³ Neumann, Prameny k dějinám duchovenstva etc. ST, V., 117. — ⁵⁴ Tamže. — ⁵⁵ U. d. 120. — ⁵⁶ Voigt, Geschichte Preussens, VI, 506.

ky, zaměstnané jen upravováním obnošených bot a šatů pro chudé. Každou sobotu v Quadragesimě u sebe hostili a zároveň i šaty podělovali 13 chudých, symbolické to číslo, upomínající na Spasitele a 12 apoštolů.^{56a} — V řadě sv. Ducha rozdávali obnošené šaty bratří a nemocných, a sice jak výslovně předpisy nařizovaly, měli se představení při tom řídití láskou k bližnímu a nikoliv osobní sympatií.⁵⁷

Někdy bylo podílení klášterní chudiny lokálně omezeno, jak tomu bylo při fundaci Petra z Rožmberka (1390) pro augustiniánsko-kanovníky v Třebonj. Z ročního výnosu fundace (66 kop grošů, 4 groše) mělo přijíti 10 kop grošů na šedé sukno, a to pět na lepší a pět na špatnější. Z toho polovici měli dostat chudí školní klerici, polovici chudí, ale jenom pocházející z Třeboně, Č. Krumlova a Rožmberka.⁵⁷

Zcela mimořádné ošacení chudých se událo při pohřbu královny Elišky-Rejčky. Tato ve své závěti totiž nařídila (1333), aby šedé sukno s nosítek bylo rozdáno chudým, a peníze, které by byly vydány na hedvábí, aby jim rovněž byly rozdány.⁵⁷

Staraly-li se kláštery o ošacení chudiny mimo jejich zdi, pak tím více se ovšem staraly o chudé ve svých špitálech. Právě zmíněný řád sv. Ducha dával chovancům na zimu (od Všech svatých do vánoce, u nás ovšem asi déle) vlněné šaty.⁵⁸ V klášterním špitále vyšňobrodském dostal každý chudý jednou ročně 5 loktů plátna na lněný šat a každý rok 9 loktů lněného plátna na dvojí plachtu na lože. Toto všechno dostávali ve špitále vždy na sv. Jiří. Kromě toho dostával každý nemocný jednou za dva roky 6 loktů šedého vlněného sukna na kabát nebo na šat.⁵⁹ Ošacení jakož i ložní prádlo špitálníků u cisterciáček na St. Brně měl na starosti rektor.⁶⁰

Co ještě patřilo ve středověku ke skutkům klášterního milosrdenství, to byla bezplatná lázeň. O ní čerpáme doklady z dějin benediktinského řádu. O klášteře břevnovském a broumovském čteme:⁶¹ „O péči břevnovského kláštera o chudinu ukazují i ustanovení o koupelích, jež byly majetkem kláštera, jako na př. Poříčí a Broumov (Braunau), totiž že v určitých dnech měly býti lázně zadarmo, a to i tehdy, když lázně dostaly jiného majitele.“ Že tomu

^{56a} Maria Barbaro, *Storia etc.*, 201. — ⁵⁷ Migne, PL, 217, 1145. — ^{57a} Schmidt-Picha, *Urkundenbuch der Stadt Krumau*, 66—67. — ^{57b} CDM, VII, 66. — ⁵⁸ Migne, u. m. — ⁵⁹ Pangierl, *Urkundenbuch ...*, Hohenfurt, 201. — ⁶⁰ CDM, VI, 347—348. — ⁶¹ Wintera, *Culturtätigkeit Břevnovs etc.*, SMBCO, XVI, 243.

tak bylo, to vidíme v klášteře benediktinek v Pustiměři, prodávších lázeň v Prusích. Kupec se při tom zavázal, že vždy bude míti u něho zdarma lázeň sedm služebníků z kláštera a mimo to vždy ve výročí smrti olomouckého biskupa Jana VII. poskytne bezplatnou lázeň nejen chudým, nýbrž i všem lidem vůbec, kteří si ji budou přátí.⁶²

Podle těchto nashromážděných nemnohých dokladů můžeme říci, že kláštery se snažily přispěti, pokud bylo možno, chudině, ať již jim tak velely jejich řádové předpisy anebo fundační závazky. Proto chápeme, proč císař Karel IV. ve své listině, v roce 1352 křížovníkům s červenou hvězdou dané, píše: „Nikoliv nezaslouženou přízní vděčné lásky je objímáme a rádi s upřímným smýšlením k tomu přihlížíme, aby domy jejich konventu a hospitály v hranicích našeho království zdárně byly rozmnožovány.“⁶³

3. Ošetřování nemocných.

(Světské osoby v klášterních nemocnicích. Nemocniční předpisy různých řádů.)

Jestliže se duchovní řády staraly o zdravé, avšak nouzí trpící, tak vzorně, jak jsme právě poznali, pak tím spíše se staraly o chudé a nemocí sklíčené věřící.

Velmi se starali o své nemocné němečtí rytíři. Nemocnici měl na starosti t. zv. „Firmarienmeister“, jenž byl povinen každodenně navštívit nemocné a tázati se jich, jsou-li spokojeni se stravou a ošetřováním. V případě nedbalosti byl „Firmarienmeister“ povinen udati dotyčného u velmistra, jenž ho potrestal.¹ Kdyby ale k různým nepořádkům v nemocnici mlčel, pak se stal on za všechno odpovědným a velmistr trestal jeho.² Rozumí se ovšem, že v první řadě byl odpověden špitálmistr nejprve svému komturovi a pak nejvyššímu „Firmarienmeisterovi“. Domácí špitálmistr vedl i všechny špitální účty, a jeho téměř neobmezená moc v tomto ohledu právě ukazuje, jaký důraz kladl řád na ošetřování nemocných. Všichni jeho funkcionáři museli totiž vždy skládati velmi podrobné účty, jenom „Firmarienmeister“ nikoliv, protože jeho dobročinnost neměla býti vázána žádnými hranicemi rozpočtů!³ Jak byl představený špitálu pod dozorem, jest viděti nejlépe z nařízení, podle něhož domácí komtur byl povinen projíti klášterní nemocnicí jednou týdně.⁴ Pro nemocnici se vařila lepší strava, podle

⁶² CDM, XIII, 371. — ⁶³ Bělohlávek, Dějiny křížovníků, 56.

¹ Voigt Geschichte Preussens, VI, 475. — ² O. c., 467—68. — ³ O. c., 475. — ⁴ Tamže.

lékařského předpisu, a proto, aby snad bratří nezneužívali toho ve svůj osobní prospěch, nesměl žádný zdravý bez povolení představených jísti v nemocnici.⁵

U nás, bohužel, se dovídáme o špitálech německých rytířů poměrně málo. Z jednoho případu však poznáváme zcela jasně, že špitál prospíval, dokud byl v držení řádu, nikoliv ale, když přešel do rukou světských. Je to Jihlava, kde němečtí rytíři založili kolem roku 1250 špitál.⁶ Po jejich odtažení do Prus ujala se jeho vedení obec a mincmistr, ale špatně hospodařili, takže, aby špitál mohl prospívati, jihlavští jej předali zase na starost klášteru, a to želivským premonstrátům, majícím v Jihlavě faru u sv. Jakuba. Na špitále německých rytířů v Jindřichově Hradci poznáváme, jak prováděli nemocniční předpis o nutnosti separování některých nemocných. Při své faře, pod kostelem sv. Maří Magdaleny, měli totiž něm. rytíři špitál pro 12 nemocných, a kromě něho za rybníkem měli ještě t. zv. špitálek, t. j. dům pro malomocné, pro něž i podle dosavadních lékařských zkušeností nelze učiniti nic jiného, nežli tyto nevyhojitelně nemocné oddělití od ostatních, by se od nich nenakazili.⁷

Svědomitou a požehnanou činnost něm. řádu lze pozorovati též v Plzni. Poznáváme ji ze stížnosti velmistra Michala Küchenmeistera ze Sternberka u arcibiskupa Konráda z Vechty, podle níž „seit vielen Jahren wohlthätig wirkender Propst im Spital seines Amtes beraubt (ist)“.^{7a}

Pro poznání nemocniční činnosti maltézů jsou jejich předpisy pro jerusalemský špitál z roku 1181 pocházející. Mají i pro nás význam místně i časově, neboť podle řádových předpisů bývali rytíři posíláni do Jerusalema, by se tam seznámili s charitativním posláním řádu, jednak proto, že jsme poznali konservativnost johanitů při péči o chudinu na visitaci z r. 1373, kdy se výslovně v protokolu praví, že podělování se děje „podle starodávné a chvalitebné zvyklosti“. Podle těchto předpisů přijímali maltézi netoliko nemocné, ale i pohozené děti.⁸ Aby se nemocným dostalo co nejlepšího ošetření, tedy bratří nesměli se věnovati ve službě ničemu jinému, nežli nemocným. Proto se jim zakazovalo (1262) hráti šachy anebo čísti zábavné knihy (romancia).⁹ Na stravu si

⁵ O. c., 499. — ⁶ d'Elvert, Geschichte und Beschreibung der königl. Kreis- und Bergstadt Iglau, 73. — ⁷ Teplý, Dějiny města Jindřichova Hradce, I, 1, 148. — ^{7a} Voigt, Geschichte der Böhm. Ballei etc., DKAWW, 1862, 127.

— ⁸ Maria Barbaro, Storia etc., 201. — ⁹ O. c., 205.

nemocní nemohli stěžovati. Tři dny v týdnu totiž bývalo vždy čerstvé vepřové a skopové, kdo nemohl je jísti, tomu připravili slepici. Jehněčí kůže sloužily za pokrývku a zvláště se předpisovalo, že když nemocní měli jíti za svou tělesnou potřebou ven, tedy aby se nenachladili, vždy dva měli pro sebe jehněčinu a pár botků.¹⁰ Na samotném vedení nemocnice můžeme poznati, jak v tomto směru si brali němečtí rytíři za vzor johanity. I u nich byl v čele nemocnice „Infermiere“ (z toho u něm. rytířů „Firmarienmeister“), jenž byl povinen každodenně projíti nemocnici, a to aspoň dvakráte: Brzy ráno a večer, kromě toho pak ještě byl povinen býti přítomen lékařským návštěvám. „Infermiere“ vedl nemocniční účty, které měsíčně předkládal rytířům z různých národů složeným a velmistrem jmenovaným. Ti sluli „prodomi“. Tito „prodomi“ měli na starosti přehlížeti denní výdaje za stravování, léky a podobné. Špitál měl čtyři zkušební lékaře, z nich dva chirurgy. Jeden z nich byl vždy povinen míti noční službu. Na kancelářské práce (testamenty, protokoly, inventáře, seznamy, zápisy receptů) byl zvláštní písař. Infermiere, prodomi, písař i lékaři skládali při nastupování svého úřadu přísahu. Za ošetřování ani léčení nesměl nikdo nic vzíti a v každém nemocničním sále na viditelném místě byl vyvěšen nemocniční řád. Do nemocnice byli přijímáni pacienti bez rozdílu náboženství, jak tomu velelo křesťanské milosrdenství. Nově příšlý nemocný se nejprve vykoupal, pak přijal sv. svátosti, načež ho zavedli na oddělení, kde měl připraveno čisté lože. Toto mělo býti podle předpisů dosti dlouhé i široké a dostatečným množstvím prádla opatřené. Denně se mělo dvakráte přestlávat.¹¹ Z tohoto všeho si můžeme představit, jak dobrou školu měli i naši johanité vracející se ze svého mateřského domu k charitativnímu působení v zemích českých.

U křížovníků s červenou hvězdou, jak jsme již poznali na dotaci pro 4 lůžka ve slezské Zemi, byla též zvláštní fundovaná místa pro nemocné, jejichž ošetřování bylo druhým hlavním bodem tohoto domácího charitativního řádu. U některých domů však pozorujeme vývoj i účel od ostatních ústavů toho druhu poněkud odchylný. Z komend, sloužících za pouhé přechodné hospice pro chudé a zvláště pocestné, vyvinuly se časem domy se stálými ošetřovanci, a těmi byli klášterní lidé, kteří při zaměstnání na stat-

¹⁰ O. c., 201. -- ¹¹ v. Zwehl, Nachrichten über die Armen- und Krankenpflege des Ordens vom Hospital des heil. Johannes von Jerusalem etc., 16—19.

cích komend se stali k práci trvale neschopnými.¹² O způsobu ošetřování, ani o správě křížovnických špitálů se nedočítáme, protože prameny se nezachovaly, můžeme pouze říci, že právě císař Karel IV. to byl, jenž velmi přál křížovníkům, pokud se jejich činnost vztahovala právě na nemocné. Když byl založen špitál v Písku (1351) a dán křížovníkům, přidělil jim Karel IV. bohaté příjmy z kostela zvíkovského, a sice na potřeby nemocných.¹³ Téhož roku předal Karel IV. řádu i špitál v Č. Budějovicích a to za okolností upomínajících na někdejší špitál něm. rytířů v Jihlavě.¹⁴ Lidé světší vedli špitál méně prozíravě a nedbale. I svěřil ho křížovníkům, čímž nepřímou podal nejlepší vysvědčení jejich nemocniční činnosti. Vidíme to i na křížovnicích v dobách zlých, kdy se tito snažili co nejvíce svým nemocným prospěti. Když jejich mateřský klášter v Praze vyhořel (1378), byl sice provisorně upraven, ale tak, že neměl s počátku ani pořádné střechy, takže pro vítr a déšť nemohla se v něm sloužit mše sv. a nemocní nemohli spát. I vyprosili si bratří u pražského arcibiskupa privilegium, kterým se udílelo 40 dní odpustků všem, kdož přijmou sv. svátosti a kromě toho ještě něčím přispějí na obnovu klášterní nemocnice.¹⁵ Z toho poznáváme charitativní a také i kulturní význam odpustků ve středověku. Dílo však pokračovalo velmi pomalu a sice pro nepokojné časy, jaké po smrti Karla IV. v Čechách nastaly. Proto ještě v roce 1397 se Václav IV. přimlouval u papeže Bonifáce IX., aby napomohl pražským křížovníkům, nemohoucím pro bouřlivé časy vydržovati při svém klášteře tolik nemocných jako dříve. Na tyto prosby inkorporoval papež křížovníkům dva pražské farní kostely, u sv. Valentína a sv. Petra, aby jejich výnosem se zlepšily klášterní příjmy a tím ovšem i péče o nemocné.¹⁶

Všestrannou péči o chudé měl řád sv. Ducha. Jako jinde tak i u nás byl tak oblíben, že četná města zakládala špitály podle jeho vzoru. Proto historik se musí míti při nich na pozoru, aby je nepřičítal řádu sv. Ducha, jenž na Moravě měl svůj klášter a špitál pouze v Litovli. O Čechách nelze bohužel nic přesného říci. Ve Slezsku byl v Hlohově (Glogau). Statuta řádu sv. Ducha nám vysvětlují jeho poměrně velikou oblibu.

Na rozdíl od jiných charitativních řádů předpisoval řád sv. Ducha nejen nemocné přijímati, nýbrž je i vyhledávati. Proto jed-

¹² Bělohávek, Dějiny č. křížovníků s červenou hvězdou, 33. — ¹³ O. c., 56. — ¹⁴ O. c., 57. — ¹⁵ Tadra, Formulář kanceláře rožmberské, SBKGW, 1890, 251—52. — ¹⁶ MVB, V, 2, 615.

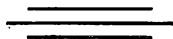
nou týdně byli členové povinni jíti městem a hledati nemocné a přivésti nebo přinésti je s sebou do kláštera.¹⁷ V dalším podobá se praxe řádu sv. Ducha jiným řádům toho druhu. Po příchodu do špitálu postarali se bratři nejprve o duši nemocného umožněním přijetí sv. svátostí. Pak jej uložili na lůžko.¹⁸ Jak již jsme poznali jinde, považovali členové tohoto řádu nemocné za své pány, proto nesměli míti lepších šatů, ani lepší stravy nežli oni. Proto také nemocní, jakožto páni, jedli dříve nežli sluhové, t. j. řádoví bratři.¹⁹ Špitály řádu sv. Ducha měly i zvláštní porodnická oddělení. Výslovně se přikazovalo přijímati těhotné ženy s největší laskavostí, a již tehdy, ve středověku, bylo vedení tak prozíravé, že se zakazovalo matkám nechávat kojence u sebe v loži a proto každý špitál musel míti dostatečný počet kolébek.²⁰ K těmto oddělením náleželo i oddělení pro pohozené dítky, které řád vychovával až do let dospělosti. Pokud šlo o děvčata, tedy jim řád dával na vybranou: buď se pořádně provdají, nebo mohou zůstat v klášteře jako sestry.²¹ Řád sv. Ducha se kromě toho ještě staral i o mravně padlé ženštiny. Tato snaha vyplývala z pohnutky čistě náboženské. Aby jejich lehkým životem nebyl znesvěcován posvátný velikonoční týden, tedy je řád přijímal na tu dobu do svých špitálů, by v nich činily pokání až do konce velikonoční oktávy.²² A jako řád sv. Ducha nezapomínal na největší mravní bídu, tak se neodvracel ani od tělesně nevyhojitelné nemoci, a tou bylo malomocenství. Měl pro ně zvláštní oddělení, a jaké oběti v tomto oboru přinášeli jeho bratři a sestry, jeť nejlépe viděti z ustanovení konstitucí, podle nichž o každou řádovou sestru malomocenstvím nakaženou mělo býti postaráno právě tak jako o řádového bratra.²³

S malomocenstvím úzce souvisí i pražský špitál sv. Lazara. O jeho původu není možno se nijak přesně vysloviti, ale již r. 1298 byl označován za prastarý. Původně býval u kostela sv. Linharta, u něhož malomocní žebrali. Ze zdravotních důvodů byli nemocní přestěhováni k sv. Lazaru, t. j. mimo hradby města. Správu vedlo město Praha, vedení pak měli jednu dobu křižovníci Božího hrobu na Zderaze.²⁴

Více zpráv o ošetřování nemocných v našich klášteřích nemáme, neboť většina těchto klášterních nemocnic i s písemnostmi vzala za své v husitské revoluci. Že ale i zde vykonaly duchovní

¹⁷ Migne, PL, 217, 1145. — ¹⁸ O. c., 1141. — ¹⁹ O. c., 1141. — ²⁰ O. c., 1148. — ²¹ Tamže, 1151. — ²² Tamže, 1146. — ²³ Tamže. — ²⁴ Secký, Staro-pražské špitály, SHK, 29, 56 a 59.

řády svou povinnost, poznáváme z listiny Karla IV., kterou křižovníci s červenou hvězdou dostali (1352) od něho špitál sušický. Císař učinil v ohledu „ke známé oddanosti, chvályhodnému životu svých oddaných křižovníků ke skutkům zbožné lásky, které se vytrvale a oddaně snaží obracet k zotavení a prospěšné pomoci nemocným a strádajícím“.²⁵ Proto Karel IV. vyslovil v další části svého obdarování přání, aby počet křižovníckých špitálů vzrůstal. Jako tato slova jsou vřelým uznáním daným křižovníkům s červenou hvězdou, tak zase slova v provolání preceptora řádu sv. Ducha v Litvli jsou výrazem podobné autokritiky. Čteme v něm toto: „Ó, jaká odměna... Všemohoucího a jaká aureola věčné blaženosti jest slíbena těm, kdož se pokusí přispěti slabostem nemocných a chudých...“^{25a}

²⁵ Bělohávek, O. c., 57. — ^{25a} CDM, XII. 177.

O B S A H

	Strana
Předmluva	3
I. Kláštery a knihy:	
1. Vedení klášterních knihoven	5
2. Psaní knih	9
3. Myšlenkové proudění podle knih	11
4. Jednotlivci a kniha	14
5. Klášterní písemnosti	17
II. Literární činnost řeholníků:	
1. Bibliikum	25
2. Dogmatika	26
3. Morálka	26
4. Asketika a mystika	27
5. Apologetika	27
6. Pastorálka	28
7. Církevní právo	29
8. Kázání	30
9. Sbírký modliteb	31
10. Spisy politické	32
11. Profánní vědy	33
III. Způsob klášterního hospodářství	34
IV. Kláštery a poddaný lid	49
V. Řehole a charita:	
1. Pohostinství	51
2. Péče o chudé	57
3. Ošetřování nemocných	66
